Ferîdüddîn Attâr

mantıku't-tayr

Farsçadan Çeviren: Mehmet Kanar

AYRINTI

ŞİİR

Ferîdüddîn Attâr

Ferîdüddîn Muhammed bin İbrâhim-i Nîşâbûrî (Nişabur 1119?-1230). İranlı mutasavvıf, şair, eczacı, hekim.

Hayatı hakkında bilinenler bilgi kırıntıları ve bazı menkıbelerden ibarettir. Babasının mesleğini izleyerek attârlık (eczacılık) yaptığı bilinmektedir. İyi bir öğrenim gördüğü anlaşılan Attâr tasavvufa ilgi duymuş, sûfîlere karşı büyük bir sevgi beslemiş, bu sevgi onun tasavvuf alanında velud bir şair ve yazar olmasını sağlamıştır.

Eserleri incelendiğinde edebî hayatı üç döneme ayrılabilir. Birinci döneminde usta bir hikâyeci kimliğiyle karşımıza çıkar. Eserlerin kurgusu, işlenişi, dili sağlamdır. *Mantıku't-tayr* (Kuş dili), *Musîbetnâme*, *İlahînâme*, *Esrârnâme*, *Muhtarnâme*, *Dîvân* gibi manzum eserlerinin yanısıra, bugün hâlâ kaynak eser özelliğini yitirmeyen mensur yapıtı *Tezkiretu'l-evliyâ* (Velîler ansiklopedisi) birinci döneme aittir.

İkinci dönemde dış dünyaya, insanlara karşı ilgisiz, Tanrı'da yok olmayı hedefleyen bir sûfî olarak görünen Attâr, bıktırıcı tekrarlardan kendini kurtaramaz. *Uşturnâme*, *Cevheru'z-zât*, *Mansurnâme* gibi eserleri bu döneme aittir.

Üçüncü dönem, Attâr'ın yaşlılık yıllarına rastlar. Eserlerinde kurgu, düzen, üslup gevşemeye başlar. *Mazharu'l-acâyib* ile *Lisânu'l-gayb* mesnevîleri bu dönemin ürünüdür.

Attâr'ın eserlerinin belli başlıları:

Mantıku't-tayr (Kuş dili): 1187 yılında yazılan bu eser 4724 beyitten oluşur. Gazzalî'nin *Risâletu't-tayr* (Kuş risalesi) adlı eserinden yararlanılarak yazılmıştır. İran tasavvuf edebiyatının temel yapıtlarından sayılan bu eserde kuşlar ile ilgili bir hikâye çerçevesinde tasavvufun esasları ve tasavvufî yaşam anlatılır. Simurg'un Tanrı'yı sembolize ettiği bu başyapıtta mutasavvıfların rolünü üstlenen kuşlar taleb, aşk, marifet, istiğna, tevhîd, hayret, fakr ve fenâ makamlarından geçerler. *Mantıku't-tayr* 1317 yılında Gülşehrî tarafından Eski Anadolu Türkçesi ile dilimize kazandırılmıştır. (Gülşehrî'nin *Mantıku't-tayr'ı –Gülşennâme–*, Metin ve günümüz Türkçesine aktarma: Prof. Dr. Kemâl Yavuz, Kırşehir Valiliği yayın no: 12, I-II, Ankara, 2007). *Mantıku't-tayr*, Prof. Abdülbaki Gölpınarlı çevirisinden başka son olarak Prof. Dr. Mustafa Çiçekler tarafından Türkçeye çevrilmiştir. (Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2006).

Musîbetnâme: Attâr kırk gün süren bir sınav sırasındaki deneyimlerini anlatır.

Aşknâme: Attâr'ın bu eseri aslında *Şem'ü Pervâne* mesnevîsidir. (Romans Yayınları, İstanbul, 2005).

Muhtarnâme: Konulara göre tertip edilmiş rubai mecmuasıdır.

Cevheru'z-zât: Tanrı'dan başka her şeyin fânî olduğu temasını işleyen manzum eserdir.

İlâhînâme: Attâr'ın ilk döneminde yazdığı mesnevîlerden biridir. Prof. Dr. Helmut Ritter tarafından bilimsel neşri yapılan *İlahînâme*, Prof. Abdülbaki Gölpınarlı tarafından dilimize kazandırılmıştır.

Tezkiretu'l-evliyâ: Seksen civarında mutasavvıfın ve velînin biyografilerinin verildiği bu mensur eser tasavvuf tarihi için birinci derecede önemli kaynaktır. Attâr bu yapıtını kaleme alırken *Keşfu'l-mahcûb*, *Şerhu'l-kalb*, *Marifetu'n-nefs*, *Tabakâtu's-sûfîyye* gibi tasavvuf kaynaklarından yararlanmıştır.

Attâr'ın mesnevîleri Türkler tarafından ilgiyle karşılanmış ve bazılarının defalarca çevirisi yapılmıştır. Öte yandan doğubilimcilerin ilgisini çeken Attâr üzerinde en kapsamlı inceleme ve metin neşri, İstanbul Üniversitesi'nde Şarkiyat Enstitüsü'nü kuran ve şarkiyat çalışmalarını bir sisteme sokan Prof. Dr. Helmut Ritter tarafından yapıl-

mıştır. Ritter'in *Doğu Mitolojisinin Edebiyata Etkisi, Karşılaştırmalı Edebiyat Metinleri* adlı eseri Ayrıntı Yayınları arasında yayımlanmıştır. Yazarın yine Attâr hakkındaki, Farsçaya *Deryâ-yi ervâh* adıyla çevrilen *Das Meer der Seele* (Ruhlar Denizi) adlı kıymetli eseri Türkçeye çevrilmeyi beklemektedir.

Attâr hakkında daha geniş bilgi ve bibliyografya için bkz. *MEB İslâm Ansiklopedisi*, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*'ndeki "Attâr" maddeleri, Mehmet Kanar, *Doğubilimciler*, CD Kitap, AKMED (Akdeniz Medeniyetleri Enstitüsü), Antalya, 2004.

Mehmet Kanar

Prof. Dr. Mehmet Kanar 1954 yılında Konya'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Doğu Dilleri ve Türkoloji eğitimi aldı. Aynı fakültenin Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü'nde akademik kariyer yaptı. 2007 yılından bu yana Yeditepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak ders vermeyi sürdürüyor. Mehmet Kanar'ın gramer, sözlük, tenkidli neşir, dil öğretim seti, araştırma, sadeleştirme, çeviri, öyküleştirme çalışmaları çeşitli yayınevleri tarafından yayımlanmıştır. Sâdi-i Şirâzî, Şeyhî, Golamrizâ E'vânî, Muhammed-i İsti'lâmî, Sâdık Hidâyet, Samed Behrengi, Franz Babinger, F.W. Hasluck ve Helmut Ritter, Mehmet Kanar'ın Türkçeye kazandırdığı klasik ve modern şair ve yazarlar arasındadır.

Mehmet Kanar'ın yayınevimizden yayımlanan çevirileri:

Mevlânâ, *Mesnevî*; Hâfız-ı Şirâzî, *Dîvân;* Ferîdüddîn Attâr, *Esrârnâme* ve *İlâhînâme*; Fahreddin Es'ad-i Gorgânî, *Vîs ile Râmîn*; Fuzûlî, *Dîvân*; Sohrâb Sepehrî, *Sekiz Kitap*; Sâdık Hidâyet, *Kör Baykuş*; Ali Muhammed-i Efgânî, *Ahu Hanım'ın Kocası*; Mehmet Rauf, *Eylül;* Yunus Emre, *Dîvân*; Ferîdüddîn Attâr, *Musîbetnâme*; Bâkî, *Dîvân*; Sâdî-i Şirâzî, *Gülistan;* Hellmut Ritter, *Doğu Mitolojisinin Edebiyata Etkisi;* Sâdık Hidâyet, *Seçme Eserler;* Samipaşazade Sezai, *Sergüzeşt;* Ahmed Şamlu, *Yüreğimin Kışlarında-Bütün Şiirleri;* Halit Ziya Uşaklıgil, *Mai ve Siyah, Aşk-ı Memnu;* Sâdık Hidâyet, *Kör Baykuş.*

Ferîdüddîn Attâr

Mantıku't-tayr

(Kuş Dili)

Ayrıntı: 1556
Şiir Dizisi: 51

Mantıku't-tayr
(Kuş Dili)
Ferîdüddîn Attâr

Farsça Aslından Çeviren
Mehmet Kanar

Yayıma Hazırlayan
Levent Turhan Gümüş

Son Okuma
Efrahim Nevzat

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Tasarımı
Petek Yılmaz

Kapak Düzeni
Gökçe Alper

Uygulama
Kâni Kumanovalı, Hediye Gümen, Esin Tapan Yetiş

Baskı ve Cilt
Ali Laçin - Barış Matbaa-Mücellit
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No. 286
Topkapı/Zeytinburnu - İstanbul - Tel. 0212 567 11 00
Sertifika No: 46277

Birinci Basım: *2021*

ISBN 978-605-314-556-1
Sertifika No.: 10704

AAYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hocapaşa Mah. Dervişler Sok. Dirikoçlar İş Hanı
No: 1 Kat: 5 Sirkeci – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

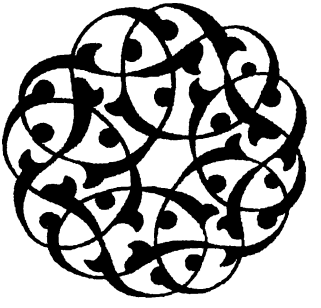
twitter.com/ayrintiyayinevi facebook.com/ayrintiyayinevi instagram.com/ayrintiyayinlari

Ferîdüddîn Attâr

Mantıku't-tayr

(Kuş Dili)

Farsçadan Çeviren:
Mehmet Kanar

Sunuş

Ayrıntı Yayınları tarafından Attâr'ın dört eserinin manzum olarak çevrilmesi planlanmıştı. *Esrarname* ve *İlâhîname* projeleri tamamlanmış, hatta Esrarname kısa zamanda üç baskı yapmıştı. *Musîbetname*'den sonra dördüncü kitap olan *Mantıku't-tayr* (Kuş Dili)'ın çevirisi de tamamlanmış oldu.

Mantıku't-tayr'ın birçok yazması ve matbu nüshası bulunmasına rağmen aşağıda künyesi verilen eser tercih edilmiştir. Attâr-ı Nişâbûrî, *Mantıku't-tayr*, Mukaddime, tashîh ve ta'lîkât-ı Muhammed Rıza Şefîî-yi Kedkenî, çâp-i nohom, Tahran 1389 hş., Çâphâne-yi Mahâret, ISBN 978-964-372-063-6, 903 sayfa, ilmi boy. Bu baskının tercih edilmesinin sebebi, eseri yayıma hazırlayan profesörün Attâr'ın hemşerisi olması, bazı kelimelere, kav-

ramlara daha uygun açıklama getirmesidir. Bu neşirdeki zengin notlandırmalardan da sözlüğün hazırlanmasında büyük ölçüde yararlanılmıştır.

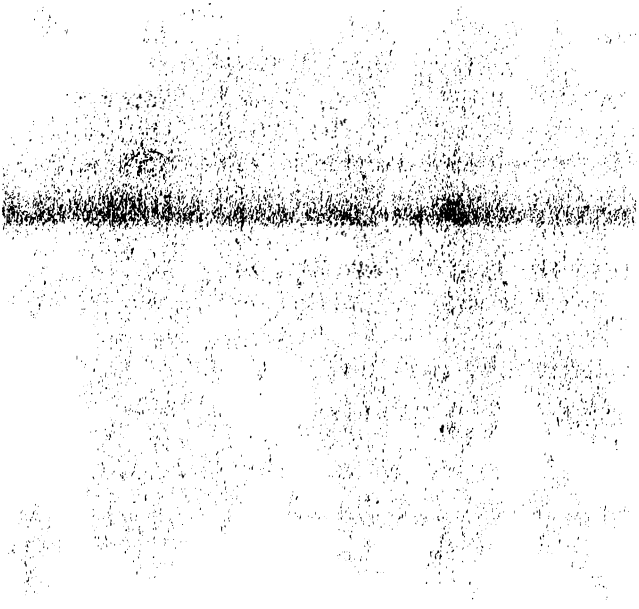
Bu eserin daha önce yapılmış mensur (düz yazı) çevirileri vardır. Bu çalışma sırasında muteber olan, meselâ Gölpınarlı çevirisi de kontrol edilmiştir. Beyit sayısı ve sıralamada, kimi kelimelerin okunuşunda farklılıklar vardır.

Burada şu hususa değinmekte fayda var; Farsça manzum bir eser en kolay şekilde nesren çevrilir. Düzyazı çeviride gerektiğinde açıklamalı çeviri yapılabilir. Bazen Prof. Dr. Nimet Yıldırım'ın *Şâhname* çevirisinde görüldüğü gibi beyitler öbekleştirilerek paragraf hâlinde de çevrilebilir. Bazen bu yöntemin daha faydalı olduğu görülür. Manzum çeviride dikkat edilecek şey, çeviride satırın uzunluğuna, kısalığına bakmadan, sanat için sanat kaygısı gütmeden, olduğu gibi Türkçeye aktarmak, esere Türkçe gömlek giydirmektir. Böyle bir çalışmayı yapmak için belki yıllarca hazırlık yapmak gerekebilir. Türk Halk Edebiyatı'nın ünlü şairlerinin eserlerini dikkatle okumak, ifade rahatlıklarını görmek çeviriyi yapana cesaret verir. Ben de yıllarca bu hazırlığı yaptım. Vezin, kafiye kaygısına düşmeden böyle bir çalışmanın yapılabileceğini, aslında hep böyle olması gerektiğini vurgulamaya çalıştım. Bunda da bir hayli mesafe aldığımı sanıyorum.

Mantıku't-tayr tıpkı *Mesnevî* gibi çerçeve hikâye ve arasına konu ile ilgili olarak serpiştirilmiş ara hikâyelerle, eskilerin tedai dediği çağrışım yöntemine göre kurgulanmıştır. Bazen bir beyitte ifade edilebilecek bir konu birkaç beyitte, başka şekilde tekrarlanmıştır. Bu yapı, o dönemin özelliklerinden biridir. Öte yandan eserdeki değer yargılarının bugünün değil, eserin yazıldığı dönemin gözüyle incelenip değerlendirilmesi daha doğru olur.

Bu çalışmanın yararlı olmasını dilerim.

Prof. Dr. Mehmet Kanar
30 Ağustos 2019, Bakırköy

Mantıku't-tayr
(Kuş Dili)

Tevhid

Hamd olsun can yaratan temiz Tanrı'ya
O'dur can ile iman bağışlayan toprağa

Arş'ın temelini suyun üstüne O kurdu
Topraktan yaratılanların ömrünü yel üstüne kurdu

Gökyüzünü kudreti sayesinde tuttu
Toprağı ise en aşağıda tuttu

Birine sürekli hareket verdi
Öbürüne sürekli durgunluk verdi

Gökyüzünü bir çadır gibi kurdu
Direksiz durdurdu, yeryüzünü zemini etti

Altı günde yedi yıldızı var etti
İki harfle dokuz göğü var etti

Yıldız boncukları için altın hokka yaptı
Her gece felekle hokkada boncuk oynadı

Beden tuzağını çok halli yaptı
Can kuşunu toprakla ilişkilendirdi

Kendi teslimiyetinde denizi eritti
Kendinden korktuğu için dağı dondurdu

Susuzluktan denizi dudağı kuru etti
Taştan yakut, kandan misk var etti

Ruhu temiz sûrette O gösterdi
Bütün bunları bir avuç topraktan O gösterdi

Serkeş aklı şeriata baş eğer etti
Bedeni canla, canı imanla diri etti

Dağa hem doruk hem yamaç verdi
Onun yüceliği sayesinde dağ baş yüceltti

Kâh ateş üstünde gülleri demetledi
Kâh deniz üzerine köprü kurdu

Küçücük sivrisineği düşman başına musallat etti
Sivrisineği onun başında dört yüz yıl yaşattı

Kendi hikmetiyle bir örümceğe ağ ördürdü
O ağ ardında âlemin en ulusuna güvence verdi

Bir karıncaya saç teli gibi bel verdi
O hâliyle Süleyman'la boy ölçüştürdü

Ona Abbasîlerin giysisini giydirdi
Kaygan tas zahmeti olmadan Tâ ve Sîn'i verdi

İsâ'nın üzerinde bir iğne olduğunu görünce
Kuşkusuz onun sırrını vurdu yüzüne

Dağ doruğunu gelincikle kana boyadı
Lacivert gök bahçesini dumanla doldurdu

Toprağı parça parça kanlandırdı
Sonunda ondan lâl ile akik çıkardı

Güneş ile Ay gece gündüz O'na secdede
Alnını yolunun toprağına koymada

Onların yüzünde secdenin izi var
Secde etmeden sima işareti nasıl olur?

Genişliğiyle gündüzün yüzünü ağarttı
Kapalılığıyla geceyi karanlıkta yaktı

Papağana altın gerdanlık taktı
Hüthüte yol kılavuzluğunu verdi

Evren kuşu O'nun yolunda kanat çırpar
O'nun kapısına bir halka gibi baş vurur

Feleği gece gündüz demez, döndürür
Geceyi götürür, gündüz getirir, rızık verir

Balçığa üfürünce insanı var eder
Köpükle dumandan bütün âlemi var eder

Bazen bir köpeğe huzuruna kadar yol verir
Bazen bir kedi vasıtasıyla yol gösterir

Bir köpeği o yakınlığın eri yapar
Aslan adamlığı bir köpeğe nispet eder

O koyar gökyüzünün sakinlerine
Güneş somununu felek sofrasına

Bazen bir asâya Süleymanlık verir
Bazen bir karıncaya söz söyleme gücü verir

Bir asâdan koskoca yılan çıkarır
Bir tandırdan tufanlar koparır

Feleği serkeş bir tay hâline getirir
Hilâlden ona nal yapar, ateşe tutar

Bir kayadan dişi deve çıkarır
Altın sığırı inletir de inletir

Kış mevsiminde gümüşler saçar
Sonbaharda dallardan altın saçar

Birisi temrenini kan içine saklarsa
O goncadan kan gönderir temrene

Yasemine dört dilimli başlık geçirir
Lâlenin başına kan rengi külah geçirir

Kâh nergisin başına altın taç koyar
Kâh tacına çiy tanesinden inci koyar

Akıl deneyimli, can gönül vermiş O'nun sayesinde
Gökyüzü döner, yeryüzü durur O'nun sayesinde

Dağ taş kesilmiş O'nun takdiriyle
Deniz erimiştir O'ndan utanır diye

Hem yeryüzü başına toprak saçıp kalmış
Hem felek halka gibi kapıda kalmış

Sekiz cenneti bir eşikten öte değil
Yedi cehennem alev yalımından öte değil

Her şey O'nun birliğine dalmış
Dalmak ne ki; mutlak mahv olmuş

Gerçi balıktan Ay'a kadar ne varsa
Bütün zerreler tanıktır O'nun zâtına

Toprağın alçaklığı ile feleğin yüksekliği
Kesinlikle bunun yeterli iki tanığı

Rüzgârı, toprağı, ateşi, kanı getirir
Kendi sırrını bunlarda ortaya çıkarır

Toprağımızı balçığa dönüştürdü kırk sabahta
Canı onun içine yerleştirdi ondan sonra

Can bedene girince beden dirildi onunla
Akıl verdi ona, nihayet görür oldu onunla

Can aklı görünce, görme gücü kazandı
İlim verdi ona, böylece tanıma gücü kazandı

Tanıma gücü kazanınca âcizliğini bildirdi
Hayretler içinde kaldı sonra teslim oldu

İster düşman, ister dost belle burada
Hepsinin boynu O'nun yükünün altında

O'nun hikmeti herkesin yükünü yükler
Şaşılacak şey! Yine herkesi koruyan O'dur

Dağı öncelikle yeri tutan çivi yaptı
Sonra yeryüzünün yüzünü denizle yıkadı

Yeryüzü dik durunca öküzün sırtında
Öküz balığın sırtında kaldı, balık ise havada

Peki hava neyin üstünde? Hiç üstünde sadece
Hiç hiçtir; bunların tümü hiçtir öyleyse

O padişahın sanatını düşün hele
Bunların tümünü korumaktadır hiç üstünde

Madem her şey hiç üstündedir tümüyle
Kuşkusuz bunların tümü hiç demektir şu hâlde

Cüz veya kül O'nun temiz zâtının delilidir
Arş ile Ferş bir avuç toprağın, insanın külküdür

Arş suyun, âlem ahvanın üstündedir
Geç sudan, havadan; her şey Tanrı'dır

Arş ile âlem bir tılsımdan öte değildir
Sadece O var; tümü isimden öte değildir

İyi bak; bu âlem de o âlem de O'dur
O'ndan başkası yok; varsa o da O'dur

Hepsi bir zâttır ama vasıflanmıştır
Hepsi bir harftir ama ibare farklıdır

Adam olanın şâhı tanıması lâzım
Adam olan şâhı yüz kıyafette görür

Hataya düşmez; kim olduğunu bilir
Madem hepsi O'dur; hataya düşmek de nedir?

Hataya düşmek şaşı olanın işidir
Bu görüş atıl kalmış adamda olur

Çok yazık! Hiç kimsenin kudreti yok
Gözler kör ama dünya güneş dolu

Görürsen, bu aklı kaybedersin
Hep O'nu görürsün, kendini kaybedersin

Şaşılacak şey! Herkesin eli eteğinde
Özür diliyorlar, kaçış yolu arıyorlar

O kadar görünürdesin ki hiç görünmüyorsun
Bütün âlem sensin; kimse görünmüyor

Can bedende gizli, sen canda gizlisin
Ey gizli içinde gizli olan! Ey canın canı!

Her şeyden önce var olan, her şeyden üstün olan
Her şeyi kendinden gösterdin, kendini her şeyden

Damın muhafız, kapın bekçi dolu
Hiç kimse sana yol bulabilir mi?

Akıl ve can için zâtının çevresine yol yok
Sıfatlarından da kimsenin haberi yok

Gerçi can içinde gizli hazine sensin
Bedende, canda aşikâr olan da sensin

Bütün canlar senin künhüne erememiş
Peygamberler yolunun toprağına can saçmış

Akıl senin varlığını anlasa bile
Nasıl yol bulabilir ki senin künhüne?

Varlıkta hep ebedî olan sensin
Elleri hep bağlayan da sensin

Canın içinde, dışında olan sensin
Her ne desem, hem osun hem değilsin

Senin dergâhında aklın başı dönmüş
Akıl senin yolunda ipin ucunu kaçırmış

Bütün âlemi seninle açıkça görüyorum
Ama âlemde senin bir izini bile görmüyorum

Herkes bir belirti söyledi senden
Ortada bir belirti yok ey sırları bilen!

Gerçi felek bunca göz açtı, baktı
Senin yolunda bir zerre toz görmedi

Yeryüzü de aslâ tozunu görmedi
Gerçi senin derdinle başına toprak saçtı

Güneş kendinden geçmiş şevkinle
Yüzüne balçık sürmede her gece

Ay da senin için erimiş
Her ay hayretinden teslim olmuş

Deniz senin aşkınla coştukça coşmuş
Yine eteği ıslak, dudağı kuru kalmış

Dağın yoluna yüz dar geçit çıkmış
Ayağı beline kadar çamura saplanmış

Ateş senin şevkinle yanmış, tutuşmuş
Ayağı ateş içinde böylece baş çekmiş

Rüzgâr sensiz, elsiz ayaksız âciz olmuş
Eli boş kalmış, esmiş, savurmuş

Su yoksullaştıkça yoksullaşmış
Senin şevkinle suyu baştan aşmış

Toprak senin civarında kapıda kalmış
Başına toprak saçmış, zavallı kalmış

Ne kadar söyleyim? Sıfatlara sığmazsın
Ne yapayım? Çünkü bilgili değilim

Gönlüm! Talipsen, yürü o yolda
Uyanık yürü; bak önüne ardına

Salîkleri gör dergâha gelmiş
Hepsi omuz omuza yoldaş olup gelmiş

Her zerre için başka dergâh var
Demek ki her zerreden O'na giden yol var

Sen ne bilirsin hangi yolda gideceğini?
Hangi yoldan o dergâha gideceğini?

O'nu açıkça aradığın zaman, gizlidir
O'nu gizlice aradığın zaman, aşikârdır

Açıkça ararsan, o zaman gizlenir
Gizlice ararsan, o zaman ayân olur

İkisinde birden ararsan, O neliksizdir
O zaman her ikisinin dışındadır

Hiçbir şey kaybetmedin ki; bir şey arama
Ne dersen de, o değildir; bir şey deme

Ne söylersen, ne bilirsen, o sensin
Kendini tanı; sandığının yüz mislisin

Sen O'nu O'nunla tanı, kendinle değil
Yol O'ndan O'na çıkarır; akılla değil

Vasfedenlerin O'nun hakkındaki vasfı uygun değil
Bu iş her merdin, namerdin işi değil

Bu yüzden âcizlik marifetin hemşiresidir
Çünkü O ne şerhe ne vasfa gelir

Halkın O'nun hakkındaki bilgisi hayâlden öte değil
O'ndan haber vermek imkânsızlıktan başka şey değil

Çok iyi veya çok çok kötü söyledilerse
O'nun hakkında, kendilerini anlatmışlardır

Bilgiden üstündür; aşikârlığın dışındadır
Çünkü kendi kutsallığı içinde işaretsizdir

Kimse belirtisizlik dışında belirti bulmadı
Kimse can saçmaktan başka çare bulmadı

Hiç kimsenin, kendinde olsa veya olmasa
O'ndan nasibi yoktur belirtisizlik dışında

İki âlemde zerre zerre her neyi düşünsen
Tanrı değil, senin anlayışındır her ne bilirsen

O'nun bulunduğu yer kimsenin değildir
Kimin canı o yere ulaşabilir?

Candan yüz binlerce defa üstündür
Ne dersem diyeyim, ondan da üstündür

Akıl onun sevdasıyla hayran kaldı
Can âcizliğinden parmağını ısırdı

Aklın O'nun vuslat hazinesine ulaşması imkânsızdır
Temiz can orada olsa bile, yok demektir

Can nedir? O'nun yolunda başı dönmüş biri
Gönül sıkıntılar içinde kana bulanmış biri

Hey Hakk'ı tanıyan! Bu kadar kıyasa düşme
Çünkü neliksiz Tanrı'nın işi gelmez kıyasa

Ululuğu karşısında akıl ile can bunamış
Akıl hayran olmuş, can şaşkına dönmüş

Nebîlerden resûllerden hiçbiri
Elde edememiş küllün küllündün bir cüz'ü

Tümü âciz oldu, yere kapandı
"Seni gerektiği gibi bilemedik" dedi

Ben kimim ki tanımaktan söz edeyim?
Ancak O'nunla meşgul olandır O'nu tanıyan

İki âlemde yoksa O'ndan başka biri
Kiminle meşgul olunur? Görüyor musun sevdayı, hevesi?

Dalgalanıp duran incili bir denizdir
Bilemezsin bu sözü; şeş beş atadur sen

Kim bulmadıysa bu inci ile denizi
"Lâ" oldu; "ilâi lâ illâ"yı bulamadı

Vasıflandırılabilen şey nasıl O olur?
Bunu sana söylemem nasıl kolay olur?

"O" deme; senin işaretine sığmaz
Konuşma; senin ibarene sığmaz

Ne işaret, ne beyan kabul eder
Ne kimsenin ondan bir işareti vardır

Sen olma kesinlikle; olgunluk budur
Sen kendinden kaybol; vuslat budur

Sen O'nda kaybol; hulûl budur
Böyle değilse, münasebetsizlik budur

Birlik içinde yürü; ikilikten kaç
Bir gönüllü, bir kıbleli, bir yüzlü ol

Hey bilgisiz halife çocuğu!
Babanla bilgide ortak vasıflı ol

Allah neyi yokluktan varlığa getirdiyse
Hepsi kapandı O'nun huzurunda secdeye

Yaratılış sırası Âdem'e geldiğinde
Yüz perde arkasına gizledi onu gayretiyle

Dedi: Ey Âdem! Sen cömertlik denizi ol
Hepsi secde edici; sen secde edilen ol

Hani biri ona secdeden yüz çevirdi
Çirkinleşti, melûn oldu; o sırrı anlamadı

Yüzü kararınca dedi: "Muhtaç olmayan Rabbim
Zayi etme beni; yoluna koy işimi"

Hak Teâlâ dedi: "Hey bu yolun melûnu!
Âdem hem halifedir hem padişah

Bugün ona nazar değdiren ol sen
Yarın olunca nazar otu gibi yan sen"

Cüz kül oldu can bedene girince
Bundan acayip tılsımı yapamaz kimse

Yükseklik vardı canda, toprak alçaklığı bedende
Bir araya geldi alçak toprak temiz can ile

Yüksek ile alçak dost olunca birbiriyle
Sır dolu şaşılacak şey oldu insan

Ama kimse onun sırlarına vakıf olamadı
Onun işi değildir her zavallının işi

Ne bildik onu ne tanıdık
Ne bir zaman olsun huzur bulduk

Ne kadar konuşacaksın? Susmaktan öte yol yok
Çünkü kimsede bir âh edecek hal yok

Bu denizin yüzünden çok kişi haberdardır
Ama onun derinliğinden kimse haberdar değildir

Hazine diptedir; dünya tılsım gibidir
Tılsımı isteyen beden zincirini kırmalıdır

Hazineyi bulursun tılsım ortadan kalkınca
Can ortaya çıkar beden ortadan kalkınca

Daha sonra canın bir başka tılsımdır
Gayb için senin canın bir başka bedendir

Böylece yürü, yolun sonunu sorma
Böyle dert varken, dermanını sorma

Bu engin denizin dibine niceleri
Battı gitti; birinden bile haber gelmedi

En büyük deniz olan bu denizde
Âlem bir zerredir, zerre de bir âlem

Âlem bu denize göre hava kabarcığı; böyle bil
Bir zerre de hava kabarcığı; böyle bil

Âlem kalmasa, bir zerre bile kalmasa
Bu denizden bir hava kabarcığı nasıl eksilir?

Bu derin denizde kim bilir
Çakıl taşı mı, akik mi değerlidir?

Aklı, canı, dini, gönlü verdim
Bir zerrenin kemalini bilmek istedim

Kapa ağzını; Arş'ı, Kürsü'yü sorma
Hep bir zerreyi soruyorsan, sorma

Küçücük bir bilgiyle yandı aklın
Ağzını soru sormaya kapamalısın

Bir zerrenin aslını bilemez kimse tam mânâsıyla
Daha ne kadar sorup söyleyeceksin? Dursana!

Felek nedir? Başı aşağıda; değil kalıcı
Dur duraksızlığı karar edinmiş sürekli

O'nun yolunda bilmez baş, ayak hangisi?
Bir perde var, ardında bir perde, bir daha

Böyle bir sultanlığın işlerini
Nasıl yapabilir avâre biri?

Felek bu sırrı anlamak istiyor
Bu avârelikle bu sırrı nasıl anlar?

Felek ayak siniri kesilmiş avâreden öte nedir?
O ne bilsin perde arkasındaki nedir?

O bunca yıl başının üstünde dönmüştür
Boşu boşuna bu kapının çevresinde dönmüştür

O bilmiyor bu perde arkasındaki sırrı
Senin gibi birine bu perde hiç açılır mı?

Âlemin işi ibrettir, hasrettir
Hayret hayret içinde hayrettir

Bu yol her an daha bir sonsuzlaşır
Halk onda her an daha bir hayran kalır

Hiç bilir misin, yolu gören yolcu
Ne kadar gittiyse, yolu o kadar uzun gördü

Sonsuzun bir sınırı olsaydı
Sayısızlığın bir sayısı olurdu

Acayipliklerle dolu bir işlik gördüm
Her şeyi kendimden uzakta gördüm

Kimsenin kendi künhüne erecek yolu yok
Bir zerrenin başka zerreden haberi yok

Arkası, önü olan bir iştir; ne baş ne ayak var
Yüzünü duvara dönmüştür, elini ısırır

Kendime müptelayım, senin şaşkınınım
Kötü veya iyi olsam da seninim

Sensiz ben yarım parçayım; bak bana
Küll olurum eğer bakarsan bana

Bir kere bak kan dolu gönlüme
Bütün bunların arasından çıkar beni

Bir an için kendimin yabancısı dersen bana
Bundan böyle kimse gelmez etrafıma

Ben kimim ki senin için biri olayım?
Hiç kimse olursam, bu yeter bana

Nasıl diyebilirim "Senin kulunum"?
Sokağındaki köpeğin bastığı yerin kuluyum

Can kulunu fedaya hazırım senin için
Habeşliler gibi kul işaretim var senin için

Senin kulun değilsem, nasıl mukbil olurum?
Kulun olduğumdan beri gönlü neşeli oldum

Dağlanmış kulun hizmetine hazır
Kulağı küpeli bir kul et kendine

Fazlından kimse umut kesmemiştir
Senin için halkalanıp dağlandım ebedîyen

Kimin gönlü hoş değilse derdinle
Mutlu olmasın; senin adamın değildir zira

Bana zerrece dert ver ey dermanım
Çünkü derdin olmazsa, ölür canım

Küfür kâfire, din ise dindara
Zerre kadar derdin Attâr'ın gönlüne

Yarabbî! Haberdarsın Yarabbî demelerimden
Hazırsın benim matem gecelerinde

Matemim haddini aştı, şenlik gönder
Karanlık ortasındayım, bir nûr gönder

Bu matemde yardım edenim sen ol
Kimsem yok; elimden tutan sen ol

Müslümanlık nûrunun lezzetini ver bana
Karanlık nefsimin yokluğunu ver bana

Bir gölgede kaybolmuş zerreyim
Varlıktan yana yoktur sermayem

Güneşe benzeyen o huzurdan istiyorum
Belki bir dizi parıltı gelir bana o parıltıdan

Bir zerre gibi avâre olan ben
Belki sıçrar, el atar, o diziye tutunurum

Sonra bu pencereden çıkarım
Aydınlık bir âlemin yolunu tutarım

Dudağıma kadar gelmedikçe bu canım
Öyle bir gönüle her nasılsa sahiptim

Canım çıktığında senden başka kimsem olmaz
Son nefesimde canımın yoldaşı sen ol

Benim yerim benden boşalınca
Sen yoldaşım olmazsan, vay bana!

Gereken şey, yoldaşlık etmendir
Yoldaşlık etmek istesen, etmeye kadirsin

***

Bazı önderler yolu görür oldu
Onlar zaman zaman dinin peşinden geldi

Canlarını hayretin ortasında buldular
Can yoldaşı olarak âcizlik ve hasret buldular

Önce bir bak; Âdem'e ne yaptı
Ömürler boyu ona matemde ne yaptı

Yine bak Nûh'a; işe boğulmuş
Bin yıl boyunca kâfirlerden ne götürmüş

Yine İbrahim'i göre; gönlü elden gitmiş
Mancınık ile ateş onun yeri olmuş

Yine matemli İsmail'i göre
Onun koçu kurban olmuş yârin civarında

Yine bak başı dönmüş Yakub'a
Gözlerinden olmuş oğlunun yolunda

Yine bak Yusuf'a, padişahlığına
Kulluğuna, kuyuya, bir de zindana

Yine bak sitem çeken Eyüb'e
Kurtçuklar içinde, kurtlar önünde

Yine bak Yunus'a; yolunu kaybetmiş
Bir süre yukarıdan inip balık karnına girmiş

Yine bak Mûsâ'ya; doğduğundan beri
Dadısı Firavun, beşik tabutu olmuş

Bak yine zırh ören Davud'a
Ciğer ateşiyle demiri muma çevirene

Yine bak hükümdar Süleyman'a
Temeli rüzgârda mülkünü şeytan nasıl aldı?

Yine Zekeriya'ya bak; gönlü coştu
Testere başında, konuşmadı, sustu

Yine bak Yahya'ya; kalabalıkta
İnleyerek başı kesildi, leğendeki mum gibi

Yine İsâ'ya bak, darağacından
Birkaç kez kaçtı Yahudilerin elinden

Bak yine peygamberlerin ulusuna
Ne cefalar, eziyetler çekti kâfirlerden

Bunun kolay iş olduğunu mu sanırsın?
Burada en basit iş canı terk etmektir

Ne diyeyim? Daha söyleyecek söz kalmadı
Daldan bir gül kopardıysam, başka kalmadı

Tümüyle hayret içinde öldüm
Biçarelikten başka çare bilmiyorum

Aklım senin yolunda süt çocuğu gibidir
İhtiyar aklım seni ararken kaybolmuştur

Üstelik ben öyle bir zâta nasıl erişirim?
Nutfedenim ben; münezzehe nasıl erişirim?

Sen ne bilgiye sığarsın, ne görünürsün
Sen zarardan da kârdan da uzaksın

Ne sana Mûsâ'dan bir fayda gelir
Ne sana Firavun'dan bir zarar gelir

Ey nihayetsiz Tanrım! Senden başka kim var?
Hadsiz, gayetsizsin. Senden başka kim var?

Kuşkusuz nihayetsiz olanın sonu yoktur
Bir olan Tanrı'nın nihayeti nasıl olur?

Bir dünya dolusu halk kalmış hayrette
Sen ise gizli kalmışsın perde arkasında

Kaldır perdeyi artık, yak canımı
Bundan böyle perde ardından yakma canımı

Kayboldum ansızın hayret denizinde
Bunca avârelikten kurtar beni yine

Felek denizinin ortasında kaldım
Perde içinde değil, dışarda kaldım

Kulunu bu namahrem denizden çıkar
Beni sen attın, yine sen çıkar

Nefsim yakaladı beni tümüyle
Elimden tutmazsan, vay hâlime!

Canım saçma sapan şeylere bulaştı
Takatim yok böyle bulaşmışlığa

Ya bu bulaşmışlıktan temizle beni
Ya kan içinde bırak, toprak et beni

Halk senden korkar, ben kendimden
Senden iyilik gördüm, kendimden kötülük

Bir ölüyüm, yürüyorum toprak üstünde
Ey temiz, can bağışlayıcı! Dirilt canımı

Mümini, kâfiri kana bulanmış
Ya avâre ya perişan olmuş

Çağırırsan beni, baş dönmesi demektir
Kovarsan beni, perişanlık demektir

Padişahım! Kana bulandı gönlüm
Felek gibi baştan ayağa avâreyim

Dedin: "Ben gece gündüz sizinleyim
Bir an bile talepten geri durmayın"

Âdeta birbirimizle komşu gibiyiz
Sen güneş gibisin, biz gölge gibiyiz

Ey sermayesizlere sermaye veren!
Ne olur, komşu hakkını gözetsen!

Gönlüm dert dolu, canım acıklanmalı
İştiyakınla gözyaşı döküyorum bulut gibi

Kendi acıklanmamı söylersem sana
Kaybolurum, sonra yine ararım seni

Rehberim ol, çünkü yolumu kaybettim
Devlet ver bana, gerçi zamansız geldim

Kime senin civarında devlet yar olduysa
Sende kayboldu, kendinden bezdi

Umutsuz değilim, dur durağım yok
Belki yüz binde bir olsa da şansım tutar

HİKÂYE 1

Bir hırsız o gönlü yaralıya rastladı
Ellerini bağladı, evine götürdü

Boynunu vurmak için kılıç getirmeye gitti
O sırada karısı ona bir parça ekmek verdi

Adam elinde kılıçla döndüğünde
Ekmek gördü o gönlü yaralının elinde

Dedi: "Ey hiç oğlu hiç! Bu ekmeği kim verdi?"
Dedi: "Bu ekmeği senin karın verdi"

Adam işitince bu cevabı
"Seni öldürmek bize haram" dedi

"Çünkü kim bizim ekmeğimizi yerse
Kılıçla yürüyemeyiz üstüne

Ekmeğimizi yiyenden canımızı esirgemeyiz
Ben nasıl kılıçla onun kanını dökerim?"

***

Yaratanım! Bu yola baş koyduğumdan beri
Hep senin sofrandan yedim ekmeği

Birisi yerse başka birinin ekmeğini
Çokça hakkını ödemeye çalışır o kişi

Senin yüz bin cömertlik denizin var
Senin ekmeğini çok yedim; gözet hakkı

Ey âlemlerin Rabbi! Âciz kaldım
Kan içinde karada gemi yüzdürdüm

Tut elimden, yetiş feryadıma
Sinek gibi elim ne kadar kalsın başımda?

Ey günahları affeden, bana özür öğreten!
Yüz defa yandım; beni yakıp ne yapacaksın?

Utancımdan kanım kaynamaya başladı
Çok hayırsızlık ettim; affet beni

Ben gafletimden yüz türlü günaha girdim
Sen karşılığında yüz türlü rahmet verdin

Padişahım! Ben zavallının hâline bak
Kötülüğümü gördünse, geçti gitti; şimdiye bak

Bilemedim, hata ettim, bağışla
Dertli gönlüme, canıma bağışla

Gözüm ağlamıyorsa açıkça
Canım şevkinle ağlıyor gizlice

Yaradanım! İyi veya kötü ne ettimse
Her ettiğimi kendi bedenime ettim

Affet benim himmetsizliklerimi
Siliver benim hürmetsizliklerimi

Resûl'e Naat

Dünyanın, dinin efendisi, vefa hazinesi
İki dünyanın sadrı, dolunayı Mustafa

Şeriat güneşi, kesin bilgi denizi
Âlemin nûru, âlemlerin rahmeti

Temizlerin canı onun temiz canının toprağı
Canı terk et; yaratılış onun toprağı

İki dünyanın efendisi, herkesin sultanı
Can güneşi, herkesin imanı

Miraç sahibi, evrenin baş köşesinde oturan
Hakk'ın gölgesi, zâtı güneşin efendisi

İki âlem onun terkisine bağlı
Arş ile Kürsü kıble edinmiş toprağını

Bu dünyanın, öbür dünyanın önderi
Açık veya gizli olarak uyulan kişi

Nebîlerin en büyüğü, en iyisi
Temiz kişilerin, velîlerin yol göstericisi

İslâmın hidayete erdiricisi, doğru yolu gösterici
Gayb âlemi müftüsü, cüz'ün, küllün imamı

Öyle bir efendi ki ne desem, ondan fazla
Her şeyde, herkesin ilerisinde

Kendisine "Arasat meydanının efendisi" dedi
"Ben hidayete erdirilenlere rahmetim" dedi

Her iki âlem onun varlığıyla adlandı
Arş da onun adıyla sakinlik kazandı

Geldi cömertlik denizinden çiy tanesi gibi
Âlem halkı, varlıkta onu izledi

Onun nûru bütün varlıkların maksadıdır
Yok olanların, var olanların aslı odur

Hak görünce o mutlak nûru huzurunda
Yüz nûr denizi yarattı onun nûruyla

O temiz canı kendisi için yarattı
Onun için âlem halkını yarattı

Yaratılışın maksadı ondan başkası değil
Ondan daha temiz bir varlık mevcut değil

Gaybın gaybından görünen ilk şey
Hiç şüphe yok, onun temiz nûruydu

Daha sonra o yüce nûr bayrak çekti
Arş, Kürsü, Levh, Kalem meydana geldi

Onun temiz nûrunun bir işareti âlemdir
Bir işareti de zürriyettir, Âdem'dir

O muazzam nûr ortaya çıkınca
Secdeye kapandı Tanrı huzurunda

Yüzyıllarca secdede kalmıştı
Ömürlerce rükûda kalmıştı

Yıllar yılı kıyamda durdu
Bir ömür boyu teşehhüdde durdu

O sırlar denizinin nûr namazıyla
Namaz farz oldu bütün ümmete

Halk o nûru Ay ile Güneş gibi tutuyordu
Kendi karşısında, yönsüz olarak uzun zaman

Sonra birdenbire hakikat denizine
O nûr için görünen bir yol açtı

O nûr sır denizinin yüzünü görünce
İçine bir coşkudur düştü nazla, izzetle

O yedi defa kendi etrafında döndü
Feleğin yedi pergeli meydana geldi

Tanrı'nın ona her bakışında
Bir yıldız var oldu, talep hasıl oldu

Ondan sonra o temiz nûr sakinleşti
Yüce Arş var oldu, Kürsü de adını aldı

Arş ile Kürsü zâtının aksiyle var oldu
Sonra sıfatlarından melekler var oldu

Nefeslerinden nûrlar aşikâr oldu
Düşünceli gönlünden sırlar aşikâr oldu

Ruhun sırrı sadece emir âlemindendir
"Ona ruhumdan üfürdüm" âyeti nefestir

O nefesler, o sırlar bir araya geldi
Bu yüzden birçok ruh bir araya geldi

Ümmetler onun nûrunun ardından geldi
Kuşkusuz bu yüzden hepsine gönderildi

O kıyamet gününe kadar gönderildi
Bütün zamanların halkları için gönderildi

Davet için talep edince şeytanı
Bu sebeple müslüman oldu şeytanı

Yine davet etti Tanrı'nın izniyle
Cinleri açıkça Cin Gecesi'nde

Melekleri de elçileriyle birlikte çağırdı
Bir gece hepsini davete çağırdı

Hayvanları da açıkça davet etti
Keçi ile keler onun şahidiydi

Âlemdeki putları da davet etmişti
Kuşkusuz hepsi huzurunda baş aşağı geldi

O temiz zât zerreleri de davet etti
Çakıl taşları avucunda tespih etti

Bu ziyneti, bu izzeti hangi nebî buldu?
Bütün ümmetleri kim davet edebildi?

Onun nûru bütün varlıkların aslıydı
Onun zâtı her zâta ihsanda bulunuyordu

Davet etmesi gerekti her iki âlemi
Gizliden gizliye veya açıkça zerreleri

Cüz ile kül onun ümmeti olunca
Onun himmet başağından tane topladı

Mahşer günü bir avuç amelsiz için
O "ümmetim" der, başka şeyler söyler

Hak o hidayet mumunun canı için
Onun ümmetine ihsanlar gönderir

Bütün işlerde usta olan odur
Onun işidir; bu iş ona verilmiştir

Gerçi o hiçbir şeye bakmadı
Onun her bir şeyi için ağlamalı

Her varlık ona sığınmıştır
Her maksat onun rızasıyla mümkündür

Her alanda âlemin pîri odur
Ondan geçen her şey hizmetkârdır

Ona hangi özellikler verilmişse
Kimse bunu göremez rüyasında bile

Kendisini küll gördü, küllü kendisi gördü
Geridekileri gördüğü gibi öndekileri de gördü

Hak peygamberliği onunla sonlandırdı
Mucizeyi, güzel huyu, cömertliği onunla noktaladı

Seçkinleri, avamdan olanları davetle görevlendirdi
Kendi nimetlerini ona tam mânâsıyla verdi

Kâfirlere cezalandırılmadan mühlet verdi
Hayattayken onlara azap göndermedi

Geceleyin onu mirâca çıkardı
Bütün sırları onun için ortaya koydu

İzzette, şerefte iki kıbleli oldu
Doğuda, batıda gölgesizliğin gölgesi oldu

Hem Hak'tan en iyi kitabı aldı
Hem hesapsız ihsana nail oldu

Müminlerin anaları onun eşleri
Peygamberlerin saygısını uyandırır onun mirâcı

Nebîler arkadan gider; o öndedir
Ümmetinin âlimleri peygamber gibidir

Hak Teâlâ ona olan hürmetinde
Adını andı hem Tevrat'ta hem İncil'de

Bir taş parçası onunla değerlendi, yüceldi
"Allah'ın sağ eli" hil'atini giydi

Toprağı onun hürmetine kıble oldu
Ümmetinin çarpılıp hayvanlaşma azâbı kalktı

Onun gönderilişi putların devrilmesidir
Onun ümmeti ümmetlerin en iyisidir

Doldurdu kıtlık yılında bir kör kuyuyu
Ağzından bir damla su ile etti duru su

Ay parmağının işaretiyle yarıldı
Güneş onun emriyle yeniden doğdu

İki omuzunun arasında güneş gibi
Apaçık peygamberlik mührü vardı

O şehirlerin en hayırlısında rehber oldu
O asırların en hayırlısında halkın iyisi oldu

Kabe onunla Beytullah hilatını giydi
Kim oraya yol bulduysa, emin oldu

Cebrail onun elinden hırka giydi
Bu yüzden hırkalı, cübbeli göründü

Toprak onun zamanında güçlü bir şey buldu
Secde edilen yer oldu, temizlik buldu

Her bir zerrenin sırrı onun için malûmdu
Ümmi geldi; haydi defterden söyleme şimdi

Hakk'ın dili onun diliydi
En iyi devir onun devriydi

Mahşer günü tümüyle silinir
Onun dilinden başka diller

Son demine kadar hâlden hâle girerdi
Tanrı katından talebi şevk edindi

Gönlü sır denizinde kendinden geçerdi
O coşku onu namaza yönlendirirdi

Onun gönlü ilginç bir denizdi
Derin deniz olur çok çalkantılı

Yürürken dedi: "Bilal! Rahatlat bizi
Dünya bağlarının darlığından çıkayım"

Yine o coşku hâlinden çıkınca
Dedi: "Konuş benimle Hümeyra

Akıl düşününce onun gidiş gelişlerini
Bilmem, yüz candan biri bilebilir mi?"

Aklın onun yalnızlık dünyasına giden yolu yok
İlmin de onun vaktinden haberi yok

Baş başa meclis kurarsa dost ile
Yansa bile sığmaz Cebrail o yere

Canının Simurg'u ortaya çıkınca
Mûsâ dehşetinden döner üveyiğe

Mûsâ gitti o hazretin huzuruna
Hak'tan "Pabuçlarını çıkar" hitabı geldi

Pabuçları yüzünden yakınlıktan uzak kaldı
Mukaddes vadide nûrlar içinde kaldı

Miraçta iken o ululuk mumu
Bilal'in pabuç seslerini duyuyordu

Gerçi İmran oğlu Mûsâ şâhtı
Oraya pabuçla gitmesine izin yoktu

Şu inayete bak, onun makamı için
Hak onun dergâhının kuluna inayet etti

Onun kulunu kendi dergâhının adamı etti
Huzuruna pabuçlarıyla gelmesi için izin verdi

İmran oğlu Mûsâ görünce o mertebeyi
Onun kulunun böyle yakınlık bulduğunu

Dedi: "Yarabbî! Onun ümmetinden et beni
Onun himmetinin kulu et beni"

Gerçi Mûsâ sürekli bu talepte bulundu
Ama bu yüce makama İsâ nail oldu

Kuşkusuz İsâ o halveti terk eder
Halkı onun dinine davet eder

Göğün dördüncü katından yere iner
Yüzünü onun toprağına koyar, can verir

Ünlü Mesih onun hindû kulu oldu
Bu yüzden Yaradan ona "müjdeci" dedi

Birisi dese ki biri çıksaydı
Gidip öbür âlemden geri dönseydi

Bir bir müşküllerimizi çözseydi
Böylece gönlümüzde hiç şüphe kalmasaydı

Kimse geri dönmedi gizlice veya açıkça
O dünyadan buraya Muhammed'den başka

Onun orada gözüyle gördüklerini
Her peygamber ancak bilgiyle gördü

Çünkü başına "Ömrün hakkı için" tacı geçirildi
Dağ bile hemen kapısında hizmete durdu

Sultan odur, herkes onun hizmetkârı
Sürekli şâh olan odur; herkes onun tebası

Âlem onun saçından dolayı miskle doldu
O susuzluktan denizin dudağı kuru kaldı

Onun yüzüne teşne olmayan kimdir?
Sütunu, taşı bile onunla haşır neşirdir

O nûr denizi minbere çıktığı zaman
Hannâne sütununun iniltisi geliyordu uzaktan

Sütunsuz gökyüzü nûrlarla doldu
O sütun onun ayrılığından hastalandı

Onun övgüsünü söze nasıl sığdırırım?
Çünkü utancımdan kan ter içindeyim

O âlemin fasihidir, ben onun dilsizi
Nasıl anlatabilirim ki onun hâlini?

Onun övgüsü benim gibi hiçe lâyık değil
Onu âlemi yaratan övmüş; bu yeterli

Dünya senin rütben karşısında toprak olmuş
Yüz dünya dolusu can temiz canına toprak olmuş

Peygamberler senin övgünde hayran kalmış
Sır bilenlerin ise başı döner olmuş

Güneş senin gülüşünün kuludur
Senin ağlaman buluta iş buyurur

İki âlemde ayağının altındaki toprağın tozu
Sen bir kilimde uyuyorsun; senin yerin olur mu?

Ey kerem sahibi! Başını kilimden çıkar
Sonra ayağını kilimine göre uzat

Senin şeriatında silindi bütün şeriatlar
Senin fer'inle kayboldu bütün asıllar

Sonsuza kadar şeriatın, hükümlerin geçerli
Allah'ın adının yanında adın yazılı

Nebîlerden, resûllerden kim varsa
Hepsi senin dininle girer yola

Senden önce kimse öne çıkmadı
Kuşkusuz herkes senin ardından gelmeli

Âlemde son olan, ilk olan sensin
İlk ve son, her ikisi de sensin

Ne kimse izinin tozuna yetişebilir
Ne kimse böyle bir izzete nail olabilir

Sonsuza kadar iki âlemin efendiliğini
Tek Tanrı, elçi Muhammed'e vakfetti

Ya Resûlullah! Çok âciz kaldım
Avucumda yel, başımda toprak kaldım

Kimsesizlerin kimsesi sensin her nefeste
Senden başka kimsem yok iki âlemde

Bir kere bak ben gam çekene
Bir çare bul ben çaresizin işine

Gerçi zayi ettim ömrümü günahla
Tövbe ettim; şefaat et benim için Hakk'a

"Emin olma" sözünden korkuyorsam da
"Umut kesmeyin" sözü bir derstir bana

Gece gündüz oturmaktayım yüz matemde
Bir an olsun şefaatçim olursun diye

Kapından bir şefaat gelirse bana
İbadet mührü vurulur günahlarıma

Ey bir avuç kara gönüllünün şefaatçisi!
Lütfet; yakıver şefaat mumunu

Böylece pervâne gibi kalabalığının arasında
Kanat çırparak gelelim senin mumuna

Kim açıkça görürse senin mumunu
İçten gelerek canını verir pervâne gibi

Can gözü için yüzünü görmek yeterlidir
İki âlem için senin rızan yeterlidir

Gönül derdimin ilacı senin sevgindir
Senin yüzünün güneşi canımın nûrudur

Canım senin kapında hizmete hazırdır
Bak dil kılıcımın parlak cevherine

Hangi inciyi saçtımsa dilimden
Yolunda saçtım canımın derinlerinden

Can denizinden inci saçmamın sebebi
Can denizimin senden bir iz taşıması

Canım senden bir işaret bulduğunda
İşaretim işaretsizlik olacaktır sayende

Ey yüce yaratılışlı! Hacetim şudur
Fazlınla bir kerecik bana bakmandır

O bakışla işaretsizlikte tut beni
Ebedîyen işaretsizlikte tut beni

Bütün bu zandan, şirkten, saçmalıklardan
Temizle, arıt beni ey zâtı temiz olan!

Günahlarım yüzünden kara çıkarma yüzümü
Gözet ne olur seninle adaşlık hakkını

Senin yolunda suya batmış çocuğum
Kara sularla halka halka olmuş çevrem

Senden umuyorum; bu kara sudan
Tut elimi; çıkar beni yola

HİKÂYE 2

Bir annenin çocuğu suya düştü
Annenin canı kıvranmaya başladı

Çocuk şaşkınlık içinde çırpınıyordu
Su onu değirmen arkına kadar götürdü

Tam arka girerken annesi onu gördü
Hemen arka giden kapağı sürdü

Su geri akmaya başladı; aziz çocuk
Suyun üzerinde geriye doğru gitti

Annesi atılıp onu yakaladı
Hemen süt verdi, kucağına aldı

***

Ey şefkatte anne sevgisine sahip olan!
Bu derin suda büyük ark var

Biz o hayret girdabına düştük
Hasret suyunun arkına düştük

Sudaki o çocuk gibi derbederiz
Istırabımızdan çırpınıp duruyoruz

Ey bu yolun çocuklarına müşfik olan
Sende batıp gidene kereminle bak bir an

Merhamet et kıvranan gönlümüze
Ark kapağını sür lütfun, kereminle

Süt ver kerem memesinden bize
Önümüzden kerem sofrasını kaldırma

Ey övgünün, kavrayışın ötesinde olan
Övgücülerin sıfatlarından münezzeh olan

Kimsenin eli ulaşmadı atının terkisine
Toprağının toprağıyız biz şüphesizce

Temiz dostların senin toprağın oldu
Bütün insanlar toprağının toprağı oldu

Kim senin dostlarına toprak olmazsa
Düşmandır o senin sevenlerine

Birincisi Ebubekir, sonuncusu Murtaza
Doğruluk, saflık Kabesinin dört direği

Birisi doğrulukta sırdaşın, vezirindir
Diğeri adalette aydınlık güneştir

Öbürü hayâ ve utanma denizi
Diğeri ilim ve cömertlik sahiplerinin şâhı

EBUBEKİR'E (TANRI ONDAN RAZI OLSUN) NAAT

İlk efendi, ilk dost odur
Mağaradaki iki kişinin ikincisi odur

Dinin sadrı, en büyük sıddık, Hakk'ın kutbu
Her şeyde önde bulunan kişi

Hak ululuk dergâhından her ne varsa
Döktü Mustafa'nın şerefli göğsüne

Bunların hepsini Sıddık'ın gönlüne döktü
Kuşkusuz yaşadıkça ona hakikati döktü

İki âlemi bir anda içine çekti
Taşla ağzını kapadı, güzelce sustu

Geceleri gündüze kadar başını eğerdi
Gece yarıları yangıyla hu çekerdi

Onun "hu"su Çin'e kadar misk yağdırdı, gitti
Bu yüzden Tatar ahusunun kanından misk oldu

Bu sebepten dedi o şeriat ve din güneşi
Buradan Çin'e kadar ilmi aramalı

Ağzında taş bulunmasının hikmeti vardı
Ağırbaşlılıkla dili "hu" demeliydi

Ağzında taş bulundurmasının sebebi
Allah'tan başkasının adını anmamak değildi

Ağırbaşlı olmak için ağırlık gerekli
Ağırbaşlı olmayan bir işe yarar mı?

Ömer onun değerinin kıl kadarını gördü
"Keşke onun göğsünde kıl olsam!" dedi

İki kişinin ikincisini kabul ediyorsan
Odur Resûl'den sonra ikinin ikincisi

ÖMER'E (TANRI ONDAN RAZI OLSUN) NAAT

Şeriatın efendisi, din topluluğunun güneşi
Hakk'ın gölgesi, en büyük ayırt edici, din mumu

Adaleti, insafı tamamlamış Hak sayesinde
Vahyin önüne geçmiş sezgisinde

Hak Tâhâ sûresini okudu öncelikle
Temizlendi, dosdoğru oldu Tâhâ ile

Tâhâ'nın hâ'sı hû'nun hâ'sıdır onun gönlünde
Ne mutlu hu'nun hâ'sı ile coşup taşana!

Sırat'tan öncelikle geçecek kişi
Ömer'dir Peygamber'in sözüne göre

Darüsselâm cennetinin ilk halkasını
O eline alacak. Ne yüce makamdır!

Hak öncelikle onun elini tutacaktır
Sonra onu oraya iletecektir

Din işi onun adaletiyle sona erdi
Nil nehri kabardı, depremler durdu

Her toplulukta o cennet mumuydu
Hiç kimse mumun gölgesini görmedi

Mumun ışıktan gölgesi olmaz
Öyleyse şeytan onun gölgesinden nasıl kaçtı?

Söz söyledi mi hakikat diline gelirdi
"Kalbim gördü" sözüyle Hüdâ aşikâr olurdu

Kâh aşk derdinden canı yanardı
Kâh Hakk'ın sözüyle dili yanardı

Nebî onun hararetle yandığını gördü
"Bu ünlü kişi cennet mumudur" dedi

OSMAN'A (TANRI ONDAN RAZI OLSUN) NAAT

Sünnetin efendisi, mutlak nûrdur
Hatta Tanrı'nın iki nûrunun sahibidir

Kutsallık ve irfan denizine batmıştır
Dinin baş köşesinde oturan Osman bin Affan'dır

O iman sancağı yükseldi
Emirülmüminin Osman ile yükseldi

İki âlemin alanı canlılık buldu
İki nûr sahibinin nûrlu gönlüyle

İkinci Yusuf'tur Mustafa'nın sözüyle
Takvâ ve hayâ denizi, vefa madeni

Yakınlarının işleriyle candan ilgilendi
Canını onların uğrunda feda etti

Başını kestiler; o ise oturmuştu
Eşi dostuyla bağını koruyordu

Dünyada hidâyet de, bilgi de
Ümmeti sayıca arttı onun devrinde

İman da onun zamanında yayıldı
Onun hükmüyle Kur'ân da yayıldı

Efendilerin efendisi derdi: "Gökyüzünde
Melekler Osman'a bakar, utanır daima"

Yine Peygamber dedi: "Sırlar döküldüğünde
Yüce Tanrı Osman'ı çekmeyecek hesaba"

Osman biat edecekti ama yoktu
Resûl onun eli yerine kendi elini koydu

Oradakiler dedi: "Keşke ezilseydik
Zünnûreyn gibi orada bulunmasaydık"

465

ALİ'YE (TANRI ONDAN RAZI OLSUN) NAAT

Hakk'ın efendisi, gerçek önder
Hilim dağı, ilim kapısı, dinin kutbu

Kevser sâkîsi, yol gösteren imam
Mustafa'nın amca oğlu, Allah'ın aslanı

Seçilmiş Murtaza, Betül'ün eşi
Masum efendi, Resûl'ün damadı

Yol göstererek beyanda bulundu
"Bana sorun" sırlarının sahibi oldu

Kuşkusuz hak ederek önder olan odur
Kesin olarak mutlak müftü olan odur

Ali Hakk'ın sır küplerinden biridir
Aklın onun görüşünde nasıl şüphesi olur

Can "En doğru hükmedeniniz Ali'dir" sözünü bilir
"Ali Allah'ın zâtında varlığını yok etti"yi bilir

İsâ'nın nefesiyle bir ölü ayağa kalktıysa
Kesilmiş eli nefesiyle yerine kaynattı o da

Kabe'deyken o makbul olan kişi
Resûl'ün omuzuna çıkıp put kıran oldu

Gizli gayb bilgileri onun gönlündeydi
Bu yüzden koynundan "beyaz el"i çıkardı

Onun eli açıkça "beyaz el" olmasaydı
Zülfikâr o elde nasıl karar kılardı?

Zaman olur, yaptıklarıyla coşardı
Bazen kuyuya sarkar, sırlarını açardı

Hiçbir yerde kendine hemdem bulamadı
Kendi içinde dolaştı, mahrem bulamadı

TAASSUP HAKKINDA

Ey taassup illetine tutulup kalan
Sürekli hınç ve sevgi hâlinde kalan

Akıldan, özden söz ediyorsan
Peki neden taassuptan dem vuruyorsun?

Hey habersiz! Hilafette meyil yoktur
Ebubekir'de, Ömer'de meyil nasıl olur?

Bu iki önderde meyil olsaydı
Her ikisi de oğlunu lider yapardı

Eğer ikisi hak sahiplerinin hakkını yemiş olsaydı
Diğerlerinin bunu engellemesi gerekirdi

Eğer ümmet onları engellemediyse
Vacibi terk edip şeriata aykırı mı davrandılar?

Kimse sahabeyi yalanlamadı hilafette
Haydi öyleyse, kendiliğinden herkesi yalanla

Resûl'ün sahabesini yalanlarsan
Peygamber'in sözünü kabul etmedin demektir

Resûl dedi: "Her dostum parlak bir yıldızdır
Asırların en iyisi benim asrımdır

Halkın en iyisi benim yaranımdır
Akrabamdır, beni sevenlerdir"

En iyi senin nezdinde en kötü olursa
Nasıl görüş sahibi denilebilir sana?

Nasıl reva görürsün Resûl'ün ashabı
Candan kabul eder haksız olan adamı?

Nasıl oturturlar onu Mustafa'nın yerine?
Böyle bâtıl bir iş reva değildir sahabeye

Hepsinin seçmesi doğru değilse
Kur'ân'ın toplanma işi hatadır öyleyse

Oysa Peygamber'in ashabı ne yaparsa
Doğrusunu yapar, haklıya lâyık olanı yapar

Bunlardan bir kişiyi yok saydın mı
Otuz üç bini yalanladın demektir

Bir kişi doğrudan başka iş yapmadıysa
Devenin diz bağını bile eksik etmediyse

İşine böyle ciddiyetle sarılan biri
Haklının hakkını nasıl yer? Olma bu zanda

Sıddık'ta bâtıl meyli doğru olsaydı
Hiç "Uzak durun benden" der miydi?

Ömer'de zerre kadar meyil olsaydı
Kendi oğlunu kamçı ile öldürtür müydü?

Sıddık daima yol eriydi
Her şeyden uzaktı, Tanrı'ya yönelmişti

Malını, kızını, canını bu yolda etti feda
Böyle bir kimse zulmetmedi; utansana!

O rivayet kabuğundan arınmıştı
Çünkü o dirayetin özündeydi

Minberde edebi gözeten biri
Peygamber'in yerine oturmayan biri

Onun önceki, sonraki hallerini gören kişi
Nasıl olur da ona haksız diyebilir ki?

Gelelim Faruk'a; işi gücü adaletti
Kâh kerpiç döker, kâh diken yolardı

Çalı demetiyle şehre girerdi
Şehirde dolaşırken yol isterdi

Her gün bu heves zindanında
Yediği yedi lokma ekmekti sadece

Sofrasında sirke ile tuz bulunurdu
Onun ekmeği beytülmaldan değildi

Yattığı zaman yatağı kumdu
Başının altındaki yastık kırbaçtı

Sakalar gibi su kırbasını alırdı
Yatma vakti dul kadına su götürürdü

Gece oldu mu kendine acımazdı
Gece boyunca ordu nöbeti tutardı

Huzeyfe'ye dedi: "Ey görüş sahibi!
Ömer'de hiç münafıklık görüyor musun?

Kim yüzüme karşı söylerse ayıbımı
Hata etmez; bana hediye getirir

Halifeliği yanlış olarak yapıyorsa
Peki neden on yedi batmanlık hırkası vardı?

Onun ne kumaş ne çul giysisi oldu
On parça deriyle yamanmış hırka giydi

Böylesine padişahlık eden biri
Mümkün değil, kimseye yan gözle bakmaz

Bazen kerpiç, bazen çamur taşıyan biri
Bunca zahmeti bâtıl bir iş için çeker mi?

Hilafet hevesinde olsaydı
Saltanat tahtına otururdu

Onun zamanında münkirlerin şehirleri
Tamamıyla küfürden temizlendi

Bunun için taassup gösteriyorsan
İnsafın yok senin; öl kahrından!

O zehirden ölmedi; sen onun kahrıyla
Ne kadar öleceksin, içmediysen onun zehrini?

Hey hak bilmez cahil! Hilafette
Kendini onunla kıyaslayıp durma

Bu halifelik işi başına gelseydi
Onun gamıyla ciğerine yüz ateş düşerdi

Biri onlardan hilafeti alsaydı
Üstüne yüz türlü belâ almış olurdu

Kolay iş değildir can bedende durdukça
Bir halkın sorumluluğunu almak boynuna"

HİKÂYE 3

Ömer Üveys'in yanına geldi coşkuyla
Dedi: "Hilafeti koydum satışa

Bu hilafeti alıcısı çıkarsa
Satıyorum ben bir dinara"

Üveys Ömer'den bu sözü işitince
Dedi: "Bırak, geç git rahatlıkla

Sen at hele; kime lâzımsa
Alır yoldan, gider makama"

Ömer hilafeti bırakmak isteyince
Dostlarından bir feryattır yükseldi

Herkes dedi: "Yapma ey önder
Halkı böyle perişan Allah aşkına

Bu sorumluluğu boynuna Sıddık yükledi
Bunu körü körüne değil, bilerek yaptı

Onun emrine uymayacak olursan
Şimdi senin yüzünden ruhu incinir"

Ömer bu sağlam delili dinleyince
Bu delil yüzünden işi daha zorlaştı

HİKÂYE 4

Kader bu ya; o bahtı kara sonunda
Ansızın Murtaza'yı yaraladığında

Murtaza'ya bir şerbet verdiler
Murtaza dedi: "Kanımı döken nerede?

Şerbeti önce ona, sonra verin bana
Çünkü o bu yolda yoldaş olacak bana"

Şerbeti götürdüler ona, dedi: "Kahra bak!
Haydar burada beni zehirle öldürmek istiyor"

Murtaza dedi: "Yaradan hakkına
Bu namert şerbeti içseydi

Ben onsuz bir adım atmazdım
Cennetülmeva'da Hakk'ın huzuruna çıkmazdım"

O çirkin adam Murtaza'yı öldürdü
Murtaza onsuz cennete gitmek istemiyordu

Düşmana bile bu kadar müşfik biri
Sıddık gibi birine kin güdebilir mi?

Düşmanın gamını böyle çeken birinin
Atîk'e karşı düşmanlığı düşünülür mü?

Sonsuz dünyada ortaya çıkmaz
Ali gibi Sıddık'ı seven biri

Daha ne kadar diyeceksin, Murtaza mazlumdu?
Halifelik etmekten mahrum kaldı?

Ali Allah'ın aslanıdır, baş tacıdır
Evlat! Kimse aslana zulmedemez

HİKÂYE 5

Mustafa yolun bir yerinde konakladı
Askere kuyudan su çekmelerini söyledi

Birisi gitti, koşa koşa geri döndü
"Kuyuda su yok, kan dolu" dedi

Dedi: "Biliyor musun, kendi derdinden
Murtaza kuyuya sırlarını açtı

Kuyu işitince bunları dayanamadı
Şüphesiz, sen gittiğinde suyu kalmadı"

***

Canında böyle coşku olan biri
Gönlünde bir karıncaya kin güder mi?

Senin canın taassup içinde coşmada
Murtaza'nın canı böyle değildi; sussana!

Murtaza'yı kendinle kıyaslayıp durma
Çünkü o haktanır Hak'ta gark olmada

Tanrı işine gark olup gitmiştir o
Senin hayâllerinden bıkmıştır o

Murtaza senin gibi kinci olsaydı
Mustafa'nın yanındakilerle savaşırdı

O senden çok yiğit biriydi
Öyleyse neden kimseyle savaşmadı

Şaşılacak şey! Sıddık haksız olsaydı
O haklı olduğundan hakkını aramaz mıydı?

Haydar'a göre müminlerin anası yanlıları
Din doğrultusunda savaşmıyorlardı

Haydar kuşkusuz bu kavgayı gördü
Zorla o topluluğu devre dışı bıraktı

Kızıyla savaşmayı göze alan kişi
Onun babasıyla da savaşabilirdi

Oğlum! Ali hakkında bir şey bilmiyorsun
Ali'yi ayn, ya ve lam'dan ibaret biliyorsun

Sen kendi canının aşkıyla kararsızsın
Oysa o yüz can feda etmeye hazırdır

***

Sahabeden biri öldürülmüş olsaydı
Haydar-ı Kerrar buna çok üzülürdü

"Neden ben de öldürülmedim ki?
Aziz canım gözümde çok değersiz" derdi

Peygamber derdi: "Ne oldu ya Ali?
Senin de zamanın gelecektir ya Ali"

HİKÂYE 6

Bir gün Bilal bir yerde yedi
Yüz sopa ile kayış zayıf bedenine

Sayısız sopa yüzünden çok kanı aktı
O hâldeyken hep "Ahad, Ahad" diyordu

***

Ansızın bir diken batsa ayağına
Kimseye sevgin, hıncın kalmaz yolunda

Bir diken yüzünden böyle müptela olan biri
Böyle bir topluluğa hükmederse, hatadır

Onlar böyle insanlardı, sen böylesin
Daha ne kadar böyle şaşkın kalacaksın?

Senin dilinden putperestler kurtulmuş
Sahabe senin dilin yüzünden yaralanmış

Münasebetsizlikle amel defterini karartıyorsun
Diline hâkim olabilirsen, kurtulursun

HİKÂYE 7

İster Ali olsun, ister Sıddık olsun
Her birinin canı dalmıştı hakikat denizine

Mağaraya doğru giderken Mustafa
O gece onun yatağına yattı Murtaza

Haydar kendi canını saydı hiçe
O ulular ulusu hayatta kalsın diye

Dünya Sıddık'ı mağara yılanının karşısına
Onun canı için kendi canını koydu ortaya

Her ikisi de onun yolunda canını ortaya koydu
Onu korumak için canını saçtı

Sen taassup et; onlar yiğitçe
Canlarını feda ettiler cânana

Sen bunun veya onun adamıysan
Hani sende bunun veya öbürünün derdi?

Ya onlar gibi can fedasını meslek edin
Yahut sus; vazgeç bu düşünceden

Oğlum! Sen Ali'yi, Ebubekir'i biliyorsun
Aklın ve canın Tanrı'sından habersizsin

Bırak bu olayın şurasını burasını
Gece gündüz Tanrı kulu ol Rabia gibi

O bir kadın değildi; yüz erkekti
Baştan ayağa derdin ta kendisiydi

Sürekli Tanrı nûruna dalmıştı
Münasebetsizlikten kurtulmuş, nûra batmıştı

HİKÂYE 8

Birisi sordu ona: "Ey makbul insan
Resûl'ün yaranı hakkında ne dersin?"

Dedi: "Ben Hak'tan başımı alamıyorum
Yarandan nasıl haber verebilirim?

Gönlümü, canımı Hak'ta kaybetmeseydim
Bir an olsun insanlarla ilgilenirdim

O değil miyim ben secdeye kapanmışken
Gözüme diken batmıştı o hâldeyken

Gözümden yere kan akıyordu
Benim kendi kanımdan haberim yoktu

Böylesine derdi olan birinin
Aklı kadının, erkeğin işinde olur mu?

Kendimi bildim bileli ben bende değilim
Başka birini nasıl kıyasla tanıyabilirim?"

***

Sen bu yolda ne Tanrı'sın ne Resûl'sün
Elini çek artık bu red, kabul işinden

Bir avuç topraksın sen; toprak ol
Öyle arınmadan, sevmekten uzak ol

Madem bir avuç topraksın, topraktan söz et
Herkesi temiz bil sen; temiz konuş

HİKÂYE 9

Âlemin efendisi Tanrı'dan diledi
"Ümmetimin amelini bana bırak" dedi

"Hiç kimse bilgi sahibi olmasın
Bir an bile ümmetimin günahından"

Hak Teâlâ ona dedi: "Ulular ulusu!
Görsen bir o sayısız günahları

Dayanamazsın buna, şaşarsın
Utanırsın, ortalıkta görünmezsin

Ayşe senin canın gibiydi
Bir iftira seni ondan soğuttu

Mecaz ehlinden bir söz işittin
Onu kendi yerine geri gönderdin

En değerli kişiden böyle vazgeçince
Günahkâr ne çok kişi var ümmetinde

Onca günaha dayanacak gücün yok
Kendi ümmetinin işini Tanrı'ya bırak

İstiyorsan eğer dünyada hiç kimse
Ümmetinin günahından haberdar olmasın

Yüce cevherli! Ben istiyorum ki
Senin de onların günahından haberi olmasın

Buradan çek ayağını, çekil kenara
Gece gündüz ümmetin işini bırak bana

Ümmetin işi Mustafa'nın işi değildir
Bu iş senin hükmünle nasıl düzelir?"

***

Hüküm verip durma; tut dilini
Taassupsuz ol; git yoluna

Onlar ne yaptıysa, sen de onu yap
Selametle yürü; tut kendi yolunu

Ya Sıddık gibi doğruluk yoluna gir
Ya da Faruk gibi adalet yolunu tercih et

Ya Osman gibi hayâlı, hilimli ol
Ya Haydar gibi cömertlik, ilim denizi ol

Yahut konuşma; tut öğütümü, yürü
Kaldır ayağını, başını al, yürü

Ne doğruluk adamısın, ne Haydar ilmin var
Nefsinin adamısın; her nefeste daha kâfirsin

Kâfir nefsini öldür; mümin ol
Nefsini öldürdün mü, artık güvende ol

Taassup içinde böyle münasebetsizlik etme
Kendi kafana göre resûllük etme

Şeriatta boş sözler kabul görmez
Ne konuşup durursun Resûl'ün yaranından?

Yarabbî! Böyle münasebetsizlik yok bende
Taassuba düşmekten koru beni daima

Taassuptan arıt benim canımı
Böyle hikâye divanımda bulunmasın

KİTABA BAŞLARKEN

Merhaba yol gösterici olan Hüthüt
Hakikatte her vadinin ulağısın

Ne güzeldi Sebe sınırına kadar seyahatin!
Ne güzeldi Süleyman'la konuştuğun "Kuş Dilin"!

Süleyman sırlarının sahibi oldun
Bu yüzden övünerek taç sahibi oldun

Devi zindanda zincire bağlı tut
Böylelikle Süleyman'ın sırdaşı ol

Devi tıktığın zaman zindana
Süleyman'la gidersin şâh otağına

***

Ne güzelsin ey Mûsâ sıfatlı yaban güvercini!
Kalk, marifetle çal musikarı

Musikiden anlayan kişi can u gönülden
Yaratılışın musiki nağmeleri için hamd eder

Mûsâ gibi uzaktan ateş gördün
Kuşkusuz Tûr dağının yaban güvercini kesildin

Hem hayvani Firavundan uzaklaş
Hem buluşma yerine gel, Tûr kişisi ol

Sonra dilsiz, coşkusuz söylenen sözü
Akıl olmadan anla, kulak olmadan dinle

***

Merhaba Tûba'da oturan papağan
Cennet giysisine bürünüp ateşten gerdanlık takan

Ateşten gerdanlık cehennemlik olan için
Hulle ise cennetlik olan cömert için

Bir kişi Nemrut'tan kurtulan Halil gibi
Güzel güzel oturabilir ateş üstüne

Nemrut'un başını kes kalem gibi
Ateşe bas ayağını Halilullah gibi

Nemrut'un korkusundan arındın mı
Giy hulleni; ateşli gerdanlıktan korkun olur mu?

***

Hey keklik! Ne güzel salınıyorsun!
İrfan dağından salınarak geliyorsun

Kahkaha at bu yolun tarzında
Tanrı evinin kapı halkasını çal

Kendi dağını erit yoksulluk ile
Dişi deve çıksın dağından böylelikle

Genç dişi bir deve bulduğunda
Görürsün akan süt, bal ırmağını

İşlerinin yürümesini istersen sür deveyi
Böylece karşılamaya çıksın Salih seni

***

Merhaba haşin, keskin bakışlı doğan
Daha ne kadar sertleşip hışımlanacaksın?

Ezelî aşk mektubunu ayağına bağla
Sonsuza kadar o mektubun bağını çözme

Anadan doğma aklını değiştir gönlünle
Ezel ile ebedî bir gör böylece

Tabiat çerçevesini kır yiğitçe
Yerleş vahdet mağarasının içine

Mağara senin yerleştiğin yer olursa
Âlemin ulusu mağara arkadaşı olur sana

***

Elest mirâcının turaçı! Ne güzelsin!
"Belâ"nın başında Elest tacını görmüşsün

Madem aşkın Elest'ini candan işittin
Nefsin "Belâ" demesinden usanç getir

Madem nefsinin "Belâ"sı belâ girdabıdır
Senin işin girdapta nasıl yola girer?

İsâ'nın eşeği gibi yak nefsini
Sonra İsâ gibi can ol, can parlat

Yak eşeği, can kuşunun yolunu aç
Ruhullah seni karşılamaya gelsin güzelce

***

Merhaba aşk bahçesinin bülbülü
Güzel güzel inle aşk dağıyla, derdiyle

Güzelce inle Davud gibi gönül derdiyle
Yüz can saçsınlar sana her nefeste

Davud ezgisiyle aç mânâ âlemini
Boğazından çıkan ezgiyle yol göster halka

Daha ne kadar zırh giydireceksin uğursuz nefse?
Davud gibi muma dönüştür demirini

Mum gibi yumuşarsa bu demirin
Sen de aşkta Davud gibi hararetlenirsin

***

Ne güzelsin sekiz kapılı bahçenin tavusu!
Yedi başlı ejderha yarasından yandın

Bu yılanla sohbet seni kan içinde bıraktı
Seni Adn ẹennetinden dışarı attı

Sidre'yi, Tûba'yı yolundan kaldırdı
Tabiat seddiyle gönlünü kara etti

Bu ejderhayı helâk etmedikçe
Nasıl lâyık olursun bu sırlara?

Bu çirkin ejderhadan kurtulursan
Âdem seni kendi haslarından eder

***

Merhaba uzakları gören hoş sülün
Bak, gönül pınarı batmış nûr denizine

Ey karanlık kuyusunun ortasında kalan
Töhmet hapsine müptela olan

Çıkar kendini şu karanlık kuyudan
Başını kaldır rahmâni Arş'ın doruğundan

Yusuf gibi geç zindandan, kuyudan
Sonunda olursun azizlik Mısır'ında sultan

Böyle bir saltanat eline geçerse
Sıddık Yusuf hemdem olur sana

***

Ne güzelsin dem tutan kumru!
Şad gitmiş, gönlü daralmış gelmişsin

Gönlün dar çünkü kan içinde kalmışsın
Zünnun'un hapis darlığında kalmışsın

Ey nefis balığı yüzünden avâre olan!
Nefsin kötü isteklerini ne kadar göreceksin?

Kes bu kötü istekli balığın başını
Böylece Ay'a kadar yükselt başını

Nefis balığından kurtulursan
Has köşede Yunus'un can dostu olursun

***

Merhaba Üveyik! Aç ezgi kapısını
Yedi kat gök inci saçsın sana

Vefa gerdanlığın boynunda iken
Çirkin olur vefasızlık etmen

Kıl kadar varlık kalırsa vücudundan
Sana baştan ayağa vefasızsın derim

Bu yola girer, varlığından sıyrılırsan
Akıl ile mânâya doğru yol bulursun

Akıl seni götürünce mânâlara doğru
Hızır sana getirir hayat suyunu

***

Ne güzelsin uçmaya başlamış şahin!
Serkeş gitmiş, başın düşük dönmüşsün

Diklenme çünkü başı düşük kalmışsın
Teslim ol çünkü kan içinde kalmışsın

Dünya mundarına bağlı kalmışsın
Kuşkusuz mânâdan uzak kalmışsın

Geç dünyadan da, âhiretten de
Sonra çıkar başından külahı, bak hele

Fikrini çevirirsen iki dünyadan
Zülkarneyn'in yeri olur yerin

***

Merhaba altın sarısı kuş! Güzelce gel
Sarıl işine sonra ateş gibi gel

Önüne ne çıkarsa, yak hararetinle
Bütün can gözünü kapa yaratılış âlemine

Yakarsan her ne gelirse önüne
Hak katında her an rızık gelir önüne

Gönlün vakıf olunca Hak sırlarına
Kendini vakfet Tanrı işine

Dört başı mamur bir kuş olursan Hak işinde
Sen kalmazsın, Hak kalır sadece

***

Açıkça görünen veya göze görünmeyen
Dünya kuşları bir araya toplandı

Hepsi dedi: "Şimdi şu zamanede
Padişahı olmayan bir şehir yok

Nasıl olur da ülkemizde şâh olmaz?
Bundan böyle şâhsız kalmak doğru olmaz

Şayet yardım edersek birbirimize
Bir padişah arayabiliriz kendimize

Çünkü bir ülke padişahsız olursa
Tertip düzen adına bir şey kalmaz orduda"

Bunun üzerine hepsi bir yere geldi
Baş başa verip padişah aramaya koyuldu

***

Gönlü perişan, bekleyiş içindeki Hüthüt
Topluluk arasına girdi kararsızca

Sırtında bir tarikat giysisi vardı
Başında bir hakikat tacı vardı

Bu yolda kıvrak zekâlı biriydi
İyiden de kötüden de haberdardı

Dedi: "Hey kuşlar! Hiç kuşkusuz ben
Hem Tanrı tapısının hem gaybın habercisiyim

Hem Tanrı katından haberli geldim
Hem yaratılış sırlarını bilerek geldim

Gagasında "Bismillah" bulunduran biri
Birçok sırra erişirse, uzak değil

Kendi gamımla geçiyor zamanım
Hiç kimseyle bir işim yok benim

Kuşkusuz ben halka karşı azadeyim
Halk da aynı şekilde azade benden

Padişahın derdiyle meşgul olduğum için
Aslâ ordudan yana olmaz derdim

Ben kendi anlayışımla suyu gösteririm
Ben daha ne sırlar bilirim

Süleyman'la ben oturdum konuştum
Kuşkusuz onun ordusunda yüksek rütbeli oldum

İlginçtir; kim onun huzurunda yoksa
Onu sormadı, onu aramadı

Ben huzurunda olmasam bir an
Her yana beni aratmaya adam gönderdi

Bensiz bir soluk bile duramazdı
Sonsuza kadar Hüthüt'e bu şeref yeterli

Onun mektubunu götürdüm, geri döndüm
Onun huzurunda ben sırdaş oldum

Kim Tanrı tarafından hayırla anılırsa
Hangi kuş yetişebilir onun tozuna?

Kim peygamber tarafından arandıysa
Yakışır onun başında taç olsa

Yıllarca denizlerde, karalarda dolaştım
Hep yoldaydım, dolaştım da dolaştım

Vadilere, dağlara, çöllere gittim
Tufan devrinde bir âlemi devrettim

Süleyman'la seferlerde bulundum
Bütün âlemi ne çok dolaştım

Kendi padişahımı tanıyorum
Nasıl yalnız giderim? Gidemem ki

Ama siz benim yoldaşım olursanız
O şâhın, tapının mahremi olursunuz

Kendinizi görme utancından kurtulursunuz
Daha ne kadar dinsizliğinizle kıvranacaksınız?

Kim onun için canını verirse, kendinden kurtulur
Cânan yolunda iyiden, kötüden kurtulur

Canınızı saçın, onun yoluna girin
Raksederek başınızı o tapıya çevirin

Hiç hilaf yok; bizim bir padişahımız var
Bir dağın ardında; o dağ Kafdağı'dır

Onun adı Simurg'dur; kuşların sultanı
O bize yakındır; biz ondan çok uzakta

Yücelik haremindedir onun yeri
Onun adını anmak değil her dilin haddi

Kapısında yüz binlerce perde var
Bu perdeler hem nûrdan hem karanlıktan

İki âlemde kimsenin haddi değil
Oradan nasiplenmesi mümkün değil

O daima mutlak padişahtır
Kendi yüceliğinin kemaline dalmıştır

O kendiliğinden ortaya çıkmaz orada
İlim ile akıl nasıl erişir oraya?

Ne ona giden yol var, ne ayrılığına dayanılır
Yüz binlerce halk onun yüzünden sevdalıdır

Onu övmek temiz canın işi değildir
Akılda o idrak sermayesi yoktur

Kuşkusuz hem akıl hem can şaştı kaldı
Sıfatları hakkında iki göz bulandı kaldı

Hiçbir bilgili kişi onun kemalini görmedi
Hiçbir iyi gören onun cemâlini görmedi

Hiçbir mahlûk onun kemaline yol bulmadı
Bilgi peşinden gitti, görüş yol bulmadı

Halkın o kemalden, o cemalden nasibi
Bir araya toplasan, bir avuç hayâldir

Bir hayâlle bu yolda nasıl gidilir?
Bir ayda nasıl Ay'a gidebilirsin?

Orada yüz binlerce çevgen topu gibi baş var
Orada ne hayhaylar, hayhuylar var

Yol üzerinde ne karalar, ne denizler var!
Sanma ki önde kısa bir yol var

Bu yolda aslan adam olmak gerek
Çünkü yol uzun, deniz derin mi derin

İyisi mi hayran olarak gidelim
Onun yolunda ağlaya güle gidelim

Onun bir izini bulursak, bu da bir şey
Aksi takdirde onsuz yaşamak ar olur

Cânansız can kimin işine yarar?
Adamsan, cânansız cana sahip olma

Tam mânâsıyla adam olmak gerek bu yol için
Can saçmak gerek bu tapı için

Candan vazgeçmek gerek adam gibi
Denilebilsin sana, bu işin adamı

Cânansız can değmez hiçbir şeye
Mertler gibi saç aziz canını

Sen canını saçarsan adam gibi
Cânan da saçar sana canını"

SİMURG HİKÂYESİ

İlginçtir; Simurg'un ilk işi
Gece yarısı Çin'de göründü, geçti

Çin ortasında onun bir tüyü düştü
Kuşkusuz her ülkede bir coşkudur koptu

Herkes o tüyden bir nakış elde etti
Kim o nakşı gördüyse, bir başka iş tuttu

O tüy şimdi Çin Nigaristanı'ndadır
"İlmi Çin'de olsa arayın" sözü bundandır

Tüyünün nakşı görünmemiş olsaydı
Dünyada bunca hara güre olmazdı

Bütün bu yaratış izleri onun ferindendir
Her şey o tüyün nakşını göstermektedir

Onu vasfetmenin ne başı ne sonu bellidir
Artık bundan fazla söylemek uygun değildir

Şimdi sizden kim bu yolun adamıysa
Yönelsin bu yola, başlasın adım atmaya

***

Kuşların tümü o yerde toplandı
Bu padişahın yüceliği karşısında kararsız kaldı

Onun şevki onların canına işledi
Her biri ne sabırsızlıklar çekti

Yola koyuldular, huzura geldiler
Onun âşığı, kendilerinin düşmanı kesildiler

Ancak yol uzun mu uzundu
Herkes yol almaktan yoruldu

Gerçi her biri yol almak istiyordu
Her biri bir başka özür getirdi

Âşık bülbül sarhoşça geldi
Aşkın kemaliyle ne vardı ne yoktu

Her makamında bir nağme vardı
Her mânâda dünya dolusu sır vardı

Mânâların sırlarına ait nara attı
Sözleriyle kuşların dilini bağladı

Dedi: "Benimle tamamlandı aşkın sırları
Gece boyu yaparım aşkın tekrarını

Davud gibi müptela olan yok
Aşkın Zebûr'unu inleyerek okumam için

Neydeki inilti benim sözlerimdir
Çengde benim iniltilerim vardır

Gül bahçeleri benim coşkumla dolu
Bendendir âşıkların gönlündeki coşku

Her zaman bir başka sır söylerim
Her an başka bir nağme söylerim

Aşk zorlayınca benim canımı
Canım deniz gibi kabardı

Kim coşkumu gördüyse, elden gitti
Çok uyanık geldiyse de mest oldu

Uzunca bir yıldır mahrem görmüyorum
Susuyorum, kimseye hiç sır vermiyorum

Fakat benim sevgilim ilkbaharda
Âleme kendi misk kokusunu saçınca

Gönlüm güzel güzel onunla ilgilenir
Onun yüzüne bakar, müşkülümü hallederim

Sevgilim yine görünmez olunca
O coşkulu bülbül az ötmeye başlar

Herkes benim sırrımı anlayamaz
Bülbülün sırrını kuşkusuz gül anlar

Ben gülün aşkına öyle daldım ki
Kendi varlığımı tümüyle yitirdim

Başımda gülün aşkıyla sevda var
Çünkü aradığım sadece rana güldür

Bir bülbülün takati yoktur Simurg'a
Bir gülün aşkı yeterlidir bülbüle

Benim sevgilim sadberk gülü olunca
Nasipsizlik nasıl benim işim olur?

Gül gönül çeken dilber gibi şimdi
Her taraftan gülerse yüzüme güzelce

Gül perde arkasında hazır olunca
Yüzüme karşı gülüşü zâhir olursa

Bülbül bir gece bile uzak kalır mı
Öyle gülen dudaklının aşkından?"

***

Hüthüt ona dedi: "Hey görünüşte kalan
Rana gülün aşkıyla fazla nazlanma

Gülün yüzünün aşkı sana çok diken sapladı
Dikenler sana tesir etti; işini yarım bıraktı

Gül güzellik sahibi olsa da
Onun güzelliği yok olur bir haftada

Bir şeyin aşkı nihayet son buluyorsa
Bu durum bıkkınlık getirir kâmil olanlara

Gülün gülüşü gerçi seni işe güce çekti
Gece gündüz seni inim inim inletti

Vazgeç gülden çünkü gül her baharda
Yüzüne gülse de alay eder; utansana!"

HİKÂYE 10

Bir padişahın ay parçası gibi kızı vardı
Âlem dolusu âşığı, yoldan çıkanı vardı

Fitne sürekli uyanıklık hâlindeydi
Çünkü onun yarı uykulu gözü sarhoştu

Yanağı kâfur, zülüfleri misk gibiydi
Parlak lalin dudağı onun dudağı yüzünden kuruydu

Cemâlinin bir zerresi görünseydi
Akıl akılsızlığından rezil olurdu

Şeker onun dudağının tadını bilseydi
Utancından solar, erirdi

Tesadüfen zavallı bir yoksul geçiyordu
Gözü o parlak aya ilişti

O azıksızın elinde bir somun ekmek vardı
Fırıncı ona bu ekmeği vermişti

Gözü o ayın yüzüne ilişince
Somun ekmek elinden kurtuldu, düştü yere

Kız onun önünden ateş gibi geçti
Ona hoşça güldü, güzel güzel geçti

Yoksul onun alaylı gülüşünü görünce
Kendini buldu toprakta kan içinde

O yoksulun yarım ekmeği, yarım canı vardı
Bir anda o iki yarımdan uzak kaldı

Ne gece, ne gündüz kararı vardı
Ağlamaktan yanmaktan konuşmadı

O padişahın gülüşünü anıyordu
Bulut gibi gözünden yaş döküyordu

Sonuçta yedi yıl perişan yaşadı
Kızın sokağının köpekleriyle yattı kalktı

İlginçtir; kızın hizmetçileri, görevliler
Hepsi bu durumdan haberdar oldu

O cefacılar toplu hâlde karar verdi
O yoksulun başını mum gibi keseceklerdi

Kız gizlice yoksulu çağırdı, dedi:
"Senin gibi biri benim nasıl eşim olur?

Seni öldürecekler; kaç git
Kapımda oturma, kalk git"

Yoksul dedi: "Senin yüzünden mest oldum
Daha o gün ben canımdan vazgeçtim

Benim gibi kararsız yüz binlerce can
Feda olsun senin yüzüne her an

Madem haksız yere beni öldürecekler
Lütfet, bir soruma cevap ver:

Madem hiç yoktan başımı kesecektin
Sen o zaman bana niye güldün?"

Dedi: "Çünkü seni çok hünersiz görüyordum
Hey habersiz! Sana gülüyordum

Senin yüzüne, başına gülmek doğrudur
Ama alay ederek gülmek hatadır"

Bunu söyledi; onun önünden duman gibi çekildi
Her ne varsa, aslında bir hiçten ibaretti

PAPAĞAN HİKÂYESİ

Papağan geldi, ağzı şeker dolu
Üstünde fıstık yeşili giysi, altın gerdanlıklı

Onun ışığıyla sivrisinek doğan kesilir
Nerede yeşillik varsa, onun tüyündendir

Konuşmaya başladı mı şeker döker
Şeker yemekte erken davranır

Dedi: "Her taş yürekli, her adam olmaz kişi
Benim gibi birisine yapar demir kafesi

Kalmışım ben o demir zindanda
Erimekteyim Hızır suyunun arzusuyla

Kuşların Hızırıyım, bu yüzden yeşil giyinirim
Belki ben de Hızır suyunu içebilirim

Simurg'un yanına gidecek gücüm yok
Hızır pınarından bir su yeter bana

Sevdalılar gibi yola koyulurum
Hercayiler gibi her yere giderim

Hayat suyunun bir izini bulursam
Kulken ben sultan olurum"

***

Hüthüt dedi: "Devlet izi bulmamışsın
Canını saçmayan kişi adam sayılmaz

Bu işe yarar senin canın
Böylece bir an yâre lâyık olursun

Hayat suyu istiyorsun, canını seviyorsun
Git haydi; senin özün yok; kabuksun

Canı ne yapacaksın? Saç cânana
Cânan yolunda adam gibi can saçsana"

HİKÂYE 11

Makamı yüce bir divâne vardı
Hızır ona dedi: "Adam gibi adamsın

Benimle dost olmak mı istersin?"
Dedi: "Seninle hallolmaz işim

Çünkü sen birkaç kez hayat suyu içtin
Sonsuza kadar böyle kalacak canın

Ben canımı terk etmeyi düşünüyorum
Çünkü cânansız yaşamaya hevesli değilim

Sen canını koruyup duruyorsun
Ben ise her gün yeniden can saçıyorum

İyisi mi kafes kuşları gibi
Uzak kalalım birbirimizden; daha iyi"

TAVUS HİKÂYESİ

Ondan sonra sırmalı Tavus geldi
Kanadında yüz değil, yüz bin nakış vardı

Bir gelin gibi cilvelenmeye başladı
Her tüyü başka bir cilveye başladı

Dedi: "Gayb nakkaşı nakşımı yaptığından beri
El parmakları oldu Çinlilerin kalemi

Gerçi kuşların Cebrailiyim ama
Kaderimden, işler gitmiyor yolunda

Çirkin yılan bir yerde oldu dostum
Bu yüzden cennetten horlukla düştüm

Gerçi değiştirildi halvet yerim
Ayağıma vurulan zincir oldu layığım

Azmim var; şu karanlık yerden
Bir rehber cennete olsun yol göstericim

Ben sultana ulaşacak biri değilim
Bana yeter; onun kapıcısına ulaşayım

Nasıl Simurg'a gitme cüretim olur?
Yüksek cennet yerim olsun; bana yeter

Başka işim yok benim dünyada
Cennete girmeme izin versin bir daha"

***

Hüthüt dedi: "Kendi yüzünden yol kaybetmişsin
Kim padişahtan bir ev isterse

Sanki sultanın huzurunda bulunmaktansa
Ona yakın olan bir ev iyiymiş

Heves dolu cennet nefis evidir
Gönül evi doğruluğun oturduğu yerdir

Hakk'ın huzuru büyük bir denizdir
Naim cennetleri küçük bir damladır

Kimin denizi varsa, cennet bir damladır
Denizden başka ne varsa, kuru sevdadır

Madem denize yol bulabiliyorsun
Neden bir çiy tanesine koşmalısın?

Güneşe sırrını açabilecek biri
Bir zerreden geri kalabilir mi?

Kül olan kişinin cüz ile ne işi olur?
Can olan kişinin uzuvla ne işi olur?

Küllün adamıysan, küllü gör
Küllü iste, kül ol, küllü seç"

HİKÂYE 12

Bir öğrenci hocasına sordu:
"Âdem cennetten niçin kovuldu?"

Dedi: "Âdem yüce cevherli biriydi
Ne zaman ki cennete başını soktu

Hatıftan bir sestir yükseldi
Cennet yüz şekilde bağlamış seni

Kim iki dünyada bizden başkasına
Eğerse başını bizden başkasına

Yokluk getiririz her neye bağlandıysa
Çünkü el uzatılamaz dosttan başkasına

Cânanın yanında yüz binlerce yer var
Cânansız yer nerede işe yarar?

Kim cânandan başka bir şeyle zindeyse
Hepsi düşkünleşir Âdem olsa da

Şöyle geçer hadiste: Cennetliklere
İlk verilen şey ciğerdir orada

Cennetlikler sır ehli olmayınca
Ciğer yemekle işleri sarar başa"

KAZ HİKÂYESİ

Kaz yüz temizlikle sudan çıktı
Kalabalık arasında en iyi giyimliydi

Dedi: "İki âlemde de haber vermiyor
Kimse benden temiz yüzlüsünü, temizini

Her an doğru düzgün guslettim
Sonra seccadeyi suyun üstüne serdim

Benim gibi su üstünde nasıl durur biri
Kerametlerimde yoktur hiç kuşku

Temiz düşüncemle kuşların zâhidi benim
Sürekli temizdir hem giysim, hem yerim

Dünyada fayda görmüyorum su olmadan
Çünkü benim yediğim, içtiğim sudan

Gerçi var gönlümde âlem dolusu gamım
Gönlümdeki gamı yıkadım, sudur hemdemim

Burada hep su vardır ırmağımda
Nasıl muradımı sürebilirim karada?

Benim işim suyla olduğuna göre
Sudan nasıl çekilebilirim kenara?

Her ne varsa daima suyla diridir
Hal böyleyken sudan nasıl vazgeçilir?

Ben vadi yolunu nasıl geçerim?
Çünkü Simurg'la birlikte uçamam

Su testisi dolu olan biri
Simurg'dan nasıl murat alabilir ki?"

***

Hüthüt dedi: "Mutlu olmuşsun suyla
Su ateş kesilmiş canının etrafında

Suyun ortasında güzelce uykun gelmiş
Bir damla su gelmiş, yüz suyunu götürmüş

Su yüzünü yıkamamış olan için var
Yüzünü hiç yıkamamış biriysen, su ara

Daha ne kadar berrak su gibi
Göreceksin yüzünü yıkamamışsın yüzünü?"

HİKÂYE 13

Adamın biri divânenin birine sordu"
"Bunca hayâlle iki âlem nedir ki?"

Dedi: "Bu iki âlem, yukarısı, aşağısı
Ne varsa yoksa, bir damla sudur

İlkin bir damla su belirdi
Bunca nakşına rağmen bir damla sudur

Suyun üstünde ne kadar nakış varsa
Harap olur gider hepsi demirden olsa

Demirden sert bir şey yoktur
Bak, onun yapısı da su üstündedir

Her şeyin temeli suyun üstündedir
Hepsi ateş olsa, düşten ibarettir

Kimse suyun kalıcı olduğunu görmemiştir
Su üstündeki bir temel nasıl sağlam olur?"

KEKLİK HİKÂYESİ

Keklik mesuttu; salınarak geldi
Başı dik, sarhoştu, madenden geldi

Kızıl gagası, rengarenk giysisiyle geldi
Gözü al çanak kan içinde geldi

Kâh kılıçsız bel kesiyordu
Kâh kılıç önünde sekiyordu

Dedi: "Ben hep madende dolaştım
Mücevher üstünde çok dolaştım

Sürekli kılıç, kemer kuşandım
Böylece mücevher çavuşu olmak istedim

Mücevher aşkı gönlüme ateş düşürdü
Elde ettiğim bu hoş ateş bana kâfi

Bu ateşin harareti yükseldiğinde
İçimdeki çakıllar gelir kan hâline

Gördün mü ateşi; tesir edince
Taşı hemen getirdi kan hâline

Taş ile ateş arasında kaldım
Hem atıl hem perişan hâlde kaldım

Hararetle taş parçalarını yerim
Gönlüm ateşli, taş üstünde uyurum

Hey dostlar! Gözünüzü açın
Ne olur, yememe, uyumama bakın

Birisi taşta yatıp taş yiyorsa
Neden cenk etmeli böyle biriyle?

Gönlüm bu sıkıntıda yüz kederle yaralandı
Çünkü mücevher aşkı beni dağa bağladı

Kim mücevherden başka bir şey severse
O şeye sahip olmak geçicidir

Mücevher saltanatının daimî nizamı var
Onun canı hep dağa bağlanmıştır

Ben dağlarda yaşarım, mücevher adamıyım
Bir an bile doruksuz, yamaçsız duracak değilim

Mücevher daima dorukta bulunduğu için
Dağ doruğunda sürekli mücevher ararım

Ne mücevher gibi bir cevher buldum
Ne mücevherden değerli cevher buldum

Simurg'un yolu zorlu yoldur
Benim ayağım mücevher taşına bağlıdır

Ben gönlü güçlü Simurg'a nasıl ulaşırım?
Elim başımda, ayağım çamurda, nasıl ulaşırım?

Taştan tıpkı ateş gibi başımı çevirmem
Ya ölürüm ya mücevher elde ederim

Ortaya çıkacak mücevher gerek bana
Mücevhersiz adam nerede yarar işe?"

***

Hüthüt dedi ona: "Mücevher gibi renklisin
Ne kadar topallayıp sakat özür getireceksin?

Ayağın, gagan ciğer kanı dolu
Bir taş üstünde mücevhersiz kalmışsın

Mücevherin aslı nedir? Boyanmış taş
Sen ise taş sevdasıyla taş gönüllü

Rengi kalmazsa, o bir taştır
Görünüşe kapılan vakarsızdır

Kimin nasibi varsa, renk istemez
Çünkü mücevherci taş istemez"

HİKÂYE 14

O üstünlük yoktu hiçbir mücevherde
O mücevher bulunuyordu Süleyman'ın yüzüğünde

O yüzük taşıyla ne ünlenmiş, ses getirmişti!
O yüzük taşı aslında küçücük bir taştı

Süleyman da mücevheri yüzük taşı yapınca
Bütün yeryüzü girdi hükmünün altına

Süleyman saltanatını böyle gördü
Bütün ufukları emri altında gördü

Onun sayvanı kırk fersahlık alandaydı
Emriyle rüzgâr onu götürmekteydi

Gerçi sayvanı kırk fersaha yayılmıştı
Bunun temeli küçücük bir taş üstündeydi

Dedi: "Demek bu memleket, bu ihtişam
Şu kadarcık taşla ayaktadır daim

İstemiyorum dünyada ve dinde
Kimse ulaşmasın böyle bir mülke

Padişahım! Ben bu ibret gözüyle
Bu mülkün afetini gördüm açık şekilde

Bu küçük bir şeydir âhirette
Bunu hiç kimseye verme bundan böyle

Orduyla, saltanatla yoktur işim
Ben zembil örücülüğünü tercih ettim"

***

Gerçi Süleyman o mühür yüzünden şâh oldu
Ama o mücevher onun yolunun bağı oldu

Bu yüzden peygamberlerden beş yüz yıl sonra
Adn cennetiyle olacaktır aşinâ

O mücevher Süleyman'a bunu yaparsa
Senin gibi sersemi nasıl yerinde saydırır?

Madem mücevher bir taştır; o kadar kazma
Cânanın yüzü dışında çırpınıp durma

Hey mücevher arayan! Kopar gönlünü mücevherden
Bir mücevherciyi aramaya bak daima

HÜMA HİKÂYESİ

Gölge salan Hüma topluluğun önüne çıktı
Hüsrevlere sermaye verirdi onun gölgesi

Onun kutlu Hüma olmasının sebebi
Himmette herkesten üstün olmasıydı

Dedi: "Denizlerde, karalarda uçan kuşlar!
Başka kuşlar gibi bir kuş değilim

Yüce himmetim işe koyulmuştur
Halktan uzletim ortaya çıkmıştır

Kuşkusuz köpek nefsi horlarım
İzzeti benden buldu Feridun ile Cem

Padişahlar benim gölgemde yetişmiştir
Her yoksul tabiatlı adamım değildir

Köpek nefsin önüne kemik atıyorum
Ruhumu bu köpekten koruyorum

Nefsime sürekli kemik verdim
O yüzden bu yüce makama geldi canım

Kanadının gölgesinden şâh çıkıyorsa
Onun ışığından yüz çevrilebilir mi acaba?

Herkesin onun kanadı altında oturması lâzım
Böylece gölgesinden bir zerre elde eder

Serkeş Simurg nasıl olur dostum?
Çoktur benim padişah oturtma işim"

***

Hüthüt dedi ona: "Gurur seni bağlamış
Çekil şuradan! Kendine fazla güldürme

Şimdi hüsrev oturttuğun yok
Şimdi köpek gibi bir kemiğin var

Keşke hüsrevleri oturtmasaydın
Kendini kemikten kurtarsaydın

Diyelim ki dünyadaki şâhlar
Şimdi hepsi senin gölgenden çıkarlar

Ama yarın belâda uzun zaman
Tümü şâhlık edemez olur

Padişahlar senin gölgeni görmeseydi
Hesap günü hiç belâya düşer miydi?"

HİKÂYE 15

Temiz düşünceli, doğru yolda giden biri vardı
Bir gece Mahmut'u rüyasında gördü

Dedi: "Ey iyi devran sürmüş sultan
Ebedîlik yurdunda nasıldır hâlin?"

Dedi: "Sus, dökme canımın kanını
Konuşma! Ne sultan yeri! Kalk haydi

Sultanlığım bir zan ile hataydı
Bir avuç değersize sultanlık yaraşır mı?

Allah dünyanın sultanıdır
Saltanat ona lâyık olmuştur

Kendi aczimi, şaşkınlığımı gördüm
Kendi sultanlığımdan utanıyorum

Beni çağıracaksan "Perişan" diye çağır
Sultan odur; bir daha sultan deme bana

Saltanat onundur; keşke sürünseydim
Dünyada hep dilencilik etseydim

Keşke önümde makam değil, yüz kuyu olsaydı
Şâh değil de süpürücü olsaydım

Şimdi mümkün değil buradan çıkmam
Sorguya çekiliyorum bir bir yaptıklarımdan

O hümanın kanatları kurusun
Gölgesinde bana yer veren odur"

DOĞAN HİKÂYESİ

Doğan başı dik, topluluğun önüne çıktı
Anlam sırlarının perdesini açtı

Kendi komutanlığıyla övünüyordu
Kendi saltanatından dem vuruyordu

Dedi: "Ben şehriyarın elinin şevkiyle
Gözümü kapattım zamane halkına

Gözümü külahın altında yumdum
Ayağım padişahın eline ulaşsın istedim

Edep yolunda kendimi iyi yetiştirdim
Zahitler gibi riyazet çektim

Bir gün götürülürsem şâhın yanına
Götürsünler beni hizmet âdâbından haberdarca

Ben Simurg'u rüyamda bile göremem
Boş yere ona doğru nasıl koşarım

Padişahın elinden gelen yiyecek yeter bana
Dünyada böyle bir rütbe yeter bana

Böyle bir yürüyüş için rütbem yok
Şâhın elinde başımı yüceltirim

Kim sultana lâyık olursa
Ne derse o olur sultanın yanında

Ben sultana lâyık olursam
İyidir sonsuz vadide bulunmamdan

İyisi mi şâhın yanında olayım
Mutlulukla burada ömür geçireyim

Kâh şâhı bekleyeyim
Kâh onun şevkiyle avlanayım"

***

Hüthüt dedi: "Hey görünüşte kalan
Sıfattan uzak olup sûrette kalan

Saltanatta şâhın bir dengi bulunursa
Padişahlık nasıl yakışır ona?

Saltanatta Simurg gibisi yoktur
Çünkü şâhlıkta o benzersizdir

Şâh değildir o kişi; her ülkede
Kendisi bir baş koyar akılsızlığı ile

Padişah dediğinin dengi bulunmaz
Vefadan, idareden başka işi bulunmaz

Dünya şâhı vefalılık gösterirse
Bir zaman gelir, başlar sorun çıkarmaya

Kim ona daha yakın olursa
Kuşkusuz işleri sarar sarpa

Sürekli şâhtan çekinir
Canı hep tehlike içindedir

Dünya şâhı âdeta ateş gibidir
Uzak dur ondan; uzaklık çok iyidir

Bu yüzden şâhların önünde yasakçı vardır
Ey şâhlara yakın olan! Uzak dur!"

HİKÂYE 16

Çok yüce cevherli bir padişah vardı
Gümüş bedenli bir köleye âşık oldu

Öyle âşık oldu ki o dilber yokken
Ne oturur ne dinlenirdi bir an

Rütbece kölelerinden üstün tutardı
Sürekli onu gözünün önünde tutardı

Şâh kasırda ok attığı zaman
O köle erirdi onun korkusundan

Çünkü hep bir elmayı hedef alırdı
O elmayı kölenin başına koyardı

Okla bir anda elmayı yarardı
O köle korkudan safran gibi sararırdı

Her nasılsa habersiz biri sordu:
"Ne yüzden gül yüzün sarardı?

Şâhın katında bunca hizmet görüyorsun
Anlat hele, neden sarardı yüzün?"

Dedi: "Elma koyuyor başıma
Ya okundan bir belâ gelirse başıma!

Der ki: Say ki hiç kölem yoktu
Ordumda böyle eksik biri yoktu

Böyle olur da ok beni bulursa
Herkes "Padişahın bahtındandır" der ona

Bu iki gam arasında kıvranıyorum
Canım ne uğruna tehlikede? Bir hiç uğruna"

BUTİMAR HİKÂYESİ

Sonra hemen Butimar öne çıktı
Dedi: "Hey kuşlar! Kendimle meşgulüm

Deniz kıyısındadır güzel yerim
Aslâ kimse duymaz sesimi

Bir an bile kimseyi incitmem
Âlemde kimse incinmez benden

Deniz kenarında dertli dertli otururum
Sürekli kederliyim, ihtiyaç hâlindeyim

Su arzusuyla kan doludur gönlüm
Suyu kendimden bile esirgerim; ne yapayım?

İlginçtir; ben deniz kuşu değilim
Deniz kıyısında dudağı kuru ölürüm

Gerçi deniz yüz türlü kabarır
Ben ondan bir damla su içemem

Denizden bir damla su eksilirse
Yüreğim kebap olur kıskançlık ateşiyle

Benim gibi birisine deniz aşkı yeter
Başımda böyle sevda bulunması yeter

Şimdi deniz gamından başkasını istemem
Simurg'a dayanamam; aman aman!

Aslı bir damla su olan biri
Hiç Simurg'a kavuşabilir mi?"

***

Hüthüt ona dedi: "Hey denizden habersiz
Timsahlarla, canavarlarla doludur deniz

Onun suyu bazen acıdır, bazen tuzlu
Bazen dingindir suyu, bazen zorlu

Değişken bir şeydir, kalıcı da değil
Kâh çekilir, kâh döner gelir

Nice büyüklerin gemisini parçaladı
Niceleri onun girdabına düştü, öldü

Kim dalgıç gibi ona yol bulursa
Nefesini tutar can kaygısıyla orada

Deniz dibinde nefes verirse birisi
Saman gibi dipten yukarı çıkar ölüsü

Vefalılık göstermeyen böyle birinden
Hiç kimse şefkat umudu bekler mi?

Denizden çıkmayacak olursan kenara
Batırır, boğar seni işin sonunda

O dostun şevkiyle coşar durur
Bazen dalgalıdır, bazen kudurur

Onun kendisi bulamıyor gönül muradını
Sen de ondan bulamazsın gönül huzurunu

Deniz bir kaynaktır onun civarından
Sen niçin kânî oldun onun yüzü olmadan?"

HİKÂYE 17

Gönül gözü görür biri denize indi
Dedi: "Hey deniz! Niçin mavisin?

Niçin matem giysisine büründün?
Hiç ateş yok; niçin coştun?"

Deniz o kalbi temize cevap verdi:
"Dostun ayrılığından ıstırap çekerim

Adam olamadığım için onun adamı değilim
Onun derdiyle mavi elbise giydim

Ona dalmışım, dudağım kuru oturuyorum
Aşk ateşiyle coşmaktadır suyum

Bir damla bulursam onun Kevserinden
Ebedî ölümsüz olurum onun kapısında

Yoksa benim gibi dudağı kuru yüz binlerce
Ölüp gidiyor onun yolunda gündüz gece"

BAYKUŞ HİKÂYESİ

Baykuş öne çıktı deli gibi
Dedi: "Ben seçtim bir virâneyi

Bir âcizim, harabede doğdum
Badesiz, haraplık içinde gidiyorum

Gerçi çok hoş mamurluk buldum
Hem muhalif hem karışık buldum

Kim bir toplulukta oturmak isterse
Sarhoşlar gibi gitmeli haraplık içinde

Harabede yurt tutuyorum zahmetle
Çünkü hazinelerin yeri harabede

Define âşık bana, harabe yolunu gösterdi
Hazineye gitmek için harabeden başka yok yolum

Herkesten daha çok emek harcadım
Bakarsın tılsımsız hazinemi bulurum

Bir gün ayağım batarsa bir hazineye
Başına buyruk şu gönlüm kurtulur yine

Simurg'a âşık olmak efsaneden öte değil
Çünkü onun aşkı her yiğidin işi değil

Mert değilim ben onun aşkında
Define aşkı, harabe yeterlidir bana"

***

Hüthüt ona dedi: "Define aşkıyla sarhoşsun
Diyelim ki bir hazine elde ettin

O hazinenin başında kendini ölmüş bil
Ömür geçmiş ama yol bitmemiş bil

Define aşkı, altın aşkı kâfirliktendir
Kim altından put yaparsa Azeridir

Altına tapmak kâfirlikten ileri gelir
Ama sen Samirî kavminden değilsin

Hangi gönle altın aşkından hâlel gelirse
Suratı başka şeye dönüşür kıyamette"

HİKÂYE 18

Habersiz bir adamın altın dolu kabı vardı
Ölünce altın dolu kabı geride bıraktı

Bir yıl sonra oğlu onu rüyada gördü
Yüzü fare gibiydi, iki gözü yaşlıydı

Altını gömmüş olduğu yerde
Fare gibi hızla dolanıyordu çevresinde

Oğlu anlatıyor: "Babama sordum
Anlet hele; buraya niçin geldin?"

Dedi: "Altın gömmüştüm buraya
Bilmiyorum, kimse ulaştı mı ona?"

Dedim: "Peki neden yüzün fare yüzü gibi?"
Dedi: "Kimin gönlünde uyanırsa altın sevgisi

Mahşerde fare suratlı olarak kalkar
Her zaman onun özlemiyle kaynar

Suratı işte böyledir; bana baksana!
Oğlum! Tut öğütümü; altını atsana!"

KUYRUKSALLAYAN HİKÂYESİ

Kuyruksallayan geldi gönlü zayıf, bedeni cılız
Baştan ayağa ateş gibi kararsız

Dedi: "Ben hayran, bunamış hâlde gönlüm
Gönülsüz, kuvvetsiz, azıksız geldim

Mûsâ gibi kolum, kuvvetim yok
Zayıflıktan karınca kadar kuvvetim yok

Ne kanadım ne ayağım var; yok yok
Nasıl ulaşırım aziz Simurg'un civarına?

Bu âciz kuş nasıl ulaşır ona?
Kuyruksallayan ulaşabilir mi Simurg'a?

Dünyada onu isteyenler çoktur
Ona kavuşmak benim gibisine nasıl lâyıktır?

Onun vuslatına eremeyeceğime göre
Yol alamam ben imkânsıza

Dergâhına doğru yüzümü koyarsam
Yolunda ya ölürüm ya yanarım

Madem bu yerde onun adamı değilim
Kuyuda kendi Yusufumu arayayım

Kuyuluk yerde bir Yusuf kaybettim
Belki zamanla onu bulurum

Kendi Yusufumu kuyuda bulursam
Onunla sudan aya kadar uçarım"

***

Hüthüt dedi: "Şuhluğunla, hoşluğunla
Düşkünlükle başlamışsın yüz serkeşliğe

Tümüyle riyakârsın; bunu kabul etmem
Benim işime gelmez riyakârlığın

Bas ayağını yola, konuşma, sus
Bunca varlığı yaksalar, sen de yan

Diyelim ki Yakub olsan bile
Yusuf'u vermezler; az yap hile

Kıskançlık ateşini sürekli yakarlar
Yusuf'un aşkı âleme haramdır"

HİKÂYE 19

Yusuf uzak düşünce babasından
Yakub gözünü kaybetti ayrılığından

Kan denizi çalkanıyordu gözlerinde
Yusuf'un adı kalmıştı hep dilinde

Cebrail geldi, dedi: "Eğer bir kez daha
Yusuf'un adı gelirse diline

Sileriz adını bundan böyle
Nebîlerin, resûllerin arasından"

Hak'tan emir gelince o zaman
Yusuf'un adı silindi dilinden

Gerçi Yusuf'un adı onun nedimiydi
Onun adı kendi canında yerleşmişti

Bir gece Yusuf'u rüyasında gördü
Onu yanına çağırmak istedi

Hakk'ın buyurduğu şey aklına geldi
O bitkin, derbeder hemen sustu

Ancak takatsizlikle temiz canından
Çok dertli bir âh çekti

Tatlı uykusundan uyandı
Cebrail geldi dedi: "Allah diyor ki

Gerçi Yusuf'un adını anmadın
Ama o zaman bir âh çektin

Anladım; sen âhının arasında
Tövbeni bozdun aslında; ne fayda?

Bu iş yüzünden akla sevda gelir
Aşk oyunu bize gör, ne eder?"

***

Bundan sonra bütün kuşlar
Mazeret bildirdi bir avuç bîhaber

Her biri cahilliğinden bir şey dedi
İçinden söylemediyse de öylesine söyledi

Söylersem sana bir bir özürlerini
Çok uzar gider; mazur gör beni

Herkesin sakat sakat özrü vardı
Böyle biri Anka'yı tutabilir mi?

Kim Anka'yı candan istiyorsa
Canından vazgeçmelidir yiğitçe

Yuvasında otuz tane yemi olmayan
Lâyık mıdır Simurg'a; yoksa deli mi?

Bir taneyi elde edecek gücün yok
Simurg'la nasıl yan yana olursun?

Bir kadeh meyle takatten düştün
Pehlivanla büyük kadehi nasıl içersin?

Bir zerreyi içine sığdıramıyorsun
Güneşteki hazineyi nasıl arayacaksın?

Küçük bir damlada boğulurken
Deniz dibinden yukarı nasıl çıkacaksın?

Var olan şeyden nasibini almamışsın
Bu iş her yüzünü yıkamayanın işi değil

KUŞLARIN HÜTHÜT'E SORU SORMASI

Bütün kuşlar duyunca bu sözü
Hep birlikte Hüthüt'e soru yöneltti:

"Ey rehberlikte bizim önümüze geçen
Büyüklüğü, liderliği son noktaya ulaştıran

Biz bir avuç zayıf, güçsüzleriz
Kolsuz kanatsız, bedensiz, takatsiz

Biz yüce Simurg'a nasıl ulaşırız?
Bizden biri ulaşırsa, görülmemiş şey olur

Söyle, onunla nispetimiz nedir?
Çünkü körü körüne araştırılamaz sır

Onunla aramızda nispet bulunsaydı
Her birimizin ona rağbeti olurdu

O Süleyman ise, biz yoksul karıncayız
İyi bak; o nerede, biz neredeyiz

Bir karıncayı bağlamış kuyunun içine
Nasıl yetişir Yüce Simurg'un tozuna?

Hüsrevlik bir yoksulun işi olur mu?
Bizim gibilerin koluyla olur mu?"

***

O zaman Hüthüt dedi: "Hey eli boşlar!
Kötü kalplilerde aşk nasıl güzel olur?

Hey yoksullar! Ne kadar sürecek eli boşluğunuz?
Âşıklıkla kötü kalplilik bir araya gelmez

Kimin gözü aşk işinde açılırsa
Dans ederek gelir, feda eder canını

Şunu iyi belle: Simurg peçesini
Yüzünden çekince güneş gibi

Yere yüz binlerce gölge salar
Sonra o temiz gölgeye bakar

Kendi gölgesini âleme serdi
Her an binlerce kuş belirdi

Âlemdeki kuşların sûretleri tümüyle
Onun gölgesidir. Hey habersiz! Bunu iyi belle

Bunu iyi belle. Öncelikle bunu bilirsen
O hazretle münasebet kurarsın

Bunu bilirsen, dur, bak o zaman
Bu sırrı açık etme öğrendiğin zaman

Kim o olur, onun zâtında gark olursa
"Hak olur" deme sakın! Aman aman!

Dediğim gibi olursan, Hak olmazsın
Ancak hep Hakk'ın zâtına dalmış olursun

Hakk'ın zâtına dalan nasıl hululî olur?
Bu söz nasıl münasebetsizin işi olur?

Kimin gölgesi olduğunu bildiğinde
Kurtuldun demektir yaşasan da, ölsen de

Simurg hiç ortaya çıkmasaydı
Aslâ gölge salan biri olmazdı

Ve yine Simurg gizlenecek olsaydı
Dünyada aslâ bir gölge kalmazdı

Bir şeyin burada bir gölgesi belirirse
Önce o şey aşikâr olur orada

Simurg'u görecek gözün yok
Gönlün ayna gibi aydınlık değil

Bir kişide o cemâli görecek göz yoksa
Onun cemâli yüzünden sabredemiyorsa

Onun cemâline âşık olunamaz
Kendi lütfunun kemaliyle ayna yapmıştır

O ayna gönüldür. Bak gönüle
Onun yüzünü görürsün belki gönülde"

HİKÂYE 20

Yüzü güzel mi güzel bir padişah vardı
Güzellik dünyasında eşi benzeri yoktu

Âlem mülkü onun sırlarının mushafıydı
Onun yüzü güzellikte bir âyetti

Bilmiyorum, öyle cesaretli biri var mıydı?
Onun cemâlinden nasibini alır mıydı?

Yeryüzü onun kavgasıyla çalkalanıyordu"
Halkın ona sevdası haddini aşmıştı

Bazen Şebdiz atıyla dışarı çıkardı
Yüzüne gül renkli peçe takardı

Kim o peçeye bakacak olursa
Başını bedeninden ayırırlardı acımasızca

Kim onun adını anacak olsa
Keserlerdi dilini o anda

Onunla vuslatı düşünecek olsa biri
İmkânsız şey yüzünden aklını, canını yele verirdi

Gün olur, onun aşk gamıyla binlercesi
Ölür giderdi. Görüyor musun aşkı, şu işi!

Birisi cemâlini açıkça görseydi
Canını verir, inleye inleye ölürdü

O gönül okşayıcının yüzünün aşkından ölmek
Uzun mu uzun ömür sürmekten iyi demek

Onun yüzünden ne kimsede bir an sabır vardı
Ne kimsede onun aşkına dayanacak güç vardı

Halk daima bu taleple ölüyordu
İlginçtir; ne onunla ne onsuz duruluyordu

Bir kişide bir an dayanacak güç olsaydı
Şâh ona yüzünü açıkça gösterirdi

Ama kimsede onu görmeye dayanacak güç yoktu
Onun adını işitmek dışında bir zevk yoktu

Ama halktan kimse bu işin adamı değildi
Bu yüzden herkes onun derdiyle ölür giderdi

Padişah hemen bir ayna istedi
Çünkü aynaya bakmak mümkündü

Şâh için güzel bir kasır yaptılar
Kasrın karşısına bir ayna koydular

Padişah o kasrın üstüne çıkardı
Sonra oradan aynaya bakardı

Onun yüzü aynada görünürdü
Herkes onun yüzünden bir işaret bulurdu

***

Sen yârin cemâlini seviyorsan
Bil ki gönül onun yüzünün aynasıdır

Gönlüne hâkim ol, onun cemâlini gör
Ayna yap canını, onun ululuğunu gör

Ululuk kasrında senin padişahın var
O cemâlin güneşiyle aydınlıktır kasır

Kendi padişahını gönlünde gör
Arş'ı bir zerre içinde hasıl olmuş gör

Sahralara gelen her giysi
Olmuştur güzel Simurg'un gölgesi

Simurg gösterirse sana cemâlini
Hayâl kurmadan Simurg görürsün gölgeyi

Hepsi kırk kuş veya otuz kuş olsa da
Ne görürsen Simurg'un gölgesidir

Gölge Simurg'dan ayrı olmadığına göre
Ayrıdır dersen, bu olmaz reva

İkisi madem birliktedir, araştır
Gölgeden geç, sonra sırrı araştır

Sen bir gölgede böyle kayboldun gittin
Peki, Simurg'dan nasıl sermaye edineceksin?

Sana bir kapı açılacak olursa
Görürsün o zaman güneşi gölge içinde

Gölgeyi hep güneşte kaybolmuş görürsün
O zaman her şeyi güneş olarak görürsün

HİKÂYE 21

Anlatılır: O makbul padişah İskender
Bir yere elçi göndermek ister

Nihayet o cihan şâhı kendisi elçi olur
Ona göre giyinir, kendisi gizlice gider

Sonra kimsenin işitmediği şeyler söyler
"İskender böyle buyurmuştur" der

Yer yüzünde bilemez hiç kimse
Oraya gelen elçi İskender'dir

Kimsede İskender'i görecek göz yoktu
"İskenderim" dese de kimse inanmazdı

***

Her gönülde şâha giden bir yol vardır
Ancak yolunu kaybetmiş gönül için yol yoktur

Odanın dışındayken şâh yabancı olsa da
Üzülme; içerdeyken evdeş olur sana

HİKÂYE 22

Kötü göz yüzünden Ayaz hastalandı
Afiyet sultanın gözünden uzak kaldı

Güçsüzce inleme yatağına düştü
Belâya, sıkıntıya, hastalığa düştü

Mahmut'a Ayaz'dan haber geldi
Hakşinas şâh bir görevliyi çağırdı

Dedi: Git hele Ayaz'ın yanına
"Şâhtan uzak düşen!" de ona

"Yüzünden uzakta, senden uzak kaldım
Hastalığının üzüntüsünden ben de hastalandım

Sen hasta oldukça, seni düşünüyorum
Sen hasta oldukça, ben ben miyim, bilmiyorum

Bedenim hemnefesimden uzak düşse de
Müştak canım ona yakındır, yeter bana

Bir cana müştak kaldım senin yüzünden ben
Bir an bile senden uzak değilim ben

Kötü göz sana çok kötü şeyler etti
Senin gibi bir nazenini hasta etti."

Bunu söyledi, dedi: "Çabuk git şimdi
Git duman gibi, gel ateş gibi

Sakın yolda eğlenirim deme!
Bendlerden geç su gibi, şimşek gibi

Bir an duraklayacak olsan yolda
İki âlemi de dar ederiz sana"

Başı dönmüş görevli yola koyuldu
Ayaz'ın yanına rüzgâr gibi geldi

Sultanı onun yanına oturmuş gördü
İleri düşünceli aklı karmakarışık oldu

Görevli tir tir titremeye başladı
Sanki ebedî ıstıraba düştü

Dedi: "Şâhla nasıl başa çıkarım?
Şimdi dökecektir kanımı"

Yeminler etti: "Yolda, hiçbir yerde
Ne durdum ne oturdum

Aslâ anlamıyorum; padişahım
Benden önce nasıl geldi buraya?

Bana ister inansın, ister inanmasın şâhım
Bu işte bir kusurum olduysa kâfirim"

Şâh dedi: "Suçun yok bunda
Hey görevli! Nasıl gelebilirsin buraya?

Benim gizli bir yolum var; gider ona
Çünkü onun yüzü olmadan duramam bir an bile

Her zaman o yoldan ona gelirim gizlice
Dünyada kimsenin haberi olmaz böylece

Onunla aramızda çok gizli yol var
Onunla canımızda çok sır var

Haber sorarım ondan, dıştan bakılırsa
Haberim vardır ondan, perde arkasında

Dışardakilere sırrı örterim
İçerde onunla birliktedir canım"

***

Bütün kuşlar dinleyince bu sözü
Güzelce anladılar eski sırları

Hepsi Simurg ile bir münasebet kurdu
Kuşkusuz seyir işinde istekli oldu

Bu söz üzerine yola girdi hepsi
Derdi bir, sesi bir oldu hepsi

Sordular ona: "Bu işin üstâdısın
Bu yolda işin hakkını nasıl verelim?

Çünkü böyle yüce bir makama
Zayıfların yolculuğu hiç tamamlanır mı?"

HÜTHÜT'ÜN CEVABI

Rehber olan Hüthüt şöyle dedi o zaman:
"Canını düşünmez âşık olan

Bir âşık canını terk ederse
Zahit olsun, kötü insan olsun isterse

Gönlün canına düşman olursa
Saç canını, yol varır sona

Yolunun seddi candır; saç canını
Sonra aç gözünü, seyret sevgiliyi

Sana derlerse, çık imandan
Sana hitap gelirse, vazgeç candan

Sen kimsin? Bunu da, onu da saç
Terk et imanı; canını saç

İnkârcı "Bu kabul edilmez" derse
Söyle; aşk üstündür imandan, küfürden de

Aşkın küfürle, imanla ne işi var?
Âşıkların bir an bile canla ne işi var?

Âşık bütün harmanı ateşe verir
Boynuna testere dayansa, razı olur

Dert, gönül kanı gerek aşk için
Güç bir hikâye gerek aşk için

Sâkî! Ciğer kanını dök kadehe
Sende dert yoksa, bizden borç iste

Aşk için perde yakan dert gerekli
Canın perdesini kâh yırtmalı, kâh dikmeli

Zerre kadar aşk bütün ufuklardan iyi
Zerre kadar dert bütün âşıklardan iyi

Aşk kâinatın özüdür sürekli
Ancak dertsiz aşk tam olmamalı

Kutsîlerin aşkı vardır, derdi yoktur
Dert insandan başkasına lâyık değildir

Kim aşkta ayağını sağlam basarsa
Vazgeçmiştir küfürden de, İslâmdan da

Aşk fakra doğru kapı açar sana
Fakr küfre doğru yol gösterir sana

Sende kalmazsa bu küfr ile iman
Bu bedenin kaybolur, kalmaz bu can

Ondan sonra mert olursun bu iş için
Mert olmak gerek böyle sırlar için

Bas ayağını mertler gibi, korkma
Geç küfürden, imandan; korkma

Ne kadar korkacaksın? Bırak çocukluğu
Aslan adamlar gibi sarıl işe yine

Ansızın yüz dar geçit çıkarsa karşına
Madem bu yolda çıkıyor; hiç korkma"

HİKÂYE 24

San'an Şeyhi kendi devrinin pîriydi
Olgunlukta her ne desem, üstündeydi

Elli yıl boyunca hareminde şeyhti
Dört yüz mükemmel müridiyle birlikteydi

İlginçtir; onun her müridi
Gece gündüz riyazetten geri kalmazdı

Hem amel hem ilim ona yâr olmuştu
Ayandan, keşiften, sırlardan nasibi vardı

Yaklaşık elli defa haccetmişti
Ömrü boyunca hep umreye gitmişti

Namazının, orucunun haddi hesabı yoktu
Hiçbir sünneti ihmal ettiği yoktu

Onun huzuruna gelen önderler
Onun huzurunda kendilerinden geçtiler

Bu manevi insan kılı kırk yarardı
Kerametlerde, kuvvetli makamlarda

Kime hastalık, gevşeklik gelirse
Sağlığına kavuşurdu onun nefesiyle

Kısacası halkın sevincinde, kederinde
Sancak olan bir önderdi âlemde

Gerçi kendisini dostlarının lideri gördü
Üst üste birkaç gece rüya gürdü

Harem'den Rûm ülkesine göç etmişti
Bir puta sürekli secde etmekteydi

Dünyanın uyanığı görünce bu rüyayı
Dedi: "Eyvahlar olsun! Yazık ki şimdi

İlahî başarı Yusuf'u kuyuya düştü
Zor mu zor bir geçit yoluma düştü

Bu gamdan canımı kurtarır mıyım, bilmem
Canımı terk ederim imanımı götürebilirsem"

Bir kişi bile yok tüm yeryüzünde
Olmasın böyle bir dar geçit yolunun üstünde

O dar geçiti geçecek olursa burada
Huzura kadar yol aydınlanacak ona

Yok eğer o geçitin bir yanında kalırsa
Belâlar içinde yol uzayacak ona

Nihayet o üstat pîr ansızın
Müritlere dedi: "Düştü işim

Rûm'a doğru gitmeliyim hemen
Şu düşün tabiri malûm olsun hemen

Onun itibarlı dört yüz müridi
Yolculukta onun peşinden gitti

Kâbe'den Rûm diyarına gidiyorlardı
Rûm'un her yanını dolaşıyorlardı

Tesadüf bu ya; yüksek bir bina vardı
Binanın üstünde bir kız oturmaktaydı

Ruhanî sıfatlı bir Hıristiyan kızıydı
Ruhullah yolunda yüz marifet sahibiydi

Güzelliğin gökyüzünde, cemal burcunda
Bir güneşti; batmayan bir güneş ama

Güneş onun yüzünün aksini kıskanırdı
Onun civarında âşıklardan çok sararmıştı

Kim o dilberin zülfüne gönül bağlarsa
Zünnar kuşanırdı onun zülfünün hayâliyle

Kim canını koyduysa o dilberin lâl dudağı uğruna
Daha yoluna girmeden başını koydu ortaya

Sabâ onun zülfü sayesinde misk gibi kokardı
Rûm diyarı o misk sıfatıyla kıvrım kıvrım olurdu

İki gözü âşıkların fitnesiydi
İki kaşı güzellikte bir kemerdi

Âşıkların yüzüne bakacak olursa
Canları kemer kaşa düşürürdü gamze eliyle

Kaşları ayda tak kurmuştu
İnsanlar o tak üstüne oturmuştu

İnsanlık edecek olursa gözbebekleri
Avlardı yüzlerce insanın canını

Kıvrım kıvrım zülüflerin altındaki yüzü
Parlak mı parlak bir ateş parçasıydı

Parlak lâl dudaklarının dünya dolusu susamışı vardı
Nergisi andıran sarhoş gözlerinin binlerce hançeri vardı

Kim susadıysa onun pınarına
Her kirpiği yüz hançer oldu gönlünde

Söz için ağzına giden yol yoktu
Ağzı hakkında kim ne dese, haberi yoktu

Ağzının şekli iğne deliği gibiydi
Beline zülfü gibi zünnar bağlamıştı

Çenesinde gümüşten bir çukur vardı
Konuşurken İsâ gibi can bağışlardı

Binlerce gönül Yusuf'u kan içinde
Baş aşağı düşmüştü onun kuyusuna

Saçlarında güneş gibi cevher vardı
Yüzünde siyah ipekten peçe vardı

Hıristiyan kızı peçeyi kaldırdı
Şeyhin her yanı ateş içinde kaldı

Kız peçenin altından gösterince yüzünü
Bir tel saçıyla ona yüz zünnar kuşattı

Gerçi şeyh orada gözlerini yere indirdi
Ama o put yüzlünün aşkı yapacağını yaptı

Tümüyle elden, ayaktan kesildi
Böyle olması gerekiyordu; o da oldu

Her nesi varsa, tümüyle yok oldu
Sevda ateşiyle gönlü duman oldu

Kızın aşkı onun canını yağmaladı
Zülfünden onun imanına küfür döktü

Şeyh verdi imanı, Hıristiyanlığı aldı
Afiyeti sattı, rezil rüsvalığı aldı

Aşk canına, gönlüne baskın çıktı
Gönlünden umudu kesti, canından bezdi"

Dedi: "Din gitti madem, gönlün yeri mi olur?
Hıristiyan kızının aşkı ne zor iştir!"

"Onu böyle perişan görünce müritleri
Hepsi anladı güç bir iş çıktığını

Onun bu işine şaştı kaldılar
Baş aşağı geldi, avâre oldular

Çok öğüt verdiler ona; faydası yoktu
Olan olmuştu; düzelme umudu yoktu

Kim ona öğüt verse, dinlemiyordu
Çünkü onun derdinin dermanı yoktu

Perişan âşık nasıl söz dinler?
Derman yakan dert nasıl derman kabul eder?

O uzun gün, akşama kadar öylece
Ağzı açık kaldı, gözü kasırda

Karanlık gece siyah saçlarına gizlenince
Tıpkı küfür günah arkasına girince

O gece yıldızlar ışıklarını yakınca
O gamlı pîrin gönlüne ışık tutunca

Onun aşkı birken yüz misli oldu
Kuşkusuz tümüyle kendinden geçer oldu

Hem gönlünden hem âlemden vazgeçti
Başına toprak saçtı, mateme başladı

Bir an ne uykusu vardı ne dur durağı
Tepiniyordu aşktan, inliyordu zârı zârı"

Dedi: "Yarabbî! Bu gecenin gündüzü yok mu?
Veya felek mumunun yakıcılığı yok mu?

Ne riyazetler çektim geceler boyu!
Kimse veremez böyle gecelerin işaretini

Yanmaktan mum gibi uykum kalmadı
Ciğerde gönül kanı dışında suyum kalmadı

Hararetten mum gibi beni öldürüyorlar
Gece yakıyorlar beni, gündüz söndürüyorlar

Geceler boyu gönül kanı içinde kaldım
Baştan ayağa kana battım ki battım

Geceleri yüzlerce baskına uğruyorum
Gündüzlerim nasıl geçecek, bilmiyorum

Kimin böyle olursa bir gece nasibi
Gece gündüz ciğer yangısıdır onun işi

Gece gündüz nasıl da ateşler içindeyim
Ben kendi gündüzüme bu gece eriştim

Yoluna koyulduğu gün işim gücüm
Meğer hazırlanmış bu gece için

Yarabbî, bu gecenin gündüzü olmayacak mı?
Gökyüzünün mumu hiç yanmayacak mı?

Yarabbî bu gecede bunca alâmet var
Kıyamet günü yoksa bu gece mi?

Ya gökyüzü mumu âhımdan söndü
Ya dilberimden utandığı için gizlendi

Gece uzun; üstelik siyah onun saçı gibi
Yoksa onun yüzü olmadan yüz kere ölürdüm

Bu gece yanıyorum aşk sevdasıyla
Takatim yok aşk ile uğraşmaya

Ömür nerede? Sevgilimi anlatayım
Veya kendi muradımca inleyeyim

Sabır nerede? Ayağımı eteğine çekeyim
Ya mertler gibi adam yıkan kadehi içeyim

Baht nerede? Uyanmaya niyetlensin
Veya onun aşkında bana yardım etsin

Akıl nerede? Bilgiyi öne koşayım
Hile ile aklı yerine getireyim

El nerede? Yolunun toprağını başıma saçayım
Veya toprağın, kanın altından başımı çıkarayım

Ayak nerede? Sevgilinin civarını arayayım
Göz nerede? Sevgilinin yüzünü yine göreyim

Yâr nerede? Bir gamım için teselli etsin
Dost nerede? Bir an için elimden tutsun

Güç nerede? Ağlayayım, inleyeyim
Akıl nerede? Akıllılık yoluna gireyim

Akıl gitti, sabır gitti, yâr gitti
Bu nasıl aşk, bu nasıl dert, bu ne iştir?"

Onu teselli etmek için bütün yâranı
İnlemesi yüzünden o gece toplandı

Oturanlardan biri dedi: "Uluların şeyhi!
Kurtul bu vesveselerden, gusül abdesti al"

Şeyh dedi ona: "Bu gece gönül kanıyla
Yüz gusül abdesti aldım, hey habersiz"

Öbürü dedi: "Tespihin nerede?
Tespih olmadan işin nasıl girer yoluna?"

Dedi: "Tespihi elimden attım
Böylece zünnar kuşanmak istedim"

Başka biri dedi: "Yaşlı pîr!
Bir hataya düştünse, tövbe et"

Dedi: "Tövbe ettim namustan, hâlden
Tövbeliyim şeyhlikten, hâlden, imkânsızlıktan"

Öbürü dedi: "Ey sırları bilen!
Kalk, topla kendini, dur namaza"

Dedi: "Hani o sevgilinin yüzünün mihrabı?
Namazdan başka işim olmasın böylece"

Diğeri dedi: "Ne kadar böyle diyeceksin?
Kalk, Tanrı'ya secde et yalnızken"

Dedi: "Put yüzlü sevgilim burada olsaydı
Onun yüzüne secde etmek güzel olurdu"

Bir başkası dedi: "Hiç pişman değil misin?
Bir soluk bile yok mu Müslümanlık derdin?"

Dedi: "Kimse bu kadar pişman olmamıştır
'Neden önceden âşık olmadım?' demiştir"

Öbürü dedi: "Şeytan yolunu kesmiş
Zelillik okunu gönlüne saplayıvermiş"

Dedi: "Şeytan bizim yolumuzu kesiyorsa
Varsın kessin; ne kıvrak, ne güzel kesiyor!"

Bir başkası dedi: "Kimin olursa haberi
Der ki: Bu pîr böyle yoldan çıktı"

Dedi: "Ben uzağım addan, namustan
Hile şişesini taşa çaldım"

Öbürü dedi: "Kadim dostların
Sana gücendi, yürekleri parçalandı"

Dedi: "Hıristiyan çocuğu mutlu olursa
Gönlüm umursamaz onun bunun gücenmesini"

Bir başkası dedi: "Anlaş dostlarınla
Bu gece düşelim Kâbe yoluna"

Dedi: "Kâbe yoksa, kilise var
Kâbe'de uyanığım, kilisede sarhoşum"

Öbürü dedi: "Yola koyul şimdi
Otur Harem'de, dile özrünü"

Dedi: "Başım o sevgilinin eşiğinde
Özür dileyeceğim; uğraşma benimle"

Öbürü dedi: "Yol üstünde cehennem var
Cehennemlik değildir aklı başında olan"

Dedi: "Cehennem olursa yoldaşım
Yedi cehennemi yakar bir âhım"

Bir başkası dedi: "Cennet ümidiyle
Geri dön; bu çirkin işten et tövbe"

Dedi: "Cennet yüzlü sevgilim var
Bir cennet lâzımsa bana, burası var"

Öbürü dedi: "Allah'tan utan
Hayâ et hakkıyla Yüce Tanrı'dan"

Dedi: "Hak bana bu ateşi attı
Ben kendim üstümden atamam ki"

Bir başkası dedi: "Haydi sakin ol
Tekrar imana gel, mümin ol"

Dedi: "Ben şaşkından küfürden başka şey isteme
Kim kâfir olduysa, ondan iman isteme"

Ona etki etmeyince sözler
Onunla ilgilenmeyip sustular

Gönülleri kan ile çalkandı
Bakalım işin sonu nereye varacaktı

Gündüz Türkü nihayet altın kalkanıyla
Gece hindûsunun başını kesince kılıçla

Ertesi gün gurur dolu bu dünya
Deniz gibi nûra gark olunca güneş pınarıyla

Şeyh sevgilinin civarında halvete çekildi
Onun sokağının köpekleriyle haşır neşir oldu

Yolunun toprağında inzivaya çekildi
Onun ay gibi yüzünden kıl gibi oldu

Bir ay kadar gece gündüz onun civarında
Bekledi onun yüzünün güneşi karşısında

Sevgilisi olmayınca nihayet hastalandı
Başını onun eşiğinden hiç kaldırmadı

O putun civarının toprağı yatağıydı
Onun kapısının eşiği yastığıydı

Onun civarından ayrılmak mümkün değildi
Kız onun âşık olmasından haberdar oldu

O sevgili bilmiyormuş gibi davrandı
"Ey şeyh! Neden dur duraksız oldun?" dedi

"Şirk şarabıyla sarhoş olmuşsun
Zahitler Hıristiyanların civarında nasıl oturur?

Şeyh zülüflerimi dile getirirse
Her an düşer bin divâneliğe"

Şeyh dedi: "Zebun gördün ya beni
Kuşkusuz gönül çaldın gizli gizli

Ya gönlümü ver geri, ya uzlaş benimle
Bak yakarışıma; böyle naz etme

Vazgeç nazlanmaktan, kibirden
Âşığım, yaşlıyım, garibim; bak bana

Benim aşkım sıradan aşk değil sevgilim
Ya ayır başımı bedenimden ya razı ol

Emret, sana canımı feda edeyim
İstersen dudağınla bana can verirsin

Dudağın, zülfün benim zararım, kazancım
Maksadım, iyiliğimdir yüzün ile civarın

Gerek zülfünün kıvrımıyla beni kıvrandırma
Gerek sarhoş gözlerinle beni uyutma

Gönlüm ateş, gözüm bulut gibi senin yüzünden
Kimsesizim, yârsizim, sabırsızım senin yüzünden

Sen olmayınca dünya bana dar geldi
Bak senin aşkınla doldurdum kesemi

Gözlerimden yağmur gibi yaş döküyorum
Sen olmayınca gözümden bunu bekliyorum

Gönlüm gözüm yüzünden matemde kaldı
Gözüm yüzünü gördü, gönül gamda kaldı

Gözüm yüzünden gördüğümü kimse görmedi
Gönlümden çektiklerimi kimse çekmedi

Gönlümde gönül kanından başka şey kalmadı
Ne kadar gönül kanı içeyim? Gönül kalmadı

Daha fazla vurma şu zavallının canına
Bunca tekme atma onun mutluluğuna

Ömrüm bekleyiş içinde geçti
Gelecekse vuslat vakti gelmeli

Her gece canıma pusu kuruyorsun
Senin civarında can oyunu oynuyorum

Yüzüm kapının toprağında, can veriyorum
Canımı toprak fiyatına ucuz veriyorum

Kapında ne kadar inleyeyim? Aç kapıyı
Bir an kendinle hemdem et beni

Güneşsin. Senden nasıl uzak kalırım?
Gölgeyim. Sensiz nasıl dayanırım?

Gerçi ıstıraptan gölge gibiyim
Güneş gibi pencerenden içeri girerim

Yedi kat göğü kanadımın altına alırım
Şu başı dönmüşe çevirirsen yüzünü

Canım yanmış, toprakla birlikte giderim
Canımın ateşiyle bir dünyayı yakarım

Ayağım çamura saplandı aşkınla
Elim gönlümde kaldı aşkınla

Canım çıkıyor seni arzulamaktan
Daha ne kadar gizli kalacaksın benden?"

Kız dedi: "Zamanla bunamışsın
Kâfurunu, kefenini hazırla; utan

Nefesin soğumuş; hemdemliğe kalkma
İhtiyarlamışsın; gönül oyununa kalkma

Şimdi kefen hazırlığına girişmen
İyidir senin için bana heveslenmenden

Nasıl padişahlığa gelebilirsin?
Çünkü bir lokma ekmek bulamıyorsun"

Şeyh dedi: "Yüz binlerce laf söylesen
Aşkının gamı dışında yok bir işim

Âşığın genci, yaşlısı olur mu?
Aşk hangi gönlü vururs, etkiler"

Kız dedi: "Sen bu işin adamıysan
Söyleyeceğim dört şeyi yapmalısın

Put önünde secde et; yak Kur'ân'ı
İçki iç ve imana kapa gözünü"

Şeyh dedi: "İçkiyi tercih ettim
Diğer üçüyle yoktur hiç işim

Cemâline karşı içki içebilirim
Ama öbür üçünü yapamam ben"

Kız dedi: "Bu işte tezcanlıysan
Tamamen vazgeçmelisin Müslümanlıktan

Kim kendisiyle bir renk değilse
Onun aşkı değildir renkten, kokudan öte"

Şeyh dedi: "Ne dersen, onu yaparım
Ne buyurursan, candan itaat ederim

Gümüş bedenli! Kulağı küpeli kulunum
Zülüflerinden bir halka geçir boynuma"

Dedi: "Kalk gel haydi; içki iç
İçki içince coşmaya başlayacaksın"

Şeyhi götürdüler mug mabedi meyhaneye
Müritler feryada başladı orada

Şeyh yepyeni bir meclis gördü
Ev sahibini son derece güzel buldu

Aşk ateşi onun ibadetini mahvetti
Hıristiyanın zülfü ona gününü kararttı

Zerre kadar akıl, muhakeme kalmadı
Oracıkta öylece susakaldı

Sevgilisinin elinden mey kadehini aldı
İçti, kendi işinden bağını kesti

Şarap ile aşk bir araya gelince
O ay yüzlüye aşkı yüz bin kat arttı

Parlak dişli muhatabını görünce şeyh
Hokka ağzında lâl dudağını güler görünce şeyh

Canına iştiyak ateşi düştü
Kanlı gözyaşı seli kirpiklerine düştü

Bir daha bâde istedi, içti
Onun zülfünün halkasını kulağına geçirdi

Din hakkında yüz kadar kitap hafızasındaydı
Kur'ân'ı iyi derecede ezbere bilirdi

Kadehteki mey ona tesir edince
Onun davası gitti; kuru lafı geldi

Hafızasında ne varsa, unuttu
Bade geldi, aklı rüzgâr gibi gitti

Önceden belleğinde ne varsa, içki
Onun gönül levhasından güzelce sildi

O dilberin zorlu aşkı kaldı geride
Başka ne varsa, silindi tümüyle

Şeyh mest olunca, aşkı zorladı
Onun canı deniz gibi kabardı

O dilberi elinde mey, sarhoş gördü
Şeyh orada hepten kendini kaybetti

Mey içmekle gönlünü elden çıkardı
Ansızın kolunu boynuna dolamak istedi

Kız dedi: "Bu işin adamı değilsin
Aşkta iddiacısın, gerçekçi değilsin

Aşkta yere sağlam basıyorsan
Bu kıvrımlı zülfün mezhebindeysen

Zülfüm gibi bas ayağını kâfirliğe
Çünkü aşk değildir onun bunun işi

Afiyet uyum sağlayamaz aşkla
Âşıklığa küfr yaraşır; tut aklında

Benim kâfirliğime uyarsan
Şimdi kolunu boynuma dolarsın

Uymayacak olursan burada
Kalk git; işte asâ ile hırka"

Şeyh âşık olmuş, düşkünleşmişti
Gafletinden gönlünü kadere teslim etmişti

Başında sarhoşluk olmadığı zaman
Onda varlığın zerresi yoktu bir an

Âşık şeyh sarhoş oldu şimdi
Tümüyle elden, ayaktan kesildi

Kendisine gelemedi, rezil oldu
Kimseden korkmuyordu; Hıristiyan oldu

Mey yıllanmıştı; ona tesir etti
Şeyhin başını pergel gibi döndürdü

Pîr için yıllanmış şarap, genç aşkı vardı
Sevgilisi yanında; nasıl sabredebilirdi?

O pîr fitil gibi sarhoş oldu
Mest, âşık olunca, elden gitti

Dedi: "Ay yüzlüm! Kalmadı takatim
Söyle, ben âşığından ne istersin?

Putperest olmadımsa ben ayıkken
Putun önünde Mushaf yakarım sarhoşken"

Kız dedi: "Şimdi benim adamımsın
Allah rahatlık versin; bana lâyıksın

Bundan önce aşkta ham biriydin
Güzel güzel yaşa; artık piştin"

Haber Hıristiyanlara ulaşınca
"Bir şeyh onların yoluna girdi" diye

Şeyhi sarhoş hâlde kiliseye götürdüler
Sonra zünnar kuşanmasını söylediler

Şeyh zünnarı kuşandığında
Yaktı hırkasını, girdi o yola

Gönlünü kendi dininden azat etti
Ne Kâbe'yi, ne şeyhliği yad etti

Bunca yılın sağlam imanını
Böyle bir genç kızın yüzü sildi

Dedi: "Zelillik bu dervişe kastetti
Hıristiyan kızının aşkı edeceğini etti

Her ne derse itaat ederim bundan böyle
Yapayım, yaptığımdan beter ne varsa

Ayıklık gününde putperest değildim
Fitil gibi sarhoş olunca puta taptım

Birçok kişi içki yüzünden dini terk eder
Kuşkusuz kötülüklerin anası bunu eder"

Şeyh dedi: "Dilber kız! Ne kaldı?
Her dediğin yapıldı. Daha ne kaldı?

İçki içtim, puta taptım aşk yüzünden
Kimse görmesin benim gördüğümü aşk yüzünden

Benim gibi âşıklıkla çıldırırsa biri
Öyle bir şeyh işte böyle rezil olur

Yaklaşık elli yıldır yolum açıktı
Gönlümde sırlar denizi dalgalanırdı

Bir zerre aşk pusudan çullanıverdi
Bizi ilk levhanın başına kadar götürdü

Aşk böyle şeyleri çok yapmıştır; yapar
Hırkayı zünnar hâline sokmuştur; sokar

Kâbe tahtası aşkın alfabesini okuyan için var
Aşktan başı dönen gaybın sırlarını bilir

Bütün bunlar oldu bitti; söyle hele
Ne zaman birlikte olacaksın benimle?

Senin vuslat binan bir temel üzerindeydi
Ne yaptımsa, vuslat ümidiyleydi

Sana kavuşmak, aşinâ olmak isterim
Daha ne kadar ayrılık içinde yanayım?"

Yine kız dedi: "Ey esir ihtiyar!
Benim mehrim yüksektir; sen bir fakir

Hey habersiz! Bana altın, gümüş lâzım
Altınsız, gümüşsüz nasıl hallolur işin?

Paran yoksa, al başını git
İhtiyar! Benden bir nafaka al, git

Hızlı yürüyen güneş gibi tek ol
Sabret; adam gibi adam ol"

Şeyh dedi: "Selvi boylu, gümüş bedenli!
Gerçekten ne sözde dururmuşsun! Besbelli

Güzel sevgilim! Senden başka yok kimsem
Vazgeç artık bu tarz sözlerden

Her an bir başka şeye atıyorsun beni
Âşık ediyor, sonra kesiyorsun başımı

Sensiz kan içtim ben her ne varsa
Senin uğruna yaptım ben her ne varsa

Aşkının yolunda neyim varsa, gitti
Küfr, İslâm, zarar, kazanç gitti

Daha ne kadar kararsızlıkla bekleteceksin beni?
Sen benimle böyle karar vermedin mi?

Bütün yâranım geri döndü
Canıma düşman kesildi tümü

Sen böyle, onlar öyle; ben ne yapayım?
Ne gönül kaldı, ne can; ben ne yapayım?

Tercih ederim ey yüce yaratılışlı
Sensiz cennet yerine, seninle cehennemi"

Sonunda şeyh onun adamı olunca
O ay yüzlü derdi yüzünden acıdı ona

Dedi: "Ey yarım kalan! Mehrim için
Bir yıl boyunca bana domuz güdeceksin

Bir yıl geçince, ikimiz birlikte
Ömür geçiririz sevinçte, kederde"

Şeyh cânanın emrine baş çevirmedi
Çünkü baş çeviren cânanın sırrına ermedi

Kâbe'nin pîri, uluların şeyhi gitti
Bir yıl boyunca domuz çobanlığı etti

Herkesin yaratılışında yüz domuz vardır
Ya domuzu yakmalı ya zünnar kuşanmalıdır

Hey hiç olan! Sanıyor musun ki
Bu tehlikeye sadece o pîr düştü?

Herkesin içinde bu tehlike vardır
Yolculuğa çıkınca başını kaldırır

Kendi domuzundan yoksa haberin
Çok mazursun; yolun adamı değilsin

İşin adamı gibi girersen yola
Hem put hem domuz görürsün yüz binlerce

Öldür domuzu, yak putu aşk sahrasında
Şeyh gibi aşk rezili olursun yoksa

Din şeyhi Hıristiyan olunca sonunda
Bir kavgadır koptu Rûm diyarında

Onunla düşüp kalkanlar âciz kaldı
Âcizliklerinden canlarından bezer oldu

Gördüklerinde onun başına geleni
Ona yardımcı olmaktan vazgeçti

Herkes onun uğursuzluğundan kaçtı
Onun üzüntüsünden başına toprak saçtı

Topluluk arasında kıvrak bir dostu vardı
Şeyhin yanına geldi, dedi: "Ey gevşek işli!

Biz bugün dönüyoruz Kâbe'ye
Emrin nedir? Söylemelisin bize

Hepimiz senin gibi Hıristiyanlık edelim
Kendimizi rezilliğin mihrabına atalım

Böyle yalnız olmanı kabul etmiyoruz
Senin gibi zünnar kuşanalım hepimiz

Seni bu şekilde göremiyoruz
Hemen kaçalım buradan sensiz

Kâbe'de bir köşede ibadete çekilelim
Senin varlığını tümüyle unutalım"

Şeyh dedi: "Benim canım çok dertli
Nereye gidecekseniz, gidin hemen şimdi

Canım oldukça kilise yeter bana
Hıristiyan kızı canıma can katmakta

Çok özgür olsanız da bilmiyorsunuz
Çünkü burada musîbet çekmediniz

Bir an bir iş gelseydi başınıza
Hemdem bulurdum kendime her gamda

Geri dönün aziz arkadaşlarım
Bundan sonra ne olacak, bilmiyorum

'O elden ayaktan düşmüş avâre nerede?' diye
Beni soracak olurlarsa, doğruyu söyle"

Gözü kan, ağzı zehir dolu kaldı
Dünya ejderhasının ağzında kaldı

Hiçbir kâfir razı olmaz dünyada
Kaderin o İslâm pîrine yaptıklarına

Bir Hıristiyanın saç telini gösterdiler uzaktan
Vazgeçti akıldan, dinden, şeyhlikten

Zülfünü halka gibi boynuna geçirdi
Onu elalemin diline düşürdü

"Eğer beni kınamaya kalkarsa biri
Söyle; bu yolda çok olur böylesi

Başı sonu belli olmayan bu yolda
Emin olmasın hileden, tehlikeden kimse"

Bunu söyledi, yâranından yüz çevirdi
Domuz çobanlığı için domuzlara seğirtti

Yâranı onun gamıyla çok ağladı
Onun derdiyle kâh öldü kâh yaşadı

Sonunda yöneldiler Kâbe'ye doğru
Can yanar, beden erir hâlde kaldı

Şeyhleri Rûm'da yalnız kaldı
Dinini yele verdi, Hıristiyan kaldı

O zaman onlar hayâdan hayran kaldı
Her biri bir köşeye saklandı

Şeyhin Kâbe'de zeki bir dostu vardı
Bağlılık yolunda her şeyden vazgeçmişti

Çok ileri görüşlü, rehber biriydi
Şeyhi ondan iyi tanıyan biri yoktu

Şeyh Mekke'den seyahate çıktığında
O da orada değildi her nasılsa

Şeyhin müridi dönünce memlekete
Şeyhi bulamadı halvet yerinde

Müritlere sordu şeyhin durumunu
Anlattılar ona şeyhin her hâlini

"Kaza ne getirdiyse onun başına
Kader yüzünden ne iş geldiyse başına

Hıristiyan bir saç teliyle onu bağladı
Yüz taraftan iman yolunu kapadı

Aşk oyunu oynar şimdi zülüfle, benle
Hırkası yandı, hâli iyileşmez hâlde

İbadetten hepten vazgeçti
Domuz çobanlığı yapıyor şimdi

Şu anda o çok dertli efendi
Belinde zünnar taşıyor dört katlı

Gerçi şeyhimiz din yolunda çok koştu
Mümkün değil onu eski gavurdan ayırt etmesi"

Mürit bu hikâyeyi hayretle dinledi
Yüzü sarardı, inlemeye başladı

Müritlere dedi: "Hey iffetsizler!
Vefa göstermekte erkek, kadın bile değilsiniz

Sıkıntıya düşen dost yüz bin olsa da
Dost böyle bir gün dışında yaramaz işe

Siz şeyhinizin dostu iseniz
Niçin ona yardıma koşmadınız?

Utanın! Bu mu dostluğunuz?
Bu mu hakşinaslığınız, vefanız?

Madem o şeyh eline zünnar aldı
Hepiniz kuşanmalıydınız zünnarı

Özellikle yanından ayrılmamalıydınız
Hepiniz Hıristiyan olmalıydınız

Bu ne dostluk, ne muvafık olmaktır
Sizin yaptığınız münafık olmaktır

Kim kendi dostuna yardımcı olursa
Dost dediğin kâfir olmalıdır gerekiyorsa

Dost kötü günde belli olur
İyi günde yüz bini bulunur

Şeyh düşünce ejderhanın ağzına
Hepiniz kaçtınız ondan ar namus davasına

Aşkın temeli kötü ad üstünedir
Kim bundan baş çevirirse, hamlıktan gelir"

Hepsi dedi: "Söylediklerini daha önce
Defalarca söyledik ona bundan önce

Onunla birlikte olmaya azm ettik
Sevinçte, kederde bir olalım dedik

Zahitliği satalım, rezilliği alalım
Dini bırakalım, Hıristiyanlığı alalım

Ancak işbilir şeyh şunu uygun gördü
Yanından bir bir geri dönmemizi istedi

Şeyh bizim dostluğumuzdan fayda görmedi
Bunun üzerine bizi hemen geri gönderdi

Hepimiz onun hükmüyle geri döndük
Meseleyi anlattık, bir şey gizlemedik”

Ondan sonra o mürit ashaba dedi:
“Yaptığınız iş doğru düzgün olsaydı

Hakk’ın tapısı dışında yeriniz olmazdı
Her biriniz Tanrı huzurunda bulunurdu

Yalvarıp yakarmada Tanrı huzurunda
Her biriniz bulunurdu diğerlerinin önünde

Hak böyle dur duraksız görünce sizi
Bekletmeden geri verirdi şeyhinizi

Kendi şeyhinizden kaçındıysanız
Neden Tanrı tapısından döndünüz?”

İşitince bu sözü âcizlikleriyle
Başını yerden kaldıramadı bir kişi bile

Adam dedi: “Böyle utanmanın faydası ne şimdi?
Olan olmuş bir kere; kalkalım şimdi

Hakk’ın dergâhına yüzümüzü dönelim
Yalvarıp yakarırken başımıza toprak saçalım

Kâğıttan giysiler giyelim hepimiz
Nihayet şeyhimize ulaşalım hepimiz”

Hepsi Arap diyarından Rûm’a gitti
Gündüz gece gizlice ibadete çekildi

Hak huzurunda her birinin işi
Kâh şefaat kâh inlemekti

Böylelikle tam kırk gün kırk gece
Hiçbiri oturduğu yerde başını kaldırmadı

Kırk gece ne uyudu ne yediler
Kırk gündüz ne su içtiler ne yediler

Bu temiz topluluğun yalvarmasıyla
Çetin bir gürültü oldu göklerde

Yukardaki, aşağıdaki yeşilli melekler
Bundan dolayı mor matem giysisi giydiler

Nihayet safın önünde duran kişi
Dua okunu hedefe isabet ettirdi

Kırk gece sonra o fedai mürit
Halvette iken kendinden geçmişti

Sabah vakti misk kokulu bir yel esti
Keşif dünyası onun gönlünde belirdi

Mustafa'yı gördü; geliyordu ay gibi
İkiye ayrılmış siyah saçını omuzuna salmıştı

Tanrı'nın gölgesi, onun yüzünün güneşi
Yüz dünyalık canı saçının bir teline vakfetmişti

Hem salınıyor hem gülümsüyordu
Kim onu görse, onda kayboluyordu

O mürit onu görünce yerinden fırladı:
"Allah'ın peygamberi! Tut elimi

Allah rızası için halka yol gösterirsin
Şeyhimiz yoldan çıktı; göster ona yolu"

Mustafa dedi: "Yüksek himmetli!
Git haydi; bağdan kurtardım şeyhini

Yüksek himmetin yapacağını yaptı
Sen konuşmadan şeyhi harekete geçirdi

Şeyh ile Hak arasında eskiden beri
Siyah mı siyah bir toz vardı

O tozu onun yolundan kaldırdım
Onu karanlığın ortasında bırakmadım

Şefaat için bir çiy tanesini
Onun bütün ömrüne yaydım

O toz şimdi yoldan kalkmıştır
Tövbe oturmuş, günah kalkmıştır

Şunu iyi bil: Yüz âlem dolusu günah
Bir tövbenin hararetiyle yoldan kalkar

İhsan denizi dalgalanmaya başlayınca
Erkeklerin, kadınların günahı silinir"

Adam bunun sevinciyle kendinden geçti
Öyle bir narâ attı ki gökler gümbürdedi

Bütün arkadaşlarına haber verdi
Müjdeler verdi; yola niyetlendi

Arkadaşlarıyla koşa, ağlaşa gitti
Nihayet domuz çobanı şeyhe ulaştı

Şeyhi görüyordu; ateş gibi olmuş
Kararsızlık içinde bir hoş olmuş

Hem Hıristiyan çanını atmıştı
Belindeki zünnarı çözüp atmıştı

Hem Hıristiyanlık külahını atmıştı
Hem gönlünü Hıristiyanlıktan arıtmıştı

Şeyh görünce uzaktan ashabını
Kendisini onların arasında nûrsuz gördü

Hem utancından üstündeki giysiyi parçaladı
Hem âcizlik eliyle başına toprak saçtı

Kâh bulut gibi kanlı gözyaşı saçtı
Kâh candan tatlı canını saçtı

Kâh âhından feleğin perdesi yandı
Kâh hasretinde bedenindeki kan kaynadı

Kur'ân, hadis sırlarının hikmeti
Aklındaki her şeyi silmiş süpürmüştü

Bunların tümünü hatırlayıverdi
Böylece cehlden, çaresizlikten kurtuldu

Kendi hâline şöyle bir bakıyordu
Secdeye kapanıyor, ağlıyordu

Gül gibi göz kanına bulanmıştı
Utancından ter içinde kalmıştı

Müritleri onu bu hâlde görünce
Hem çok üzüldü, sevindi hem de

Onun yanına gittiler afallayarak
Şükrane olsun diye can saçarak

Şeyhe dediler: "Ey sırları bilen
Bulut çekildi güneşinin önünden

Küfür yoldan çekildi, iman oturdu
Rûm'un putperesti Allah'a tapar oldu

Kabul denizi ansızın dalgalandı
Resûl senin işinde şefaatçi oldu

Şimdi dünyada şükredilecek zaman
Hakk'a şükret; matemin yeri değil

Allah'a şükür! Kapkaranlık denizde
Güneş gibi bir yol açtı önümüzde

Aydınlığı kapkara yapabilen Tanrı
Bunca günahla nasip edebilir tövbeyi

O tövbe ateşini yakacak olursa
Her şeyi birlikte yakar ne bulursa"

Hikâyeyi kısa keseyim; sonunda
Derhal koyulacaklardı yola

Şeyh gusl etti, tekrar hırka giydi
Ashabıyla birlikte Hicaz'a hareket etti

Sonra o Hıristiyan kızı düşünde gördü
Onun kucağına güneş düşüyordu

Sonra güneş dile geldi, dedi:
"Şeyhinin ardından yola çık şimdi

Onun dinine gir, onun toprağı ol
Hey onu kirleten! Onun arınmışı ol

O mecaz olmadan senin yoluna girdi
Hakikatte sen de tut onun yolunu

Onu yoldan çıkardın; gir onun yoluna
O yola girdiği için yoldaşlık et ona

Onun yolunu kesmiştin, şimdi yoldaş ol
Ne kadar habersiz kalacaksın? Uyanık ol"

Hıristiyan kızı uykudan uyanınca
Gönlü nûr saçıyordu güneş gibi

Gönlünde acayip bir dert belirdi
O dert taleple onu dur duraksız etti

Sarhoş canına bir ateş düştü
Elini gönlüne koydu, gönlü elinden düştü

Bilemiyordu onun kararsız canı
Onun içine nasıl tohum ekmişti

Zora düştü ama hemdemi yoktu
Kendisini acayip bir âlemde gördü

Bu âleme giden yolun işareti yok
Dilsiz olmak gerek; dile yol yok

Bir anda onca nazlar, neşeler
Yağmur gibi ondan döküldü; ilginçtir

Bağırdı, üstünü yırtarak dışarı fırladı
Kan içinde başına toprak saçarak koştu

Dertli gönlü, güçsüz hâliyle
Düştü şeyhin, müritlerin peşine

Bulut gibi ter içinde koşuyordu
Nasıl koştuğunu o da bilmiyordu

Bilmiyordu ki sahrada, çölde
Hangi taraftan gitmek gerek

Âciz, derbeder hâlde inliyordu güzelce
Yüzünü toprağa sürüyordu güzelce

İnleyerek diyordu: "İşleri yoluna koyan Tanrım!
Her türlü işten âciz kalmış bir kadınım

Senin yolundaki adamın yolunu kestim
Sen kesme yolumu; ben habersiz kestim

Kahharlık denizine sakinlik ver
Bilmiyordum, hata ettim, bağışla

Her ne yaptımsa, ben zavallıyı kahretme
Din kabul ettim; şu dinsizi kahretme

Ölüyorum; yardım edecek kimsem yok
İzzet varken, horluktan yana nasibim yok"

Şeyhin gönlüne bir ilham geldi
O kız Hıristiyanlıktan çıktı

Aşinâlık edindi bizim dergâhımızla
İşi düştü şimdi bizim yolumuza

Geri dön; git o güzelin yanına
Hemdem ol, birlikte ol kendi güzelinle

Şeyh hemen geri döndü rüzgâr gibi
Yine müritler arasında bir uğultu koptu

Hepsi dedi: "Yine ne düşünüyorsun?
Neydi bunca tövben, koşuşturman?

Bir kere daha aşk oyunu mu oynayacaksın?
Tövbeden sonra namazı terk mi edeceksin?"

Şeyh kızın durumunu onlara söyledi
Kim bunu dinlediyse, sanki canını verdi

Şeyh ile ashabı geri döndü
O gönül okşayanın yanına gitti

Onun yüzünü altın gibi sarı gördüler
Toz toprak içinde kaybolmuştu saçlar

Ayakları çıplaktı, giysisi tamamen yırtılmıştı
Toprağın üstünde bir ölüye benziyordu

O ay yüzlü görünce şeyhini
Gönlü yaralı güzel kendinden geçti

O ay yüzlü bayıldığı zaman
Şeyh gözlerinden yüzüne su serpti

O dilber şeyhi karşısında bulunca
Başladı bahar bulutu gibi gözyaşı yağdırmaya

Onun vefalı duruşuna baktı
Kendini onun eline, ayağına bıraktı

Dedi: "Senin utandırmandan canım yandı
Bundan böyle gizli gizli yanamam artık

Haberdar olmak için perdeyi attım
Anlat bana İslâmı; yola gireyim"

Şeyh ona İslâmın ne olduğunu anlattı
Bütün yâranı kaynaşmaya başladı

O put yüzlü güzel Müslüman oldu
Orta yerde yâranın gözyaşları dalgalandı

Sonunda o güzel yolunu buldu
İman zevkini uyanık gönlünde buldu

Gönlü iman zevkiyle kararsızlaştı
Dert ortağı olmadan çevresine gam geldi

Dedi: "Şeyhim, artık takatim kalmadı
Ayrılığa dayanacak gücüm kalmadı

Baş ağrısı çok olan bu yerden gidiyorum
Elveda ey âlemin şeyhi, elveda!

Sözümü kısa keseceğim
Âcizim, affet, bana hasım olma"

Ay yüzlü bunu dedi, canını verdi
Yarım canı vardı, cânana verdi

Onun güneşi bulut arkasına girdi
Yazık! Tatlı canı ondan ayrıldı

Bu mecaz denizinde bir damlaydı
Hakikat denizine doğru gitti

Hepimiz âlemden yel gibi gidiyoruz
O gitti; biz hepimiz de gidiyoruz

Böyle şeyler aşk yolunda çok olur
Bunu ancak aşkı bilen bilir

Her ne derlerse, bu yolda mümkündür
Rahmet, ümitsizlik, hile, eminlik vardır

Nefis bu sırları işitemez
Nasipsiz olan bu topu çelemez

Bu bilgiyi candan, gönülden dinlemeli
Balçıktan yaratılmış nefisle dinlememeli

Gönlün nefisle cengi her an çetinleşti
Bir ağıt yak; matem hararetlendi

***

Bütün kuşlar bu sözleri dinledi
O zaman bütün kuşlar sanki can verdi

Simurg onların gönlünde karar bırakmadı
Cânana aşkları birken yüz bin oldu

Büyük bir azimle yola çıkmak istediler
Yol almak için adam akıllı çevikleştiler

Hepsi dedi: "Bizim için şimdi
İşleri yoluna koyacak önder gerekli

Yolda rehberlik etsin bize
Bu yol kendiliğinden geçilemez zira

Böyle bir yolda bize bilgili hâkim gerekli
Bu derin denizden kurtulmak mümkün olur belki

Kendi hâkimimize candan itaat edelim
İyi, kötü her ne derse, onu yapalım

Bakarsın bu laf meydanından
Topumuz Kafdağı'na gider

Zerre yüce güneşe düşer
Simurg'un gölgesi üstümüze düşer"

Sonunda dediler: "Kimse hâkim değil
Kur'a çekmeli; tek yol budur

Kur'a kime çıkarsa önder olsun
Küçüklerin arasında reis olsun"

Söz buraya gelince gürültü azaldı
Bütün kuşlar burada sustu kaldı

Kur'a çekmeye başladıklarında
O kararsızların gönlü sakinleşti

Kur'a çekildi, çok lâyık olana çıktı
Kur'aları âşık Hüthüt'e çıktı

Herkes onu kendi rehberi edindi
Her ne buyursa, canla başla yerine getirdi

O zaman âhdettiler: O önderdir
Bu yolda hem öncü hem rehberdir

Hüküm onun hükmü, ferman da öyle
Ondan esirgenmez beden, can bile

***

Yol gösterici Hüthüt önder olunca
Tacını başına koydular sonra

Yüz binlerce kuş yola koyuldu
Yere, göğe gölge salar oldu

Yoldan vadinin ucu görününce
Sakınma feryadı göğe ulaştı

O yoldan canlarına heybet düştü
Onların canına bir ateştir düştü

Hepsi birbirine yaklaştı
Kanatlar, ayaklar, başlar yaklaştı

Hepsi canını hiçe sayıyordu
Yolları uzun, yükleri ağırdı

İlginçtir, bu yolda giden yoktu
Ne zerre kadar şer, ne hayır vardı

Orada suskunluk, dinginlik hâkimdi
Orada ne artış ne eksiliş vardı

Bir kuş sordu: "Bu yol neden boş?"
Hüthüt dedi: "Bu padişahın izzetindendir"

HİKÂYE 25

Bir gece Bayezid şehir dışına çıktı
Her tarafı halkın gürültüsünden uzak gördü

Âlemi pırıl pırıl aydınlatan mehtap vardı
Gece onun ışığıyla gündüz olmuştu

Gökyüzü yıldızlarla donanmıştı
Her biri başka birini aydınlatmaktaydı

Şeyh sahrada o kadar dolaştı
Sahrada, çölde kımıldayan olmadı

İçinden bir coşkudur yükseldi
"Yarabbî! İçime coşku düştü" dedi

"Senin böyle yüce bir dergâhın var
Müştaklarının bulunmaması neden?"

Hatıftan ses geldi: "Bu yolun şaşkını
Padişah herkese açmaz bu yolu

Bu kapının yüceliği bunu gerektirdi
Kapımızdan uzak olur her dilenci

Yücelik haremimizden nûr çıkınca
Uyuyan gafilleri atar uzaklara

İnsanlar yıllar yılı bekledi
Yüz binden birine izin verildi"

***

Bütün kuşlar yolun korkusundan
Kanatları kan dolu, âh çektiler

Yolu görüyorlardı, sonu belirsiz
Derdi görüyorlardı, dermanı belirsiz

Öyle bir istiğna yeli eserdi
Gökyüzünün beli bile iki büklüm olurdu

Öyle bir sahra ki felek tavusu
Kuşkusuz orada bir hiç ederdi

Nasıl olur, başka bir kuş dünyada
Bir an dayanacak güç bulur o yola?

Kuşlar o yoldan korktuklarında
Hepsi geldi bir yerde bir araya

Hüthüt'e geldiler kendinden geçmiş hâlde
Tümü talepli ama aklı gitmiş hâlde

Ona dediler: "Yol iz bilen
Şâhın huzuruna edepsizce gidilmez

Sen Süleyman'ın yanında çok bulundun
Sultanın saltanat sarayında bulundun

Bütün saygı kurallarını bilirsin
Güvenin, tehlikenin zamanını bilirsin

Bu yolun çıkışını, inişini gördün
Dünyanın çevresinde çok dolandın

Düşüncemiz şu: Şimdi hemen
Bizim sorunlarımızı çözen imamsın sen

Şurada çık minber üstüne
Topluluğun yol hazırlığına başla

Meliklerin töresini, âdâbını açıkla
Bu yol bilgisizce geçilemez zira

Hepimizin gönlünde bir müşkül var
Bu yolu gönül huzuruyla geçmek gerekir

Gönlümüzdeki müşkülleri çöz öncelikle
Yola koyulalım biz ondan sonra

Müşküllerimizi sana soralım
Bu şüpheyi gönlümüzden silelim

Çünkü biliyoruz, bu uzun yol
Şüphe içindeyken ışıklanmaz

İçimiz rahatlayınca yola çıkalım
Gönülsüz, bedensiz o dergâha baş koyalım"

***

Ondan sonra Hüthüt sözü aldı
Kürsüdeyken şöyle başladı:

"Taçlı Hüthüt oturunca tahta
Bahtı yüce oldu kim yüzünü gördüyse

Hüthüt'ün huzurunda yüz binden fazla
Kuş topluluğu saf kurdu baştan başa

Bülbül ile Kumru öne çıktı
Birlikte ikisi şakıyacaktı

O zaman başladı ikisi şarkıya
Onlardan bir uğultu düştü dünyaya

Kim dinlediyse onların ezgisini
Kararsızlaştı, kendinden geçti

Her birinde başka bir hal oldu
Ne kendindeydi, ne kendinden geçmişti

Daha sonra Hüthüt söze başladı
Mânâların yüzünden perdeyi kaldırdı"

***

Biri sordu ona: "Hey öne geçen!
Nasıl bizim önümüze geçtin gerçekten?

Sen arayıcısın, biz doğruyu arıyoruz
Aramızdaki fark nereden çıktı?

Cismimiz, canımız ne günah etti?
Senin nasibin saflık oldu, bizimki tortu"

Dedi: "Soru soran! Süleyman'ın gözü
Bir anlığına bize ilişti

Bunu ne gümüşle, ne altınla buldum
Hep o bakıştan geldi devletim

Kim ibadetle elde edebilir bunu?
İblis böyle çok ibadet etti çünkü

Birisi ibadetin gerekmediğini söylerse
Her saat lânet yağdırır üstüne

Bir soluk bile ibadeti bırakırım deme
Bırakma ibadeti; ettiğine değer biçme

Sen ömrünü geçiredur ibadetle
Süleyman sana da baksın böylece

Süleymanca makbul olursan
Ne dersem fazlası olursun"

HİKÂYE 26

Anlatılır: Bir gün Şâh Mesut tesadüfen
Uzak düşmüştü askerinden

Rüzgâr gibi bir başına at koşturdu
Deniz kıyısına oturmuş bir çocuk gördü

Ağını denize atmıştı
Şâh selâm verdi, yanına oturdu

Çocuk kederli kederli oturmuştu
Hem gönlü bulanmış, hem canı yaralıydı

Dedi: "Neden böyle gamlısın çocuğum?
Senin gibi matemli birini görmedim"

Çocuk dedi: "Hünerli emirim!
Biz babasız yedi çocuğuz şimdi

Kötürüm kalmış bir anamız var
Çok yoksuluz, yapayalnız kaldık

Balık avlamak için her gün
Ağ atar, akşama kadar beklerim

Yüz zahmetle bir balık tutarsam
Akşama kadar azığımız olur emirim"

Şâh dedi: "İstersen dertli çocuğum
Seninle ortak olabilirim"

Çocuk hem razı hem ortak oldu
Şâh denize ağı saldı

Çocuğun ağı şâhın devletini buldu
Kuşkusuz o gün yüz balık tuttu

Çocuk onca balığı önünde gördü
"Acayip devlete kavuştum!" dedi

"Delikanlı! Çok iyi bir devletin var
Bunca balık düştü ağına"

Şâh dedi: "Kendini kaybedersin
Kendi balıkçını bir bilsen

Şimdi burada benden devletlisin
Çünkü padişahtır senin balıkçın"

Bunu söyledikten sonra atına bindi
Çocuk ona "Kendi payını ayır" dedi

Dedi: "Bugün payımı ayırmayayım
Yarın ne avlanırsa, benim olsun

Yarın sen benim avım olacaksın
Kesinlikle avımı kimseye vermem"

Ertesi günü gidince sarayına
Ortağı geldi şâhın aklına

Bir çavuş gitti, çocuğu çağırdı
Şâh ortağını yanına oturttu

Herkes "Şâhım, o yoksuldur" diyordu
Şâh "Her neyse, ortağımızdır" dedi

"Madem kabul ettik, reddedilemez"
Bunu söyledi, onu kendi gibi sultan etti

Birisi o çocuğa soru yöneltti:
"Nereden elde ettin bu kemali?"

Dedi: "Sevinç geldi, ağıt gitti
Çünkü bir devlet sahibi yanımdan geçti"

HİKÂYE 27

Şâhın biri bir caniyi eziyetle öldürdü
Bir sûfî nasılsa onu düşte gördü

Adn cennetinde gülerek dolaşıyordu
Kâh mutlu kâh salınarak dolaşıyordu

Sûfî ona dedi: "Sen bir caniydin
Hep başın önünde giderdin

Bu makamı nasıl elde ettin?
Yaptıklarınla erişilmez bu yere"

Dedi: "Kanım yere dökülürken
Habîb-i Acemî geçiyordu oradan

O yol pîri gizlice baktı göz ucuyla
Kaşla göz arasında baktı bana

Bunca şerefe, yüzlercesine daha
Ulaştım o bir bakışın izzetiyle"

***

Kime bir devletlinin gözü ilişirse
Bir anda yüz sır ulaşır canına

Böyle birinin gözü ilişmedikçe sana
Kendi varlığından nasıl haberdar olursun acaba?

Oturacak olursan hep bir başına
Yol bulamaz olursun kimseye

Yol için pîr gerekli; yalnız gitme
Körü körüne bu denize gitme

Pîr bu yolun olmazsa olmazı senin için
Her işte sığınak olmuştur senin için

Sen aslâ yoldan kuyuyu ayırmıyorsan
Asâ olmadan bu yolu nasıl alabilirsin?

Ne gözün var, ne yol kısadır
Pîr bu yolda senin kılavuzundur

Kim girerse bir devlet sahibinin gölgesine
Bu yolda utançla karşılaşmaz aslâ

Kim bir devlete ulaşırsa
Elindeki diken gül demeti olur ona

HİKÂYE 28

Mahmut birdenbire ava çıktı
Kendi askerinden uzak düştü

İhtiyar bir dikenci eşeğini sürüyordu
Diken yığını düşünce adam şaşaladı

Mahmut onu böyle âciz hâlde gördü
Diken yığını düşmüş, eşeği kalakalmıştı

Mahmut yaklaştı, dedi: "Hey kararsız!
Yardım ister misin?" Dedi: "İsterim atlı"

"Bana yardım edersen, ne çıkar bundan?
Ben kazançlı çıkarım, sen edersin ziyan

Güzel yüzlülükten nasibini görüyorum
Güzel yüzlülerin lütfu garip olmaz"

O şehriyar keremle atından indi
Gül gibi elini hemen dikene götürdü

Yüce insan dikeni eşeğe yükledi
Sonra atını askerine doğru sürdü

Askere dedi: "Şu diken çeken ihtiyar
Eşeğiyle diken taşıyor, geliyor

Her yandan kesin yolunu
Böylece yüzüm görsün onun yüzünü"

Askerler ihtiyarın çevresini sardı
İhtiyar için padişaha giden yoldan başka yol kalmadı

Pîr kendi kendine dedi: "Cılız eşekle
Nasıl giderim? Baksana zalim askere!"

Korkuyordu ama şâhın şemsiyesini gördü
Şâha doğru gitmeyi uygun gördü

Zavallı eşeği şâha kadar sürdü
Onu görünce ihtiyar çok utandı

Şemsiyenin altında aşinâ yüz gördü
Hem lütfa hem sıkıntıya düştü

Dedi: "Yarabbî! Hâlimi kime diyeyim?
Mahmut'u kendime hamal etmişim!"

Şâh ona dedi: "Hey yoksulum!
Yaptığın iş nedir? Söyle bana"

Dedi: "Biliyorsun işimi; oyun oynama
Kendini böyle bilmezlenmeye vurma

Yoksul, diken çeken bir ihtiyarım
Gece gündüz bozkırdan diken çekerim

Dikeni satar, kuru ekmek alırım
İstersen bana ekmek verebilirsin"

Şehriyar dedi: "Dertli ihtiyar
Söyle fiyatını, parasını vereyim; dikenin kaça?"

Dedi: "Şâhım; benden ucuza alma
Satmam on kese altından aşağıya"

Askerler ona dedi: "Aptal herif, sussana!
Bu iki dirhem eder. Bak şu ucuz satışa!"

İhtiyar dedi: "Bu iki dirhem eder ama
Böylesi az olur; bu alıcı bambaşka

Bir devletli dikenlerime el attı
Dikenlerim yüz türlü gül bahçesi oldu

Kim böyle bir dikeni satın alırsa
Her diken kökenini alır bir dinara

Muratsızlık bana çok diken yükledi
Nihayet onun gibi biri dikenime el attı

Gerçi bu dikendir; az para eder
Onun eli değince yüz can değer"

***

Bir başkası dedi: "Sürümüzün dayanağı!
Güçsüzüm; yola nasıl koyulurum?

Benim gücüm yok, çok âcizim
Böyle bir yolla hiç karşılaşmadım

Uzak, zorlu mu zorlu bir yol
Daha ilk menzilinde ölürüm

Ateşli dağlar yolda çoktur
Bu iş herkesin kârı değildir

Yüz binlerce baş bu yolda top oldu
Bu taleple nice kanlar ırmak oldu

Yüz binlerce akıl burada baş koydu
Baş koymayan ise başından oldu

Böyle bir yolda riyasız adamlar
Utançlarından başına örtü çekti

Benim gibi bir zavallı ancak toz kaldırır
Niyetlenecek olsam, inleye inleye ölürüm"

***

Hüthüt dedi: "Daha ne kadar kaskatı olacaksın?
Ne zamana kadar gönlünü bu bağda tutacaksın?"

"Mademki burada kadrin azdır
İster git, ister gitme; ikisi de birdir

Dünya baştan başa pislik gibidir
Halk burada derbeder olup ölmektedir

Yüz binlerce insan sarı kurtçuk gibi
Dünyada dertten inleyerek ölmektedir

Biz burada ölüyorsak horluk içinde
İnleyerek ölmekten iyidir pislik içinde

Senin, benim talebim hata ise
Yeridir şimdi gamdan ölsek de

Dünyada hatalar pek çoktur
Bir başka hata da zandır

Birinin aşktan adı kötüye çıkarsa
İyidir süprüntücülükten, hacamatçılıktan

Yüz binlerce insan haydutluk peşinde
Bu dünyanın, bu murdarlığın peşinde

Diyelim ki bu sevda yankesicilikten aşağı değil
Sen az belle; bu benim en az gamım

Bu sevdayla gönlünü deniz edersen
Yankesicilikle nasıl hepsini sevda edersin?"

Birisi derse: "Bu heves bir gururdur
Nasıl ulaşırsın oraya? Kimse ulaşmamıştır"

"Bu hevesin gururuyla can verirsen
İyidir gönlünü eve, dükkâna bağlamaktan

Bütün bunları gördük, işittik
Bir an bile kendimizden vazgeçmedik

1765

İşimiz uzadı gitti halk yüzünden
Ne kadar sürsün bir avuç namazsız yoksul yüzünden?

Kendimizden, halktan tümüyle kurtulmadıkça
Canımız boğazımızdan çıkmayacak temizce

Kim halktan tümüyle soyutlanmamışsa
Ölüdür o; sayılmaz bu perdenin mahremi

Bu perdenin mahremi uyanık candır
Halkla zinde olan, bu yolun namerdidir

Bas ayağını bu işin adamıysan
Karılar gibi çek elini artık hileden

1770

İyi belle; bu talep kâfirlik olsa bile
İş budur; üstünkörü bir iş değil

Aşk ağacında akılsızlık meyvesi var
Kimde bu azık varsa, alsın başını gitsin

Aşk bir gönülde yer edinirse
O kimsenin canı soğur varlığa

Bu dert adamı kan içinde bırakır
Perdenin dışına baş aşağı atar

Bir an bile insanı kendi hâline bırakmaz
Öldürür de sonra kan parası ister

Su verirse ona, zahmetsiz vermez
Ekmek verirse, kanla hamur hâlinde verir

Zayıflıkta karıncadan âciz olursa
Aşk zorlar onu her an daha fazla

İnsan tehlike denizine düşerse
Ciğersiz nasıl yiyebilir bir lokma?"

HİKÂYE 29

Şeyh Nûkânî Nişabur'a gitti
Yol yorgunluğu onu hasta etti

Bir hafta, üstünde hırka, bir köşede
Aç düşmüş kalmıştı azıksızca

Bir hafta geçince dedi: "Allahım!
Bir somun ekmek yolla benim için"

Hatıf dedi: "Hemen git şimdi
Nişabur'un meydanı tozlu

Meydanın tozunu süpürürsen tümüyle
Yarım arpalık altın bulur, ekmek alırsın onunla"

Dedi: "Benim süpürgem, eleğim olsa
Ekmek parası için ne zorluğum olurdu?

Bende zırnık kadar para yok
Üzmeden bir ekmek ver; içme kanımı"

Hatıf dedi: "Sana kolay lâzımsa
Süpürücülük et sana ekmek lâzımsa"

Pîr gitti, inim inim inledi
Nihayet birinden süpürge, elek aldı

Toprağı süpürüyor, koşturuyordu
Son elekte o altını buldu

O altını görünce nefsi sevindi
Fırına ekmek almaya gitti

Fırıncı ona ekmeği verirken
Süpürge ile elek çıktı aklından

Bir ateş düştü ihtiyarın canına
Koşturdu, başladı feryada

Dedi: "Benim gibi derbeder yok şimdi
Altınım yok; nasıl ödeyeceğim şimdi?"

Nihayet gidiyordu deli gibi
Bir virâneye attı kendini

Hor, dertli hâlde girince o virâneye
Gördü orada süpürge ile eleği birlikte

Sevindi pîr, sonra dedi: "Allahım
Dünyamı kararttın; neden yaptın?

Canıma zehir ettin ekmeğimi
Canım çıksın; al geri ekmeğimi"

Hatıf dedi: "Hey huysuz adam!
Ekmek iyi gitmez azık olmadan

Sadece ekmeği yanına koydun
Sana azık ekledim; şükretsene!"

HİKÂYE 30

O divânenin yüreği kabarmıştı
O çıplakken elalem donanmıştı

Dedi: "Yarabbî, sağlam bir cübbe ver bana
Başka insanlar gibi mutlu et beni"

Hatıf seslendi, dedi: "Hey
Sıcak güneşi verdim; otur"

Dedi: "Ne kadar azap vereceksin Yarabbî?
Senin güneşten iyi cübben yok mu?"

Dedi: "Git, sabret on gün daha
Bir şey demeden cübbe vereyim sana"

On gün geçince yanmış biri
Yamalı bir cübbe getirdi

Üstünde yüz binlerce yama vardı
Çünkü bağışlayan da çok yoksuldu

Mecnûn adam dedi: "Ey sırları bilen
O günden beri yama mı yapıyordun?

Hazinendeki onca giysi yandı mı?
Bu yamalıyı dikmen mi gerekti?

Yüz binlerce yama diktin
Böyle terziliği kimden öğrendin?"

***

İş kolay değildir onun dergâhında
Toprak olmak gerek onun yolunda

Niceleri geldi bu dergâha uzaktan
Kâh yandı kâh parladı ateş ile nûrdan

Bir ömürden sonra maksadına ulaştı
Hasret içinde kaldı, maksadı görmedi

HİKÂYE 31

Rabia yedi yıl Kâbe yolunda
Süründü. Tanrı erlerinin baş tacıydı

Harem yakınında muradına erdi
"Nihayet tam mânâsıyla haccı buldum" dedi

Hac günü Kâbe'ye gitti
O sırada âdet görmekteydi

Yoldan geri döndü, dedi: "Ulu Tanrım
Yedi yıl boyunca süründüm

Böyle bir pazarı görünce ben
Yoluma böyle diken attın

Ya beni kendi evine yerleştir
Ya da beni kendi evime götür"

***

Rabia gibi bir âşık olmadan
Kim bilir sülûk sahibinin değerini?

Sen bu derin denizde dolaştıkça
Red ile kabul çalkantısı olur denizde

Kâh seni Kâbe önünden döndürürler
Kâh kilise içinde sana sır verirler

Bu girdaptan çıkarırsan başını
Her nefeste daha fazla bulursun huzuru

Bu girdaba tutulur kalırsan
Değirmen gibi çok döner başın

Huzur kokusunu bir soluk bulamazsan
Bir sinek gibi huzursuzlukla geçer vaktin

HİKÂYE 32

Bir köşede düşkün bir divâne vardı
O ünlü aziz onun yanına uğradı

Dedi: "Sende bir yetkinlik görüyorum
Yetkinliğinde bir huzur var"

Dedi: "Nasıl huzur bulayım insan yüzünden?
Kurtulamıyorum ki pire ile sinekten

Gündüz boyunca sinek azap çektirir
Gece boyunca pire uykuyu haram eder

Küçük bir sivrisinek Nemrut'a girdi
O sersemin beynini nasıl duman etti!

Yoksa ben zamanın Nemrutu muyum?
Pire, sivrisinek, sinek dışında dosttan yok nasibim"

***

Başka biri dedi: "Çok günahım var
Günahıyla oraya nasıl gider biri?

Sinek hilafsız bulanmış biridir
Kafdağı'nda Simurg'a nasıl yaraşır?

Günahkâr adam yoldan başını çevirirse
Nasıl padişaha yakın olabilir?"

***

Dedi: "Hey gafil! Ondan umut kesme
Ondan ebedî lütuf, kerem iste

Kolayca kalkanını atıverirsen
İşin güçleşir behey habersiz!

Tövbe eden insanı kabul etmese
Her gece ihsan eder miydi ona?

Günaha girdinse tövbe kapısı açıktır
Tövbe et; bu kapı kapanmayacaktır

Bir an doğrulukla girersen bu yola
Yüzlerce ihsan gelir seni karşılamaya"

HİKÂYE 33

O adam çok günaha girmişti
Utanarak tövbe etti, yola girdi

Bir kez daha nefsi kuvvetlenince
Bozdu tövbeyi, gitti şehvet peşine

Bir süre daha yoldan çıkmıştı
Her türlü günaha battıkça batmıştı

Ondan sonra gönlüne bir derttir düştü
Utancından iş güçleştikçe güçleşti

Eli avucu bomboş, başka nasibi yoktu
Tövbe edecekti ama cesareti yoktu

Gece gündüz tavadaki buğday gibi
Kanlar içinde ateşli gönlü vardı

Yolunda bir toz kalkacak olsa
Yere konardı o toz gözyaşlarıyla

Seher vaktinde hatıf ona seslendi
Onun işini yoluna koydu, çeki düzen verdi

Dedi: "Âlemin Rabbi diyor ki
Hey filan! Sen başlangıçta tövbe ettin

Affettim seni, tövbeni kabul ettim
Yapabilirdim ama sana azap vermedim

Bir kez daha tövbeni bozdun
Sana süre tanıdım, gazaplanmadım

Hey habersiz! Bu durumda şimdi
Tekrar geri dönmekse istediğin

Yine geri dön; açtık kapıyı
Sen günaha girdin; biz bekliyoruz"

HİKÂYE 34

Bir gece Rûhülemin Sidre'deydi
Hazret'ten "Buyur kulum" sesini işitiyordu

Dedi: "Şimdi bir kul çağırıyor onu
Bilmiyorum, acaba kimse biliyor mu?"

Bildiğim şu ki yüce bir kuldur
Onun nefsi ölmüş, gönlü diridir

O zaman onu tanımak istedi
Yedi kat gökte ondan haber alamadı

Yeryüzünde gezdi, denizlerde dolaştı
Dağlarda, ovalarda onu bulamadı

1855

Tanrı katına döndü olanca hızıyla
"Buyur kulum" hitabı geliyordu devamla

Kıskançlığından onun başı döndü
Bir kez daha âlemin çevresinde döndü

O kulu göremeyince dedi: "Yarabbî
Göster bana o kula giden yolu"

Hak Teâlâ dedi: "Git Rûm'a
Bilgi sahibi ol bir kilise ortasında"

Cebrail gitti; gördü onu açıkça
O zaman zârı zârı hitap ediyordu puta

1860

Cebrail'e bu hâlden bir coşkunluk geldi
Tanrı katına coşkuyla geri geldi

Konuşmaya başladı, dedi: "Müstağni Rabbim
Bu sırrın perdesini kaldır benim için

O adam kilisede hitap ediyor bir puta
Sen lütfunla cevap veriyorsun ona"

Hak Teâlâ dedi: "Onun gönlü karadır
Bilmediği için böyle yolunu şaşırmıştır

O sakat herif yolunu şaşırmış gafletten
Ben biliyorum, yolumu şaşırmam

Şimdi ona huzura kadar izin vereceğim
Lütfumuz onun için özür dileyici olacak"

Bunu söyledi, onun can yoluna kapı açtı
Dili "Yarabbî, Yarabbî!" demeye başladı

***

Şunu bilmelisin: Bu o dindir
Burada olup bitenler sebepsizdir

Bu dergâhta hiçbir şeyin yoksa
Hiç düşkün yoktur; çok kıvranma

Tam mânâsıyla zühdü satın almazlar
Onun dergâhında "hiç"i de alırlar

HİKÂYE 35

Bir sûfî hızla yürüyordu Bağdat'ta
Bir ses işitti yol ortasında

Birisi dedi: "Çok balım var
Çok ucuz satıyorum; var mı alan?"

Şeyh sûfî dedi: "Hey sabırlı adam!
Hiçe verir misin?" Dedi: "Git şuradan!

Deli divâne misin heves düşkünü?
Kimse kimseye hiç için bir şey verir mi?"

Hatıf dedi: "Hey sûfî! Gelsene
Olduğun yerden bir basamak öte geçsene

Hiç karşılığında her şeyi verelim sana
Daha istersen, daha da verelim sana

Rahmet parlak bir ışıktır
Bütün zerreleri kapsamıştır

Gör onun rahmetini; bir peygamberini
Bir kâfir yüzünden azarladı"

HİKÂYE 36

Hak Teâlâ dedi: "Hey Mûsâ
Kārûn yetmiş kez seslendi sana

Bir kez olsun cevap vermedin ona
İnleyerek bir kez hitap etseydi bana

Şirk dalını onun canından sökerdim
Din hil'atini onun üstüne geçirirdim

Ey Mûsâ! Yüz dertle onu helâk ettin
Başını öne düşürdün, yerle bir ettin

Onu sen yaratmış olsaydın
Ona azap vermekte bekler miydin?"

***

Merhametsizlere rahmet eden
Rahmet ehlini velinimet eder

Fazlının denizleri esirgemesizdir
Onun yanında cürümler bir bulut gözyaşıdır

Kimde böyle bağışlayıcılık varsa
Nasıl değişir bir gösterişle?

Kim günahkârları ayıplarsa
Kendini koyar zorbalar safına

HİKÂYE 37

O bozguncu adam günah içinde öldü
Anlatılır; tabutu götürülüyordu

O zahit görünce onu, kaçındı
O bozguncunun namazını kılmamalıydı

O zahit gece onu düşünde gördü
Cennetteydi, yüzü güneş gibi parlıyordu

Zahit ona dedi: "Efendi
Nasıl elde ettin bu yüce makamı?

Yaşadığın sürece hep günah içindeydin
Baştan ayağa günaha bulanmıştın"

Dedi: "Senin merhametsizliğin yüzünden Tanrı
Ben işi bozuğa merhamet etti

Şu aşk oyununa bak; ne hikmeti var
Bu böyle iş yapar, o merhamet eder

Onun hikmeti zifiri karanlık gecede
Bir çocuğu gönderir elinde mum ile

1895

Ondan sonra sert bir rüzgâr gönderir
"Kalk git, onun mumunu söndür" der

Sonra çocuğu yolda durdurur
"Hey habersiz! Mumu neden söndürdün?" der

Sonra çocuğu hesaba çeker
Yüz şefkatle onu azarlar"

***

Herkes namazında niyazında olsaydı
Hikmetinde aşk oyunu olmazdı

Hikmet işleri bundan başka olmaz
Bu hep böyle olmuştur kuşkusuz

1900

Onun yolunda yüz binlerce hikmet var
Bir damlanın hissesi rahmet denizidir

***

Oğlum! Bu yedi pergel gündüz gece
Evladım! Senin için işlemekte

Senin içindir ruhanîlerin ibadeti
Cennet, cehennem, lütuf ve kahrının aksi

Bütün melekler sana secde etti
Cüz, kül ne varsa varlığını yüceltti

Kendine hakaretle bakma çokça
Senden üstün kimse olamaz zira

Cismin cüzdür, canın ise küllün küllü
Zillet içinde âcizleştirme kendini

Küllün parladı, cüzvün ortaya çıktı
Canın koştu, uzuvların ortaya çıktı

Beden candan ayrı değil, onun bir cüzvü
Can külden ayrı değil, onun bir uzvu

Bu yolda sayı yoktur, Ahad vardır
Sonsuza kadar cüz, kül dememelidir

Yüz binlerce rahmet bulutu var üzerinde
Yağıyor şevkini artırmak üzere

Küllün yükseliş vakti geldiğinde
Küllün hil'atları senin içindir sadece

Her ne yaptıysa melekler
Sadece senin için yaptılar

Tanrı onların bütün ibadetlerini
Sonsuza kadar sana saçacak

HİKÂYE 38

Abbase dedi: "Kıyamet gününde
Heybetten halk kaçışmaya başlayınca

Âsilerin, gafillerin yüzü
Günahtan bir anda kararır

Sermayesiz halk hayran kalır
Her biri bir başka perişan olur

Hak Teâlâ yerden dokuz kat göğe kadar
Meleklerin yüz binlerce yıllık ibadetini

Alır tümünü temiz lütufuyla
Atar bir avuç toprağın başına"

Melekler seslenir: "Yarabbî
Bunlar neden kesiyor yolumuzu?"

Hak Teâlâ der: "Ey ruhanîler
Sizin kazancınız, zararınız yok bunda

Topraktan yaratılanların işi görülür
Çünkü aç olana hep ekmek gerekir"

***

Başka biri dedi: "Muhannet tabiatlıyım
Her zaman bir başka dalın kuşuyum

Kâh rindim, kâh zahit, kâh sarhoşum
Bazen varken yok, bazen yokken varım

Kâh harabata atar beni nefsim
Kâh yakarışa yöneltir beni canım

Bakarım, bazen şeytan beni yoldan çıkarır
Bazen melek ansızın beni yola sokar

Ben ikisinin arasında şaştım kaldım
Ne yapayım? Kuyu ile zindanda kaldım"

***

Dedi: "Bir kere bu herkeste olur
Bir sıfatlı adam az bulunur

Herkes yaratılıştan temiz olsaydı
Peygamberlerin gönderilişi doğru olur muydu?

Gönülden bağlılığın olunca ibadete
Salaha erişirsin yavaş bir şekilde

Tay bir süre serkeşlik etmezse
Teslim olmaz hoşluğa, dinginliğe

1930

Gaflet tandırı senin yerin olmuş
Baştan aşağı dileğin bir somun ekmek olmuş

Zincifre gibi gözyaşı gönül sırlarıdır
Tıka basa yemek nedir? Gönül pasıdır

Değil mi ki köpek nefsini hep beslersin
Geri kalmaz muhannet tabiatlıdan"

HİKÂYE 39

Şiblî bir süre Bağdat'ta kayıplara karıştı
Kimse onun nereye gittiğini anlamadı

Her yerde çok aradılar onu
Birisi muhannet evinde gördü onu

1935

O edepsiz topluluğun arasında
Oturmuştu yaşlı göz, kuru dudakla

Birisi sordu: "Ey sırları arayan
Senin yerin mi burası? Söyle hele"

Dedi: "Bunlar iffetsiz insanlardır
Dünya yolunda ne erkek ne kadındır

Din yolunda ben onlar gibiyim
Dinde ne erkek ne kadınım; bu ne kadar sürsün?

Kendi nankörlüğümde kaybolmuşum
Ben kendi erkekliğimden utanıyorum"

1940

***

Kim kendi canını uyanık kılarsa
Sakalını sarık yapar bu yolun sofrasında

Mertler gibi kendi zelilliğini tercih eder
Dik duranlar ise izzet saçar

Kendini kıl kadar değerli görürsen
Kendini bir puttan beter bulursun

Övgü ile yergi farklı oluyorsa
Put yapan bir putçu olursun

Hakk'a kulsan, putçu olma
Tanrı adamıysan, Azer olma

1945

Hası, avamı arasında mümkün değil
Kulluk makamından üstün bir makam

Kulluk et, daha fazla davaya kalkışma
Hak adamı ol; Uzza'dan izzet arama

Yüz put varken hırkanın altında
Kendini nasıl sûfî gösterirsin halka?

Hey muhannet! Giyme erlerin kıyafetini
Bundan fazla avâre etme kendini

HİKÂYE 40

Husumet ile cefa yüzünden geldi
İki derviş kadı huzuruna

Kadı onları bir köşeye çekti
Dedi: "Hoş değildir sûfîlerin kavgası

Üstünüze teslim giysisini giydiniz
Ne yüzden böyle husumete düştünüz?

Kavga eden, kin güdenlerdenseniz
Hemen şu giysiyi üstünüzden çıkarınız

Siz bu giysiye lâyık biriyseniz
Cahilliğinizden husumet ettiniz

Ben kadıyım, mânâ adamı değilim
Ama şu hırkadan çok utanıyorum

İkinizin başında örtü olması
İyidir böyle hırka giymekten"

***

Sen aşk işinde ne erkek ne kadınsın
Aşk sırlarını nasıl anlayacaksın?

Aşk yolunun sırrına müptelaysan
Belâ zırhını çıkar sırtından

İddiayla bu meydana çıkıyorsan
Başını yele verir, canını terk edersin

İddiayla kaldırma başını daha fazla
Rezilliğe düşüp kalma yine

1960

HİKÂYE 41

Mısır'da ünlü bir hükümdar vardı
Müflisin biri ona fena hâlde âşık oldu

Hükümdarın onun aşkından haberi oldu
Yoldan çıkmış âşığı derhal çağırttı

Dedi: "Madem şehriyara âşık oldun
İki şeyden birini seç şimdi

Ya terk et bu şehri, memleketi
Yoksa aşkım yüzünden terk et başını

Sana söyledim yapacağın şeyi
Başının kesilmesini mi istersin, avâreliği mi?"

1965

Âşık adam bu işin eri değildi
Şehri terk etmeyi tercih etti

Kendini bilmez müflis gitmek istedi
Padişah da başını bedeninden ayırttı

Bir perdedar dedi: "O günahsızdır
Şâh neden başının kesilmesini emretti?"

Şâh dedi: "Çünkü o âşık değildi
Aşkımın yolunda sadık değildi

Eğer bu işin adamı olsaydı
Burada başının kesilmesini tercih ederdi

Kimin başı cânanından kıymetliyse
Âşık olmak ceza getirir ona

Benden başının kesilmesini isteseydi
Bu memlekette şehriyar olurdu

Şâh onun huzurunda hizmete dururdu
Âlemin hüsrevi onun kulu olurdu

Aşkta iddiası olan kişi
Defalarca ister başının kesilmesini

Kim benden uzakta başını düşünürse
İddiacıdır, iffetten nasibi yoktur

Bunu dememin sebebi, her nûrsuz pirsiz
Bizim aşkımızda yalan laf etmesin"

***

Bir başkası dedi: "Nefsim düşmandır
Nasıl yola çıkarım? Yoldaşım yol kesendir

Köpek nefsim aslâ beni dinlemedi
Bilmiyorum, elinden nasıl kurtarırım canımı

Kurt sahrada aşinâ oldu bana
Ama bu güzel köpek aşinâ değil bana

Bu vefasız yüzünden acayip hâldeyim
Aşinâ olanın üstüne yürüyor, neden?"

Dedi: "Köpek seni çuvala sokmuş güzelce
Toprak gibi yerde çiğnemiş seni güzelce

Senin nefsin hem şaşı hem kördür
Hem köpek hem tembel hem kâfirdir

Birisi yalancıktan övse seni
O yalanla artar nefsinin parıltısı

Bu köpeğin düzelme imkânı yoktur
Bir yalanla böyle semiremez

Başlangıçta her şeyimiz eli boşluktu
Çocukluk, gönülsüzlük, gafillikti

1985

Orta yaşlarda hep yabancılık vardı
Gençlik deliliğin bir kolu demekti

İşin sonunda ihtiyarlık vardı
Can bunamış, beden hasta düşmüştü

Cahillikle donanmış böyle bir ömürde
Bu köpek nefiste olur mu düzelme?

Madem baştan sona hep gafillik var
Kuşkusuz elimizde sermayesizlik var

Bu köpeğin dünyada nice kulu var
Peki köpeğe kulluğu kim yapar?

1990

Nefsin varlığıyla birlikte olmak hoş değil
Çünkü nefsin ateşli cehennemdir

Kâh cehennemde şehvet yalazı var
Kâh onda kibir kışı var

Gerçekten cehennem hoştur, güzeldir
Çünkü onun ateş ile zemheriri vardır

Yüz binlerce gönül öldü gitti
Şu kâfir köpek ölmüyor bir an bile"

HİKÂYE 42

Bir mezarcı uzun bir ömür sürdü
Biri dedi ona: "Açıkla bana bir şeyi

1995

Bir ömür çukur açtın, mezar kazdın
Toprağın altında ilginç ne gördün?"

Dedi: "Şu tuhaflığı gördüm hâlime uygun
Yetmiş yıldır şu köpek nefsim

Mezar kazmayı gördü de bir an ölmedi
Bir an bile emrime itaat etmedi"

HİKÂYE 43

Bir gece Abbase dedi: "Burada bulunanlar!
Şurayı hep kâfirler doldursalar

Sonra şu münasebetsiz Türkmenler
Doğrulukla imana gelseler"

2000

Bu olabilirdi ama geldi
Yüz yirmi küsur bin nebî

Şu kâfir nefis bir an için
Müslüman olsun ya ölüp gitsin diye

Bunu yapamadılar ama öbürü mümkün
Aradaki fark nereden çıktı acaba?

***

Biz hep kâfir nefsin hükmündeyiz
Kendi içimizde kâfir beslemekteyiz

Bu itaatsiz nefis böylesine kâfirdir
Onu öldürmek kolay şey midir?

2005

Bu nefis iki yerden yardım alır
Ölecek olursa, buna çok şaşılır

Gönül bu memleketin binicisidir
Köpek nefis gece gündüz onun nedimidir

Binici olan atını koşturdukça
Köpek koşar onun yanında avda

Gönül sevgilinin katından ne kaparsa
Nefis de gönülden o kadar kapar

Kim bu köpeği mertçe bağlarsa
İki âlemde kemendi geçirir aslanın boynuna

2010

Kim kendine zebun ettiyse bu köpeği
Hiç kimse göremez onun ayakkabı tozunu

Kim bu köpeği zincire vurduysa
Onun toprağı iyidir başkalarının kanından

HİKÂYE 44

Yolun pîri hırka giymiş, gidiyordu
O padişah ansızın onu gördü

Dedi: "Ben mi iyiyim, sen mi? Söyle hırkalı"
Pîr dedi: "Hey habersiz! Sus bari

Gerçi kendimizi övmemiz doğru değildir
Kendini öven kişi haberdar değildir

2015

Ama vacip oldu artık; benim gibi biri
Kuşkusuz senin gibi yüz binlercesinden iyi

Çünkü canın da din yüzünü tanımamış
Nefsin senden kendine eşek yapmış

Şâhım! Nefsin senin sırtına oturmuş
Sen ise onun yükü altında esir olmuş

Başına yular geçirmiş, gündüz gece
Sen onun emriyle düşmüşsün talebe

Hiçsin sen. Ne emrederse sana
İster istemez onu yapabilirsin sadece

2020

Ama din sırrını bildiğim için ben
Köpek nefsi kendime eşek ettim

Eşeğim nefis olunca bindim üstüne
Köpek nefis senin üstünde, ben onun üstünde

Benim eşeğim senin sırtına biniyor ya
Benim gibi biri iyidir senin gibi yüz binden"

"Hey köpek nefsini hoş tutan kişi
Düşürmüş senin içine şehvet ateşini

Senin suyun şehvet ateşini götürdü
Gönlünden nûru, bedeninden imanı götürdü

Göz kararması, kulak sağırlığı
Yaşlılık, akıl eksikliği, düşünce zayıflığı

Bunun gibi yüz binlercesi askerdir
Tümü ecel emrinin kuludur

Gece gündüz sürekli asker gelir
Yani arkamızdan emirimiz gelir

Her taraftan asker gelince
Hem sen hem nefsin kalır yolda

Köpek nefsinle güzel güzel geçindin
Onunla birlikte ne işretler kurdun

Onun işretine ayağın bağlandı
Onun kudret eli altında kaldın

Şâh ile ordusu gelince çevrene
Köpekten ayrı düştün, köpek de senden

Eğer burada ayrı düşecekseniz
Ayrılık derdine uğrayacaksınız

Üzülme burada onunla az bulunsan da
Cehennemde birlikte vakit geçirirsiniz hoşça"

2025

2030

HİKÂYE 45

İki tilki birbiriyle haşır neşir oldu
Oturdular işrete, birbirinin çifti oldu

Bir hüsrev kırda parsı, doğanıyla
İki tilkiyi birbirinden ayırdı

Dişi sordu erkeğe: "Hey delik arayan
Nerede buluşacağız? Söylesene"

Dedi: "Ömürden nasibimiz olursa
Şehirdeki kürkçülerin dükkânında"

***

Başka biri dedi: "İblis gururla
Yolumu kesiyor huzura çıkma zamanında

Benim gücüm ona yetmiyor
Onun hilesi yüzünden yüreğim kabarıyor

Ne yapayım da ondan kurtulayım?
Mânâ şarabından nasıl hayat bulayım?"

Dedi: "Önünde oldukça köpek nefsin
İblis var gücüyle kaçar yanından

İblisin işvesi senin iblisliğindendir
İçindeki her arzu senin iblisindir

Bir şeyi çok arzu edersen
İçinde yüz iblis doğar vesselâm

Dünya külhanı bir zindandır
Tümüyle şaytanın malı mülküdür

Onun malına mülküne el uzatma
Hiç kimsenin seninle işi olmasın böylece"

HİKÂYE 46

Gafilin biri gitti o çile sahibine
İblis'ten ne çok yakındı ona

Dedi: "İblis hileyle yolumu kesti
Haydutlukla dinimi mahvetti"

Adam dedi: "Aziz kardeşim
Bundan önce de İblis gelmişti

Senden şikâyetçiydi, incinmişti
Senin zulmünden başına toprak saçmıştı"

Dedi: "Dünya tümüyle mülkümdür
Dünyanın düşmanı olan, adamım değildir

Sen söyle ona; yola koyulsun
Benim dünyamdan elini çeksin

Ben onun dinine yükleniyorum
Çünkü benim dünyaya sımsıkı sarıldı

Kim benim mülkümden çıkarsa
Hiç işim olmaz onunla aslâ"

O aziz Mâlik-i Dînar'a dedi:
"Ben hâlimi bilmem; sen nasılsın peki?"

Dedi: "Tanrı sofrasında yemek yiyorum
Sonra hep şeytana itaat ediyorum"

***

Şeytan yolunu kesmiş, lâhavle çekmezsin
Sözde kalmış senin müslümanlığın

Dünya gamına tutulmuşsun
Toprak başına! Murdar olmuşsun

Sana dünyayı bırak dedimse
Şimdi "Sıkı sarıl ona" diyorum sana

Madem her devletini ona vermişsin
Kolayca onu nasıl elden çıkaracaksın?

Hey gafletinden hırs denizine dalan!
Neden geri kalıyorsun, bilmez misin?

İki âlem matem giysisine bürünmüş
Gözyaşı dökerler, oysa sen günah içindesin

Dünya sevgisi iman zevkini götürdü
Arzun, hırsın canını aldı götürdü

Dünya nedir? Hırs yuvası
Firavun'dan, Nemrut'tan kalma

Kâh Kārûn kusup bırakmış
Kâh Şeddad ona sıkı yapışmış

Hak Teâlâ "Hiçbir şey" demiş ona
Sen canla başla düşmüşsün tuzağına

Ne kadar çekeceksin bu aşağılık dünyanın zahmetini?
Bu "hiçbir şey" bir leştir senin için

Gece gündüz hayran, sarhoş kalmışsın
Bu hiçbir şeyin bir zerre vermesini istersin

Kim "hiçbir şey"in bir zerresinde kaybolursa
Onun adam olması nasıl mümkün olur acaba?

Kim "hiçbir şey"in arzusuyla yanıp tutuşursa
"Hiçbir şey"den değersiz olur yüz defa

Dünya işi nedir? Tümüyle işsizlik
İşsizlik nedir? Tümüyle tutkunluk

Dünya parlayan bir ateştir
Her zaman başka halkı yakmıştır

Bu yakıcı ateş harlanınca
Aslan adam olursun ondan kaçınca

Aslanlar gibi vazgeç bu ateşten
Yoksa pervâne gibi yan bu ateşten

Kim pervâne gibi ateşperest olursa
Yanmak yaraşır o sarhoş mağrura

Bunca ateş var önünde, ardında
Yanmaman mümkün değil her anda

Bak bakalım, orası senin yerin mi
Böyle bir ateş yakmasın canını

HİKÂYE 48

Bir zengin namazda diyordu:
"Yarabbî merhamet et, düzelt işimi"

Divânenin biri o sözü işitti
Dedi: "Hemen bekliyorsun ondan rahmeti

Gururundan dünyaya sığmıyorsun
Her zaman kibirle salınıyorsun

Bir evin var, yükselmiş göklere
Dört duvarı bezenmiş altınla

On köle, on cariye almışsın
Burada yeri mi olur rahmetin?

Bak bir kendine; bunca işinle
Rahmet bekliyorsun; utan be!

Senin kısmetin bir somun ekmek olsa benim gibi
O zaman merhameti hak ederdin"

***

Maldan, mülkten yüz çevirmedikçe
Bu hal gelmez sana bir an bile

Her şeyden yüz çevir şimdi
Her şeyden kurtulursun mertler gibi

HİKÂYE 49

Dini temiz biri dedi: "Bir avuç hileci
Can çekişen adamın çevirir yüzünü

Bundan önce bu habersizin sürekli
Yüzünü döndürmesi gerekirdi

Yaprak döken dalı dikiyorsun; ne fayda?
Şimdi yüzünü döndürüyorsun; ne fayda?

Kimin o anda yüzünü döndürürlerse
O cünüp ölür; ondan temizlik umma"

***

Bir başkası dedi: "Ben altın severim
Altın aşkı kabuğumdaki öz oldu

Gül gibi elimde altın olmadıkça
Gül gibi oturup gülemem aslâ

Dünya aşkı, dünya altını beni
İddiası çok mânâsız biri etti"

***

Dedi: "Sûrete dalıp hayran olmuşsun
Sıfatın sabahı gizlenmiş gönlünden

Gece gündüz kör gibi kalmışsın
Karınca gibi sûrete bağlı kalmışsın

Mânâ adamı ol; sûrete dalma
Mânâ ne? Asıl. Sûret ne? Hiç

Altın, taşın renk değiştirmiş şekli sûrette
Çocuklar gibi müptela olmuşsun renge

Altın Tanrı'dan alıkorsa seni
Put olur; hemen toprağa at onu

Altının gayet yaraştığı bir yer varsa
Katır vajinasının kilidi olmalıdır ha

Senin altının ne kimseye yardım eder
Ne de seni berhürdar eder

Bir gram altın versen bir yoksula
Kâh kan kusarsın, kâh kan kusturursun ona

Sana Amr ile Zeyd gibi biri lâzımsa
Bir gram altın versen, bir Cüneyd lâzım sana

Sen altın sayesinde dostsun halkla
Senin tesellin bağlı onun desteğine

Ay başı dükkân ücreti lâzım sana
Dükkân neymiş, can ücreti lâzım sana

Tatlı canın, değerli ömrün gidiyor elden
Bir kuruş eksilecek olsa dükkânından

Bunca şeyi bir hiçe vermişsin
Sonra her şeye gönülden bağlanmışsın

Lâkin sabrım var; darağacındayken
Zaman merdiveni çeker altından

O kadar dünya işine dalmışsın ki
Her bir yüz harlı ateş olmuş sana

Batmışsın dünyaya; din de lâzım sana
Azizim, din de nasip olmaz sana

Meşgale içindeyken rahatlık arıyorsun
Bulamayınca, velveleye kapılıyorsun

Dağıt dört bir yanda neyin varsa
Tanrı lütfuna eremezsiniz dağıtmadıkça

Her ne varsa terk etmek gerekir
Can varsa, onu da terk etmek gerekir

Elindeki canı bırakamadığına göre
Bırakamazsın malı, mülkü, şunu bunu

Bir çul yatacak yerin olduysa
O çul bile engel olacak yoluna

Hakk'ı tanıyan! Güzelce yak o çulu
Hilen ne kadar? Tanrı'yı mı kandıracaksın?

O çulu yakmazsan burada korkudan
Yarın nasıl kurtulacaksın o sıkıntıdan?

Kim kendi isteklerine av olursa
Kaybolur istekleriyle baştan ayağa

"Vâ" (vav elif) iki harflidir; elif ile vav
İkisini de "hâk" (toprak) ve "hûn" (kan) da görürsün

Bak vav, hûn kelimesinin ortasındadır
Elife bak, hâk'in ortasında hordur"

HİKÂYE 50

Yeni bir müridin az parası vardı
Nasılsa parasını şeyhinden sakladı

Şeyh bilse de bir şey demiyordu
O da parasını saklı tutuyordu

O mürit ile rehber pîri
Birlikte seyahat ediyorlardı ikisi

Önlerine karanlık bir vadi çıktı
O vadide yol çatallanıyordu

Adam korkuyordu, çünkü parası vardı
Para tez zamanda rezil eder adamı

Şeyhe dedi: "Yol burada ikiye ayrıldı
Buradan hangi yola girelim?"

Dedi: "Bildiğini bırak; hatalıdır
Sonra hangi yola girsen, revadır

Birisi para biriktirecek olsa
Şeytan kaçar paranın korkusuyla

Haram paranın kuruşunu hesap eder
Hile hurdayla sürekli kılı kırk yarar

Din yolunda topal eşeğe döner
Âcizlik içinde vakarını yitirir

Hile hurdaya gelince sultan kesilir
Dindarlığa gelince apışır kalır

Para kimin yolunu keserse, yolunu yitirir
Kuyu içinde ayağı bağlı kalır

Yusuf'sun sen; sakın bu derin kuyudan
Konuşma; bu kuyu çok havasızdır"

HİKÂYE 51

Basra şeyhi Rabia'ya gitti
Dedi: "Ey aşkta şöhret olan!

Kimseden ince bir söz işitmedin mi?
Kimseye ne bir şey dedin, ne gösterdin

İçine doğan bir şeyler vardır
Onu söyle; şevkten can atıyorum"

Rabia dedi: "Ey zamanın şeyhi
Biraz iplik eğirmiştim

Götürdüm, sattım, gönlüm hoş oldu
Elime tam iki gümüş dirhem geçti

O zaman ikisini bir elime almadım
Birini bu elime, öbürünü bu elime aldım

Çünkü korktum; para iki tane olunca
Yolumu keserler; baş edemem onlarla"

***

Dünya adamı canını, gönlünü kana boyar
Kendine yüz binlerce başka tuzak kurar

Bir kuruş haram para elde ederse
Ölecektir parayı elde etse de

O para varisine helal olur
O da vebalin gamıyla kalır

Hey para karşılığı Simurg'u satan!
Para aşkıyla gönlünü mum gibi yakan

Değil mi ki bu yola kıl bile sığmaz
Kimse hazine, para sığdıramaz

Bu yola girersen karınca gibi
Bir kıl yüzünden zorla tutarlar seni

Kıl ucu kadar şeyden kaçmak mümkün değil
Hiç kimsede buraya gidecek cesaret yok

HİKÂYE 52

Bir abit Hak'tan saadete ulaşmıştı
Dört yüz yıl boyunca ibadet etmişti

Halkın arasından sıyrılmıştı
Sırrını perde ardında Hakk'a söylemişti

Hemdemi Hak'tı; o hemdem olarak yeter
O ve nefes olmasa, Hak da yeter

Bir duvar vardı, onun üstünde bir ağaç
Kuşun biri o ağaca yuva yapmıştı

Güzel sesli kuşun güzel nağmeleri vardı
Onun bir nağmesinde yüz sır vardı

Abit o kuşun güzel nağmelerine
Alıştı biraz dem tutmalarına

Hak o devrin peygamberine
Vahyetti, dedi: "Şu ibadet edene

Söylemek gerek: Hayret doğrusu!
Gece gündüz bunca ibadet ettin

Yıllarca bana iştiyakınla tutuştun
Sonunda beni bir kuşa sattın

Gerçi kemalden yana akıllı kuştun
Bir kuş nihayet seni çuvala soktu

Ben seni satın aldım, eğittim
Sen ehil olmadığın için beni sattın

Ben senin alıcınım; sen beni sattın
Vefalı olmayı senden mi öğrenelim?

Bu kadar ucuza satıcı olma
Hemdemin biziz; hemdemsiz kalma"

***

Bir başkası dedi ona: "Yüreğim ateşli
Çünkü hoş bir yerdir benim yerim

Altın işlemeli, ferahlık veren bir kasırdır
Onu seyretmekle halkın canına can katılır

Olanca mutluluğum ondan gelir
Gönlümü oradan nasıl ayırabilirim?

O yüksek kasırda kuşların şâhıyım
Bu vadideki musîbeti nasıl çekerim?

Padişahlığı tümüyle nasıl bırakırım?
Öyle bir kasır olmadan nasıl dururum?

Hiçbir akıllı gitti mi İrem bağından?
Cehennemde dağ, elem görmek için?"

***

Dedi: "Hey himmetsiz namert!
Köpek değilsin, ne yapacaksın külhanı?

Şu aşağılık dünya tamamen külhandır
Bu külhanda şimdi kaç kasrın vardır?

Senin kasrın ebedî cennet olsa da
Mihnet zindanıdır ecel olunca

Halk için ölüm olmasaydı
Burası kalınmaya lâyık olurdu"

HİKÂYE 53

Bir hükümdar altın işlemeli kasır yaptırdı
Oraya yüz binlerce dinar harcandı

Cenneti andıran o kasır tamamlanınca
Döşemesi, süsü düzen buldu sonra

Herkes her diyardan geliyordu
Huzuruna tabak dolusu armağan saçıyordu

Şâh bilgeleri, nedimleri çağırdı
Getirtti karşısına, tahta oturdu

Dedi: "Şu kasrımın her bakımdan
Eksiği kaldı mı güzelliğinden, kemalinden?"

Herkes dedi: "Yeryüzünde
Ne gördü, ne görür böylesini kimse"

Zâhidin biri atıldı, dedi: "Devletlim
Bir gedik kaldı; bu büyük kusur

Kasırda bu gedik olmasaydı
Firdevs kasrı ona hediye yollardı"

Şâh dedi: "Ben bir gedik görmedim
Cahil herif! Fitne çıkartıyorsun"

Zâhid dedi: "Şâhlıkla başını yücelten!
Azrail'in gireceği bir gedik var

Belki o gediği kapatabilirsin
Yoksa ne kasrın kalır, ne tacın, tahtın

Gerçi bu kasır cennet gibi güzeldir
Ölüm senin gözüne çirkin gösterecektir

Bu yaşanacak yer hiç baki değil
Baki olmadığı için bunun çaresi yok

Sarayınla, kasrınla bu kadar çalım satma
Kibrin, serkeşliğin atını bunca koşturma

Padişahlığına, makamına rağmen biri
Sana kusurunu söylerse, vay hâline!"

HİKÂYE 54

İşleri karmakarışık o tacir
Kibrinden altın işlemeli saray yaptırdı

Nihayet onun sarayı tamamlandı
Halkı davet için işe sarıldı

Halkı çağırdı yüz nazla, neşeyle
Sarayını görsünler diye. Bak şu işe!

Davet günü adam koşturuyordu
Tesadüfen bir divâne onu gördü

Dedi: "Şimdi koşup gelmek isterim
Hey ham ahlat! Sarayına sıçmak isterim

Ama çok meşgulüm; mazur gör beni
Bunu söyledi, 'Uğraştırma beni' dedi"

HİKÂYE 55

Görmüşsündür, o kararsız örümcek
Bir hayâlle geçirir gününü

İleri görüşlü düşüncesini katar öne
Bir ev yapar köşede kendine

Şaşılacak bir tuzak kurar hevesle
Belki tuzağına bir sinek düşer diye

Sinek baş aşağı tuzağına düşünce
O başı dönmüş başlar damardan kan emmeye

Sonra kurutur onu yerinde
Azığını hazırlar ondan uzun süre

Bir de bakarsın o evin sahibi
Elinde sopa, dikilir orada

Örümceğin yuvasını, o sineği
Bir anda yok eder tümüyle

Dünya ile içinde rızıklananlar
O örümcek yuvasındaki sineğe benzer

***

Bütün dünya eline geçecek olsa
Kaybolur göz açıp kapayana kadar

Şâhlıkla başını yüceltecek olsan
Yolda yürüyen çocuksun, hayâl oyunu oynarsın

Mülk isteme eşek beyni yemediysen
Hey habersiz! Mülkü öküzlere verirler

Kösü, sancağı olan derviş değildir
Ölüdür o; o ses yel sesinden öte değildir

Sancakta yel, köste ses vardır
Rüzgâr sesi para eder değildir

Saçmalık atını bu kadar koşturma
Zenginlik gururuyla bu kadar nazlanma

Sonunda kaplanın postunu yüzdüler
Kuşkusuz sonunda seni de yüzerler

Madem kendini göstermek imkânsızdır
Kaybolmak, baş aşağı gelmek daha iyidir

***

Başını yüceltmek mümkün değil
Koy başını; ne kadar oyun oynayacaksın?

Ya bırak ululuğu, bir daha yapma
Ya başından at yükünü, yük alma

Sarayın, bağın zindan olmuş sana
Arzuların canının belâsıdır; vah sana!

Vazgeç şu gurur dolu yerden
Hey sabırsız! Ne kadar dolaşacaksın dünyayı?

Himmet gözünü aç, yolu gör
Sonra gir yola, dergâhı gör

O dergâha canını ulaştırdın mı
İzzetinden dünyalara sığmazsın

HİKÂYE 56

Ağır canlı, az akıllı biri koşuyordu
Ovada bir dervişe rastladı

Dedi: "Hey derviş! Neler yaparsın?"
Dedi: "Niye soruyorsun? Utan

Şu dünyanın dar boğazında kaldım
Şimdi bu dünya dasdaracıktır bana"

Adam dedi: "Söylediğin doğru değil
Engin ova nasıl dar gelir sana?"

Dedi: "Dasdaracık olmasaydı burası
Hiç rastlar mıydın bana?"

***

Yüz türlü hoş vaatte bulunsalar sana
Ateşin öte yakasından haber verirler

Senin ateşin nedir? Dünya. Vazgeç
Aslanlar gibi sakın bu ateşten

Geçtin mi kendi gönlün gelir sana
Mutlu olma sarayı karşına çıkar sonra

Önünde ateş var, yolun çok uzak
Beden zayıf, gönül esir, canın ürkek

Sen de hepsinden vazgeçmişsin
Arada böyle bir iş seçmişsin

Dünyayı çokça gördünse, saç canını
Bu dünyada ne adın var ne sanın

Çok görsen de hiçbir şey görmezsin
Daha ne kadar diyeyim? Az dolan

HİKÂYE 57

Yaslı biri tabutun arkasından yürüyordu
Dur durağı yoktu, inleyerek diyordu:

"Dünyayı görmemiş yavrum! Nasıl gittin?
Dünyayı hiç görmeden çıktın gittin"

Bir âşık sözü işitti, olanı biteni gördü
Dedi: "Say ki dünyayı yüz kere gördü

Dünyayı yanına alıp götüreceksen
Hem dünyayı görmeden öleceksin"

***

Âlemi seyredeyim hele derken
Ömür geçti; ne zaman yarana merhem koyacaksın?

Bu hasis nefsinle uğraşırken
Pislikte kayboldu bu nefis canın

2230

HİKÂYE 58

Gafil adamın biri ne çok öd yakıyordu
Orada başka biri keyfinden oh diyordu

O ünlü aziz dedi ki adama
"Sen oh derken bu öd zârı zârı yandı"

***

Bir başkası dedi: "Ey yüce kuş!
Bir dilberin aşkı beni bağladı

Onun aşkı geldi, beni önüne kattı
Aklımı çaldı, yapacağını yaptı

Yüzünün hayâli yolumu kesti
Bütün harmanımı ateşe verdi

2235

Bir an onsuz rahat edemiyorum
O dilbere sabretmek kâfirlik geliyor bana

Gönül kanı içinde yuvarlanıyorum
Ben avâre nasıl ilerleyebilirim?

Önümüzdeki vadi yoluna girmek gerek
Üstüne yüz belâyı çekmek gerek

O ay yüzlüyü bir an bile görmesem
Nasıl yola koyulabilirim?

Derdim ilacı, dermanı geçti
İşim küfrü, imanı geçti

Küfrüm, imanım onun aşkındandır
Canımdaki ateş onun aşkındandır

Bu keder içinde kimsem yoksa
Onun aşkında keder hemdemdir, yeter bana

Onun aşkı beni yere çaldı, kana buladı
Onun zülüfleri beni perde dışına attı

Onun işinde ben takatsiz kaldım
Bir an yüzünü görmesem, duramam

Toprak oldum, kana bulandım, ne yapayım?
Hâlim bu işte; şimdi ben ne yapayım?"

***

Dedi: "Sen sûrete bağlanıp kalmışsın
Baştan ayağa bulanıklıkta kalmışsın

Marifet aşkı sûret aşkı değildir
Hey hayvan sıfatlı! Şehvet oyunudur

Her cemalde bir eksiklik vardır
Adamın aşk için ödeyeceği bedel vardır

Her cemal zevalsiz değildir
O cemalde yok olmak küfür demektir

Bir sûret hıltlarla, kanla süslenmiştir
Onun adına eksilmeyen ay denilmiştir

O hıltlar, o kan eksilecek olursa
Ondan daha çirkini bulunmaz dünyada

Güzelliği hıltlardan, kandan geliyorsa
Bilirsin o güzellik ne olur sonunda

Ne kadar sûret etrafında kusur arayacaksın?
Güzellik gaybdadır; güzelliği gaybda ara

İşin önünden perde kalkacak olursa
Ne diyar kalır, ne kimse kalır orada

Bütün ufukların sûreti mahvolur
Bütün izzetler zillete dönüşür

Şu basit sûretin dostluğuna bak
Hepsi birbirine düşman kesilir

Bir kimsede gayb sevgisi varsa
Sevgi budur; kusursuzluktan gelir

Bu sevgi dışında neye sevgi duyarsan
Çok pişmanlık getirir başına ansızın"

HİKÂYE 59

Dertli biri Şiblî'nin yanında ağlıyordu
Şeyh ona ağlamasının sebebini sordu

Dedi: "Şeyhim! Benim bir sevgilim vardı
Onun cemâli canıma can katardı

Dün öldü, ben de öldüm gamından
Dünya gözümde karardı mateminden"

Şeyh dedi: "Madem bu yüzden kendinde değilsin
Bu nasıl gamdır? Bundan fazladır layığın

Dostum! Kendine başka sevgili bul
Ölmeyecek biri olsun ki böyle perişan olma"

***

Bir sevgi ölümle eksiliyorsa
Onun sevgisi gam getirir cana

Kim bir sûretin aşkına müptela olursa
O sûret yüzünden düşer yüz belâya

O sûret çarçabuk elinden çıkınca
O bu şaşkınlıkla batar kanlara

HİKÂYE 60

Bir tacirin nice malı mülkü vardı
Bir de şeker dudaklı cariyesi vardı

Satıverince onu derbeder oldu
Çok pişman oldu, çaresiz oldu

Dur duraksızca onun sahibine gitti
Bin mislini verip almak istiyordu

Onun arzusuyla ciğeri yanıyordu
Sahibi onu geri satmak istemiyordu

Adam yol ortasında yürüyordu
Yürürken başına toprak saçıyordu

İnleyerek diyordu: "Bu dağ yeter bana
Böyle bir dağ yarası lâyıktır ona

Ahmaklığından gider, akıl gözünü kapar
Kendi dilberini tutar bir dinara satar"

***

Böyle bir pazar günü gelince
Ziyanını anlarsın, çıkmış kaça

Ömrünün her nefesi bir cevherdir
Her yeni zerren Hakk'a götüren rehberdir

Başından ayağına kadar onun nimetleri var
Sun kendine dostunun nimetlerini

Bil böylece kimden uzak düştüğünü
Ayrılık içinde nasıl sabırlı olduğunu

Hak seni yüz izzet, naz içinde besledi
Sen bilgisizliğinden kaldın başkasına

HİKÂYE 61

Bir hükümdar avlakta gidiyordu
Dedi: "Sekban! Bir tazı getir"

Hükümdarın eğitimli bir köpeği vardı
Çulu değerli kumaştan, atlastandı

Murassa mücevherli tasması vardı
Övünmek için onun boynuna geçirmişti

Ayaklarında altın halhal, bilezik vardı
Boynunda ipekten tasma ipi vardı

Şâh o köpeği akıllı köpek belledi
Köpeğin ipini kendisi tuttu

Şâh gidiyor, köpek ardından koşuyordu
Köpeğin yolu üstünde bir kemik parçası vardı

Köpek gitmiyordu; yerde kemik vardı
Köpek durdu, şâh ona bakakaldı

Şâhta kıskançlık ateşi alevlendi
Bu ateş gümrah köpeğe sıçradı

Dedi: "Benim gibi padişahın yanındayken
Bir başkasına bakmak ne mümkün?"

Köpeğin ipini bıraktı, dedi: "Şimdi
Şu edepsizin verin layığını"

O köpek yüz bin iğne yutsaydı
Böyle ipsiz kalmasından iyiydi

Sekban dedi: "Köpeğin süsü var
Her tarafı mücevherle dolu

Bu köpek kıra, sahraya lâyıksa da
Atlası, altını, mücevheri lâyıktır bize"

Şâh dedi: "Bırak öylece, gitsin
Onun altınından, gümüşten vazgeç, yürü

Bakarsın bir süre sonra kendine gelir
Kendini öyle süsler içinde görür

Aklına gelir bir aşinâ bulduğu
Benim gibi şâhtan ayrı kaldığı"

***

Hey başlangıçta bir aşinâ bulan!
Sonunda gafletle ondan ayrılan!

Hakiki aşka sağlam bas ayağını
Sonra ejderhayla birlikte mertçe kaldır kadehi

Çünkü burada ejderhayla kumara oturulur
Âşıkların kan diyeti başının kesilmesidir

Adamın canını coşturan şey
Ejderhayı karıncaya döndürür

Onun âşıkları ister bir, ister yüz olsun
Onun yolunda kendi kanlarına susamışlardır

HİKÂYE 62

Hallac çekildiği sırada darağacına
Dilinde yoktu Enelhak sözünden başka

Anlamadıkları için onun dilini
Kestiler ayaklarını, ellerini

Çok kanı akınca sapsarı oldu
Bu hâlde biri kızıl yüzlü olur mu?

O yol güneşi çabucak sürdü
Ay gibi yüzüne kesik elini

Dedi: "Adamın allığı kandır
Şimdi yüzümü daha al ettim

Kimseye sarı yüzlü görünmeyeyim
Burada al al olsun yüzüm

Kim beni sarı yüzlü görürse
Belki korktuğumu sanır burada

Benim azıcık da olsa korkum yok
Burada al al olmaktan başka imkân yok

Cani adam çekince başını darağacına
Aslan adamlığı o zaman yarar işe

Dünya benim için mim halkası gibidir
Böyle bir yerde benim korkum olur mu?

Kim yedi başlı ejderhayla
Düşer kalkarsa temmuz sıcağında

Çok düşer böyle oyunlara
Darağacıdır gelecek en küçük şey başına"

HİKÂYE 63

Din önderi Cüneyd, o dipsiz deniz
Bir gece Bağdat'ta konuşuyordu

Öyle yüce sözler ki gökyüzü
Susamışlıkla eşiğine baş koyuyordu

Rehber Cüneyd'in genç oğlu vardı
Güneş gibi yüzlü, güzel bir oğlandı

Oğlanın başını feci şekilde kestiler
Kalabalığın ortasına horca attılar

Temiz yaratılışlı Cüneyd görünce o başı
Konuşmadı; o topluluğu teselli etti

Dedi: "Şu büyük kazanı bu gece
Koydum eski sırlar hakkında

Böyle kazana böyle lahana gerek
Hem bundan fazla olmalı, az olmasa gerek"

***

Başka biri dedi: "Korkuyorum ölümden
Uzak bir vadidir; benim azığım yok

Canım ölümden öyle korkuyor ki
Daha ilk durakta canım çıkar

Saltanatlı ulu emir olsam
Ecel geldi mi zârı zârı ölürüm

Kim ecel kılıcının darbesini alırsa
Hem kılıç kesilir hem eli kırılır

Yazık! Dünya dolusu el, kılıç olsa
Elden bir şey gelmez hayıflanma dışında"

***

Hüthüt dedi: "Hey takatsiz zayıf!
Bir avuç kemik daha ne kadar kalır?

Birkaç kemik çatılır kalır
Kemik içindeki ilik erir

Bilmiyor musun, ömrün az veya çok
İki nefesten ibaret. Ne konuşuyorsun?

Bilmiyor musun, kim doğarsa, ölür
Toprak olur, nesi varsa yel götürür

Ölmek için seni beslediler
Hem götürmek için getirdiler

Felek baş aşağı dönmüş leğen gibidir
Bu leğen şafakta, akşamda kan içindedir

Kılıç savuran güneş feleği dolanır
O da bu leğende baş keser durur

Sen ister bulanık ister temiz gelmiş ol
Bir damla susun, toprakla gelmişsin

Baştan ayağa kadar bir damla su
Denizle nasıl mücadele edebilir?

Ömür boyu hükmün geçse de dünyada
Hem yanar hem can verirsin inleye inleye"

HİKÂYE 64

Kuknüs çok ilginç, cazibeli bir kuştur
Bu kuşun yaşadığı yer Hindistan'dır

Çok uzun, kalın gagası vardır
Gagasında ney gibi çok delik vardır

Gagasında yaklaşık yüz delik vardır
Eşi yoktur; işi gücü yalnız yaşamaktır

Her delikten başka ses çıkar
Her sesin altında başka sır vardır

Her delikten iniltili ses çıkınca
Dur durak kalmaz kuşlarda, balıklarda

Bütün kuşlar susar kalır
Sesinin güzelliğiyle kendinden geçer

Bir filozof vardı, onu hemdemi etti
Onun sesinden musiki ilmini çıkardı

Bu kuşun ömrü bin yıla yakındır
Öleceği zamanı iyi bilir

Ölüm vakti kendinden umut kesince
Yığın yığın çalı getirir çevresine

Çalı çırpı arasında dur duraksız olur
Yüz türlü iniltili nağme çıkarır

Sonra her delikten temiz canıyla
Başlar bir başka dertli ağıta

Her delikten tıpkı ağıtçı gibi
Bir başka ağıtı söyler başka makamda

Ağıt yakarken ölüm kederiyle
Her zaman kavak yaprağı gibi titrer

Onun feryadıyla bütün kuşlar
Onun coşkusuyla bütün yırtıcılar

Ona yaklaşırlar seyirci gibi
Tümü keser dünyadan ümidi

O gün onun gamıyla ciğeri kanayarak
Birçok canlı ölür gider yanında

Hepsi onun iniltisiyle şaşkına döner
Kimisi kuvvetsizlikten cansız kalır

O gün çok acayip bir gündür
Onun can yakan iniltisinden kan damlar

Ömründen geriye bir nefes kalınca
Başlar önüne, arkasına kanat çırpmaya

Kanadından bir ateş çıkar
O ateşten sonra hâli değişir

Ateş hemen çalı çırpıya sıçrar
Sonra çalı çırpı onu güzelce yakar

Kuş ile çalı çırpı kor olunca
O kor dönüşür küle sonra

Kor ateşin zerresi kalmayınca
Bir kuknüs belirir kül arasında

Ateş çalı çırpıyı kül edince
Kuknüs yavrusu çıkarır başını arada

Dünyada hiç kimse böyle olur mu?
Öldükten sonra kalkar mı? Doğmaz ki.

Kuknüs gibi sana uzun ömür verseler
Hem ölürsün hem çok iş verirler

Başı dönmüş kuknüs bin yılda
İnler kendi kendine yüz canıyla

Yıllarca inilti, dert içindedir
Çocuksuz, eşsiz, bir başına, tektir

Bütün ufuklarda bir bağı yoktur
Çoluk çocuk derdi yoktur

Nihayet ecel gelir, hakkını verir
Gelir de külünü yele verir

Sen de bil şunu; ecelin pençesinden
Kimse canını kurtarmadı. Ne kadar hilen?

Bütün ufuklarda kimse ölümsüz değildir
Şu acayip işe bak, kimsenin azığı yoktur

Ölüm çok kaba, zalim olsa da
Baş kaldıranları yola getirmek gerekir

Gerçi başımıza çok iş geldi
Hepsinden zorlusu işte bu işti

HİKÂYE 65

Oğlan babasının tabutu önünde gidiyordu
Hem gözlerinden yaş döküyor hem "Baba" diyordu

Böyle bir gün canımı yaraladı
Başıma hiç böyle bir şey gelmemişti

Sûfînin biri dedi: "Baban var ya
Böyle bir gün hiç gelmemişti başına

Oğlanın başına gelen bir şey değildi
Asıl zor iş babasının başına geldi"

***

Hey dünyaya başsız, ayaksız gelen!
Toprak yağsın başına! Yel ölçmeye gelen

Memleketin başına geçecek olsan da
Gideceksin ancak eli boş olarak

HİKÂYE 66

Bir neyzenin ecel vakti geldi
Biri sordu ona: "Ey sırrın kendisi!

Şu kıvranma vaktinde nasılsın?"
Dedi: "Anlatılır gibi değil hâlim

Ömrüm boyunca yel ölçtüm
İşte sonunda toprağa gittim"

***

Ölüme ölümden başka çare yoktur
Yapraklar sarara sarara dökülür

Hepimiz ölmek üzere doğduk
Can kalmayacak, gönül verdik

Âlemi hükmü altında tutan kişi
Şimdi yer altında tutya oldu

Çarkıfeleğe kargı atan kişi
Mezar toprağında hemen naçiz oldu

Hepsi yer altında uyudu kaldı
Hatta uyumadı, perperişan oldu

Ölüme bak, ne çetin yoldur
Mezar bu yolda ilk konaktır

Haberin olsa ölümün acılığından
Alt üst olur tatlı canın

HİKÂYE 67

İsâ suyu tatlı dereden su içti
Suyun tadı gül şerbetinden hoştu

Birisi o sudan küpünü doldurdu gitti
İsâ küpten de su içti gitti

Küpteki sudan ağzı acılaşıyordu
Geri döndü, bu işe şaştı kaldı

Dedi: "Yarabbî, küpün suyuyla derenin suyu
İkisi de aynı su; söyle bunun sırrını

Neden küpün suyu böyle acı?
Öbürünün suyu ise baldan tatlı?"

O küp İsâ'nın yanında dile geldi
Dedi: "İsâ! Ben kadim bir adamım

Şu dokuz kâsenin altında bin defa
Testi oldum, küp oldum, tağar oldum

Binlerce defa küp yapsalar beni
Ölüm acılığından başka yok tadım

Sürekli ölüm acılığından böyleyim
Bu yüzden tatlı değildir suyum"

***

Hey gafil! Küpten dinle sırrı
Gafletle daha fazla küp yapma kendini

Hey sır arayan! Kendini kaybetmişsin
Canın çıkmadan önce ara sırrı

Diriyken kendini bulamazsan
Ölünce nasıl arayacaksın sırrı?

Ne aklın başındayken kendinden haberin var
Ne ölünce varlığından hiç eser var

Dirisin, anlamadan ölmüş kaybolmuşsun
İnsan olarak doğmuşsun, adam olmamışsın

O dervişin önünde yüz binlerce perde var
Hal böyleyken nasıl bulacak kendini?

HİKÂYE 68

Anlatılır. Sokrat can çekişme hâlindeydi
Bir öğrencisi vardı, "Hocam" dedi

"Nasıl kefen yapalım, vücudunu nasıl yıkayalım?
Seni nerede toprağa verelim?"

Dedi: "Evlat, beni bulabilirsen
Canın nereye isterse, göm gitsin

Ben uzun ömrüm boyunca kendimi
Bulamadım; sen nasıl bulacaksın ölümü?

Öyle bir gidiş gittim ki giderken
Bir kıl ucumun bile haberi yoktu kendinden"

***

Bir başkası dedi: "Ey temiz inançlı!
Bir an bile muradım gerçekleşmedi

Ömrüm boyunca gam çektim
Âlemdeki sokakların muhtacı oldum

Kanlı gönlümde o kadar dert var ki
Gamımdan her zerrem matemdedir

Daima hayran, âciz hâlde kaldım
Hiç şen şakrak oldumsa kâfirim

Kendi içimde hep böyle gamlı kaldım
Nasıl başımı alır da yola çıkarım?

Bu kadar derdim olmasaydı
Bu yolculukta olurdum çok mutlu

Fakat gönlüm kan dolu; ne yapayım?
Sana her şeyi söyledim; şimdi ne yapayım?"

***

Dedi: "Sen çılgın, mağrur birisin
Baştan ayağa sevdaya batmışsın

Bu dünyanın muratsızlığı, muradı
Kıpırdayana kadar geçer gider bir anda

Her ne varsa, o bir nefeste geçer
Ömür ise o bir nefesi almadan geçer

Madem dünya geçiyor, geç sen de
Terk et onu; ona bakma sen de

Çünkü bir şey kalıcı değilse
Gönlü diri değildir kim ona bağlanırsa"

HİKÂYE 69

Nefesi kutlu, yol gören biri vardı
Kimsenin elinden şerbet içmemişti

Biri sordu: "Allah'ın mübarek kulu
Neden şerbete hiç ilgi duymazsın?"

Dedi: "Bir adam görüyorum, dikilmiş başımda
Şerbeti kıskıvrak almak ister

Başımda böyle görevli biri varken
Zehir olur bana şerbet içersem

Görevli varken şerbet nasıl hoş olur?
Gül şerbeti değil, ateş olur"

***

Bir şey bir an kalıcı oluyorsa
Beş para etmez yüz âlem olsa

Kalıcı olmayan bir anlık vuslat için
Olmayan yere nasıl temel atabilirim?

Muradına erdin, başın yüceldiyse
Bir nefeslik murat için öyle böbürlenme

Muratsızlıktan günün karardıysa
Muratsızlık bir andır; sızlanma

Bir sıkıntıya düşer de inlersen
O senin horluğundan değil, izzetinden

Peygamberlerin başına gelen belâ var ya
Hiç kimse izini gösteremez Kerbela'da

Görünüşte sana zahmet gibi gelen şey
Sıfatta görmesini bilene hazine gösterir

Her an yüz inayet ulaşır sana
Onun ihsanlarıyla dolu âlem gelir sana

Onun ihsanını hiç anmıyorsun
Onun verdiği azıcık zahmete katlanmıyorsun

Yaptığın dostluğun neresine sığar?
Özü karanlık! Baştan ayağa kabuksun

HİKÂYE 70

İyi huylu bir padişah vardı
Bir gün bir kuluna meyve verdi

Kul meyveyi ne güzel yiyordu!
Sanki ondan lezzetli bir şey yememişti

Kulun böyle güzel yemesinden
Padişah da yemek istedi

Dedi: "Köle! Yarısını da bana ver
Çünkü bu taamı pek güzel yiyorsun"

Meyveyi şâha verdi; şâh tadına baktı
Acıydı; hemen kaşlarını çattı

Dedi: "Hey köle! Bu yaptığını kim yaptı?
Böyle acı bir şeyi kim böyle tatlı yedi?"

O zaman şâha dedi: "Padişahım
Senin elinden ne armağanlar aldım!

Elinden acı bir meyve geldi diye
Geri vermeyi doğru bulmam

Elinden her an bana bir hazine gelir
Nasıl olur da bir acıdan bana sıkıntı gelir?

Senin nimetlerinle yetiştim
Elinden gelen bir şey bana acı gelir mi?"

***

Onun yolunda senin çok sıkıntın varsa
İyi belle bunu; o hazinedir aslında

Onun işi böyle ön, arka yüzlüdür
Düzen böyle kurulmuş; ne yapacaksın?

Pişkin olanlar girince bu yola
Gönül kanı olmadan yemedi lokma

Ekmeğin, tuzun başına oturduklarında
Ciğer kanı olmadan kuru ekmek yemediler

HİKÂYE 71

Ünlü bir adam bir sûfîye dedi:
"Kardeşim! Nasıl geçiriyorsun vaktini?"

Dedi: "Ben külhanda kalmışım
Dudağı kuru, iffetsiz kalmışım

Külhanda bir somun ekmek kırmadım
Kırmadıkları sürece orada boynumu"

***

Âlemde bir an mutluluk arıyorsan
Ya uyumuşsun ya rüyanı söylüyorsun

Mutluluk arıyorsan, ihtiyatlı davran
Sırat'ın öte yakasına mertçe geçmek için

Bu âlemde mutlu olmak mümkün değil
Çünkü mutluluğun zerre kadar yok değeri

Burada nefis var; ateş gibidir
Şu zamanda mutlu olan gönül var mıdır?

Pergel gibi dönsen, dolaşsan dünya
Bir nokta olan mutluluğu kimse göstermez sana

HİKÂYE 72

Mehne şeyhine o kocakarı dedi:
"Mutluluk için bana bir dua öğret

Bundan önce muratsız hâldeydim
Şimdi artık dayanamıyorum

Mutluluk duasını öğretirsen bana
Şüphesiz her gün vird ederim dilime"

Şeyh dedi: "Ne kadar zaman geçti
Dizimi kucakladım, düşünürüm

İstediğin şey için çok koştum
Ne bir zerre gördüm, ne buldum"

***

Bu derdin devası bulunmadıkça
Mutluluk nasıl gelir insana?

HİKÂYE 73

Soru soran biri Cüneyd'in karşısına oturdu
Dedi: "Kayıtsız şartsız Tanrı'nın avısın

İnsan mutluluğu nasıl elde eder?"
Dedi: "O şey gönülde olduğu an

Padişahın vuslatı mümkün olmadıkça
Muratsızlığın senin şefaatçin olur

Zerrenin avâreliğini doğru bulurum
Çünkü onda güneşe dayanacak güç yok

Zerre yüz kez kan içinde kalsa
O başı dönmüşlükten nasıl çıkar?

Zerre, zerre olduğu sürece zerredir
Kim değildir derse, yanılır

Döndürseler zerreyi, güneş değildir
Zerredir, parlak güneş pınarı değildir

Kim ilkin zerreden ortaya çıkarsa
Tam mânâsıyla zerredir onun aslı da

Tamamıyla güneşte kaybolacak olsa
Yine bir zerredir sonsuza kadar

Zerre iyi olsa da, kötü olsa da
Kendinde koşturur bir ömür koşsa da

Hey zerre! Zil zurna sarhoş gibi gidiyorsun
Bu hâlinle güreş mi tutacaksın güneşle?

Sabrediyorum ey zerre gibi kararsız olan
Bakalım âcizliğini açıkça görecek misin?"

HİKÂYE 74

Bir gece yarasa dedi: "Hiçbir şekilde
Güneşi görmeye tahammülüm yok bir an bile

Bir ömür gidiyorum yüz çaresizlikle
Ondan kaybolabilmek için tümüyle

Ay, yıl demeden gözü kapalı gidiyorum
Belki sonunda oraya ulaşabilirim"

Keskin gözlü biri dedi: "Hey sarhoş mağrur
Onunla senin aranda binlerce yıllık yol var

Senin gibi bir derbeder bu yola nasıl çıkar?
Karınca kuyuda kalmış; Ay'a nasıl çıkar?"

Dedi: "Korkum yok; uçacağım
Bakalım bundan ne olacak kazancım"

Yıllarca sarhoşça, habersizce gitti
Ne kuvveti, ne kolu kanadı kaldı

Sonunda canı yandı, vücudu eridi
Kolsuz kanatsız âciz hâlde kaldı

Güneşten haber çıkmıyordu ya
Dedi: "Güneşi geçtim mi yoksa?"

Akıllı biri dedi ona: "Sen çok uyumuşsun
Yolu görmüyorsun; daha bir adım gitmişsin

Sonra diyorsun ki onu geçtim
Bu yüzden kolsuz kanatsız kaldım"

Bu sözle yarasa çok düşkünleşti
Ondan kalan ne varsa, o da gitti

Âcizlikle güneşe yöneldi
Can diliyle hemen hitap etti

Dedi: "Gözü iyi görür bir kuş buldun ya!
Git biraz daha, git daha öteye"

***

Bir başkası sordu ona: "Ey yol gösterici
Emri yerine getirirsem, nasıl olur?

Benim kabul ile, red ile işim yok
Ben onun emrini bekliyorum

Ne emrederse, canla başla uyarım
Emrine uymazsam, bedelini öderim"

Dedi: "Kuşum! Güzel bir soru sordun
Kişide bundan büyük kemal olmaz

Kim itaat ederse, zarardan kurtulur
Bütün güçlüklerden kolayca kurtulur

Bir anlığına emre itaat etmen
İyidir emirsiz bir ömür ibadetten

Kim emirsiz birçok zahmet çekerse
Köpektir bu yerde; adamdan sayılmaz

Köpek çok zahmet çeker; ne fayda?
Emre uymadığı için olur hep zararda

İtaat edip de bir an zahmet çekerse
Âlem dolar taşar onun sevabıyla

Önemli olan emirdir; emre uy
Kul ol; kendinden tasarrufa kalkışma"

HİKÂYE 75

Bir padişah kendi şehrine dönüyordu
Halk şehri donatmaya çalışıyordu

Herkesin süsleyecek bir şeyi vardı
Herkes süsünü yanında taşıyordu

Zindandakilerin büyük, küçük bir şeyi yoktu
Bağdan, zincirden başka bir şeyi yoktu

Hem birkaç kesik başları vardı
Hem parçalanmış ciğerleri vardı

Birkaç el, ayak da attılar
Bunlarla bir şeyler donattılar

Padişah girince kendi şehrine
Şehri donatılmış gördü süs içinde

Padişah zindanın önüne gelince
Atından indi tam o yerde

Zindanda kalanlarla görüştü
Vaatlerde bulundu, çok para verdi

Şâhın sır arayan bir nedimi vardı
Dedi: "Söyle bana bu işin sırrını

Yüz binden fazla süs gördün
Şehri ipekler, değerli kumaşlar içinde gördün

Yere altın, mücevher saçıyorlardı
Havaya misk, amber katıyorlardı

Bunların hepsini gördün, iltifat etmedin
Bir kez bile dönüp onlara bakmadın

Neden zindan kapısının önünde durdun?
Kesik başları görmek miydi işin?

İç açacak bir şey yok burada
Kesik baştan, el ayaktan başka

Bu eli kesiklerin tümü kanlı katil
Neden bunların yanında durmalı ki?"

Şâh dedi: "Diğerlerinin süsleri
Andırır oyuncuların oyununu

Herkes kendi tarzına, şanına göre
Gösterir kendini, kendine ait olanı

Zindandakilerin tümü bedel ödedi
Burada mahkûmlar bana lâyık olanı yaptı

Emrim burada geçerli olmasaydı
Baş bedenden, beden baştan ayrılır mıydı?

Burada hükmümü geçer buldum
Bu yüzden burada dizgin çektim

Diğerleri kendi nazında kaybolmuş
Kendi gururuyla istirahate çekilmiş

Zindanda kalanlar avâre olmuş
Hükmüm, kahrım altında hayran kalmış

Kâh ellerini kâh başlarını kaybetmiş
Kâh kurudan kâh yaştan olmuş

İş güç yok, bekleyip duruyorlar
Kuyudan, zindandan darağacına gidecekler

Kuşkusuz bu zindan bana gül bahçesi gibi geldi
Kâh ben onların adamıyım, kâh onlar benim

Yol görenlerin işi emre göre gitmektir
Bu durumda şâhın işi zindana gitmektir"

HİKÂYE 76

Ekkâf'ın soyundan gelen bir âlim vardı
Âlemin kutbuydu; temiz vasıfları vardı

Dedi: "Bir gece gördüm rüyamda
Bayezid ile Tirmizî gidiyordu bir yolda

İkisi de bana önderlik verdi
İkisinin önünde rehberlik ettim

Daha sonra bu rüyayı yorumladım
O iki şeyh neden bana saygı gösterdi?

Tabir şöyleydi: Seher vaktinde
Kendimde olmadan bir âh çektim

Ahım gitti, gitti, yolumu açtı
Kapı açılana kadar halkayı vurdu

Böyle bir kapı açılınca bana
Dilsiz bir hitap geldi bana

Bütün pîrler, onca mürit
Bizden bir şey istedi Bayezid dışında

Hepsinin içinden Bayezid adam gibi adam çıktı
Çünkü bizi istedi; bizden bir şey istemedi

O gece bu hitabı duyunca
Dedim: Ne bu, ne o uymaz bana

Ben senden nasıl isterim? Senin derdin yok
Ya seni nasıl isterim? Senin adamın değilim

Bana ne buyurursan, odur istediğim
Emrine uymakla yoluna girer işim

Ne eğri ne doğru bir şeyim var
Ben kimim ki bir dileğim olsun?

Bana ne emredersen, yeter bana
Emre göre yürümek yeter her kula

Bu iki muhterem şeyh bu söz üzerine
Kuşkusuz geçirdiler beni önlerine"

***

Kul sürekli yürürse emir üzerine
Canında konuşur Tanrısıyla

Kul değildir o saçmalar durur
Kulluktan sürekli dem vurur

Kul imtihan vakti belli olur
İmtihan et, çıksın belirtisi

HİKÂYE 77

Son demlerinde canı ağzına gelince
Harkan şeyhi şöyle dedi: "Tuhaftır

Keşke yarsalardı canımı
Açsalardı kebap olmuş gönlümü

Sonra âleme gösterselerdi gönlümü
Açıklasalardı ne müşkülüm olduğunu

Bilseydi herkes, sırları bilene karşı
Putperestlik doğru gelmez; yamukluk etme"

***

Kulluk budur işte; gerisi hevestir
Boş herif! Kulluk düşkünlüktür

Sen kulluk değil, tanrılık ediyorsun
Düşkünlük mümkün mü senin için?

Hem düşür kendini hem kul ol
Kul ol, düşkün ol, diri ol

Kul oldun mu, bırakma elden hürmeti
Hürmet yolunda göster himmeti

Kul hürmetsizce girerse yola
Padişah kovar hemen onu sofrasından

Harem hürmetsiz kişiye haramdır
Hürmetli olursan, bu nimet tamamlanır

HİKÂYE 78

Şâh bir kuluna hil'at bağışladı
Kul üstünde hil'at, yola koyuldu

Hil'at yolda giderken tozlanmıştı
Adam hil'atın yeniyle tozu silkti

Durumdan hoşlanmayan biri şâha dedi:
"Padişahım, hil'atinden tozunu silkti

Şâh bu hürmetsizliği sindiremedi
Hemen o derbederi darağacına çekti"

Belle şunu; kim hürmetsiz olursa
Kıymetsiz olur şâhın sofrasında

***

Bir başkası dedi: "Tanrı yolunda
Ey temiz görüşlü! Feda etmek nasıl olur?

Gönül meşguliyeti bana haramdır
Her neyim varsa, saçıyorum daima

Elimde ne varsa, kaybediyorum
Çünkü elimde olan akrep kesiliyor bana

Aslâ kendimi zaptedemiyorum
Saçıyorum hepsini. Nasıl tutacağım?

Feda ediyorum onun yolunda
Belki onun yüzünü görürüm temizlikle"

***

Dedi: "Bu yol herkesin yolu değildir
Feda etmek bu yolun azığı olarak yeterlidir

Kim feda ederse elindeki her şeyi
Temizlik içinde gider, bulur dinginliği

Dikilmişi yırt, yırtılanı dikme
Bir çöp bile olsa, her şeyi yak

Hepsini yakınca ateşli bir âhla
Topla külleri, otur üstüne

Böyle yaparsan, kurtulursun her şeyden
Yoksa kan iç yaşadıkça her şey yüzünden

Ölmediğin sürece her bir şeyinle
Nasıl adam olabilirsin bu dehlizde?

Madem çok kalınamayacak bu zindanda
Çek kendini her şeyden, ne varsa

Çünkü ölüm vaktinde her şeyin
Nasıl da tutar yeninin ucundan

Önce uzaklaştır üstündeki elleri
Ondan sonra niyetlen yola çıkmaya

Fedakârlık olmazsa sende başlangıçta
Bu yolculuğun ibadet olmaz sana"

HİKÂYE 79

Türkistan pîri kendinden haber verdi
"Ben iki şeyi daha çok severim" dedi:

"Biri rahvan gidişli alaca atımdır
Diğeri evladımdan başkası değildir

Eğer oğlumun ölüm haberini alırsam
Bu haberin şükranesi olarak atımı bağışlarım

Çünkü görüyorum, bu iki şeyim
Can gözümde iki put gibi azizdir"

***

Yanıp yakılmadıkça mum gibi
Fedakârlıktan dem vurma herkesin önünde

Kim fedakârlıktan söz ederse
Kendi işini bozar, baksın bir kere

Fedakâr biri iştahla yemek yerse
O saatte silleyi yer ensesine

HİKÂYE 80

Arş Şeyh Harkânî'nin sayvanıydı
Bir zamanlar patlıcan aşkıyla tutuşuyordu

Annesi Şeyhe kızdı, köpürdü
Nihayet ona zorla yarım patlıcan verdi

Henüz o yarım patlıcanı yemişti ki
Kesiverdiler çocuğunun başını

Akşam olunca o temiz çocuğun başını
Bir hayırsız onun eşiğine bıraktı

Şeyh dedi: "Ben perişan halli
Size bin kere demedim mi?

Şu fakir hiç patlıcan yemedi
Kımıldanacak olsa, canına yer darbeyi

Her zaman böyle yanar canım
Öyle kolay değil onunla işim

O kimi kendi işine çekerse
Yari olmadan konuşamaz bir an bile

Başımıza gelen çetin bir iştir
Savaşın da geçimin de ötesindedir

Hiçbir şey bilmeyenin ne bilgisi, ne kararı var
Onun işi her şeyi bilenle ilgilidir

Her an yeni bir konuk gelir
Yeni bir imtihan kervanı gelir

Gerçi yüz gam var aziz canda
Yine geliyor; devam edecek gelmeye

Kimi yokluk âleminden getirirse
İnleterek kanını dökecektir tümüyle

Onun yüz binlerce fedai âşığı
Kan dökmesi için saçar canını

Bütün canlar yarar işe
Canların kanını inleterek döksün diye"

HİKÂYE 81

Zünnûn dedi: "Gidiyordum çölde
Tevekkül ettim; asâ, bohça yok elde

Kırk hırkalıyı gördüm yolda
Canını vermiş hepsi bir yerde

Zavallı aklım karmakarışık oldu
Coşkulu canıma bir ateş düştü

Dedim: Bu ne iştir Yarabbî?
Daha ne kadar yere sereceksin ululari?"

Hatıf dedi: "Bu işten haberdarız
Biz öldürür, diyetlerini biz veririz"

Dedim: "Daha ne kadar öldüreceksin?"
Dedi: "Diyetim oldukça bu iş sürer

Hazinede bulundukça diyetim
Öldürürüm, diyetini veririm

Onu öldürür, kan revan içinde bırakırım
Âlemin çevresinde baş aşağı sürüklerim

Sonra bütün cüzleri mahvolur
Baştan ayağa her yanı kaybolur

Güneş yüzümü ona gösteririm
Kendi cemâlimden ona hil'at giydiririm

Onun kanını yüzüne allık yaparım
Bu yerin toprağında onu uzlete sokarım

Gölge gibi dolaştırırım onu civarımda
Güneş yüzümü gösteririm sonra

Yüzümün güneşi doğduğu zaman
Civarımda bir gölge nasıl kalır?

Gölge güneşin içinde kaybolunca
Ne olacak? Doğrusunu Allah bilir

Kim onda yok olduysa, kendinden kurtulur
Çünkü onunla birlikte olmak mümkün değildir

Yok ol; yok olmaktan bu kadar söz etme
Canını ver; bu kadar arayıp durma

Fâni olursa insan kendinden
Bundan büyük devlet tanımam

Bilmiyorum, kimse erişti mi âlemde
Firavun'un büyücülerinin eriştiği devlete

Onların eriştiği devlet ne devletti!
O zaman onlar ettiler imanı

O anda canlarını çıkardılar
Böyle bir devlete kimse erişmedi

O zaman dinde bir adım attılar
Sonra ayaklarını dünyadan çektiler

Kimse bu geliş gidişten iyisini görmedi
Hiçbir dal bundan güzel meyve vermedi"

***

Bir başkası dedi: "Ey görüş sahibi!
Bu anlamda himmetin etkisi var mı?

Gerçi görünüşte zayıf biriyim ben
Hakikatte şerefli himmet sahibiyim

Fazlaca bir ibadetim yoksa da
Yüce himmetim var hiç olmazsa"

***

Dedi: "Elest âşıklarının mıknatısı
Yüce himmettir; açar her şeyi

Kimde yüce himmet belirirse
Hemen ortaya çıkar ne ararsa

Kimin zerre kadar himmeti olursa
Güneşi alt eder o zerreyle

Dünya mülkünün özü himmettir
Can kuşlarının kolu kanadı himmettir"

HİKÂYE 82

Anlatılır; Yusuf'un satıldığı sırada
Mısırlılar yanıp tutuşuyordu onun aşkıyla

Birçok alıcı çıkmıştı o zaman
Ağırlığının beş katı misk istediler

Yaşlı, kanlara bulaşmış bir kadın vardı
Birkaç yumak ip eğirmişti

Kalabalığın arasına daldı heyecanla
Dedi: "Kenanlıyı satan tellal, baksana

Bu oğlanın arzusuyla avâre oldum
On yumaklık ip eğirdim

Al şunu benden, sat bana
Elini elime ver, çok söyleme"

Adama bir gülmedir geldi, dedi: "Akıllım
Bu eşi bulunmaz inci değildir harcın

Bunun değeri yüz hazinedir
Kocakarı! Senin harcın "değildir

Yaşlı kadın dedi: "Bunu biliyorum
Bu oğlanı kimse satmaz bu fiyata

Ama yeter bana, dost düşman olsa da
Desin: Onun alıcılarındandı bu kadın da"

***

Bir gönülde yüce himmet yoksa
Sonsuz zenginliği elde edemez aslâ

O yüce şâhın himmetindendi
Padişahlığını ateşe vermesi

Hükümdarlıkta çok zarar etmişti
Onun yüz binlerce katı saltanata erişti

Himmetinin temizliğiyle işe girişince
Bütün bu pislik mülkten bıkkınlık geldi

Himmet gözü güneşi görür olunca
Bir daha zerreyle oturur kalkar mı?

HİKÂYE 83

Birisi sürekli sızlanır dururdu
Kendini toparlayamadığından, yoksulluğundan

İbrahim Edhem ona dedi: "Oğlum
Sen fakrı ucuza mı aldın ne?"

Adam dedi: "Bu söz işe yaramaz
Kim yoksulluğu satın alır? Utan be!"

Dedi: "Ben onu yürekten istedim
Sonra âlem mülküne satın aldım

Şimdi de bir ânını yüz âleme alıyorum
Çünkü hâlâ bana ucuza geliyor

Bu malı ucuza aldığım için
Padişahlığa hepten veda ettim

Kuşkusuz kıymetini biliyorum; sen değil
Bunun için şükrediyorum; sen değil"

***

Himmet sahipleri canını, gönlünü verdi
Yıllarca yanıp durmaya alıştı

Himmet kuşları Tanrı'ya yaklaştı
Hem dünyadan hem dinden geçti

Sen böyle bir himmetin adamı değilsen
Uzaklaş haydi; velinimetin ehli değilsin

HİKÂYE 84

Tümüyle kül olan Şeyh Gavrî
Divânelerle bir köprü altına gitti

Tesadüfen Sencer şatafatla geçiyordu
Dedi: "Köprü altındakiler kimdir?"

Şeyh dedi: "Derbederiz hepimiz
İki şeyin dışında değil hâlimiz

Sürekli seversen bizi
Dünyadan hemen çıkarırız seni

Dost değil de düşmansan bize
Hemen dinden çıkarırız seni; budur işin

Gör bizim dostluğumuzu, düşmanlığımızı
Gir yola; rezil etme kendini

Bir soluk gelirsen köprü altına
Kurtulursun bu ihtişamdan, hevesten"

Sencer dedi: "Sizin adamınız değilim
Size karşı sevgi veya kin beslemiyorum

Sizin ne dostunuz ne düşmanınızım
Aman harmanım yanmasın! İşte gidiyorum

Sizinle ne iftihar eder ne arlanırım
İyinizle, kötünüzle yoktur işim"

***

Himmet hızlı uçan bir kuş gibidir
Her zaman seyrinde daha süratlidir

Uçarsa ancak görüş gücüyle uçar
Yaratılışın aslına nasıl uçar?

Onun seyri varlık ufuklarının üstündedir
Bu seyir ayıklığın, sarhoşluğun üstündedir

HİKÂYE 85

Gece yarısı divânenin biri ağlıyordu hoşça
Dedi: "Söyleyeyim bu âlemi, nedir?

Kapağı kapalı bir kaptır; biz içinde
Cahilliğimizden sevda pişiriyoruz içinde

Ecel açınca bu kabın kapağını
Kimin kanadı varsa, uçar ezele kadar

Kanatsız olan düşer yüz belâya
Kap içinde kalır müptela hâlde

Himmet kuşuna mânâda kanat ver
Akla gönül bağışla, cana hal ver

Kabın kapağı kaldırılmadan önce
Yolun kuşu ol, çıkar kanatlarını

Yoksa yak kanadını, kendini de
Sen sen ol; bulun herkesin önünde"

***

Başka biri dedi: "İnsaf ile vefa
Nasıldır o padişahın katında?

Hak Teâlâ bana çok insaf verdi
Hiç kimseye vefasızlık etmedim

Bu sıfat bir kimsede bulunuyorsa
Onun rütbesi nasıldır marifette?"

***

Dedi: "İnsaf kurtuluşun sultanıdır
Kim insaflı olursa, saçmalıklardan kurtulur

İnsaflı biri olduysan sen
İyidir bir ömür rükudan, secdeden

Fütüvvet denilen şey var ya iki dünyada
Daha üstün bir şey yoktur insaflı olmaktan

Kim insaflı davranırsa açıkça
Riyadan uzak kalır; unutma

Adam olanlar insafı kimseden almadı
Ama insaflı olmanın hakkını verdi"

HİKÂYE 86

Ahmed-i Hanbel asrın imamıydı
Onun üstün özelliklerini saymak imkânsızdı

Bıraktığı zaman düşünmeyi, ilmi
Hemen Bişr-i Hâfî'nin yanına giderdi

Birisi Bişr-i Hâfî'nin yanında görse onu
Derhal kınamaya kalkışırdı onu

Derdi: "Sen bütün âlemin imamısın
Çıkmaz ki senden bilgili biri

Kim ne derse desin, kulak asmıyorsun
Bu başı, ayağı çıplağın yanına koşuyorsun"

Ahmed-i Hanbel şöyle derdi:
"Hadis, sünnet bilgisinde öndeyim

Ondan daha iyidir benim ilmim
Ama o benden iyi bilir Tanrı'yı"

***

Hey kendi insafsızlığından habersiz olan
Yolu görenlerin insafına bak bir an

HİKÂYE 87

Hindûların yaşlı bir padişahı vardı
Nasıl olduysa, Mahmut'un ordusuna esir düştü

Askerler Mahmut'un yanına götürdü onu
Nihayet o padişah müslüman oldu

Hem aşinâlık işaretini kazandı
Hem iki âlemden de uzaklaştı

Ondan sonra bir çadırda yalnız oturdu
Gönlü elden çıktı, sevdalara oturdu

Gece gündüz ağlıyor, yanıyordu
Gündüzü geceden, gecesi gündüzden beterdi

Onun iniltileri uzadıkça uzadı
Mahmut'un onun hâlinden haberi oldu

Mahmut onu huzuruna çağırdı
Dedi: "Vereyim yüz mülkten fazlasını

Sen şâhsın; böyle ağıt yakıp durma
Daha ne kadar ağlayacaksın? Ağlama"

Hindû padişah dedi: "Padişahım
Mülk, makam için ağlamıyorum

Ağlamamın sebebi, yarın yüce Tanrı
Sorarsa bana kıyamet günü

Derse: 'Hey ahdinde durmaz, vefasız!
Benim gibi biri için cefa tohumu ektin

Mahmut senin yanına uğramasaydı
Dünya dolusu, başı yüce altınlarınla

Sen beni anmazdın; bu nasıl olur?
Bu vefa çizgisinden çıkmaktır

Senin için asker toplamam gerekti
Sen başkası için topluyordun

Askersiz kaldın, yine beni anmadın
Söyle, sana dost mu, düşman mı diyeyim?

Ne zamana kadar vefa benden, cefa senden?
Vefalılıkta bu doğru olmaz ki'

Hak Teâlâ'dan böyle bir hitap gelirse
Nasıl veririm bu vefasızlığın cevabını?

Bu utançla, perişanlıkla ne yapayım?
Delikanlı! Bu ihtiyarın ağlaması bundan"

***

Vefalılık sözünü, insafını dinle
İyilikseverlik divanını, dersini dinle

Vefalı biriysen, niyetlen yola
Yoksa otur yerine, bu işi uzatma

Bir şey vefa listesinden çıktıysa
Yiğitlik konusunda olmaz reva

HİKÂYE 88

Bir gazi bir kâfire baskın çıkıyordu
Namaz kılmak için kâfirden süre istedi

Gazi bir kenara çekildi, namaz kıldı
Tekrar geri döndü, kavgaya girişti

Kâfir de ibadetini edecekti
O da süre istedi, bir kenara çekildi

Kâfir kendine temiz bir yer buldu
Sonra putunun önünde secdeye durdu

Gazi onu secde hâlinde görünce
Dedi: "Zafere kavuştum işte

Kılıcını ona indirivermek istedi
Gökyüzünden bir hatıf ona seslendi"

"Baştan ayağa kötü ahitlisin
Böyle mi ahit, vefa gösterirsin?

O süre tanıdığında seni kılıçlamadı
Düpedüz cahillik olur kılıçlarsan onu

"Ahdinize vefa edin" sözünü okumamışsın
Eğri durmuş, ahdinde durmamışsın

Kâfir daha önce iyilik etti sana
Hayırsızlık etme daha fazla ona

O iyilik etti, sen kötülük ediyorsun
Kendine yaptığını yap başkalarına

Kâfir sana vefa gösterdi, güvence verdi
Müminsen sen, vefalılığın nerede?

Hey Müslüman! Müslüman olsan da
Kâfirden geri kalmışsın vefada"

Gazi bu söz üzerine yerinden ayrıldı
Kendini baştan ayağa kan ter içinde buldu

Kâfir onu gördü; ağlayıp durmakta
Şaşkın kalakalmış, kılıç elde

Dedi: "Neden ağlıyorsun? Söyle doğruyu"
Dedi: "Şimdi azarladılar beni

Vefasız olduğumu söylediler sana karşı
Senin kahrın yüzünden böyle ağlıyorum"

Kâfir dinleyince bu hikâyeyi
Bir narâ attı, hüngür hüngür ağladı

Dedi: "Cebbar Tanrı kendi sevdiğini
Kendi kusurlu düşmanı için

Vefa ile böyle azarlarsa
Ne yapayım? Sayısızdır vefasızlığım

Bana İslâm'ı anlat; dine gireyim
Şirkimi yakayım, şeriata uyayım

Ne yazık ki bunca bağ varmış gönlümde
Habersiz kalmışım böyle bir Tanrı'dan

Hey talepsiz! Ne de çok kendi istediğine
Vefasızlıklar ettin edepsizce

Ama sabırlıyım ben; feleğin tası
Yüzüne bir bir söyler her şeyi"

HİKÂYE 89

Kıtlık on kardeşi bezdirmişti
Uzak yoldan geldiler Yusuf'un yanına

Çaresizlikle anlattılar durumu
Kıtlık yüzünden istediler çareyi

Yusuf'un yüzünde bir peçe vardı
Yusuf'un yanında da bir tas vardı

Yusuf tasa vurdu elini
Tas inim inim inlemeye başladı

Hikmet bilir Yusuf hemen dedi:
"Biliyor musunuz bu tasın inlemesini?"

O zaman on kardeş bir ağızdan
Dile getirdi âcizliğini

Dediler: "Ey haktanır aziz
Tastan gelen sesi kim bilir?"

Bunun üzerine Yusuf dedi: "Biliyorum
Bu tasın ne dediğini hey gevşekler!

Dedi: Diyor ki sizin bundan önce
Bir kardeşiniz varmış, emsalsiz güzellikte

Adı Yusuf'muş, sizden küçükmüş
İyilikte hepinizin önündeymiş"

Sonra yine tasa vurdu
Dedi: "Bu ses diyor ki

Hepiniz Yusuf'u kuyuya atmışsınız
Sonra günahsız bir kurdu getirmişsiniz

Gömleğini hileyle kana bulamışsınız
Yakub'un gönlünü kan içinde bırakmışsınız"

Bir kez daha elini tasa vurdu
Tası başka bir işe yönlendirdi

Dedi: "Diyor ki babanızı yaktınız
Ay yüzlü Yusuf'u sattınız

Bu kâfirler kardeşe bunu nasıl yapar?
Hey size diyorum! Utanın Allah'tan!"

Bu söz üzerine şaştı kaldılar
Ekmek için gelmişlerdi, su oldular

Gerçi Yusuf'u böyle sattılar
Ama o anda dünyalarını sattılar

Onu kuyuya atmışlardı ya
Belâ kuyusunda kaldılar tümüyle

***

Kör gözlülük olur, bu hikâyeyi
Dinler de almazsa bundan hisseyi

Sen bu hikâyeye o kadar bakma
Hey habersiz! Senin hikâyendir bu tümüyle

Ne yaptınsa sen vefasızlıkla
Yapmadın onu aşinâlık nûruyla

Birisi ömür boyu tasa vursa
Senin uygunsuz işlerin ondan fazla

Dur hele; seni de uykudan uyandırırlar
Seni de kendi işlerinde tutsak ederler

Dur hele; yarın senin cefalarını
Kâfirliklerini, senin hatalarını

Yüzüne vururlar hepsini
Bir bir sayar dökerler hepsini

Çok tas sesi gelir kulağına
Bilmem, aklın fikrin kalır mı acaba

Karınca gibi aksayarak işe koyulmuşsun
Bir tasın dibinde sıkışıp kalmışsın

Ne kadar baş aşağı döneceksin tasın dibinde?
Geç git bundan; kan dolu leğendir bu

Tasın ortasında esir kalmışsın
Her an başka bir ses duymaktasın

Ey Hak tanır! Kanatlan, geç buradan
Yoksa rezil olursun tasın sesinden

***

Başka biri sordu: "Ey önder
Bu huzurda küstahlık reva mıdır?

Birisi büyük bir küstahlık ederse
Bunun ardından hiç korku gelir mi?

Orada küstahlık nasıl olur? Söyle
Mânâ incileri saç, sır söyle"

***

Dedi: "Herkesin bir ehliyeti vardır
Uluhiyet sırlarının mahremidir

O küstahlık ederse, yaraşır
Çünkü daima padişahın sırdaşıdır

Ancak sır bilen, sır tutan biri
Hiç küstahça küstahlık eder mi?

Çünkü solunda edep, sağında hürmet vardır
Bir anlığına ondan gelen küstahlık revadır

Kenarda duran bir deveci
Şâha sırdaşlık edebilir mi?

Sır ehli gibi küstahlık edecek olursa
İmanından olur, canından da

Askerin içinde bulunan bir rint
Padişahın huzurunda küstahlık edebilir mi?

Acemi iç oğlanı bu yola gelirse
Onun küstahlığı sevincindendir

Onu bunu bilmez, her şeyi Rab bilir
Küstahlık ederse, aşırı sevgisindendir

O divâne gibidir aşkın coşkusuyla
Su üstünde yürür aşkın zoruyla

Hoştur onun küstahlığı, hoş olur
Çünkü o divâne ateş gibi olur

Ateşin yolunda esenlik olur mu?
Mecnûn olanı kınamak olur mu?

Madem delilik baş gösterdi sende
Senden dinlenir, her ne söylesen de"

HİKÂYE 90

Horasan'da devlet güçleniyordu
Çünkü Horasan'da bir vali çıkmıştı

Ay yüzlü yüz Türk kölesi vardı
Boylu boslu, gümüş kollu, misk kokulu

Her birinin kulağında parlak inci vardı
Gece o incinin yansımasıyla gündüz gibiydi

Sırma külahlı, altın gerdanlıklı
Tümü gümüş göğüslü, altın siperli

Belde murassa kemerler
Kır at var her birinin altında

Kim görse onlardan birinin yüzünü
Derhal gönül verir, canından bezerdi

Tesadüf bu ya, aç mı aç bir divâne
Baş ayak açık, eski hırka üstünde

Uzaktan gördü köle kalabalığını
Dedi: "Kimin malı bu huri sürüsü?"

Bir şehirli ona doğru cevap verdi:
"Bunlar bizim şehir valisinin köleleri"

O divâne işitir işitmez bu lafı
Divâne başından duman çıktı

Dedi: "Ey yüce Arş'ın sahibi
Validen öğren kul beslemeyi

Onun divânesiysen, küstah ol
Varsa yaprağın, bu dalın ol

Bu yüce dalın yaprağı değilsen
Küstahlık etme; kendine güldürme

Divânelerin küstahlığı hoş olur
Kendilerini pervâne gibi yakarlar

Göremez hiç bu yolun insanları
İyi veya kötü, o yerden başkasını"

HİKÂYE 91

Anlatılır; vücudu çıplak o divâne
Aç ezber gidiyordu bir yolda

Hava yağmurluydu, soğuk yerindeydi
O derbeder yağmurdan, kardan ıslandı

Ne sığınacak yer, ne bir ev vardı
Gide gide sonunda bir virâneye vardı

Adımını atacak oldu o virâneye
Damdan bir kerpiç düştü tepesine

Başı yarıldı, oluk gibi kan boşandı
Adam gökyüzüne doğru başını kaldırdı

Dedi: "Ne kadar çalınacak saltanat kösü?
Başıma kerpiç atmasan, olur daha iyi"

HİKÂYE 92

Kehrizde parasız pulsuz biri vardı
Komşunun birinden ödünç eşek istedi

Gitti değirmene, bir güzel yattı
Adam uyuyunca eşek oradan kaçtı

Eşeği kurt kaptı, yedi
Ertesi gün adam bedelini istedi

İkisi birlikte düştü yola
Geldi kehriz emirinin yanına

Hikâyeyi emire dosdoğru anlattılar
"Bedelini kim ödeyecek?" diye sordular

Emir dedi: "Kim aç kurdu bir başına
Aç ezber ovalara, sahraya saldıysa

Kuşkusuz bedeli ödemek ona düşer
İkinize de ondan bedel istemek düşer"

***

Allah bu bedeli ne güzel belirler!
Bedel medel yok; ne ederse, o eder

Mısır kadınları hâlden hâle girdi
Çünkü yanlarından bir varlık geçti

Şaşılır mı hiçbir divâne
Bir devlethane yüzünden bir hâle girerse

O hâldeyken bilmez olur kendini
Görmez olur artık önünü, ardını

Onunla söyler her şeyi; ona söyler
Ondan ister her şeyi; onunla ister

HİKÂYE 93

Mısır'da aniden bir kıtlık yaşandı
İnsanlar ölüyor, "ekmek" diyordu

Yollar insan ölüsüyle dolmuştu
Yarım canı kalan, ölü yiyordu

Tesadüfen divânenin biri hâli gördü
İnsanlar ölüyor, ekmek bulunmuyordu

Dedi: "Ey dünyanın, dinin sahibi!
Verecek rızkın yok madem, az yarat bari"

***

Kim bu dergâhta küstah olursa
Özür diler yine, gelince aklı başına

Düz değil, eğri bir şey derse bu dergâhta
Dileyebilir onun özrünü tatlılıkla

HİKÂYE 94

O divânenin gönlünden kan damlıyordu
Çünkü çocuklar ona taş atmışlardı

Sonunda gitti bir külhanın köşesine
Bir pencere vardı külhanın köşesinde

O pencereden içeri dolu girdi
Divânenin başına düştü

Doluyu taştan ayıramayınca
Başladı dil uzatmaya boşuna

Divâne ne küfürler savurmadı ki!
"Neden atarlar başıma taşı, kerpiçi?"

Bulunduğu yer karanlıktı; sandı ki
Bu da çocukların işidir şimdi

Derken rüzgâr bir yerin kapısını açtı
Külhanın içine aydınlık düştü

O zaman ayırt etti dolu ile taşı
Ettiği küfür yüzünden canı sıkıldı

Dedi: "Yarabbî! Karanlıktı külhanın içi
Hata ettim; ne söyledimse, o benim."

***

Divânenin biri böyle söylerse
Onunla kavga etmek serkeşlikle

O burada kendini bilmez sarhoştur
Dur duraksız, kimsesizdir, gönlü kayıptır

Ömrünü muratsızlık içinde geçirir
Her anında yeni bir tedirginlik vardır

Sen onun tarzından uzak tut dilini
O âşığı, divâneyi mazur gör e mi?

Nûrsuzların sırrına bakacak olursan
Kuşkusuz tümünü mazur görürsün

HİKÂYE 95

Vasıtî derbeder olmuş, gidiyordu
Hayretten ne yaptığını bilmez olmuştu

Derken gözü Yahudi mezarlığına ilişti
Sonra oradan ileriye doğru baktı

Dedi: "Şu Yahudiler çok mazurdur
Ama bu kimseye söylenecek şey değildir"

Bu sözünü Kadı'nın adamı duydu
Öfkeyle onu Kadı'nın yanına sürükledi

Onun sözleri Kadı için makbul değildi
Reddetti bu sözü, hiç razı gelmedi

Vasıtî dedi: "Şu tebah olmuş kavim
Senin hükmünce bu yolun mazuru değilse

Ancak göklerin Tanrısının hükmünce
Bu yolun mazurlarıdır şimdi tümüyle"

***

Başka biri dedi: "Ben yaşadıkça
Layığım, yaraşırım onun aşkına

Herkesten uzaklaştım; oturdum kaldım
Ben sürekli onun aşkından söz ederim

Dünyadaki bütün halkları gördüm
Kime bağlanayım? Hepsinden koptum

Benim işim sadece onun aşkının sevdasıdır
Böyle bir sevda herkesin harcı değildir

Yârin aşkına canla başla sarıldım
Âdeta başka bir işe yaramaz canım

Vakti geldi, canıma bir çizgi çekeyim
Cânanın şerefine mey kadehini kaldırayım

Cemâliyle gözümü, canımı aydınlatayım
Vuslatına erip elimi boynuna sarayım"

***

Dedi: "Mümkün değil kuru davayla, lafla
Hemdem olunmaz Kafdağı'nda Simurgla

Aşk lafı edip durma her solukta
Çünkü denk olamaz kimse ona

Bir devlet rüzgârı çıkacak olursa
İşin üzerinden perdeyi kaldırırsa

Seni güzelce çeker kendi yoluna
Oturtur seni halvet yerine bir başına

Buradayken o davan olursa
O davanın özü mânâ kesilir sana

Gösterdiğin sevgi senin için zahmettir
Onun sevgisi senin için önemlidir"

HİKÂYE 96

Bayezid dünya yurdundan gidince
Müridi rüyasında gördü onu o gece

Sordu sonra: "Liyakatlı pîrim
Münkir'den, Nekir'den nasıl geçtin?"

Dedi: "O iki ünlü ben zavallıya
Soru sordular Tanrı hakkında"

Onlara dedim: "Bu soru dolayısıyla
Ne size ne bana kemal gelmez aslâ

Çünkü "O benim Rabbimdir" dersem
Bu söz benim isteğim olarak kalır

Ama buradan ululuk sahibine
Dönüp sorarsanız hâli ona

Bana kulumdur derse, iş budur
Allah'ın ünlü bir kulu olurum

Beni kendi kullarından saymazsa
Beni bağlar kendi bağlarımla

Onun biriyle bağdaşması kolay değildir
Ben ona Rabbim desem, ne fayda vardır?

Onun kulu, bağlısı olmazsam
Onun efendiliğinden nasıl dem vururum?

Onun efendiliği önünde boynum büküktür
Ama onun bana "kulum" demesi gerekir"

***

Onun tarafından bir âşıklık gelirse
Çok lâyık olursan onun aşkına

Ama aşk senin tarafından olursa
Bil ki senin yüzüne lâyık olur

Eğer sana bir mutluluk verirse
Sevincinden ateş kesilebilirsin

Hey habersiz! İş ona aittir
Her hünersiz ondan nasıl haber alır?

HİKÂYE 97

Bir derviş vardı; aşkın şiddetinden perişandı
Muhabbetten ateş gibi dur duraksızdı

Aşkın hararetiyle hem canı yanmış
Hem canının hararetiyle dili yanmış

Ateş canından gönlüne düşmüştü
Müşkül mü müşkül bir işe düşmüştü

Yolda kararsızca yürüyordu
Hem ağlıyor hem inleyerek söylüyordu:

"Canım, gönlüm kıskançlık ateşiyle yandı
Ne kadar ağlayayım? Gözyaşlarım yandı"

Hatıf dedi ona: "Bu kadar çok konuşma
Neden kendini attın ona boşu boşuna?"

Dedi: "Ne zaman attım kendimi birine?
O kendini attı bana, kuşku yok bunda

Bende öyle öz, öyle kabuk var mı?
Onun gibi birini sevebilir mi?

Ben ne yaptım ki? Ne yaptıysa o yaptı
Gönlüm kan oldu; gönül kanımı o içti"

***

O seninle ilgilenir de izin verirse
Bunun senden ileri geldiğini sanma

Sen kimsin ki o büyük işte
Bir soluk ayağını çıkarabilirsin dışarı?

Hey efendi! O seninle aşk oyunu oynarsa
Aşkı kendi yarattığıyla oynar daima

Sen bir hiçsin; yok hiçbir işin
Silin git; yaratmayı yaratana bırak

Kendini gösterirsen ara yerde
İmandan olursun, canından da

HİKÂYE 98

Bir gece Mahmut'un gönlü hararetliydi
Bir külhancı rindin konuğu oldu

Rint küle oturttu onu güzelce
Külhana talaş atıyordu güzelce

Derhal önüne kuru bir ekmek getirdi
Şâh uzattı elini, hemen yedi

Dedi: "Bu gece şu külhancı
Özür dilerse benden, keserim başını"

Şâh nihayet gitmeye yeltendi
Külhancı dedi: "Gördün yerimi

Gördün yediğimi, yattığım yeri, eyvanımı
Konuğum oldun; çağırmadım seni

Bir daha yolun düşerse, kalk gel
Koyul yola, hemen kalk gel

Bizi istemezsen, sağlıcakla kal
Külhancı besler külhanı böyle

Ben senden ne üstünüm, ne gerindeyim
Ben kimim ki? Seninle denk olabilir miyim?"

Dünya şâhı onun sözlerine sevindi
Yedi kez daha ona konuk oldu

Son günü şâh külhancıya dedi:
"Dünya şâhından bir şey dile şimdi"

Dedi: "Şu yoksul söylerse dileğini
Şâh hacetimi yerine getirir mi?"

Şâh dedi: "Söyle hacetini bana
Padişahlık et; terk et külhanı"

Dedi: "İstediğim şu ki şâhım
Arada bir olsun ol böyle konuğum

Benim padişahlığım şâhın yüzünü görmektir
Başımdaki taç, ayağının toprağıdır

Senin gibi padişah çoktur
Padişahlık külhancının işi değildir

Külhancının seninle oturması
İyidir sensiz gül bahçesinin padişahlığından

Devlet bana bu külhanda geldi
Buradan çekip gitmem kâfirliktir

Seninle burada buluşuyorsam
Bunu iki âlem mülküne verir miyim?

Bu külhan seninle aydınlıktır; yeter bana
Senden iyi ne var ki isteyeyim senden?

Şu kıvranan gönlüm gebersin
Tercih ederse seni bir hiçe

Ben ne şâhlık ne hükümdarlık isterim
Benim senden istediğim yine sensin

Senin padişahlığın yeter; bana şâhlık yaptırma
Konuk olarak gel arada bir bana"

***

Sana onun aşkı gerek; iş budur
Senin işin ona gam, yük demektir

Aşkın varsa, yine ondan iste
Bu etekten elini ayırırım deme

Şüphesiz gönül kendine ait olanı alır
Denize sahiptir, başkasından damla ister

HİKÂYE 99

Sakanın biri elinde suyu, gidiyordu
Safın önünde başka bir saka gördü

Bu saka derhal elinde su ile o zaman
Gitti öbürünün yanına, su istedi ondan

Adam dedi: "Hey mânâdan habersiz!
Senin de suyun var; içsene güzelce"

Dedi: "Hey akıllım, su versene bana
Kendi suyumdan bıktım artık zira"

***

Âdem'in gönlü eskiye doymuştu
Yeni bir şey için buğdaya yeltendi

Eskilerin tümünü bir buğdaya sattı
Her nesi varsa, hepsini buğdayda yaktı

Çıplak kaldı; gönlünde bir dert uyandı
Aşk geldi, onun kapı halkasını çaldı

Aşkın parıltısında naçiz olunca
Eski ile yeni gitti; kalmadı o da

Hiçbir şeyi kalmayınca, hiçle uzlaştı
Elinde ne varsa, hiçlikte kaybetti

Kendi varlığından gönlünü çekip ölmek
Ne bizim işimizdir, ne herkesin işi

2910

***

Bir başkası dedi ona: "Sanırım ben
Kendi kemalimi elde ettim

Hem kendi kemalimi buldum
Hem zor riyazetler çektim

Burada istediğimi elde ettim
Müşkül olur buradan gitmem

Hiç gördün mü hazinenin başından kalkanı?
Dağlarda, ovalarda zahmetle koşturanı?"

Dedi: "Hey İblis tabiatlı, gururlu!
Benlikte kaybolmuşsun, muradımdan kaçıyorsun

2915

Kendi hayâl dünyanda mağrur olmuşsun
Marifet fezasından uzak kalmışsın

Nefsin canına baskın çıkmış
Şeytan beynine çökmüş kalmış

Sen bir zanna kapılmışsın
Baştan ayağa zan içinde kalmışsın

Nûrun olsa yolda, ateşindir
Bir zevkin varsa, zannındır

Vecd ile fakrın hayâlden öte değil
Her ne söylersen, imkânsızdan başka değil

Bu yolun aydınlığına aldanma
Nefsin seninledir; habersiz kalma

Böyle bir düşman var, kılıç elde değilse
Oturabilen kimse çıkar mı güven içinde?

Nefsinde bir ışık belirirse
Kereviz ölümcül gelir akrep sokmasına

Sen bu pis ışığa aldanma
Güneş değilsin; zerreden başka olma

Ne yolun karanlığı yüzünden umutsuz ol
Ne onun nûruna bakıp güneşle yarış

Azizim; sen kendi zannında kaldıkça
Çağırmak veya kovmak etmez para

Varlığının zannından sıyrılırsan
Varlık pergeli senin çevrende döner

Sende varlık zannı bulunursa
Elinde hiçbir şey kalmaz yokluktan başka

Sende varlık tadının zerresi bulunsa
Kâfirlik, putperestlik kalır sana

Bir an varlığınla çıksan ortaya
Önden, arkadan ok yağmaya başlar sana

Var oldukça razı ol can azâbına
Boyun eğ her an yüz ense tokatına

Varlığınla çıkacak olursan meydana
Yüz ense tokatını arkadan getirir zamane"

HİKÂYE 100

Şeyh Ebubekr-i Nişaburî
Müritleriyle hankâhtan ayrıldı

Şeyh eşek üstünde müritleriyle giderken
Eşek yelleniverdi ansızın

Şeyhe bu yelle bir hal geldi
Bir narâ attı, üstünü başını yırttı

Müritleri, kim gördüyse onu
Hiç kimse beğenmedi onun yaptığını

Bunun üzerine biri sordu
Şeyhim! Bu durumda kim vecde geldi?

Dedi: "Öyle bakıp duruyordum
Ashabım yolumu kapamıştı

Önüm, arkam mürit doluydu
Dedim, Bayezid'den yok eksiğim

Bugün kendim hazırlanmışım
Müritlerimle canımdan geçmişim

Kuşkusuz yarın izzet, naz içinde
Girerim mahşer meydanına baş yüceliğiyle

Ben bu düşüncedeyken ansızın
Eşek yelleniverdi şu yerde

Yani bir kimse böyle konuşursa
Eşek cevabını verir. Ne kadar sürsün saçmalık?

Bu sebepten canıma ateş düştü
Hallenme zamanıydı; bu yüzden hallendim"

***

Sen böbürlenme, gurur içinde kalmışsın
Hakikatten çok uzaklarda kalmışsın

Yık böbürlenmeni, yak gururunu
Nefsinle hazırsın, yak huzurunu

Her an bir başka renge giriyorsun
Her saçının dibinde bir firavun saklı

Senden bir zerre kaldığı sürece
Yüz türlü münafıklık işareti var

Benlikten kurtulup güvencede olsan
İki âleme de düşman kesilirsin

Bir gün bile bedenini fâni kılarsan
Hep gece içinde kalsan, aydınlanırsın

Benlik yüzünden yüz belâya çatan! Ben deme
İblis'e müptela olurum deme

HİKÂYE 101

Hak Teâlâ Mûsâ'ya dedi gizlice:
"Çalış İblis'ten bir rumuz öğrenmeye"

Mûsâ İblis'i yolda görünce
İblis'ten rumuz öğrenmek istedi

Dedi: "Şu sözümü aklında tut daima
Ben deme de benim gibi olma"

***

Kıl ucu kadar varlık olursa sende
Kâfirsin, kulluk denilmez ettiğine

Bu yolun sonunda muratsızlık vardır
İnsanın iyi adı, adının kötüye çıkmasındadır

Çünkü muradına ererse bu yolda
Yüz benlik baş gösterir bir anda

HİKÂYE 102

Dini temiz biri dedi: "Daha iyidir
Bu yola girenin karanlıkta kalması

Böylece kaybolur cömertlik denizinde tümüyle
Varlığından rüşd adına bir şey kalmaz geriye

Çünkü bir şey onun gözüne görünürse
Aldanır ona, kâfir olur sonra

Sende hasetten, öfkeden yana ne varsa
Onu senin gözün değil, erlerin gözü görür

Sende ejderha dolu bir külhan var
Ama onları salıvermişsin gafletle

Gece gündüz oturmuş, onları besliyorsun
Onlara yatacak yer, yiyecek fitnesine düşmüşsün

Senin aslın toprak ile kandandır
İlginçtir; ikisi de değersiz ve haramdır

Kan dediğin daha yakındır sana
Hem pis hem değersiz gelir sana

Gönlünden uzakta, duyguna yakın ne varsa
Hem haram hem pistir, kuşku yoktur bunda

İçindeki pisliği görüyorsan
Nasıl böyle rahat oturuyorsun?"

HİKÂYE 103

Şeyhin yanında pis bir köpek dolaşıyordu
Şeyh o köpek yüzünden eteğini toplamıyordu

Birisi sordu: "Ey temiz, büyük insan
Neden şu köpekten kaçınmıyorsun?"

Dedi: "Bu köpek görünüşte pistir
Oysa görünmez benim içim

Onun nesi varsa dışardadır
Bende olan ise içerdedir

Benim içim köpeğin dışı gibidir
Nasıl kaçayım ondan? Benimle birdir

İçinde biraz pislik varsa
Yüz kere pissin; ikisi birdir

Küçük bir şey yolunu kesmişse
İster dağ, ister saman çöpü olsun, geride kalırsın"

HİKÂYE 104

Mûsâ Kelîm zamanında bir abit vardı
Gece gündüz demez ibadet ederdi

Zerre kadar zevk ve gönül ferahlığı bulmazdı
Göğsünün güneşinde parlayış bulmazdı

Bu adamın güzel bir sakalı vardı
Arada bir sakalını tarardı

Abit adam uzaktan Mûsâ'yı gördü
Yanına gitti, dedi: "Tûr'un padişahı

Allah aşkına sor Tanrı'ya
Neden bende zevk, hal kalmadı acaba

Bunun üzerine Mûsâ çıktı Tûr dağına
Abitin sözünü iletti; Hak dedi: "Dur

Kim bizim vuslatımıza ermediyse
Daima uğraştı durdu sakalıyla"

Mûsâ geldi, meseleyi anlattı
Adam sakalını yoldu, ağladı

Cebrail geldi Mûsâ'ya hızla
Dedi: "Meşgul oluyor sakalıyla hâlâ

Sakalını süslerse kargaşaya düşer
Yolmaya kalkarsa, yine sakalla uğraşır"

Onsuz bir soluk almak hatadır
İster sola, ister sağa sap, nasipsiz kalırsın

Ey sakalıyla uğraşıp duran
Bu kan denizine gark olmayan

Sakal işini halledersen önce
Yola koyulursun o zaman bu denizde

Bu sakalınla dalarsan denize
Özensiz olursun sakalın yüzünden

HİKÂYE 105

Ebleh birinin çok büyük bir sakalı vardı
Bir gün ansızın denize düştü

Kıyıdan dalgacı biri onu gördü
Dedi: "Çıkar başından torbayı"

Dedi: "Torba değil bu, sakalım
Bu sakal değil, başımın belâsı"

Dedi: "Aferin sana, aferin yaptığına!
Şimdi teslim ol; öleceksin fena!"

***

Keçi sakalından utanmayan!
Sakalını tutup arlanmayan!

Sende nefis ile şeytan bulundukça
Firavun ile Haman bulunacak sende

Mûsâ gibi itibar etme dünyaya
Sonra yapış bu firavunun sakalına

Tut bu firavunun sakalını sımsıkı
Sakal sakala savaşa gir er gibi

Bas yola ayağını, terk et sakalını
Ne kadar ilgileneceksin sakalla? Düş yola

Gerçi sakalın ancak huzursuzluk verdi sana
Bir an bile önem verdiğin yok yarana

Din yolunda bilgelik şudur
Böylesinin sakal tarağı yoktur

Kendini yarasından haberdar eder
Sakalını yol sofrasında yaygı eder

Ne kanlı sudan başka su bulur
Ne gönlü dışında kebap bulur

Çamaşırcı olsa, güneşi görmez
Çiftçi olsa, bulut yağmur getirmez

Sûfînin biri bazen çamaşır yıkayacak olurdu
Hava bulutlanır, her yer kararırdı

Bir keresinde giysisi çok kirlenmişti
Gerçi bulut yüzünden çok tedirgindi

Çöven otu almak için bakkala gitti
Hava bulutlandı, aynı hal oldu

Adam dedi: "Hey bulut! Nerden çıktın şimdi?
Çekil git; ben kuru üzüm alacağım

Ben gizli alıyorum ondan kuru üzümü
Sen niye geliyorsun? Çöven almıyorum ki

Senin yüzünden kaç defadır çöven atıyorum
Senin yüzünden elimi sabundan çektim"

***

Başka biri dedi: "Söyle ey ünlü
Yolculukta neyle mutlu olsun gönlüm?

Söylersen, perişanlığım az olur
Giderken sebat verir bana"

"Sebat lâzımdır adama uzun yolda
Yoldan, yürümekten kaçmaz böylece

Gaybın kabulü, sebatı hakkında bilgim yok
Ayıplayarak halkı kendimden çeviriyorum"

***

Dedi: "Yaşadıkça mutlu ol onunla
Kurtul her konuşanın ağzından

Canın onunla şad oluyorsa
Gamlı canını hemen şad et onunla

Mertlerin iki dünyada sevinci onunladır
Dönen gök kubbenin hayatı onunladır

Öyleyse sen de onun neşesiyle diri ol
Felek gibi onun şevkiyle döner ol

Hiç adam! Ondan iyi ne var, söyle
Bir nefes bile şad olasın onunla"

HİKÂYE 107

Dağlarda yaşar tuhaf bir mecnûn vardı
Gece gündüz kaplanlarla yatar kalkardı

Bazen ona bir haller olurdu
Orada biri varsa, kendini kaybederdi

O hâli yirmi gün sürerdi
Onun hâlinde başka bir hal vardı

Yirmi gün sabahtan akşama kadar
Rakseder, sürekli şunu derdi:

"İkimiz yalnızız, hiç kalabalık yok
Hep sevinç var, hiç keder yok"

***

Gönlü onunla olan biri nasıl ölür?
Gönül ver ona; dost gönlü sever

Gönlün onun şevkine müptela olursa
Ölüm aslâ reva olmaz sana

HİKÂYE 108

Bir âşık öleceği vakit ağlıyordu
Sordular ona: "Nedir ağlamanın sebebi?"

Dedi: "İlkbahar bulutu gibi ağlıyorum
Çünkü fena hâlde ölemem şimdi

Yaraşır ağıt yakmaya başlasam şimdi
Çünkü gönlüm onunla; nasıl ölürüm şimdi?"

Bir dostu dedi: "Gönlüm onunla olunca
İyi bir ölüm olur, ölsen de"

Adam dedi: "Kimin gönlü Tanrı'yla birlikteyse
Nasıl ölür? Ölüm reva mıdır ona?

Gönlüm onunla vuslata erince
Benim ölmem imkânsızdır bu durumda

Bu sırla şad olursan bir an
Dünyaya sığmak hazine değildir

Kim onun varlığıyla mutlu olursa
Varlığından kurtulur, mutlu olur

Dosttan elde et ebedî sevinci
Kabuğuna sığmazsın böylece gül gibi"

HİKÂYE 109

O aziz dedi: "Yetmiş yıldır
Sevinçle, nazla hallenirim

Böyle güzel bir Tanrım var
Onun Tanrılığıyla bağım var"

***

Madem meşgulsün ayıp aramakla
Nasıl sevinirsin gayb güzelliğiyle?

Ayıp arayan! Ayıp gören gözünle
Nasıl gaybı gören olabilirsin?

Önce kurtul halkın ayıbını aramaktan
Sonra mutlak gaybın aşkıyla neşelen

Başkalarının ayıbında kılı kırk yararsın
Senin ayıbını söylersem, kör kesilirsin

Kendi ayıbınla meşgul olursan
Çok ayıplı olsan da makbul olursun

HİKÂYE 110

Fitil gibi içmiş bir sarhoş vardı
Şarap onu tümüyle etkilemişti

Tortulu, saf derken o kadar şarap içmişti ki
Sarhoşluktan kendine hâkim olamıyordu

Ayık biri onun hâline acıdı
Tuttu onu bir çuvala oturttu

Yerine götürmek için sırtladı onu
Derken karşısına başka bir sarhoş çıktı

Her an birine sataşıyordu
Kötü kötü sarhoşluk ediyordu

İlk sarhoş çuvaldaydı ya
O sarhoşu gördü fena hâlde

Dedi: "Be zavallı! İki kadeh az içseydin
Benim gibi özgür, bir başına giderdin"

Onun kusurunu görüyor, kendininkini görmüyordu
Bizim hallerimiz de bundan fazla değil

Âşık olmadığın için kusur görüyorsun
Kuşkusuz böyle yaşamaya lâyık değilsin

Aşkın etkisini biraz görseydin
Bütün ayıpları hüner olarak görürdün

HİKÂYE 111

Aslan yürekli, düşmanı yere seren bir adam vardı
Beş yıl boyunca bir kadına âşık oldu

Put gibi güzel kadının gözünde
Tırnak ucu kadar bir ak vardı

Adam bu aklıktan habersizdi
Gerçi onun yüzüne çok bakmıştı

Âşık adam sırılsıklam âşıktı
Yârin gözündeki ayıbı nerden bilirdi?

Sonra adamın aşkı zayıflamaya başladı
Onun derdine bir ilaç bulundu

Kadının aşkı gönlünde azaldı
Onun işi kendine kolaylaştı

Adam yârin gözündeki ayıbı gördü
"Bu aklık ne zaman oldu?" dedi

Dedi: "Senin aşkın azaldığında
Benim gözüm o zaman kusurlandı

Senin aşkında azalma başladığında
Bu yüzden ayıp belirdi gözümde"

***

Vesveseden karıştırmışsın gönlünü
Kendi bir ayıbını da gör kör gönüllü!

Ne kadar ayıp arayıp duracaksın?
Bir kere de kendi ayıbını ara yakanda

Kendi ayıbın sana ağır gelince
Düşmezsin başkalarının ayıbının üstüne

HİKÂYE 112

Muhtesip bir adamı fena dövüyordu
Sarhoş dedi: "Muhtesip! Gazaplanma

Çünkü haram ekmek burada
Sarhoş edip yıksaydı yere

Sen benden beter sarhoş olurdun
Ama kimse görmez o sarhoşluğu

Bana daha fazla cefa etme
Biraz kendine bak; ibret al"

***

Başka biri dedi: "Ey yol çavuşu!
Oraya ulaşırsam ondan ne isteyim?

Dünyam onunla aydınlanınca
Ondan ne isterim ben, bilmiyorum

Daha güzel bir şey olduğunu bilsem
Oraya vardığımda onu isterim"

***

Dedi: "Cahile bak! Ondan haberin yok
Ondan kim bir şey ister? Ondan onu iste"

Adamın ne istediğini bilmesi iyidir
Ondan ne istersen, iyidir

Bütün âlemde haberdarsan ondan
Neyi iyi bilirsen, onu iste ondan

Kim onun halvet yurduna girerse
Zerre zerre aşinâ olur onunla

Kim kapısının toprağından koku bulursa
Rüşvetle geri döner mi yanından?

HİKÂYE 113

Ebu Ali Rûdbârî ölürken dedi:
"Beklemekten canım ağzıma geldi

Gökyüzünün bütün kapılarını açtılar
Cennette bana bir sedir kurdular

Güzel sesli kudsiler bülbül gibi
Şakıyorlar "Ey âşık, gel" diye

Şükret sonra sevinçle salın
Çünkü bu makamı kimse görmedi

Gerçi bunlar bağıştır, ilâhî yardımdır
Gerçekten canım elini çekiyor

Çünkü bana diyor: Bununla işin ne?
Uzun bir ömürdür beklettin beni

Şehvet sahipleri gibi az rüşvetle
Boyun eğecek biri miyim?

Senin aşkın benim canımla birlikte yoğruldu
Ben burada ne cennet ne cehennem bilirim

Yaksan, kül etsen de beni
Gerekmez bana senden başkası

Ben seni bilirim; ne dini ne kâfirliği
Sen vazgeçsen de ben bundan vazgeçmem

Ben seni isterim, seni bilirim, seni
Sen canımı bilirsin, canım da seni

Bütün âlemde istediğim sensin
Bu dünyam, öbür dünyam da sensin

Biraz olsun bu âşığın istediğini ver
Bir soluk olsun benimle beraber ol

Canım birazcık başını çevirirse senden
Al canımı, bende bir şey bırakma"

HİKÂYE 114

Hak Teâlâ dedi: "Temiz Davut
Kullarıma de ki: Ey bir avuç toprak!

Cennetim, cehennemim olmasaydı
Bana kulluk etmeniz çirkin mi olurdu?

Hiç nûr, hiç ateş olmasaydı
Benimle hiç işiniz olmaz mıydı?

Benim burada büyük hakkım var
Tapmamalısınız bana umutla, korkuyla

Ummak, korkmak söz konusu olmasaydı
Sizin benimle işiniz olur muydu?

Ben Tanrı olduğuma göre
Can u gönülden tapsınlar bana

Kuluma söyle, çeksin elini başkasından
Sonra bana hakkını vererek tapsın

Bizden başka ne varsa, karıştır
Karıştırdıktan sonra at, kır, boz

Her şeyi kırdın mı bir güzel yak
Sonra bir gün külleri topla

Bu külleri saç ondan sonra
Hiç izi kalmasın izzet rüzgârıyla

İşte böyle yaptığın zaman
Külden çıkacaktır istediğin

Seni huriyle, cennetle meşgul ederse
Seni kendinden uzaklaştırır; iyi belle"

HİKÂYE 115

Anlatılır; Mahmut has Ayaz'ı çağırdı
Taç giydirdi başına, tahta oturttu

Dedi: "Şâhlık verdim sana, asker senindir
Padişahlık sür; bu ülke senindir

Ben senin şâhlık etmeni istiyorum
Ayın, balığın kulağına küpe takmanı istiyorum"

Maiyetten, ordudan kim bunu duyduysa
Hepsinin kıskançlıktan gözü karardı

Herkes diyordu: "Bir şâh kölesine
Dünyada böyle saygı göstermedi aslâ"

Ama akıllı Ayaz o sırada
Sultanın yaptığından ağlıyordu

Herkes dedi: "Deli misin sen?
Bilmiyor musun, aklını mı kaybettin?

Hey köle! Sultanlığa eriştin
Böyle ağlamak da ne? Otur, sevin"

Derhal Ayaz cevap verdi onlara
Dedi: "Doğru yoldan çok uzaksınız

Haberiniz yok. Dünya şâhı
Kendinden uzaklaştırıyor beni

Beni meşgul ediyor şâh orduyla
Böylece ondan uzak kalayım diye

Cihan mülkünü bana verse de
Ben bir an onun yanından ayrılmam

Her ne derse, onu yapabilirim
Ama bir an bile ondan uzak olmak istemem

Onun saltanatını, işini ne yapayım?
Onun yüzünü görmektir benim saltanatım"

***

Hak bilir, Hakk'ı ister bir adamsan
Kulluk etmeyi öğren Ayaz'dan

Hey gece gündüz atıl kalan!
Daha ilk adım attığı yerde kalan

Behey münasebetsiz! Her gece senin için
Ululuk doruğundan melekler iner

Sen edepsiz adam gibi yerindesin
Ne gündüz ne gece bir adım atarsın

Ululuk doruğundan karşılamaya geldiler
Sen geri geri gidiyor, kaçınıyorsun

Ne yazık ki bu işin adamı değilsin
Bu dert kime söylenebilir ki?

Yolunda cennet, cehennem durdukça
Canın bu sırdan nasıl haberdar olur?

Bu ikisinden kurtulursan tümüyle
Bu devletin sabahı geceden doğar yüzüne

Cennetin gül bahçeleri bunların değildir
Çünkü İlliyyin akıl sahiplerinindir

Sen erler gibi bunu buna ver, onu ona
Geç git; gönlünü ne buna ver, ne ona

İkisinden geçtin mi tek olursun
Kadın olsan sen, erkek olursun

HİKÂYE 116

Rabia derdi ki "Ey sırları bilen!
Düşmanların dünya işini düzene sok

Dostlara da âhireti ver daima
Çünkü ben bu işten uzağım daima

Dünyada, âhirette müflis olsam
Bir an munisin olursam, gam yemem

Senden gelen müflislik yeter bana
Çünkü sen yetersin daima bana

Hani ya iki âleme bakarsan
Senden başka bir şey istersem, kâfirim"

***

Kim ona sahipse, her şey onundur
Köprü altındaki yedi deniz onundur

Ne var idiyse, varsa, var olacaksa
Benzeri vardır aziz Tanrı'dan başka

Ondan başka neyi ararsan, benzerini bulursun
Odur daima benzeri olmayan, lâzım olan

HİKÂYE 117

Ufukları yaratan Tanrı perdelerin üstünden
Davut Peygamber'e hitap etti

Dedi: "Dünyada ne varsa
Güzel, çirkin, açık, gizli

Benden başka hepsine bedel bulursun
Ama bana bedel veya eş bulamazsın

Bana bedel yok ya; bensiz kalma
Yeterim senin canına; hiç uğraşma

Sana lâzım olan benim; tut bu halkayı
Bir an bile lâzım olandan gafil kalma

Bir an bile bensiz canının bekasını isteme
Benden başka ne çıkarsa karşına, isteme"

***

Ey dünyaya sahip olmak isteyen!
Gece gündüz bu işin derdinde olan

İki dünyada da maksadın odur
Bir deneme için olsa da mabudundur

Şu dolambaçlı dünyayı satmak ister sana
Sen dünyada satma onu bir şeye

Ona tercih ettiğin her şey puttur
Canını ona tercih edersen, kâfirsin

HİKÂYE 118

Buldular adı lat olan o putu
Sumenat'ta Mahmut'un askerleri

Hindûlar put için kalktılar
Putun ağırlığının on katı altın önerdiler

Şâh aslâ onu satmak istemedi
Bir ateş yaktırdı, derhal yaktı

Serkeşin biri dedi: "Yakmamalıydı
Altın, puttan iyidir; onu satmalıydı"

Dedi: "Korktum, kıyamet gününde
Derse Tanrı o kalabalığın başında

Azer ile Mahmut'a kulak verin
Biri put yontucu, öbürü put satıcıydı"

Anlatılır; Mahmut ateş yaktırınca
Ateşperestlerin putunu yakınca

İçinden yirmi batman mücevher çıktı
İstenilen şey bedava elde edildi

Şâh dedi: "Lat'ın layığı buydu
Tanrı'dan benim mükafatım buydu"

***

Kır sahip olduğun bütün putları
Put gibi derbederce kalma ayak altında

Puta benzeyen nefsi yak dostun şevkiyle
İçinden birçok mücevher dökülsün böylece

Can kulağıyla duydunsa Elest'i
"Belî" demekten çekinirim deme

Elest ahdini ettin önceden
"Belî" demekten kaçınma daha fazla

Mademki ikrar ettin onu önceden
Bunu inkâr etmek doğru olur mu?

Ey Elest'i ikrar eden önce
Elest'i inkâra kalkan sonra

Madem başlangıçta bir ahit yaptın
Nasıl sonra vazgeçebilirsin?

Sana lâzım olan odur; uzlaş onunla
Neyi kabul ettiysen; vefalı ol; yamuk yapma

Anlatılır; şâhlar şâhı Mahmut
Hindûlarla savaş için Gazneyn'den ayrıldı

Hint askerlerini çok kalabalık gördü
Bu kalabalık yüzünden canı sıkıldı

O gün âdil şâh adakta bulundu
Dedi: "Bu orduya galip gelirsem

Ne kadar ganimet alırsam burada
Hepsini ulaştırayım yoksullara"

Sonunda şehriyar muzaffer oldu
Hadde hesaba gelmez ganimet alındı

Ganimetlerin bir parçası bile
Yüz hikmet sahibinin tahmininden fazlaydı

Sayısız ganimet elde edilince
O kara yüzlüler bozgun yiyince

Şâh adamlarından birini çağırdı
Dedi: "Yoksullara ulaştır bu ganimeti

Çünkü baştan Hakk'a nezirde bulundum
Bu ahdime dürüstçe vefa etmeliyim"

Herkes dedi: "Bunca mal ile altın
Bir avuç habersize nasıl verilir?

Ya askere ver; yoksa kinlenirler
Ya söyle, hazineye götürsünler"

Şâh bu düşünce içinde bocaladı
Bununla onun arasında şaşkın kaldı

Ebülhüseynî derler bir bilge vardı
Ama âşık, divâne bir adamdı

Askerlerin arasından geçiyordu
Şâh onu uzaktan görünce

Dedi: "Şu divâneye emredeyim
Ona sorayım; ne derse onu yapayım"

Çünkü o şâhtan, askerden uzaktır
Sözünü yerinde, garazsız söyler

Cihan şâhı o divâneyi çağırdı
Sonra meseleyi ona anlattı

Âşık divâne dedi: "Padişahım
Burada işin ikiye ayrıldı

Tanrı'yla bir daha işin olmayacaksa
İki yolun hangisi olsun diye düşünme

Tanrı'yla yine işin olacaksa
Burada kuruşu esirgeme; et hayâ

Tanrı sana zafer verdi, işini rast getirdi
O yapacağını yaptı; seninki hani?"

Sonunda Mahmut ganimeti dağıttırdı
O şehriyar övülen Mahmut oldu

***

Başka biri dedi: "Hazretin huzuruna giden!
Orada ne revaçtadır, buradan götürsem?

Söyle bize; düştüm madem bu sevdaya
Hangisi daha revaçtaysa, onu götürelim oraya

Şâhlara götürülen hediye nefis olmalıdır
Hediyesiz giden insan pinti değil de nedir?"

***

Dedi: "Soruyu soran! Beni dinlersen
Orada bulunmayan şeyi götürmelisin

Buradan götüreceğin şey orada varsa
Onu götürmek yakışır mı sana?

Orada bilgi var, sırlar var
Ruhanîlerin ibadeti çokça var

Can yangısıyla gönül derdi götür çokça
Çünkü bunların izini gösteremez kimse orada

Dertle senden bir âh çıkarsa
Götürür ciğer kokusunu ta huzura

Has yerin senin canının içidir
Canının kabuğu senin itaatsiz nefsindir

Ahın eğer has yerden çıkarsa
İşte o zaman derhal kurtulursun"

HİKÂYE 120

Züleyha'nın ihtişamı, saltanatı vardı
Gitti, Yusuf'u zindana attırdı

Bir hizmetkâra dedi: "Oturt onu şimdi
Sonra elli sopa vur ona kuvvetli

Ger kolunu, vur Yusuf'un bedenine
Ta uzaktan onun âhını işiteyim"

O hizmetkâr geldi, işini yapamadı
Yusuf'un yüzünü görünce içi elvermedi

Talihli adam bir post gördü
Postu tuttu, elini gerdirdi

Adam her sopa vurduğunda
Yusuf âh ediyordu iniltiyle

Züleyha uzaktan sesi işitince
Derdi: "Hey sabırlı! Daha sert vursana"

Adam dedi: "Güneş yüzlü Yusuf
Züleyha seni görmeye gelirse

Sende sopa izlerini görmezse
Şüphesiz kıvrandırır beni

Sırtını aç, sonra sık dişini
Dayan birkaç kuvvetli sopaya

Gerçi bu darbe zarar verir sana
Seni görünce görür izleri"

O zaman Yusuf soyundu
Yedi kat gökte velvele koptu

Adam derhal elini kaldırdı
Öyle bir vurdu ki Yusuf'u yere serdi

Züleyha bu kez o âhı duyunca
Dedi: "Yeter! Bu âh yerinden geldi

Bundan önceki âhlar önemsizdi
Bu seferki âh başka yerden geldi"

***

Bir matemde yüz ağıtçı varsa
Dert sahibinin âhı etkili olur

Bir halkada yüz gamlı bulunsa
Halkanın kaşı matemli kişi olur

Dert sahibi olmadığın sürece
Tek olmazsın mertlerin safında

Kimde aşk derdi, yanışı varsa
Ne gündüz karar bulur ne gece

HİKÂYE 121

Bir efendinin tezcanlı, zenci kölesi vardı
Bu köle dünya işlerinden el etek çekmişti

Bu temiz kalpli köle geceleri
Sabahlara kadar ibadet ederdi

Efendisi dedi: "Çalışkan köle
Gece kalktığında uyandır beni de

Abdest alayım, seninle namaz kılayım"
Köle onun sözüne cevap verdi

Dedi: "Bir kadının doğum sancısı tutunca
Revadır kimse onu uyandırmasa

Senin bir derdin varsa, uyanık olursun
Gece gündüz aylak değil, ibadette olursun

Seni uyandıracak biri lâzımsa
Gerekir senin işini yapacak biri daha"

***

Kimde bu özlem, bu dert yoksa
Toprak yağsın başına! Adam denmez ona

Kim bu gönül derdiyle yoğrulmuşsa
Gözüne görünmez cennet de, cehennem de

HİKÂYE 122

Ebu Ali Tûsî zamanının pîriydi
Gayret, çaba vadisinin yolcusuydu

Onun nimetle, izzetle ulaştığı yere
Ulaşmış mıdır bir kimse, bilmem ki

Dedi: "Yarın cehennemlikler inleyerek
Cennetliklere sorar açıkça

Cennetin hoşluğundan, vuslatın zevkinden
Bahsedin, bize hâlinizi anlatın"

Cennettekiler bir ağızdan dedi: "Şimdi
Cennetin hoşluğu diye bir şey kalmadı

Çünkü mükemmel cennette bize
O cemal güneşi yüzünü gösterdi

Onun cemâli bize yaklaşınca
Sekiz cennet utancından karardı

Cana can katan o cemâlin parlaklığında
Cennetin ne adı kaldı ne nişanı

Cennetlikler söyleyince hâlini
Cehennemlikler cevap için çıkar öne

Ey cennetleri unutanlar
Ne dediyseniz öyledir, öyle

Biz hoş olmayan bir yerdeyiz
Baştan ayağa kadar ateş içindeyiz

Yüzünü gösterince size açıkça
Yarin yüzünden ayrı kalmanın hasreti

Anladık biz düştüğümüzü
Öyle bir yüzden ayrı düştüğümüzü

Özlem ateşiyle, şad olmayan gönlümüz
Unutturdu gitti bize cehennem ateşini"

***

Bu ateş nereye düşecek olsa
Cehennem ateşinden haberi mi olur?

Kim onun yolunda hasrete düşerse
Gayretinden neler yapmaz ki?

Hasret, âh, yara lâzımsa sana
Yara içinde zevk, rahat lâzımsa sana

Böyle bir yerde yaralandıysan
Ruhun halvet yerinin mahremi olursun

Yaralı biriysen, âlemden dem vurma
Dağla dur yaranı, çok konuşma

HİKÂYE 123

Niyaz dolu biri Nebî'den istedi
Bir seccade üstünde namaz kılmayı

Peygamber ona izin vermedi, dedi:
"Sıcak kum ile toprak var şimdi

Yüzünü koy sıcak kuma, toprağa
Her yaralının dağlanması gerek zira

Ruhunun yarasını görüyorsun ya
Dağlanmak iyi gelir yaralıya"

***

Çıkarmazsan gönül yarasını burada
Nasıl bakmak mümkün olur sana?

Gönül dağını getir; dert meydanında
Gönül sahipleri adamı tanır dağıyla

***

Başka biri dedi: "Yol sahibi!
Gözlerimiz bu vadide karardı

Bu yol çok tehlikeli görünüyor
Arkadaş, kaç fersah uzunluğunda bu yol?"

***

Dedi: "Yol üstünde yedi vadi var
Yedi vadiyi geçince, dergâh var

Dünyada bu yoldan geri dönen olmadı
Bu yolun uzunluğunu bilen yok

Bu uzun yoldan dönen olmadığına göre
Hey sabırsız! Nasıl haber verilir sana?

Gidenler orada tümüyle kayboldu
Hey habersiz! Sana nasıl haber versinler?

İşin başında talep vadisi vardır
Ondan sonra engin aşk vadisi gelir

Üçüncü vadi marifet vadisidir
Dördüncü vadi istiğna vadisidir

Beşincisi temiz tevhid vadisidir
Altıncısı zorlu hayret vadisidir

Yedincisi fakr, fenâ vadisidir
Buradan ötesine gitmen mümkün değildir

Cezbeye düşersin, ilerlemez olursun
Bir damla isen, deniz olursun"

BİRİNCİ VADİ: TALEP

Girdiğin zaman talep vadisine
Yüz türlü zorluk çıkar her an karşına

Burada her nefeste yüz belâ vardır
Feleğin papağanı burada sinek olur

Yıllarca çalışıp çabalaman gerek burada
Çünkü haller dönüşür durur burada

Burada mülkü bırakman gerekir
Burada varını yoğunu yitirmen gerekir

Burada kan içinde kalman gerekir
Her şeyden tamamen sıyrılman gerekir

Elinde hiçbir şeyin kalmayınca
Gönlünü her şeyden arıtman gerekir

Gönlün sıfatlardan arındığında
Parlamaya başlar zât nûru Tanrı tapısından

O nûr gönlünde açıkça parlayınca
Bir talebin bin olur gönlünde

Onun yolunda ateş çıkacak olsa
Hoş olmayan yüz vadi belirecek olsa

Onun şevkiyle kendini deli gibi
Ateşe atar pervâne gibi

Kendi müştaklığıyla sırları talep eder
Kendi sâkîsinden bir yudum ister

O bâdeden bir yudum içtiğinde
İki âlemi unutur gider tümüyle

Denize dalar, dudağı kuru kalır
Candan cânanın sırrını ister

Sırrı öğrenme arzusundan olacak
Can alıcı ejderhadan korkmaz

Küfür, lânet birlikte çıksa karşısına
Kabul eder ve bir kapı açılır ona

Kapı açılınca ne küfür ne din kalır
Çünkü kapının ötesinde bu ikisi yoktur

HİKÂYE 124

Amr bin Osman-ı Mekkî Harem'de
Bu "gencname"yi aldı kaleme

Dedi: "Hak bu temiz canı verdi
İnsan bedenine; su ile topraktı

Murat etti, bütün meleklerin
Candan ne haberi olsun, ne işareti"

Dedi: "Ey gökteki ruhanîler!
Âdem'in önünde secde edin şimdi

Hepsi toprağa baş koydu
Kuşkusuz biri o temiz sırrı görmedi"

İblis geldi, dedi: "Bu kez
Kimse benim secde ettiğimi göremez

Başımı bedenimden ayırsalar
Bu boynum olsa da gam değil

Ben biliyorum, Âdem toprak değil mi
Sırrı gördükten sonra baş koyarım, mühim değil"

İblis'in başı yerde değildi
Sırrı gördü, çünkü pusudaydı

Hak Teâlâ ona dedi: "Ey yol casusu!
Sen burada yaptın sır hırsızlığı

Gizlice koyduğum hazineyi gördün
Âleme ifşa etmemen için seni öldüreyim

Çünkü asker yokken gizlice
Padişah hazine gömerse bir yere

Bir kimse onun gömüsünü görürse
Öldürür onu, çizgiyi çeker canına

Sen de gördün madem hazineyi
Başının kesilmesi gerekir şimdi

Şimdi başını bedeninden ayırmazsam
Bu sözü bütün âleme yayarsın"

Dedi: "Yarabbî, süre tanı şu kuluna
Bir çare bul şu perişan kuluna"

Hak Teâlâ dedi: "Süre tanıdım sana
Ama lânet halkasını geçirdim boynuna

Adını yalancı olarak yazacağım
Kıyamete kadar itham altında kalacaksın"

Sonra İblis dedi: "O tertemiz hazine
Bana göründü ya; niye korkayım lânetten?

Lânet de sana ait, rahmet de
Kul da senindir, kısmet de

Kısmetim lânet olduysa, korkum yok
Zehir de gerekli, hep panzehir değil ya

Halkı rahmet ister gördüm
Ben edepsiz, lâneti kabul ettim

Lânetini rahmet gibi isteyen kul yok
Lânetin kulu benim, benden düşkünü yok"

***

Talipsen böyle talebin olmalıdır
Sen talip değilsin, mânâda galipsin

Gece gündüz onu bulamıyorsan
O kayıp değil; senin talebin eksik

HİKÂYE 125

Şiblî öleceği sırada tedirgindi
Gözünü yummuş, gönlü bekleyişteydi

Beline hayret zünnarını kuşanmıştı
Kül üstüne oturmuş kalmıştı

Kâh gözyaşları küle düşüyordu
Kâh başına kül saçıyordu

Birisi sordu: "Böyle bir vakitte
Zünnar kuşananı gördün mü?"

Dedi: "Yanıyorum, ne yapayım, ne edeyim?
Kıskançlığımdan eriyorum, ne edeyim?

Canım iki âlemden de vazgeçti
İblis'i kıskanmaktan yanıyor şimdi

Çünkü ona "lânetlik" hitabı geldi
Bu nispet kimseye verilmedi, hayıflanıyorum

Şiblî ciğeri yanık, susuz kalmıştır
O başkasına bir şey vermektedir"

***

Şâhın elinden gelen şey senin için farklıysa
Taş veya mücevher olsa, değilsin yol adamı

Mücevherle aziz, taşla düşkünsen
Şâhın bir işi olmaz burada

Taş ile mücevher, dostun, düşmanın değil
Şuna bak; bunlar kimin elinden gelir?

Sarhoş mâşuk sana taş atarsa
İyidir başkasından mücevher almandan

Adam olmak gerek taleple bekleyişte
Her zaman canını saçmalıdır bu yolda

Ne bir an talepten geri kalır
Ne bir an dinlenmesi mümkün olur

Bir an bile talepten geri kalırsa
Dinden çıkar, bu yolda edepsiz olur

HİKÂYE 126

Bir aziz dertli Mecnûn'u gördü
Yoldaki toprakları eliyordu

Dedi: "Mecnûn! Ne arıyorsun böyle?"
Dedi: "Leylâ'yı arıyorum kesinlikle"

Dedi: "Leylâ'yı niye toprakta arıyorsun?
Yol toprağında temiz inci bulunur mu?"

Dedi: "Ben onu her yerde arıyorum
Bakarsın bir an bir yerde bulurum"

HİKÂYE 127

Zamanın imamı Yusuf-i Hemedanî
İşleri gören, dünya sırlarının sahibi

Dedi: "Göz sahibi bakacak olursa
Her şeye yukarıdan, aşağıdan

Her zerre bir başka Yakup'tur
Kaybolmuş Yusuf'un haberini sorar

Onun yolunda dert, bekleyiş gerekir
Her ikisinde de zaman geçmelidir

Bu ikisinde bir şey bulamazsan
Başını çeviririm deme bu sırlardan

Talep yolunda sabır gerek adama
Sabır hiç olur mu dert sahibinde?

Sabırlı olman gerek çokça; yoksa
Bir yerde yol bulursun biri vasıtasıyla

Ana karnındaki çocuk gibi ol
Öylece otur kendi kendine; kendinle ol

Kendi içinden bir an bile çıkarım deme
Ekmek lâzımsa sana, kan iç bir süre

Ana karnındaki çocuğun gıdası kandır
Bunca sevda dışarda yaşanır

Kan iç; sabretmeye çalış adam gibi
Böylece ibadet derdiyle düzelsin işin"

HİKÂYE 128

Mehne şeyhinin içi çok daralıyordu
Çıktı kırlara, gözleri kanlı, yürek iki parça

Uzaktan yaşlı bir köylü gördü
Öküzünü bağlıyordu; yüzü nûr saçıyordu

Şeyh ona yaklaştı, selâm verdi
Anlattı ona içindeki sıkıntı hâlini

İhtiyar dinleyince dedi: "Ey Ebu Said!
Yeryüzünden yüce Arş'a kadar

Her tarafı darıyla doldursalar
Bir kere değil, yüz kere tekrarlasalar

Bir kuş yemlenmeye gelse
Bir darı yese bin sene boyunca

Ondan sonra bu uzun sürede
Kuş dünyayı dolaşsa yüz kere

Hâlâ onun kapısından bir koku alır
Ebu Said! Bu zaman bile kısadır"

***

Taliplerin çok sabretmesi gerekir
Herkes olamaz sabır talibi

İçerde talep ortaya çıkmazsa
Nafede kandan misk oluşmaz

İçerde bir talep uyanınca
Bütün felek kalır kan içinde

Kimde talep yoksa, murdardır
Diri değildir o; duvar sûretidir

Kimde talep yoksa, hayvandır
Allah korusun, cansız bir sûrettir

İnci hazinesi geçerse eline
Daha hararetli olmalısın talepte

Kim inci hazinesiyle mutlu olursa
Hem o hazine yüzünden kalır bağda

Kim yolda bir şeye takılır kalırsa
O şey putu olur; o da put oyuncusu

Kıt görüşlüysen, gönlünü yitirirsin
Keskin şarapla fitil gibi sarhoş olursun

Birazcık meyle sarhoş olma sen de
Talepte bulun; bu işin sonu yok zira

HİKÂYE 129

Bir gece Mahmut askersiz yürüyordu
Yolda toprak eleyen birini gördü

Her yerde toprak kümesi yığılıydı
Şâh bunu görünce kolbağını çözdü

Toprak yığınının üstüne attı
Sonra atını rüzgâr gibi sürdü

Şehriyar ertesi gece yine geldi
Onu yine aynı işle meşgul gördü

Dedi: "Dün gece bir şey elde ettin
On âlem haracını kolayca buldun

Yine hâlâ toprak mı eliyorsun?
Padişahlık et; kimseye muhtaç değilsin"

Toprak eleyen dedi: "Onu böyle buldum
Öyle bir hazineyi gizlice bundan buldum

Devlet yüzünü güldü bana bu konuda
Benim işim budur artık yaşadıkça"

***

Bu kapının adamı ol ki açılsın sana
Başını çevirme buradan; yol gösterilsin sana

İki gözünden başkası kapalı değildir
Sen talep et; bu kapı kapalı değildir

3355

HİKÂYE 130

Kendini bilmez biri yakarıyordu Tanrı'ya:
"Allahım artık bir kapı aç bana"

Meğer oraya oturmuştu Rabia; dedi:
"Hey gafile bak! Bu kapı ne zaman kapalıydı ki?

İKİNCİ VADİ: AŞK

Bundan sonra aşk vadisi çıkar karşıya
Ateşler içinde kalır kim oraya varırsa

Kişi bu vadide ateşten başka şey olmasın
Kim ateş değilse, yaşayışı hoş olmasın

Âşık dediğin ateş gibi olur
Hararetle koşan, yakıcı, serkeş olur

Bir an bile sonunu düşünmez
Yüz dünyayı ateşe çeker güzelce

Bir an bile ne kâfirlik bilir, ne din
Zerre kadar ne şüphe bilir, ne yakin

İyi ile kötü onun yolunda bir olur
Zaten aşk gelince ne bu, ne o olur

Hey mübahi! Bu söz senin değildir
Dinden dönmüşsün; dişine göre değildir

Nesi varsa, tümüyle elinden çıkarır
Dostun vuslatıyla nazlanır da nazlanır

Başkalarına yarın vaadi vardır
Ama onun nakdi de buradadır

Kişi tümüyle yakmadıkça kendini
Gam yemekten nasıl kurtulabilir ki?

İbrişim kendi varlığında yanmadıkça
Nasıl bel bağlanır ferahlatıcı ilaca?

Yanıp yakılırken sürekli çırpınır
Nihayet aniden kendi yerine ulaşır

Balık denizden karaya düşünce
Çırpınır durur belki denize düşerim diye

Burada aşk ateştir, akıl ise duman
Aşk gelince akıl kaçar hemen

Akıl aşk sevdasında üstat değildir
Aşk anadan doğma aklın işi değildir

Gaybdan sana bir göz bağışlanırsa
Burada görürsün aşkın nereden geldiğini

Her bir yaprak aşkın varlığıyla
Başını meyveye atmış aşk sarhoşluğuyla

Sende gayb gözü açılırsa
Sırdaş olursun dünya zerreleriyle

Gözünü açarsan akıl gözüyle
Aşkın başını, ayağını göremezsin aslâ

Aşk için tecrübeli adam gerek
Aşk için özgür olan insan gerek

Senin ne tecrüben var, ne âşıksın
Bir ölüsün sen; aşka nasıl yaraşırsın?

Yüz bin diri gönül gerek bu yolda
Yüz can saçsın böylece her solukta

Zengin bir adam evinden yurdundan oldu
Şerbetçi bir çocuk yüzünden biçare oldu

Aşkının şiddetiyle sevdalandı
Bütün elaleme rezil oldu

Ne kadar malı, akarı varsa
Satıyor, şerbet alıyordu ondan

Hiçbir şeyi kalmayınca yoksullaştı
Bir iken yüz oldu zavallının aşkı

Gerçi ona ekmek veriyorlardı
O hep açtı; canından bezmişti

Eline ne kadar ekmek geçerse
Hepsini satıyor, şerbet alıyordu

Daima aç hâlde otururdu
Yüz kişiye yetecek şerbet almak için

Birisi sordu ona: "Hey perişan işli!
Aşk nedir? Açıkla bu işin sırrını"

Dedi: "Şudur: Yüz âlem malını
Satarsın bir içimlik şerbet için"

***

Böyle bir iş gelmezse kişinin başına
Nereden bilecektir aşkı, derdi?

HİKÂYE 132

Leylâ'nın ailesi bir an bile
Sokmuyordu Mecnûn'u kabile içine

Bir çoban vardı, o çölde yaşardı
Sarhoş Mecnûn ondan post satın aldı

Eğildi, postu üstüne geçirdi
Böylece kendini koyuna benzetti

O çobana dedi: "Allah aşkına
Koy beni koyunların arasına

Leylâ'ya doğru sür sürüyü, ben ortada
Bir an için alayım Leylâ'nın kokusunu

Sevgiliden gizli olarak post içinde
Bir an dosttan nasibimi alayım

Sende bir an böyle dert olsaydı
Her kılının dibinde bir mert olurdu

Ne yazık ki mertlerin derdi yok sende
Meydan erlerinin nasibi yok sende"

Nihayet Mecnûn post içine girdi
Sürüyle gizlice yârin yurduna gitti

İlkin ona güzel bir coşku geldi
Ama sonra aklı başından gitti

Aşk gelip su başından aşınca
Çoban tuttu onu, götürdü çöle

O sarhoşun yüzüne su serpti
O ateş suyla biraz sakinleşti

Ondan sonra bir gün sarhoş Mecnûn
Bir toplulukla çölde oturuyordu

Kabilesinden biri Mecnûn'a dedi:
"Çok çıplak kalmışsın ey yüce başlı

Hangi elbiseyi daha çok seversen
Söyle bana, derhal getireyim"

Dedi: "Her giysi lâyık değildir dosta
Hiçbir iyi giysi tanımam posttan başka

Ben koyun postu isterim
Kötü göz için üzerlik yakarım

Mecnûn'un atlası, ipeği posttur
Kim Leylâ'yı severse, post ister

Ben post içinde Leylâ'nın kokusunu aldım
Posttan başka bir giysi giyer miyim?

Gönül post ile dosttan haber aldı
Özüm kalmadı madem, postum olsun"

***

Aklını senden almak için aşk gerekir
Sonra da sıfatlarını değiştirir

Sıfatlarının silinmesinde en küçük işin
Canı bağışlamak, saçmalıkları terktir

Böyle yüce başlıysan, ayak bas yola
Can feda etmek oyun değildir zira

HİKÂYE 133

Ayaz'a âşık oldu müflisin biri
Her mecliste yayıldı bu söylenti

Ayaz ata binecek olduğunda
O haktanır yoksul başlardı koşmaya

Meydana girince o misk kokulu
O rint toptan başkasına bakmazdı

Mahmut'a anlattılar bu durumu
Ayaz'a âşık oldu o zavallı

Ayaz ertesi gün meydana girince
O rint koşuyordu olanca aşkıyla

Gözünü dikmişti Ayaz'ın topuna
Top gibi çevgen yemişti âdeta

Sultan gizlice baktı ona
Gördü canını arpa, yüzünü saman gibi

Sırtı çevgen gibiydi, top gibi dönüyordu
Meydanın her yanına top gibi koşuyordu

Mahmut çağırdı onu, dedi: "Hey yoksul!
Padişahla aşık atmak mı istiyorsun?"

Rint dedi: "Yoksul desen de bana
Senden az değilim aşk oyununda

Aşk ile iflas yan yanadır
Bu sermaye, sermayesizliktir

Aşk iflastan alır tuzunu
Hiç kuşkusuz aşk müflise yakışır

Sen dünyaya sahipsin, gönlünü parlatmışsın
Aşkta benim gibi gönlü yanık gerekir

Senin sahip olduğun, vuslat aracıdır
Sabret hele bir an ayrılık derdine

Neden vuslat için böyle düzen tutarsın?
Ayrılığa dayan bakalım, aşk adamıysan"

Şâh dedi: "Hey varlıktan habersiz olan!
Neden hep topa bakıyorsun?"

Dedi: "Çünkü topun başı benim gibi döner
Ben onun gibi bulanmışım, o benim gibi

Benim kadrimi o bilir, ben onunkini
İkimiz de bir topuz onun çevgeninde

İkimiz de baş dönmesine uğramışız
Başsız, bedensiz hâlde can koymuşuz

Onun benden haberi var, benim ondan
Onun hakkında gamla dertleşiriz

O top benden devletli olmuştur
Çünkü zaman zaman atının nalını öper

Gerçi top gibi başsız, ayaksızım
Ama ben toptan çok mihnet çekerim

Top çevgenle bedenine darbe alır
Şu âşık yoksul darbeyi canına alır

Topun gerçi sayısız yarası vardır
Ama Ayaz onun peşinden koşmaktadır

Ben ondan fazla darbe alıyorum
O peşimde değildir; ben ondan öndeyim

Top onun huzuruna düşer zaman zaman
Oysa bu yoksul uzak düşmüştür her zaman

Top nihayet onun huzuruna çıkar
Vuslatın ardından sevince boğulur

Ben onun vuslatından nasiplenemiyorum
Top vuslata eriyor, beni geçiyor"

Şehriyar ona dedi: "Hey yoksulum!
Şimdi karşımda müflislik ettin

Hey zavallı! Yalan söylemiyorsan
Müflisliğinin tanığı var mı?"

Dedi: "Canım durdukça müflis değilim
İddiacıyım; bu meclisin ehli değilim

Ama aşkta canımı feda edersem
Müflisliğimin işareti olur can vermem

Ey Mahmut! Sende aşkın mânâsı hani?
Saç canını, yoksa etme aşk davası"

Bunu söyledi; dünyada bir canı vardı
Cânanın yüzüne karşı birden can verdi

O rint onun uğruna can verince
Üzüntüden dünya karardı Mahmut'un gözünde

***

Sence can vermek küçük bir şeyse
Gel de gör tasarrufun ne olduğunu

Sana derlerse; bir an gir içeri
Böylelikle işitirsin çan sesini

Öyle başsız, ayaksız biri olursun
Sahip olduğunun tümünü kaybedersin

Haber almak için düşersen bu yola
Aklın, canın alt üst olur sonra

HİKÂYE 134

Acem diyarına düştü Araplardan sefih biri
Acem âdetleri karşısında şaşkına döndü

O habersiz seyrederek gidiyordu
Nasılsa yolu bir kalenderhaneye düştü

Başını, ayağını tanımaz bir avuç rint gördü
Tek söz etmeden iki âlemi oynamışlardı

Hepsi de usta mı usta kumarbaz
Pislikte her biri ötekinden temiz

Her birinin elinde tortulu şarap testisi
Tortulu şarap içmeden bulmuş kafayı

Görünce o topluluğu, onlara meyillendi
Aklı, canı sel yoluna girdi

Kalender görünce böyle onu
Aklının, canının kapıldığını

Dediler ona: "Boş herif, gir içeri"
O da içeri girdi; olanlar oldu

Rindin biri onu şarapla sarhoş etti
Kendisini kaybetti, silindi mertliği

Çok parası, malı mülkü vardı
Birisi bir sürüşte her şeyini götürdü

Bir rint geldi, çokça tortulu şarap içirdi
Sonra kalenderhaneden çıplak hâlde kovdu

Adam öylece gidiyordu Arapların yanına
Çıplak, müflis, canı susamış, dudağı kuru

Kabilesinden olanlar dedi: "Pek bir perişansın
Hani altının, gümüşün? Nerede yattın?

Altın, gümüş gitti; perişanlık geldi başına
Acem diyarına gitmek uğursuz geldi sana

Haydutlar mı kesti yolunu? Nereye gitti malın?
Anlat ki ben de bileyim hâlini"

Dedi: "Sallana sallana gidiyordum yolda
Yolum düştü aniden bir kalenderhaneye

Artık bundan ötesini bilmiyorum
Altın, gümüş gitti; biçare kaldım"

Dedi: "Şu kalenderleri anlat hele"
Dedi: "Anlattım ya: Gir içeri!"

Arap yokluk dünyasına dalmıştı
Aklında kala kala "Gir içeri!" sözü kalmıştı

***

Ya bas ayağını yola, ya al başını git
Kurtar canını veya bunu candan kabul et

Candan kabul edersen aşk sırlarını
Can saçarak aşk işinde baştan geçersin

Canını saçarsın, çıplak kalırsın
Sana kala kala "Gir içeri!" sözü kalır

HİKÂYE 135

Yüce himmetli, kemal sahibi biri vardı
Cemal sahibi birine âşık oldu

Tesadüfen bu âşık adamın maşuğu
Hazeran dalı gibi inceldi, sarardı

Aydınlık gündüz gözünde karardı
Ölüm uzaktan geldi; yakınlaştı

Âşık adama durumu bildirdiler
Elinde bir bıçak, koşarak geldi

Dedi: "Cânanımı derhal öldüreceğim
Eceliyle ölmesin bu dilber"

İnsanlar dedi: "Çok karışmış aklın
Sen bunda ne hikmet görüyorsun?

Kan dökme; böyle öldürmekten vazgeç
Zaten birazdan kendisi ölecek

Bir ölüyü öldürmekten ne olur ki?
Ölünün başını kesmez cahilden başkası"

Dedi: "Sevgili benim elimden ölürse
Ona kısas olarak öldürürler beni de

Sonra mahşer günü kalabalık önünde
Onun için yakarlar beni mum gibi

Onun için öldürülmüş olurum bugün
Yarın onun yüzünden yakılırım; bana yetmez mi?

Burada, orada muradım gerçekleşir
Adım 'onun için öldürülen, yakılan' olur"

3485

***

Âşıklar bu yolun fedaisi olmuştur
İki âlemden de elini çekmiştir

Can zahmetini ortadan kaldırmışlardır
Gönüllerini tümüyle dünyadan çekmişlerdir

Can ortadan kalkınca, kendi canı olmadan
Kendi cânanıyla halvete girmişlerdir

HİKÂYE 136

Halilullah can çekişme hâlindeydi
Azrail'e canını kolayca teslim etmiyordu

Dedi: "Geri çekil; söyle padişaha
Kendi Halilinden can isteme"

3490

Hak Teâlâ dedi: "Sen Halil isen
Kendi haliline canını teslim edersin

Senden kılıçla can almak mı gerek?
Kim kendi halilinden canını esirger?"

Birisi dedi: "Ey dünyanın ışığı!
Neden Azrail'e vermiyorsun canını?

Âşıklar bu yolun fedaileridir
Sen neden canını gözetirsin?"

Dedi: "Ben nasıl terk edeyim canımı?
Çünkü Azrail oradadır

Ateş üstündeyken ben Cebrail geldi
Dedi: Halil! Benden bir şey dile

Ona bile bakmadım o anda
Çünkü engel oldu İlah'a giden yolda

Ben Cebrail'den bile yüzümü çevirdim
Canımı Azrail'e nasıl veririm?

Verememem güzel güzel canımı
Ondan işitmezsem "Canını getir" sözünü

Can vermem için emir gelirse
Beş para etmez dünya dolusu canım olsa

İki âlemde nasıl veririm canımı kimseye?
Ama o söylerse; söz biter orada"

ÜÇÜNCÜ VADİ: MARİFET

Ondan sonra görünür gözüne
Engin mi engin marifet vadisi

Hiç kimse yoktur ki bu yolda
Gidiş geliş hâlindedir türlü yollarda

Buradaki hiçbir yol benzemez başka yola
Beden yolcusu başkadır, can yolcusu başka

Can ile beden eksikliği, kemali ile
Terakki ve zeval hâlindedir daima

Kuşkusuz birçok yol çıkar karşıya
Her yol kendi yolcusunun haddine göre

Mümkün mü hiç bu Halil yolunda
Müptela örümcek yoldaş olsun file

Herkesin seyri kendi kemaline göredir
Herkesin yakınlığı kendi hâline göredir

Sivrisinek ne kadar uçsa da
Erişebilir mi kasırganın kemaline?

Kuşkusuz seyir hâli çeşitli olunca
Hiçbir kuş aynı seyirli olmaz aslâ

Marifet burada farklılık gösterir
Biri mihrabı, diğeri putu bulmuştur

Marifet güneşi doğacak olursa
Bu yüce sıfatlı yolun göklerinde

Herkes kendi gücünce görür olur
Hakikatte kendi makamını bulur

Bütün zerrelerinin sırrı aydınlanır
Dünya külhanı ona gül bahçesi kesilir

İçinden kabuğu değil, özü görür
Dosttan başka zerreyi görmez olur

Ne görürse hep onun yüzünü görür
Zerre zerre hep onun civarını görür

Yüz binlerce sır örtü altından
Yüzünü gösterir sana güneş gibi

Yüz binlerce kişi hep kaybolur
Sonunda bir kişi sırları görür olur

O kişide kamil bir can olmalıdır
Böyle biri bu denizde dalgıçlık edebilir

Sırlar yüzünden sende zevk uyanırsa
Her zaman yeni bir şevk uyanır sende

Tam mânâsıyla susuzluk buradadır
Yüz binlerce kan burada helal olur

Yüce Arş'a kadar uzatsan elini
"Daha yok mu?" sözünü söyleme

Daldır kendini irfan denizine
Edemezsen yol toprağını saç başına

Hey uyuyan! Kutlanacaklardan değilsen
Neden kendi yasını tutmazsın?

Yâre kavuştuğun için sevinçli değilsen
Kalk git; bari tut ayrılık matemi

Yârin cemâlini görmüyorsan
Kalk, oturma; talep ededur sırları

Talep etmeyi bilmiyorsan, utan
Ne kadar yularsız kalacaksın eşek gibi?

HİKÂYE 137

Bir adam vardı, taş kesildi Çin dağında
Gözünden yaşlar dökülüyordu yere

Gözyaşları döküldükçe yere
Taş kesilir adamın gözyaşları

O taş geçerse bir bulutun eline
Kıyamete kadar yağmaz ondan hayıflanmadan başka

***

O temiz, doğru sözlü adam ilimdir
Çin'e gitmek gerekse, ara onu

Çünkü ilim himmetsizlere üzüldüğünden
Taş kesildi; ne kadar sürecek nankörlük?

Bu mihnet yurdu tümüyle karanlıktır
İlim orada mücevher gibi yol gösterir

Canının rehberi bu karanlık yerde
İlim cevheridir, cana can katan ilim

Sen bu uçsuz bucaksız karanlıkta
İskender gibi rehbersiz kalmışsın

Bu cevherden çokça alsan da
En pişman kişi kendini bulursun

Hey hiç olan! Sana cevher gerekmiyorsa
Pişman olacaksın sen daha da

Bu cevher sende olsa veya olmasa
Her zaman daha pişman bulurum seni

Bu dünya, o dünya kaybolmuştur canda
Beden candan, can bedenden kaybolmuştur

Çıkınca bu kayboluş yurdundan
Vardır orada Âdem'e has yer

Ulaşırsan buradan o has yere
Yüz türlü sırra ulaşırsın bir nefeste

Bu yolda geri kalırsan, vah sana!
Her yanın kaybolur ağıt içinde

Geceleri uyuma, gündüzleri bir şey yeme
Belki bu talep uyanır sende

Talebin kaybolana kadar istemeye çalış
Gündüz yemeğin, gece uykun kalmayana kadar

HİKÂYE 138

Bir âşık aşkın şiddetinden perişandı
Bir yol üstünde serilmiş, yatıyordu

Maşuğu gitti onun başucuna
Onu aygın baygın uyur gördü

Oturdu bir pusula yazdı ona
Bağladı pusulayı âşığın yenine

Âşığı uykudan uyandığında
Okudu pusulayı, kan sıçradı tepesine

Şöyle yazılıydı: "Suskun herif
Kalk, tacirsen para kazan

Zâhid biriysen, ibadete kalk gece
Sabaha kadar ibadet et, kul ol

Âşık biriysen eğer, utan
Âşığın gözüne uyku mu girer?

Âşık insan gündüz yel ölçer
Gece boyunca mehtaba bakar yanarak

Hey ışıksız! Sen ne bu, ne osun
Aşkımızda yalan yanlış konuşma

Âşık kefeni dışında uyursa
Âşık deriz ona ama âşık kendine

Sen aşka girmişsin cahillikle
Sana iyi uykular; ehil değilsin"

HİKÂYE 139

Bir bekçi âşık olmuştu fena hâlde
Gece gündüz uykusuz, dur duraksızdı

Bir dostu uykusuz âşığa dedi:
"Hey uykusuz! Gece biraz uyusana"

Dedi: "Bekçilikle aşk birleşti
Bu iki iş varken nasıl uyku gelir?

Bekçiye uyumak lâyık mıdır?
Hele bir de bekçi âşık olursa

Başımda böyle bir yük vardı
Yetmezmiş gibi, bu da çıktı

Nasıl olur da biraz uyuyabilirim?
Uyumak kimseden ödünç alınmaz ki

Aşk her gece beni imtihan ediyor
Benim gibi bekçiye bekçilik ediyor"

Kâh yürüyor, değneğini vuruyordu
Kâh gamından yüzüne, başına vuruyordu

O uykusuz, aç insan bir an uyusa
Aşk ona gösterirdi başka rüya

Gece boyunca halkı uyutmazdı
Durmadan bağırır ederdi

Dostu dedi: "Ateşler içindesin
Gece boyu bir an bile uyumazsın"

Dedi: "Bekçi olanın uykusu olmaz
Âşığın yüzünde yaştan başka su bulunmaz

Bekçinin işi uykusuz kalmaktır
Âşıkların yüzü rüsvalıktır

Uyku yerinden hep su gelirse
Uyumak nasıl mümkün olur?"

Âşıklık ile bekçilik bir oldu
Gözünden akan uyku denize vardı

Bekçiye âşıklık pek yakıştı
Uykusuzluk hâli ona öz oldu

***

Uykusuzluk birine uygun geliyorsa
Uyku girer mi hiç gözüne?

Hey adam! Arayıcı isen, uyuma
Konuşup duruyorsan, iyi uykular sana

Bekçilik et çokça gönül civarında
Çünkü hırsızlar var gönül civarında

Gönül hırsızları yolu tutmuş
Gönül cevherini koru hırsızlardan

Bu bekçilik senin sıfatın olursa
Aşk ile marifet çabuk çıkar ortaya

Kuşkusuz kişi bu kan deryasında
Marifete erişmelidir uykusuzlukla

Kim ne kadar uykusuz kalırsa
Uyanık gönül götürür Hazret'e ulaşınca

Madem gönül uyanıklığı uykusuzluktadır
Az uyu gönüle karşı vefalı olmada

Ne kadar söyleyeyim? Varlığın batınca
Feryat batmış olanı kurtaramaz

Bütün âşıklar önlere doğru gitti
Muhabbet sarhoş olmuş, uyuyor şimdi

Sen vuradur başını; o mertler
İçilmesi gereken şeyi içtiler

Kimde aşk zevki uyanırsa
Derhal alır iki âlemin anahtarını

Bu kadın ise, bir adam kesilir
Eğer erkekse, derin deniz kesilir

HİKÂYE 140

Abbase birine dedi: "Âşık adam
Zerre kadar aşk derdi kime gelirse

Erkek olsa, kadın doğar ondan
Kadınsa, erkek doğar ondan"

***

Âdem'den kadın doğduğunu görmedin mi?
Meryem'den erkek doğduğunu işitmedin mi?

Olması gereken ışık vurmadıkça
Bu iş açılmayacaktır sana

Işık vurunca, mülk geçer eline
Eline geçer gönlüne ne gelirse

Mülk budur, böyle bil, devleti böyle say
Bunun bir zerresini dinden bir âlem say

Bu âlem mülküyle kanaat edersen
Sonsuza kadar zararda olursun

Saltanat daima marifettedir
Çaba göster; bu sıfat sende belirsin

Kim irfan âleminde sarhoş olursa
Sultan olur bütün dünya halkına

Âlem mülkü onun gözünde bir mülktür
Dokuz felek onun denizinde bir gemidir

Zamane melikleri bilselerdi
Engin denizden bir içimin zevkini

Hepsi dertten matem tutardı
Dertten birbirinin yüzüne bakmazdı

HİKÂYE 141

Her nasılsa Mahmut bir virâneye girdi
Orada âşık bir divâne gördü

Kederinden başını öne eğmişti
O dağın yükü sanki sırtındaydı

Şâhı görünce dedi: "Uzak dur
Yoksa canına yüz çavuş yollarım

Sen şâh değilsin; düşük himmetlisin
Kendi Tanrı'na nankörlük edersin"

Dedi: "Mahmut'um. Bana kâfir deme
Bir söz söyle bana; başka söyleme"

Dedi: "Hey habersiz! Bir bilseydin
Kimden uzak düşüp alt üst olduğunu

Başına kül, toprak şöyle dursun
Hep ateşler saçardın"

DÖRDÜNCÜ VADİ: İSTİĞNA

Ondan sonra istiğna vadisi gelir
Onda ne dava, ne mânâ vardır

İstiğna yüzünden bir kasırga kopar
Bir ülkeyi bir anda birbirine katar

Yedi deniz burada bir havuz olur
Yedi kor ateş burada bir kıvılcım olur

Sekiz cennet burada bir ölüdür
Yedi cehennem buz gibi donmuş kalmıştır

İlginçtir, burada bir karıncaya
Sebepsiz yüz fil gücü verilir her solukta

Bir kargaya yemlik olması için
Kimse kalmaz yüz kervanda

Yüz binlerce yeşil giyimli gamdan yandı
Maksadı Âdem'e bir çıra yakmaktı

Yüz binlerce beden ruhtan boşaldı
Sonunda Nûh bu huzurda dülger oldu

Yüz binlerce sivrisinek üşüştü orduya
Aralarından İbrahim çıksın diye

Yüz binlerce çocuğun başı kesildi
Sonunda Kelîmullah görüş sahibi oldu

Yüz binlerce insan zünnar kuşandı
Sonunda İsâ sırların mahremi oldu

Yüz binlerce can, gönül yağmalandı
Sonunda Muhammed bir gece mirâca çıktı

Ne yeninin ne eskinin değeri var burada
İster bir şey yap, ister yapma burada

Dünya dolusu gönlü kebap olmuş görsen
Bildiğim şu ki bir düş görürsün

Bu denize binlerce can düşse
Bir çiy tanesi düşmüştür engin denize

Yüz binlerce baş uykuya varsa
Güneşten bir zerrenin gölgesi düşer

Felekler, yıldızlar parça parça dökülse
Say ki ağaçtan bir yaprak düşmüştür dünyada

Yerden göğe kadar her şey yok olsa
Bir karınca ayağı topal kalmıştır çukurda

İki âlem hep birden yok olsa
Say ki bir kum tanesi yok oldu dünyada

İnsanlardan, cinlerden eser kalmasa
Say ki bir yağmur damlası eksildi

Bütün bu bedenler toprağa serilse
Bir hayvan kılı kalmasa, ne zarar?

Cüz, kül her şey yok olsa burada
Bir saman çöpü eksilmiştir dünyadan

Bu dokuz leğen kaybolsa tümüyle
Bir damla kaybolur sekiz deryada

HİKÂYE 142

Köyümüzde ay yüzlü bir delikanlı vardı
Yusuf yüzlü bu ay kuyuya düştü

Üstüne çokça toprak dökülmüştü
Sonunda birisi oradan çıkardı onu

Üstüne toprak yığılmıştı
Geriye iki nefeslik canı kalmıştı

O güzel huylunun adı Muhammed'di
Öbür âleme gitmeye bir adım kalmıştı

Babası onu görünce dedi: "Oğlum
Gözümün nûru, babasının canı

Muhammed! Lütfet babana
Bir şey de." Dedi: "Söz nerede?

Muhammed nerede? Oğlu nerede? Nerede kimse?"
Bunu söyledi, can verdi. İşte böyle!

***

Görüş sahibi salîk! Bak sen de
Muhammed nerede, Âdem nerede?

Artık Âdem nerede? Soy sop nerede?
Cüzviyatın, külliyatın adı nerede?

Yer nerede, dağ nerede, deniz, felek nerede?
Peki nerede, cin, insan nerede? Melek nerede?

Topraktan yaratılmış yüz binlerce beden nerede?
Yüz binlerce temiz can şimdi nerede?

Nerede can verirken kıvranmalar?
Nerede biri? Can, beden nerede? Hepsi hiç

İki âlemi, hatta yüz mislini
Karıp elesen olan her şeyi

Ölümden sonraki saray çıkar karşına
Kalburun üstünde bir hiç kalır sana

HİKÂYE 143

Yusuf-i Hemedanî'nin yol gören gözü vardı
Temiz bir göğsü, uyanık gönlü vardı

Dedi: "Ömürler boyu çık Arş'ın üstüne
Sonra ondan fazla in Ferş'in altına

Her ne var idiyse, varsa, var olacaksa
İster iyi, ister kötü olsun her zerre

Bir damladır tümü varlık denizinden
Bir evlat gelmiş, gelmemiş, ne fayda?

Bu vadi öyle kolay değil, akıllım!
Cehaletinden kolay görüyorsun, akıllım!

Yolun gönül kanıyla deniz olsa
Gidemezsin bir konaktan fazla

Bir anda dünya kadar yol alsan
Hâlâ ilk adımda sayarsın, bakarsın

Hiçbir yolcu bu yolun sonunu görmedi
Hiç kimse bu derdin dermanını bilmedi

Durdun mu taş gibi kalırsın
Kâh murdar, kâh bir ölü olursun

Başlarsan koşmaya, hep koşarsan
Sonsuza kadar bir çan sesi duymazsın

Ne gitmen mümkündür, ne durman
Ne ölüm senin için iyidir, ne doğman

Düşmüşsün bir müşküle; ne fayda?
İş güç, üstat yok; ne fayda?

Hem bekle, hem bekleme suskun adam!
Kes tamahı, şimdi sarıl işe

Hem bu işini terk et hem sarıl işe
Hem dikkat et ameline hem çok çalış

Yaptıkların sana derman olursa
Bir iş yapmış olursun sonunda

Yaptığın iş kimseye derman olmazsa
İşsizlik nasibin olur sana

Öncelikle yaptığın işi bırak
Yapmışsın, yapmamışsın; ikisi de doğru

Nasıl bilirsin işi? Bilinemez ki
Bakarsın bilir de bir şey yaparsın

Niyazsızlığı gör, istiğnaya bak
İster çalgıcı ol, ister ağıtçı

İstiğna şimşeği öyle çakmış ki burada
Onun hararetiyle yüz dünya yandı burada

Yüz dünya yere dökülür burada
Dünya yoksa bu vadide, ne zararı var?"

HİKÂYE 144

Görmüşsündür o akılsız hakîm
Seramik levhayı getirir, koyar önüne

Sonra o levhaya nakışlar çizer
Yıldızları, gezegenleri resmeder

Hem gökyüzünü hem yeryüzünü yapar
Bazen buna bazen ona hüküm verir

Hem yıldızları hem burçları belirtir
Batışlarını, doğuşlarını çizer

Kutsuzluklarını, kutluluklarını çizer
Ölüm ve doğum yerlerini belirtir

Kutluluk, kutsuzluk hesabını çıkarır
Sonra levhayı bir ucundan tutar

Siler bunları hiç yokmuş gibi
Onca nakış, işaret yokmuş gibi

Bu hara güreli âlemin sûreti
Hiçtir o levhanın sûreti gibi

Dayanamazsın buna, bir köşe bul
Az dolan burada bir köşede otur

***

Bütün erkekler burada kadın oldu
Burada iki âlemden eser bulamadı

Madem bu yola dayanacak gücün yok
Hep dağ olsan da saman çöpü etmezsin

HİKÂYE 145

Anlatılır; sır sahiplerinden bir adama
Sırlar âleminin perdesi açıldı

Hatıf dedi hemen: "Ey pîr çabuk
Ne diliyorsan dile, elde et"

Pîr dedi: "Ben gördüm; nebîler
Hep belâya müptela oldular

Nerede zahmet, belâ çoksa
Nebîler hepsini buluyordu karşılarında

Nebîlerin nasibi belâ olunca
Hiç rahat gelir mi ben garip ihtiyara?

Ben ne izzet ne horluk istiyorum
Keşke bıraksan beni âcizliğime

Dert ve zahmetse büyüklerin nasibi
Küçükler nasıl olur hazine sahibi?

Nebîler bu mücadelelerin başındaydı
Benim gücüm yok; rahat bırak beni"

***

Ne kadar candan söylesem, ne fayda?
Senin işin düşmedikçe, ne fayda?

Gerçi tehlike denizine düşmüşsün
Köpük gibi su üstünde kalmışsın

Derindeki canavardan haberin olsa
Girmek ister misin hiç bu yola?

İlkin zan yüzünden kararsız kalırsın
İçine düştüğünde canını kıyıya nasıl atarsın?

HİKÂYE 146

Sinek yemek bulmak için dolaşıyordu
Bir köşede arı kovanı gördü

O balın arzusuyla yandı tutuştu
Coşmaya başladı: "Yok mu bir yürekli

Benden bir kuruş alsın
Beni kovanın içine oturtsun

Vuslat dalım meyve verirse
Arı daha iyi olur bal içinde"

Birisi onun işine çözüm buldu
Kovanın içine soktu, aldı bir kuruşu

Sinek balın içinde kalınca
Eli ayağı kıpırdamaz oldu balda

Çırpındıkça gücü azaldı
Çalıştıkça daha da yapıştı

Yine bağırdı: "Kahır öldürdü bizi
Bal beni zehirden beter öldürdü

Bir kuruş verdimse, şimdi iki veriyorum
Bakarsın bu çaresizlikten kurtulurum"

***

Kimse bu vadide bir an boş durmamalı
Bu vadinin adamı erişkinden başka olmamalı

Perişan halli gönül! Bir zamandır
Gafletle geçirirsin gününü

Ömrünü bir şey edinemeden geçirdin
Bir şey edinmek için bir ömür daha mı var?

Kalk; geride bırak bu zor vadiyi
Uç yine; candan, gönülden vazgeç

Çünkü canla, gönülle bir olursan
Müşriksin; müşriklerden de gafilsin

Canını feda et yolda, saç gönlünü
Yoksa istiğna ile çevirirler işini

HİKÂYE 147

Hırkaya bürünmüş ünlü bir şeyh vardı
Bir köpekçinin kızı onun huzurunu aldı götürdü

O dilberin aşkıyla öyle zebun oldu ki
Gönül kanı deniz gibi dalgalanıyordu

Onun yüzünü görme umuduyla
Gece köpeklerle yatardı onun civarında

Kızın annesi durumdan haberdar oldu
Dedi: "Şeyhim! Gönlün nasıl yoldan çıktı?

Pîr hâlâ bu heveste devam ederse
Bizim mesleğimiz köpekçiliktir

Bizim renge bürünür, köpekçilik edersin
Bir yıl sonra da nikahı kıyarsın"

Şeyh aşk işinde gevşek değildi
Attı hırkayı sırtından, işe girişti

Elinde köpek, pazara gitti
Bir yıl kadar bu işi yapıyordu

Bir başka sûfî onun arkadaşıydı
Onu böyle görünce: "Be hey boş herif!

Otuz yıldır adam gibi adamdın
Niye yaptın bunu? Kim yaptı bunu?"

Dedi: "Hey gafil! Uzatma işi
Kaldıracak olursan bu işin perdesini

Hak Teâlâ biliyor bu sırları
Sana döndürüverir bu işi

Hep senin suçlamalarını görürse
Köpeği elimden alır, verir senin eline"

***

Ne kadar diyeyim? Gönlüm yolun derdiyle
Kan doldu; bir an çıkmadı bir yol eri

Ben boş yere söyleyip durmuşum
İçinizden biri bile sırrımı araştırmadı

Yolun sırlarını bilirseniz
O zaman dediklerimi anlarsınız

3715

Daha fazlasını söylersem yolda
Herkes uykuda. Rehber nerede?

HİKÂYE 148

Mürit şeyhine dedi: "Huzur hakkında
Bir şey söyle." Şeyh dedi: "Dur hele

Şimdi yüzünüzü yıkarsanız
O zaman size ince söz söylerim

Misk kokulu biri pislik içinde; ne fayda?
Sarhoşa ince söz söylemişsin; ne fayda?"

BEŞİNCİ VADİ: TEVHİD

Bundan sonra tevhid vadisi çıkar karşına
Tefrid ile tecrid menzili çıkar karşına

Yüzler yöneldiğinde bu vadiye
Herkes başını çıkarır bir gömlekten

Sayıca çok veya az görsen de
Bunların hepsi birdir bu yolda

Sayı çok olsa da birin içindedir
O bir içindeki bir süreklidir

O bir dediğin Ahad Tanrı değildir
O bir sayılıp duran birdir

O bir sayıdan, hesaptan uzaktır
Ezele, ebede bakmaman gerekir

Ezel yok olup ebed sonsuzlaşınca
İkisi de kalır mı hiç ortada?

Mademki hep hiçlik var; bunlar hiçtir
Bütün bunlar aslında bir kıvranıştır

HİKÂYE 149

Aziz bir adam divâneye dedi:
"Âlem nedir? Anlat bana düzeni"

Dedi: "Bu anlı sanlı âlem
Benzer yüz renkli nahıla

Birisi el sürerse bu nahıla
Bunların hepsi dönüşür muma

Hepsi mumdur; başka şey değildir
Yürü haydi; onca renk bir şeydir

Her şey bir olunca ikilik olmaz
Ne benlik olur burada ne senlik"

HİKÂYE 150

O yaşlı kadın Ebu Ali'nin yanına gitti
Bir altın varak vardı, "Bunu al benden" dedi

Şeyh dedi: "Benim ahdim vardı
Hak'tan başka kimseden bir şey almam"

Kadıncağız hemen dedi: "Ebu Ali
Nasıl oldu da şaşı oldun?

Sen bu yolda iş görecek biri değilsin
Şaşı değilsen, nasıl görürsün başkasını?"

***

Adam olanın gözünde başkası yoktur
Çünkü orada ne Kâbe ne kilise vardır

Hem bütün sözleri onunla işitir
Hem varlığı onunla baki kalır

Cüz olan kimseyi görmez bir an
Hem kimseyi ebedî bilmez cüz olan

Hem onda, hem ondan, hem onunladır
Hem üçünün dışındadır; bu iyi bir şeydir

Kim vahdet denizinde kaybolmadıysa
İnsan olmamıştır görünüşte adam olsa da

Hüner sahibi veya kusurlu herkesin
Bir güneşi vardır gaybın gaybında

Nihayet bir gün gelir, o güneş
Yanına alır onu, kaldırır örtüyü

Kim ne zaman kendi güneşine ulaşırsa
İyi bil şunu; ulaşır iyisi kötüsü de

Sen yaşadıkça iyi, kötü vardır burada
Sen kayboldun mu, hepsi olur sevda

Sen kalırsan kendi varlığında
İyiyi, kötüyü çok görürsün, yol uzar

Hiçlikten ortaya çıktığında
Takılır kalırsın kendi cezbene

Keşke şimdi baştaki gibi olsaydın
Yani varlığından sıyrılı kalsaydın

Kötü sıfatlardan arın tümüyle
Sonra avucunda yel, toprak ol

Nereden bileceksin içindekileri
Ne pislikler, ne külhan bulunduğunu

Yılanı, akrebi sende örtü altındadır
Uyumuş, kendilerini kaybetmiştir

Kıl ucu kadar serbest bırakırsan onları
Yüz büyük yılan edersin her birini

Herkesin yılan dolu bir cehennemi var
Oluşturursan bu cehennemi, işin var

Bunların her birinden kurtulursan
Toprakta güzel güzel uyursun

Yoksa toprak altında akrebi, yılanı
Kıyamet gününe kadar fena sokar seni

Kim bu temizlikten habersiz kalırsa
Kim olursa olsun, toprak kurdudur

***

Attâr! Ne kadar sürecek bu mecaz sözler?
Dön gel yine tevhid sırlarına

Yolcu gelecek olursa bu yere
Yoldan kalkar o kişinin yeri

Kaybolur her şey, çünkü o var olur
Dilsiz olur her şey, çünkü o söyler olur

Cüz olur, kül olur; ne cüzdür ne küldür
Bir sûret olur; sıfatı, canı, uzvu yoktur

Bu dördü dördünden ortaya çıkar
Yüz binler yüz binden fazla olur

Bu acayip sırrın okulunda
Yüz binlerce aklın, görürsün, dudağı kuru

Akıl burada kimdir? Kapıya düşmüş
Anadan doğma sağır bir çocuk

Bu sırrın bir zerresi kime parlarsa
İki âlem mülkünden çevirir başını

Böyle birinin kıl ucu kadar varlığı yoktur
Bu yüzden hiç aldırış etmez dünyaya

Gerçi bu adam değildir ama adamdır da
Bu adamın varlığı varsa, yoktur aynı zamanda

HİKÂYE 151

Lokman-ı Serahsî dedi: "Allahım
Yaşlıyım, başım dönüyor, yolumu kaybettim

Bir kul yaşlandı mı sevindirirler
Sonra yazısını verir, azat ederler

Ey padişah! Ben şimdi kulluğunda
Kar gibi beyazlattım siyah saçlarımı

Çok gam çekmiş kulum; sevinç bağışla
İhtiyarladım, azat kâğıdımı bağışla"

Bir hatıf dedi: "Haremin en has kulu
Kim kulluktan kurtulmak isterse

Aklı silinir gider, görevi de
Terk et ikisini, gir yola"

Dedi: "İlâhî! Sadece seni isterim
Akıl, kulluk görevi gerekmez bana"

Sonra kulluk görevinden, akıldan kurtuldu
Cinnetle tepiniyor, el çırpıyordu

Dedi: "Şimdi bilmiyorum kimim?
Kul değilsem, peki ben neyim?

Kulluk silindi gitti, azatlık kalmadı
Gönlümde zerre sevinç, gam kalmadı

Sıfatsız oldum ama sıfatsız değilim
Ârifim ama marifet sahibi değilim

Bilmiyorum sen mi bensin, ben mi senim
Sende yok oldum, ikilik gitti"

HİKÂYE 152

Tesadüfen bir mâşuk suya düştü
Âşık hemen kendini suya attı

İki beden kavuşunca birbirine
Mâşuk sordu ona: "Hey habersiz!

Ben suya düştüysem cup diye
Neden kendini attın orta yere?"

Dedi: "Ben suya attım kendimi
Çünkü sana ait buluyordum kendimi

Aradan zaman geçti, nihayet
Senin senliğinle benim benliğim bir oldu

Sen bensin, ben senim; ikilik ne kadar sürsün?
Ben seninleyim veya seninim veya sen sensin

Sen ben olursan, ben sen olursam
İkimiz bir kişi oluruz vesselâm"

***

Senin senliğin durdukça şirktesin
Senlik kalkınca tevhid nûru parlar

Sen kaybol onda; tevhid budur
Kayboluşu kaybet; tefrid budur

HİKÂYE 153

Anlatılır; kutlu, mesut bir gündü
Mahmut'un ordusunun geçit resmi günüydü

Ovada sayısız asker, fil vardı
Bir tepe vardı; şâh oraya tırmandı

Yanında Ayaz ile Hasan vardı
Üçü geçit resmini seyrediyordu

Her taraf fillerle, askerle doluydu
Sanki karınca, çekirge sürüsü gelmişti

Âlemin gözü böyle bir ordu görmedi
Bundan büyük orduyu kimse görmedi

Sonra ünlü şâh söze başladı
Kendi has Ayaz'ına "Oğlum" dedi

"Bunca fil, asker bana aittir
Ben de seninim; sen sultanımsın"

Ünlü şâh böyle söyledi ama
Ayaz umursamıyor, hareketsiz duruyordu

Orada şâhın önünde eğilmedi
Şâhın kendisine hitabına aldırmadı

Hasan küplere bindi, dedi: "Hey köle!
Şâhın bunca hürmet ediyor sana

Sen böyle durmuşsun saygısızca
Eğilip de saygı göstermiyorsun ona

Neden hürmet etmiyorsun?
Hakşinaslık değil bu şâh huzurunda"

Ayaz muhatap olunca bu hitaba
Dedi: "İki cevap uygundur buna

Cevabın biri şu: Ben riyasız kulum
Şâhın önünde eğilirsem

Yere kapanırsam önünde horlukla
Veya bir şey söylesem huzurunda

Şâhtan üstün veya geride olmak
İkisi de onunla eşit olmak demek

Ben kimim ki böyle bir şey yapayım?
Ara yerde kendimi nasıl çıkarırım?

Kul onundur; ihsan etmek onun
Ferman onun fermanı; ben kimim?

Şâh her gün ettiği keremi
Ayaz'a bugün de gösterdi

İki âlemde adına hutbe okunsa
Bilmiyorum karşılığı ödenir mi acaba

Ben bu yerde nasıl çıkarım ortaya?
Ben kimim ki? Niçin çıkayım ortaya?

Ne saygıyla eğilir, ne yere kapanırım
Ben kimim ki onun karşısına çıkayım?"

Hasan Ayaz'ın sözlerini duyunca
Dedi: "Haktanır Ayaz, aferin sana!

İtiraf ediyorum, şâhın devrinde
Her an lâyıksın onun yüz ihsanına"

Sonra Hasan dedi: "Öbür cevabı ver"
Dedi: "Onu senin yanında söylemek doğru değil

Ben ve şâh birlikte olsaydık
Bu sözün mahremi olurduk

Lâkin bu sözün mahremi değilsin
Nasıl söylerim? Çünkü sultan değilsin"

Şâh bunun üzerine Hasan'ı gönderdi
Hasan gitti, orduya katıldı

O halvette ne biz ne ben vardı
Bir kıl olsa Hasan, artık yoktu

Şâh dedi: "İşte halvet oldu, söyle
O çok özel cevabı bana söyle"

Dedi: "Ne zaman şâh lütfuyla
Bakacak olursa ben zavallıya

O bir bakışın saçtığı ışıkla
Mahvoluyor varlığım tamamıyla

Şâhın fer güneşinin hayâsıyla
Tümüyle ortadan kalkıyorum o anda

Bende varlığımın adı kalmayınca
Nasıl yere kapanırım senin huzurunda?

Eğer o zaman birini görürsen
Ben değilim; o cihan şâhıdır

Bir lütufta, yüz lütufta bulunsan da
Zaten efendiliğini yaparsın kendine

Bir gölge güneşte kayboluyorsa
Ondan nasıl saygı gelir bir konuda?

Ayaz bir gölgedir senin civarında
Kaybolmuştur yüzünün güneşinde

Kul kendinden fâni olursa, varlığı kalmaz
Ne yaparsan yap, sen bilirsin; o kalmaz"

ALTINCI VADİ: HAYRET

Bundan sonra hayret vadisidir karşına çıkan
Sürekli dert ile hasret olur işin

Her nefeste bir kılıç var burada senin için
Her an bir hayıflanma var burada senin için

Ah vardır, dert vardır, yanış da
Gece, gündüz vardır; benzemez geceye gündüze

Böyle birinin her kıl dibinden, kılıçla değil
Kan damlar; "Eyvahlar olsun!" yazar

Böyle biri donmuş bir ateştir
Veya bu dertle yanmış bir buzdur

Hayran olan adam buraya varınca
Şaşar kalır; kaybeder yolunu

Tevhid onun canına ne yazarsa
Hepsi kaybolur; kayboluş da

Ona deseler: "Sarhoş musun, değil misin?
Söyle hele; var mısın, yok musun?

Ortada mısın, dışarda mısın?
Kıyıda mısın, gizli veya açık mısın?

Fâni misin, baki misin, her ikisi misin?
İkisi değil misin? Sen misin, değil misin?"

Der ki: "Aslâ bir şey bilmiyorum
O 'bilmiyorum'u da bilmiyorum

Âşığım ama kime âşık olduğumu bilmem
Ne Müslümanım, ne kâfir. Peki neyim?

Lâkin aşkımdan yok haberim
Var hem aşkla dolu hem boş gönlüm"

HİKÂYE 154

Fermanı her yerde yürüyen bir şâh vardı
Onun sarayında ay gibi güzel bir kız vardı

Güzellikten yana perileri kıskandırırdı
Yusuf gibi güzeldi; çenesinde çukur vardı

Perçemlerinde yüz yaralı gönül vardı
Her tel saçında ruhlu bir damar vardı

Yüzünün ayı cenneti andırırdı
Kaşları âdeta yay gibiydi

Yay kaşlarından ok fırlasa
Kabekavseyn ona övgü düzerdi

Sarhoş gözleri diken gibi kirpikle
Nice ayığı yerlere sermişti

O Azra yüzlü, güneş çehreli
Gökyüzündeki ayı parlaklıkta geçmişti

Canı gıda olan iki yakut dudağa
Rûhülkudüs hep hayran kalmıştı

Güldü mü dudakları hayat suyu olurdu
Susuzlar ölür, dudağının zekâtını isterdi

Kim çenesine bakacak olsa
Baş aşağı düşerdi çukur dibine

Kim onun ay yüzüne av olursa
İpsiz olarak hemen düşerdi kuyusuna

Her neyse, gelirdi padişahın huzuruna
Hizmet etmek için ay yüzlü bir köle

Ne köle ama o güzelliğiyle
Ayı, güneşi birleştirir, erdirirdi zevale

Bütün âlemde onun benzeri yoktu
Güzellikte onun gibi iddialı yoktu

Yüz binlerce insan çarşıda, pazarda
Baka kalırdı onun güneş yüzüne

Tesadüf bu ya, bir gün kız
Padişahın kölesinin yüzünü gördü

Gönlü elden gitti, kan içinde kaldı
Aklı perdenin dışında kaldı

Akıl gitti, aşk onu zorladı
Tatlı canı acılaştı da acılaştı

Bir süre kendi kendine düşündü
Sonunda dayanacak hâli kalmadı

Şevkten eriyor, ayrılıktan yanıyordu
Eriyiş, yanış içinde gönlü iştiyak doluydu

Onun on çalgıcı cariyesi vardı
Şarkı söylemede hepsi yüksek derecedeydi

Hepsi musikar çalar, bülbül gibi şakırdı
Davudi sesleri cana can katardı

Hemen hâlini onlara anlattı
Arı, namusu, canı terk etti

Kimde cânanın aşkı belirirse
Can işe yarar mı öyle bir yerde?

Dedi: "Aşkımı söylersem köleye
Yanlış anlar; bu olmaz böyle

Haşmetime çok zarar verir
Benim gibi bir köleye yakışmaz

Derdimi söylemesem açıkça
Ölüp gideceğim perde arkasında

Yüz sabır kitabı okudum
Ne yapayım? Sabırsızım, âcizim

İstediğim şu ki o selvi boyludan
Alayım nasibimi onun haberi olmadan

Bu yolla ulaşırsam amacıma
Canımın işi hallolur gönül muradınca"

Bu sözü dinleyince çalgıcılar
Hepsi birden "Sıkma canını" dediler:

"Geceleyin gizlice getiririz onu sana
Öyle ki bundan olmaz onun haberi"

Bir cariye gizlice köleye gitti
Anlattı hâli; mey ile kadeh getirdi

Şaraba uyku ilacı koymuştu
Onu böylece uyutmak istiyordu

Köle meyi içince kendini kaybetti
O güzel cariyenin işi edeceğini etti

O gümüş göğüslü köle akşama kadar
Sarhoştu, iki âlemden habersizdi

Akşam olunca o cariyeler
Düşe kalka onun yanına geldiler

Sonra onu döşeğe yatırdılar
Gizlice kızın yanına götürdüler

Hemen onu altın tahta oturttular
Başından aşağı mücevher saçtılar

Gece yarısı o köle yarı sarhoş hâldeydi
Nergisi andıran gözlerini açtı

Bir kasır gördü cennet gibi süslü
Bir yandan bir yana altın taht vardı

Amberli on mum yakmışlardı
Odun yakar gibi öd yakmışlardı

O güzeller oynamaya başlamıştı
Akıl cana, can bedene veda etmişti

O gece topluluğun ortasında mey vardı
Mumun ışığıyla güneş gibiydi

Onca hoşluğun, muradın arasında
Köle kaybolmuştu kızın yüzünde

Baka kalmıştı; akıl, can gitmiş
Ne bu âlemde kalmış, ne mânâda

Göğsü aşk dolu, dili lal olmuş
Canı zevkten hâlden hâle girmiş

Gözü sevgilisinin yüzündeydi
Kulağı musikarın sesindeydi

Hem burnu amber kokusunu almış
Hem ağzı ıslak ateşi bulmuş

Kız derhal ona bir kadeh uzattı
Mey çerezi olarak bir öpücük verdi

Gözleri cânanın yüzünde kaldı
Kızın yüzüne hayran bakıyordu

Dili bir türlü işlemiyordu
Gözyaşı döküyor, utanıyordu

Put gibi güzel o kız her an
Onun yüzüne yüz bin gözyaşı saçıyordu

Bazen şeker gibi dudağını öpüyordu
Bazen öpücüklerine tuz katıyordu

Bazen onun serkeş zülüflerini dağıtıyordu
Bazen onun iki büyücü gözünde kayboluyordu

O sarhoş köle sevgilinin önünde
Aygın baygın kala kalmıştı öyle

Köle böyle seyreder dururken
Tan yeri ağarmaya başladı

Sabah oldu, seher yeli esti
Köle haraplıktan kendinden geçti

O başı yüce köle uyuyunca
Hemen götürdüler onu kendi yerine

Daha sonra gümüş bedenli köle
Biraz gelir gibi oldu kendine

Coştu ama ne olduğunu bilmiyordu
Olacak olmuştu; coşkunun faydası yoktu

Tam mânâsıyla âcizlik içindeydi
Ama girdiği su başını aşmıştı

Tuttu giysisini, üstünde paraladı
Saçlarını yoldu, başına toprak saçtı

O Tıraz mumuna ne olduğunu sordular
Dedi: "Nasıl anlatayım başıma geleni?

Benim sarhoşken açıkça gördüğümü
Hiç kimse rüyasında bile göremez ki

Ben şaşkının yalnızken başına gelenler
Bilmem ki kimsenin başına geldi mi?

Gördüklerimi söyleyemem
Bundan acayip bir sır olmaz"

Herkes dedi: "Ama birazcık
Kendine gel, söyle yüzde birini"

Dedi: "Şaştım kaldım ben bu işe
Ben mi gördüm bunları, başkası mı?

Hiç işitmedim, hepsini işitsem de
Ben görmedim, hepsini görsem de"

Gafil biri dedi: "Rüya görmüşsün
O yüzden böyle deli divâne olmuşsun"

Dedi: "Bunlar zan mı, bilmiyorum
Uyuyor muydum, uyanık mıydım?

Bilmiyorum, sarhoşken mi gördüm
Yoksa uyanıkken mi işittim?

Dünyada bundan acayip hal olmaz
Bir hal ki ne açıktır ne gizli

Ne söyleyebiliyorum ne susabiliyorum
Ne de bununla onun arasında şaşkınım

Ne bir an canımdan siliniyor
Ne onun zerre kadar izine rastlıyorum

Öyle güzel mi güzel bir yüz gördüm ki
Hiç kimse kavrayamaz bu güzelliği

Güneş onun yüzü karşısında nedir?
Bir zerre. Doğrusunu Allah bilir

Bundan fazla ne söyleyim, bilmiyorum
Gerçi daha önce ben onu gördüm

Ben onu gördüm veya görmedim
İkisinin arasında hayretteyim"

Bir anne kızının kabri başında ağlıyordu
Yol gören biri o kadına baktı

Dedi: "Bu kadın erkekleri geride bıraktı
Çünkü bizim gibi değil, biliyor bunu

Ne sebeple kaybolup uzak kaldı
Kimin yüzünden böyle sabırsız oldu

Ne mutlu ona! Çünkü biliyor durumu
Biliyor kime ağlamak gerektiğini

Bu gamzedenin hikâyesi zordur
Gece gündüz matem tutmuş, oturuyorum

Ben bilmiyorum, bu hâlin derdiyle
Kime ağlayayım yağmur gibi?

Böyle ağlarım ama yok haberim
Kimin yüzünden uzak düşüp hayran kaldım

Bu kadın benim gibi bin kişiden ilerde
Çünkü kaybettiğinin kokusunu almış

Ben koku almadım; bu hasret
Kanımı döktü; öldürdü beni hayret"

***

Böyle bir menzilde gönül kaybolur
Belki hem gönül hem konak kaybolur

Akıl ipinin ucu kaybolur
Zan evinin kapısı kaybolur

Kim oraya varırsa kendini kaybeder
Dört uzvunu, eli, ayağı kaybeder

Birisi buraya giden yolu bulursa
Her şeyin sırrını anlar bir solukta

HİKÂYE 156

Sûfînin biri gidiyordu; bir ses duydu
Biri "Anahtarı kaybettim" diyordu

"Kim bir anahtar buldu burada?
Çünkü kapı kapalı; ben kaldım dışarda

Kapalı olursa kapım, ne yaparım?
Sürekli olur kederim; ne yaparım?"

Sûfî dedi: "Kim dedi sana üzül diye?
Kapıyı biliyorsun ya, git, kapalı olsun

Kapalı kapı önünde otururşan çokça
Hiç şüphe yok, biri kapıyı açar sana

Senin işin kolay; zor olan benimki
Hayretten yanıp duruyor canım

İşimin ne başı, ne sonu belli
Ne anahtarım oldu hiç, ne kapım

Keşke bu sûfî de çok koşsaydı
Açık veya kapalı bir kapı bulurdu"

***

İnsanların nasipten başka hayâli yoktur
Hiç kimse bilmez hâlin ne olduğunu

Kim "Nasıl edeyim?" derse, "nasıl" etmesin
Şimdiye kadar "nasıl" ettinse, şimdi etme

Kim hayret vadisine düşerse
Sayısız hasrete düşer her nefeste

Ne kadar hayrette, avâre kalayım?
İzlerini kaybettirdiler, nasıl iz bulayım?

Bilmiyorum; keşke bilseydim
Bilsem, hayran kalır mıydım?

Benim burada şikâyetim şükür oldu
Küfrüm iman, imanım küfür oldu

HİKÂYE 157

Şeyh Nasrabadî derde tutuldu
Kırk kez tevekkülle haccetti; işte adam!

Ondan sonra saç ağarmış, beden zayıflamış
Çıplak hâlde gördü biri üstünde şalla

Gönlünde hararet, canında ateş
Bir zünnar bağlamış, avucunu açmış

Davadan, laftan vazgeçmiş
Bir ateşkede çevresinden dönüyor

Anlatılır ya; dedim: "Ey zamanın ulusu!
Nedir bu yaptığın? Utansana!

Bunca haccettin; çok yücesin
Bütün bunların sonu kâfirlik mi oldu?

Böyle bir iş hamlıktan ileri gelir
Senin yüzünden gönül ehlinin adı kötü olur

Bunu hangi şeyh yaptı? Bu kimin yolu?
Bilmez misin burası kimlerin ateşkedesi?"

Şeyh dedi: "İşim sarpa sardı
Evime, malıma ateş düştü

Bu ateş yüzünden harmanım yele gitti
Bütün arımı, namusumu yele verdi

Ben de başıma gelene şaşıyorum
Bundan başka bir çare bilmiyorum

Böyle bir ateş cana gelirse
Ar namus bırakır mı bir an bende?

Böyle bir işe uğradığımdan beri
Usandım havrasından, Kâbesinden

Zerre kadar hayret uyanırsa sende
Benimki gibi yüz hasret gelir sana"

HİKÂYE 158

Yeni bir müridin güneş gibi gönlü vardı
Bir gece rüyasında pîrini gördü

Dedi: "Hayretten gönlüm kan içinde kaldı
Söyle hâlini bana, nasılsın orada?

Ayrılığın yüzünden gönül mumunu yaktım
Sen gidince ben hayretten yandım

Ben burada hayrette sır arar oldum
Senin hâlin nasıl orada? Söyle!"

Pîr dedi: "Hayran, sarhoş kala kaldım
Sürekli elimin tersini ısırmaktayım

Biz bu zindanın, kuyunun dibinde
Sizden de hayran hâldeyiz bu yerde

Âhiret hayatının bir zerresi bile
Dünyadaki yüz dağdan fazla geliyor bana"

YEDİNCİ VADİ: FAKR U FENÂ

Bundan sonra fakr u fenâ vadisi gelir
Burada söz söylemek nasıl mümkün olur?

Unutulmuşluk vadisinin ta kendisidir
Dilsizlik, sağırlık, kendinden geçmişliktir

Yüz binlerce ebedî gölgeyi
Kaybolmuş görürsün bir güneşle

Külli deniz çalkalanmaya başlayınca
Deniz üstündeki nakışlar yerinde kalır mı?

Her iki âlem de o denizin nakşıdır
Kim değildir derse, bu laf saçmadır

Kim kül denizinde kaybolursa
Huzurlu kaybolan olur daima

Gönül bu huzurlu denizde
Bir şey bulamaz kaybolmuşluk dışında

Bu kayboluşla ona göz verirlerse
Tanrı sanatını görür olur, çok sır verirler

Deneyim sahibi, yiğit yolcular
Dert meydanına dalarlarsa

İlk adımda kayboluş vardır; sonra ne olur?
Kuşkusuz ikinci adımı atamaz kimse

Daha ilk adımda kayboldularsa
Cansız varlık say insan olsalar da

Öd ağacı ile odun girerse ateşe
İkisi kül olur gider bir yerde

Bu ikisi görünüşte aynı gelse de sana
Arada büyük fark bulursun sıfatça

Bir pislik kül denizinde kaybolursa
Zillet içinde kalır kendi sıfatlarında

Ama temiz biri bu denize girerse
Kendi varlığını kaybederek girer

Onun hareketi denizin hareketi olur
O kalmayınca ortada güzellik kalır

O hem yok, hem vardır. Bu nasıl olur?
Bunlar aklın hayâli dışında olur

HİKÂYE 159

Bir gece Mâşuk-i Tusî, o sır denizi
Bir müridine dedi: "Eri sürekli

Aşkta eriyip gidince tümüyle
Sonra zayıflıktan dönersin kıla

Şâhsın kıl kadar incelince
Sevgili yer açar sana zülfünde"

***

Kim kıl gibi incelirse onun civarında
Kuşkusuz bir tel saç olur onun saçında

Yol gören, görüş sahibi biriysen
Kıl kıl içinde, çalış böyle bakmaya

Varlığından kıl ucu kadar kalırsa
Yedi cehennem dolar kötülüğünle

HİKÂYE 160

Âşığın biri kan ağlıyordu bir gün
Biri sordu ona: "Nedir bu ağlaman?"

Dedi: "Diyorlar ki yarın Yaratan
Cemâlini açıkça gösterince

Kırk binlerce yıl sürecek
Has kullarına cemâlini gösterecek

Orada bir an kendilerine gelecekler
Naza alışmışken niyaza düşecekler

Ağlamamın sebebi, beni ayılttıklarında
Bir an bırakacaklar beni kendi gözüme

O bir anda nasıl baş ederim kendimle?
Kendimi öldürebilirim bu gamla

Beni kendimde görürsen, kötü görürsün beni
Tanrı'yla birlikte görürsen, bensiz görürsün beni

O zaman kendimden kurtulmuş olurum
Kendimde olmayınca Tanrı sıfatlı olurum"

***

Kim ortadan kalkarsa, fenâ budur
Fenâdan da fâni olursa, beka budur

Alt üst olmuş gönül! Varsa senin
Sırat'tan, yakıcı ateşten geçiş gücün

Üzülme çünkü kandildeki yağdan
Kuzgun kanadı gibi siyah is çıkar

O yağ ateş üzerinden geçince
Yağlık özelliğinden dışarı çıkar

Gerçi yol yakıcı ateş doludur
Kendini Kur'ân kalıbına sokar

Sen buraya erişmek istiyorsan
Bu menzile yoklukla ulaşırsın

Önce sıyır kendini kendi varlığından
Sonra yokluk Burak'ını sür öne

Yokluktan bir giysi geçir üstüne
Bir kâse fenâ şarabı koy, iç güzelce

Sonra yokluk bezini at başına
Yokluk taylesanını geçir üstüne

Yokluk üzengisine hiçlikten ayak bas
Naçizlik atını sür hiçlikten

Az veya çok perişan beline
Bağla yokluk kemerini

Yok et gözünü; sonra aç hemen
Sonra çek gözüne yokluk sürmesini

Kaybol; varlığından da kaybol
Bundan sonra ikinci kısım var; yine kaybol

Böylece yürü git bu dinginlikle
Sonunda ulaşırsın kaybolmuşluk âlemine

Bu âlemden kıl kadar iz kalırsa üstünde
O âlemden kıl kadar olmaz nasibin

HİKÂYE 161

Bir gece toplandı pervâneler
Dar bir yerde mum aramak istediler

Hepsi diyordu: "Bir kişi çıkmalı
Aradığımız şeyden biraz haber getirmeli"

Bir pervâne gitti, uzaktan bir kasır gördü
Kasrın fezasında mumun ışığını gördü

Geri döndü, anlatmaya hazırlandı
Kendi anlayış gücünce anlatmaya başladı

O toplulukta bir eleştirici vardı
Dedi: "Onun mumdan yok haberi"

Başka biri gitti, ışıktan geçti
Uzaktan mumun üzerine atıldı

Kanat çırparak istenilen ışığa daldı
Mum galip oldu, o mağlup oldu

Geri döndü; o da bir miktar sır açtı
Muma kavuşması hakkında açıklama yaptı

Eleştirici dedi: "Azizim, bu işaret değil
Sen de onun gibi nasıl işaret vereceksin?"

Bir başkası kalktı, sarhoşça gitti
Raksederek ateşin üstüne oturdu

Ateşle kucak kucağa oldu
Ateşte güzelce kendini kaybetti

Baştan ayağa her yanını ateş sarınca
Ateş gibi kızardı uzuvları

Eleştirici uzaktan onu gördü
Mum ışığıyla aynı renge boyamıştı onu

Dedi: "İşte bu pervâne işini yaptı
Kim bilir, belki bu haberdardır"

***

Kim habersiz, işaretsiz kaldıysa
Herkesin arasında odur haberdar

Bedenden, candan habersiz kalmadıkça
Cânandan nasıl haber alırsın bir an bile?

Kim sana kıl kadar bir işaret verirse
Yüz ferman vermiştir kanını dökmeye

Burada bir soluk bile mahrem yoktur
Hiç kimse bu makama sığamaz

HİKÂYE 162

Hiçbir şey kazanamamış bir sûfî gidiyordu
Taş kalpli biri ensesine sıkı bir sille aşketti

Gönlü kanayarak başını çevirip
Dedi: "Senden ense tokatı yiyen var ya

Yaklaşık otuz yıl oldu, öldü gitti
Varlık âlemini sona erdirdi, gitti"

Adam dedi: "Bu laflar boşuna
Bir ölü konuşur mu? Utansana!"

***

Sen konuştuğun sürece hemdem değilsin
Kıl kadar varlık kalsa, mahrem değilsin

Kıl kadar varlık olursa arada
Yüz âlemlik mesafe bulunur arada

Bu menzile ulaşmak istersen
Bir kıl kaldıysa, zor ulaşırsın

Her neyin varsa, ver ateşe
Altındaki çakşıra kadar yak ateşte

Hiçbir şeyin kalmazsa, düşünme kefeni
Ateşe çıplak at kendini

Sen ve eşyan kül olunca
Zerre kadar zannın başlar azalmaya

İsâ gibi üstünde bir iğne kalırsa
İyi belle, yüz haydut çıkar yoluna

Gerçi İsâ eşyasını attı onun civarına
İğne onun sırrını ediverdi ifşa

Varlık bu yerde perde gibidir
Mülk, mal, şeref, makam yaramaz işe

Neyin varsa, bir bir uzaklaştır kendinden
Sonra başla kendin için halvet hazırlığına

Gönlün varlıksızlıkta toparlanınca
Kurtulmuş olursun iyilikten, kötülükten de

İyin, kötün kalmayınca âşık olursun
Sonra aşkta fâni olmaya lâyık olursun

HİKÂYE 163

Bir padişahın ay yüzlü, güneş ışıklı
Yusuf kadar güzel bir oğlu vardı

Kimsenin onun kadar güzel oğlu yoktu
Hiç kimsede o haşmet, ululuk yoktu

Bütün dilberler yoluna toprak olmuştu
Bütün büyükler yüzünün kulu olmuştu

Geceleri perdenin dışına çıksaydı
Yeni bir güneş ovaya doğardı

Onun yüzünü anlatmak mümkün değil
Ay bile onun yüzünün zerresi değil

İki örgülü zülfünü ip yapsa
Yüz binlerce gönlü salardı kuyuya

O Tıraz mumunun âlemi yakan zülfü
Bütün âlemin başına ne işler açardı

O Yusuf yüzlünün saçlarını
Elli yılda anlatmak mümkün değildi

Nergisi andıran gözlerini kırpacak olursa
Ateş düşürürdü bütün âleme

Gülüşü şeker saçmaya başlayınca
Bahar gelmeden gül açardı yüz binlerce

Ağzı var mı, yok mu, hiç anlaşılmadı
Yok olan bir şeyden söz edilemez çünkü

Perde arkasından çıkacak oldu mu
Her kılının ucu yüz kan dökerdi

Canın, cihanın fitnesiydi bu oğlan
Ne desem, daha fazlaydı bu oğlan

Meydana atını sürecek olduğunda
Yalın kılıçlı adamlar vardı önünde, ardında

Kim bu oğlana bakacak olursa
Hemen yakalarlardı o anda

Yoksul, dünyadan habersiz biri vardı
O oğlana aşkından alt üst oldu

Âcizlik, perişanlık dışında kısmeti yoktu
Canı çıkıyordu, söyleyecek gücü yoktu

Derdini anlayacak biri yoktu
Aşk ile gam canını, gönlünü öldürüyordu

Gece gündüz onun yolunda oturuyordu
Elalemden ilgisini tamamen kesmişti

Dünyada mahremi olacak kimse yoktu
Bu gam gizli gizli onu öldürüyordu

Gece gündüz sararmış yüz, gümüş yaşlarla
Beklemeye koyulmuştu, gönlü iki parça

Şunun için yaşıyordu o sabırsız yoksul
Oğlan ara sıra uzaktan geçiyordu

Şehzâde uzaktan belirince
Bir velvele kopardı o yerde

Yüz kıyamet kopardı orada
Halk başlardı topluca kaçışmaya

Çavuşlar önden, arkadan yürürdü
Her an yüz kişinin kanına girerdi

"Kaçıl! Çekil!" sesi göklere yükselirdi
Askerler bir fersah alana yayılırdı

Bu yoksul, çavuş seslerini duyunca
Başı döner, eli ayağı çekilirdi

Baygınlık gelir, kan içinde kalırdı
Kendi varlığından çıkardı

O anda yüz bin göz gerekirdi
Onun acıklı hâline ağlardı

Bazen o zavallı mosmor kesilirdi
Bazen altından kanlar akardı

Bazen gözyaşları donardı âhından
Bazen gözyaşları yanardı kıskançlığından

Yarı öldürülmüş, yarı ölü, yarı canlı
Yoksulluğundan yarım ekmeği yoktu

Böylesine düşkünleşmiş biriydi
Öyle bir şehzâde nasıl elde edilirdi?

O habersiz yarım zerrelik bir gölgeydi
Aklı sıra güneşi kucaklamak istedi

Şehzâde bir gün askerleriyle gidiyordu
O yoksul orada bir narâ attı

Bir narâ attı ki kendinden geçti
Dedi: "Canım yandı, akıl önden gitti

Ne kadar yakacağım canımı bunun için?
Artık daha fazla sabrım, takatim kalmadı"

O başı dönmüş böyle söylüyordu
Derdinden başını taşlara vuruyordu

Bunu söyleyince aklı başından gitti
Sonra gözünden, kulağından kan aktı

Şehzâdenin çavuşu ondan haberdar oldu
Gitti durumu padişaha yetiştirdi

Dedi: "Padişahım! Şehzâdene
Tedirgin bir rint âşık olmuş"

Şâh kıskançlığından küplere bindi
Gönül hararetinden beyni kaynadı

Dedi: "Gidin, darağacına çekin onu
Ayağını bağlayın, baş aşağı sarkıtın"

Padişahın adamları hemen gitti
O yoksulun etrafını sardı

Sonra darağacına sürüklediler
Bütün halk hınçla başına toplandı

Ne onun derdinden haberi olan vardı
Ne kimse ona şefaatçi oluyordu

Vezir onu getirince darağacına
Ondan bir âh çıktı özlem ateşiyle

Dedi: "Süre tanı bana Allah aşkına
Bir secde edeyim bari darağacı altında"

O vezir süre tanıdı ona öfkeyle
O da yüzünü toprağa koydu böylece

Sonra secde arasında dedi: "Allahım
Şâh öldürecek beni, yok günahım

Canım bedenimden çıkmadan önce
Nasip et bana oğlanın cemâlini görmeyi

Bir kerecik olsun göreyim onun yüzünü
Onun yüzüne karşı saçayım canımı

Şehzâdenin yüzünü görürsem güzelce
Yüz binlerce can verebilirim güzelce

Allahım! Kulunun senden bir haceti var
Âşıktır, bu yolda öldürülmüştür

Can u gönülden bu kapının kuluyum
Âşık oldumsa da kâfir değilim

Sen yüz bin haceti kabul edersin
Benim hacetimi kabul et, hallet işimi"

Bu yolun mazlumu hacette bulununca
Hacet oku hedefe ulaştı nasılsa

Vezir bu sözleri gizlice duydu
O fakirin derdiyle gönlü dertlendi

Padişahın huzuruna çıktı; ağlıyordu
O âşığın hâlini ona anlattı

Yakınarak onun iniltilerini anlattı
Secdeye kapandı, hacetini söyledi

Şâh onun hâline acıdı
Mutlu oldu, onu affetmeyi kurdu

Padişah hemen şehzâdeye dedi:
"O elden ayaktan düşmüşten başını çevirme

Şimdi kalk git darağacına
Var o kan içen avârenin yanına

Seslen senin yüzünden muhtaç olana
Sana âşık olmuş; alıver gönlünü

Lütfet ona; kahrını çekmiştir
İçki iç onunla; senin zehrini tatmıştır

Al oradan onu, gül bahçesine götür
Sonra al onu benim yanıma getir"

Yusuf yüzlü şehzâde gitti
Yoksulla vuslatta oturacaktı

Gitti o ateş gibi güneş yüzlü
Bir zerreyle halvete girecekti

Gitti o inci dolu deniz güzelce
Bir damlayı denizle buluşturmak üzere

Mutluluktan burada vurun başınıza
Vurun ayaklarınızı yere, alkış tutun

Nihayet şehzâde darağacına gitti
Kıyamet gibi bir fitnedir koptu

O yoksulu ölmek üzere gördü
Toprakta secdeye kapanmış gördü

Kanlı gözyaşlarından toprak çamur olmuş
Onun hasretiyle herkes toplanmış

Mahvolmuş, kaybolmuş, silinmiş
Ondan beter ne varsa, o olmuş

Kan içinde kalanı böyle görünce
Şehzâdenin gözleri yaşardı

Askerden gizlice ağlamak istedi
Şehzâde gözyaşıyla baş edemedi

Gözyaşları yağmur gibi boşandı
O anda yüz dünya dolusu dert belirdi

Kim aşkında sadık olursa
Başındaki mâşuk âşık olur ona

Sende aşk uyanırsa doğrulukla
Âşığın mâşuk kesilir sana

Nihayet güneş yüzlü şehzâde
Lütufla seslendi yoksula güzelce

Yoksul onun sesini işitmemişti
Sadece onu çok uzaktan görmüştü

Yoksul yerden kaldırınca yüzünü
Karşısında gördü şehzâdenin yüzünü

Yakıcı ateş deniz suyu karşısında
Hiç dayanamaz, gerçi dayansa da

O âşık yoksul bir ateşti
Denize yaklaşmış oldu güzelce

Canı ağzına geldi, dedi: "Şehriyarım
Böyleyim ben; öldürebilirsin beni

Bu yiğit askerlere ihtiyaç yoktu"
Bunu söyledi; sanki yok gibiydi

Bir narâ attı, canını verdi, öldü
Bir mum gibi gülümseyerek öldü

Sevgilisiyle vuslata ermişti
Mutlak fâni oldu, yok oldu

***

Yolcular bilir, dert meydanında
Aşkın fâniliği neler etti er olanlara

Senin vücudun yoklukla karışmış
Senin zevkin elemle karışmış

Bir süre alt üst olmadıkça
Nasıl haberin olacak huzurdan?

Elini açmış, şimşek gibi sıçramışsın
Çerçöple set yapmaya kalkmışsın

Bu senin işin mi? Mertçe gel
Yak aklını, divâne ol gel

Sen bu kimyayı yapamayacaksan
Bir nefeslik bari seyretmeye gel

Ne kadar düşüneceksin benim gibi? Kaybet kendini
Bir soluk bile kendinde düşün ileriyi

Son anda yoksulluğa ulaşırsın
Kendinde olmama zevkinin kemaline ulaşırsın

Artık ne ben kalırım ne benden başkası
Akıldan üstündür benim hayrım, şerrim

Kendimde kayboldum tamamen
Biçarelikten başka yoktur çarem

Fakr güneşi doğdu üzerime
Bir pencereden doğdu iki âlem de

Görünce ben o güneşin ışığını
Ben kaldım, su suya geri döndü

Kazandığım, kaybettiğim ne varsa
Hepsini attım o kara suya

Mahvoldum, yok oldum, hiçbir şeyim kalmadı
Gölge olarak kaldım, zerrece derdim kalmadı

Damlaydım; kayboldum sır denizinde
Şimdi bulamıyorum o damlayı da

Kaybolmak herkesin kârı olmasa da
Fenâda yok oldum; benim gibi çok var daha

Kim vardır âlemde bir uçtan bir uca
Kaybolmayı istemez burada?

HİKÂYE 164

Temiz dinli biri Nuri'ye sordu
Dedi: "Vuslata giden yol nasıl açılır?"

Dedi: "Ateşten, nûrdan yedi denizi
Geçmemiz gerekir; uzak yoldur

Bu yedi denizi geride bırakınca
Bir balık çeker seni bir solukta

Bir balık vardır, soluk alınca
Hepsini içine çeker evvel ahir ne varsa

Bir balık vardır, ne başı ne sonu belli
İstiğna denizinin ortasıdır yeri

Ejderha gibi iki âlemi çeker içine
Halkı bir anda yutar tümüyle"

***

Vadideki kuşlar bu sözle tümüyle
Baş aşağı düştüler ciğer kanına

Herkes anladı, böyle bir yay
Bir avuç zayıfın koluna göre değil

Bu sözlerle canları kararsız kaldı
O yerde kuşların çoğu öldü

Geriye kalan kuşlar orada
Özlemle koyuldular yola

Yıllarca inişte, çıkışta gittiler
Yolda uzun bir ömür geçirdiler

Bu yolda karşılarına çıkanı
Öyle anlatıvermek mümkün mü?

Bir gün sen de girersen bu yola
Bir bir bakarsın bu yolun darboğazlarına

Anlarsın onların yaptıklarını
Öğrenirsin nasıl kan yuttuklarını

Nihayet o sürü arasında
Pek azı gidebildi huzura

Onca kuştan pek azı oraya vardı
Binlercesinden biri oraya vardı

Bir kısmı denizde boğuldu
Bir kısmı mahvoldu, yok oldu

Bir kısmı yüce dağ başlarında
Susuz can verdi keder, tehlike içinde

Güneşin hararetinden bir kısmının
Kanatları yandı, gönülleri kebap oldu

Bir kısmını yolda aslanlar, kaplanlar
Bir anda öldürdü feci şekilde

Bir kısmı kayboldu gitti
Yırtıcı kuşların pençesinde kaldı

Bir kısmı çölde, dudakları kurudu
Sıcakta susuz kaldı, yorgunluktan öldü

Bir kısmı yem arzusuyla
Kendini deli gibi öldürdü

Bir kısmı ağır hastalandı
Geride kaldı, uzak düştü

Bir kısmı yolda acayiplikler gördü
Gidemedi, oralarda kaldı

Bir kısmı eğlence seyri için
Razı oldu, talepten vazgeçti

Sonunda yüz binlercesinden biri gitti
Bunların çok azı oraya gidebildi

Âlem dolusu kuş yola çıkmıştı
Ancak otuz tanesi oraya ulaştı

Otuz kuş, kanatsız, hasta, halsiz
Gönlü kırık, takatsiz, hastalıklı

Bir tapı gördüler, anlatılamaz
Aklın idrakinden, marifetten öte

İstiğna şimşeği çakıyordu
Yüz dünya bir anda yanıyordu

Yüz binlerce büyük güneş
Yüz binlerce ay, yıldız

Bir arada görüyorlardı şaşkınlıkla
Zerre gibi ayak vurarak raksta

Dediler: "Şaşılacak şey! Güneş
Bu tapıda olmuş bir zerre

Biz nasıl görüneceğiz burada?
Yazık yoldaki emeklerimize!

Kendimizden umut kestik tümüyle
Değilmiş burası sandığımız gibi"

Bütün kuşlar umudu kesti
Yarı boğazlanmış kuşa benzedi

Mahvolup kaybolmuşlardı
Derken aradan zaman geçti

Nihayet o yücelik tapısından
Bir ululuk çavuşu çıkageldi

Otuz kuş gördü tükenmiş hâlde
Kol kanat kalmamış, beden erimede

Baştan ayağa kalmış hayret içinde
Dolu, boş bir şey kalmamış ellerinde

Dedi: "Hey siz! Hangi şehirdensiniz?
Böyle bir yere niçin geldiniz?

Hey eli boşlar? Nedir adınız?
Siz nerede yatar kalkardınız?

Dünyada kim derler size?
Bir avuç güçsüz niçin gelirsiniz?"

Bir ağızdan dediler: "Geldik buraya
Simurg padişahımız olsun diye

Hepimiz dergâhın avâreleriyiz
Bu yolun dur duraksız âşıklarıyız

Bir zamanlar girdik bu yola
Binlercesinden otuzumuz ulaştı dergâha

Bir umutla uzak yoldan geldik
Belki bu huzurda huzurumuz olur dedik

O padişah emeğimizi takdir eder mi?
Sonunda bize lütufla bakar mı?"

Çavuş dedi: "Hey başı dönmüşler!
Gül gibi gönül kanına bulanmışlar

Siz dünyada olsanız da, olmasanız da
Ebedî padişah odur mutlaka

Ordularla dolu yüz binlerce âlem
Bir karıncadır bu padişahın kapısında

Sizden ne çıkabilir iniltiden başka?
Bir avuç hakir! Dönün geriye"

Bu söz üzerine hepsi nasıl umut yitirdi
O anda hepsi ebedî ölü gibi oldu

Bir ağızdan dediler: "Bu muazzam padişah
Bizi horlukla nasıl geri gönderir?

O bir kimseyi bile hiç horlar mı?
O horlasa bile bizim için izzet olur"

HİKÂYE 165

Mecnûn dedi: "Yeryüzünde herkes
Her zaman takdir etse beni

Ben istemem hiç kimsenin takdirini
Leylâ'nın kötü sözü övgüdür bana

Bir küfürü yüz övgüden hoştur
Onun adı iki âlem mülkünden iyidir

Azizim! Gideceğim yolu söyledim sana
Ne olur sanki horluk olsa da?"

***

Dedi: "Ululuk şimşeği görününce
Bütün canların hesabını görür

Can fena hâlde yanınca, ne fayda?
O zaman ululuktan, horluktan ne fayda?

O yanmış topluluk yine dedi
Bizim canımız ve parlayan ateş var

Pervâne ateşten kaçar mı?
Çünkü ateştedir onun huzuru

Gerçi yâre vuslatımız mümkün değil
Bizim için yanmak mümkün; budur hâlimiz

O sevgiliye ulaşmak mümkün değilse
Buraya ulaşmaktan başka yolumuz yok"

HİKÂYE 166

Zamane kuşlarının tümü
Pervânenin hikâyesini ileri sürdü

Hepsi dedi pervâneye: "Ey zayıf!
Bu şerefli canla ne kadar oynayacaksın?

Madem mumla vuslatın gerçekleşmeyecek
Cahilce verme canını. Bu imkânsız şey sürsün mü?"

Bu söz üzerine pervâne sarhoş oldu
Hemen o akıllılara cevap verdi

Dedi: "Böyle âşık kalmam yeter bana
Ona ulaşmasam da onda yok olurum"

***

Hepsi onun aşkında bir yiğitti
Baştan ayağa kadar derde battı

İstiğna haddinden fazla olsa da
Güler yüzü vardı onun lütfunun da

Lütuf perdedarı geldi, kapıyı açtı
Her solukta yüz perde daha açtı

Engelsiz bir dünya karşılarına çıktı
Sonra nûrun nûruyla iş düzene girdi

Hepsini yakınlık sedirine oturttu
Yücelik, heybet tahtına oturttu

Herkesin önüne bir kâğıt koydu
Dedi: "Sonuna kadar okuyun bunu

O kâğıtta yazılı olanlar
Şu karışık halle anlaşılır"

HİKÂYE 167

Yıldızlar Yusuf için çörek otu gibi yanardı
On kardeş nasılsa onu satmıştı

Mâlik bin Zuar onlardan satın alırken
El yazılarıyla senet istedi, çünkü ucuz alıyordu

Kardeşlerden orada senedi aldı
Sonra on kardeşi şahit tuttu

Mısır azizi Yusuf'u satın alınca
O ihanet belgesi geçti Yusuf'un eline

Nihayet Yusuf padişah olunca
On kardeş geldi onun yanına

Yusuf'u yüzünden tanıyamadılar
Kendilerini onun önüne attılar

Canlarına çare istediler
Ekmek uğruna yüz sularını döktüler

Sıddık Yusuf dedi: "Hey sizler!
Bende İbranice bir belge var

Maiyetimden kimse okuyamıyor
Siz okursanız çok ekmek veririm"

Hepsi İbranice okur yazardı
Sevindiler, dediler: "Şâhım, getir belgeyi"

Gönlü kör olsun onun; huzurda
İşitmez hikâyesini. Bu ne gururdur?

Yusuf onların senedini onlara verdi
Hepsini bir titremedir aldı

Ne o yazıyı okuyabildiler
Ne bir şey diyebildiler

Gamdan derin üzüntüye daldılar
Yusuf'a yaptıklarıyla kaldılar

Hepsinin dili tutuldu
Hepsinin canı çetin işe çattı

Yusuf dedi: "Aklınız mı kayboldu?
Okuyacakken neden sustunuz?"

Bir ağızdan dediler: "Bizim susmamız
İyidir bu yazıyı okumaktan, boynumuzun vurulmasından"

***

Otuz perişan kuş baktı
O itibarlı kâğıttaki yazıya

Onların yaptığı ne varsa
Yazılmıştı oraya baştan başa

Olan biten ne varsa, zordu onlar için
O esirler baktılar dikkatle

Kalkıp gitmişler, yol almışlardı
Yusuflarını kuyuya atmışlardı

Yusuf'un canını fena hâlde yakmışlar
Üstüne üstlük bir de onu satmışlar

Adam olmaz yoksul! Bilmiyorsun
Her nefeste bir Yusuf satıyorsun

Yusuf sonunda padişah olacak
O huzurun önderi olacak

Sonunda sen yoksul, aç hâlde
Ona gideceksin çıplak hâlde

Madem işin onunla düzelecek
Neden onu ucuza satmak gerek?

O kuşların canı utanç ve hayâ ile
Başka bir hayat buldu, beden oldu tutya

Küllün küllü sayesinde hepsi arınınca
Can buldular Hazret'in nûruyla

Bu kez yine yeni canla kul oldular
Yine bir başka şekilde hayran oldular

Eskiden yaptıkları, yapmadıkları
Göğüslerinden tümüyle silindi

Karşılarında yakınlık güneşi doğdu
Onun ışığıyla hepsinin canı parladı

Cihan Simurg'unun yüzü aksetti
O zaman gördüler Simurg'un yüzünü

Otuz kuş hemen ona baktı
Kuşkusuz bu otuz kuş o simurgdu

Hayretler içinde başları döndü
Bilmiyorlardı ne hâlde olduklarını

Kendilerini simurg olarak gördüler
Bu simurg işte o otuz kuştu

Simurg'a bakıyorlardı
O simurg bu simurgdu

Kendilerine bakıyorlardı
Bu otuz kuş o simurgdu

İkisine birden bakıyorlardı
Her ikisi bir simurgdan ibaretti

Bu ve o aslında bir şeydi
Âlemde kimse bunu işitmemişti

Hepsi hayret denizine daldı
Tefekkür etmeden tefekkürde kaldı

***

Ne durumda olduklarını anlamadılar
Dilleri olmadan o hazrete sordular

Bu sağlam sırrın açıklanmasını istediler
Bizlik, senlik meselesinin hallini istediler

O hazretten dilsiz olarak hitap geldi:
"Güneşe benzer bu hazret bir aynadır

Kim gelirse, kendini onda görür
Can ile beden onda can ile beden görür

Siz otuz kuş gelince buraya
Otuzunuz göründünüz aynada

Kırk, elli kuş olarak gelseniz
Kendinizden bir perde açarsınız

Ne kadar çok gelirseniz
Burada kendinizi görürsünüz

Kimsenin gözü bizi görebilir mi?
Karıncanın gözü Süreyya'yı görür mü?

Örs taşıyan karınca gördün mü?
Fili dişiyle kaldıran sivrisinek gördün mü?

Ne bildin, ne gördüysen, o değildi
Ne dedin, ne işittinse, o değildi

Bunca vadiyi geride bıraktınız
Bunca adam gördü her biriniz

Hepiniz fiiller vadimizde yürüdünüz
Zat ile sıfat vadisinde uyudunuz

Siz otuz kuş hayran kaldınız
Gönülsüz, sabırsız, cansız kaldınız

Biz simurgdan çok üstünüz
Çünkü gerçek cevherli Simurg'uz

Yüz naz, izzet içinde bizde yok oldunuz
Böylece bizde yine kendinizi buldunuz"

***

Nihayet onda ebedîyen yok oldular
Gölge güneşte kayboldu; o kadar

Gittikleri sürece konuşuyorlardı
Vardıklarında ne baş ne ayak kaldı

Kuşkusuz söz burada bitti
Yolcu, rehber kalmadı; yol bitti

HİKÂYE 168

Anlatılır; o harlı ateşte
Hallac yanınca tümüyle

Bir âşık geldi elinde değnekle
Oturdu o kül leğeninin başına

Sonra konuşmaya başladı ateş gibi
Külü karıştırıp duruyordu hoşça

Sonra diyordu: "Doğruyu söyleyin
Güzel güzel Enelhak diyen nerede?"

O söylediklerin, o işittiklerin
O bildiklerin, o gördüklerin

Hepsi bir masalın başlangıcıdır
Yok ol; yerin bu virâne değildir

Asıl gerekli, müstağni, temiz olan asıl
Feri olsa, olmasa, ne çıkar?

Hakiki güneş daimîdir
Zerre, gölge kalmasın vesselâm

***

Yüz binlerce asırdan fazla geçti
Zamansız asırlar, ne önü ne ardı vardı

Sonra o fâni kuşlar nazla
Külde fâni olmadan getirdiler kendilerine

Kendilerinde olmadan kendilerine geldiler
Yokluktan sonra kalıcılığa geldiler

Yenilerden veya eskilerden aslâ
Söz söyleyecek çıkmaz fenâ, beka hakkında

Gözlerden ne kadar çok uzaksa
Bu uzaklığı açıklamak mümkün değil

Ancak dostlarımız misal yoluyla
Fenâdan sonra bekanın açıklanmasını istedi

Öyle bir konu buraya sığar mı?
Bunun için yeni bir kitap yazmalı

Çünkü fenâdan sonra bekanın sırlarını
Buna lâyık olan kişi bilir

Sen varlıkta, yoklukta bulundukça
Nasıl yürüyebilirsin bu menzilde?

Yolunda bu da, o da kalmayınca
Hey ebleh! Nasıl uyku girer gözüne?

İyi bak, başta, sonda ne vardı?
Sonu bilirsen, ne faydası var sonun sana?

Bir nutfe beslenmiş yüz nazla, izzetle
Hem akıllı hem iş görür olmuş sonunda

Onu kendi işlerine vakıf etmiş
Ona kendi işi hakkında marifet vermiş

Sonra onu tamamıyla yok etmiş
Onca izzetten zillete sürüklemiş

Sonra onu yolun toprağı etmiş
Bir süreliğine onu fâni kılmış

Bu fenâ ortasında yüz türlü sırrı
Onsuz söylemiş, ona söylemiş ama

Daha sonra beka vermiş
İzzeti ona zillet etmiş

Ne biliyorsun, ne var önünde
Kendine gel, düşünsene

Şâh tarafından reddedilmedikçe canın
Orada nasıl şâhın makbulü olacaksın?

Fenâda yok olmadıkça
Doğruluk göremezsin aslâ bekâda

Önce horlukla atar seni yola
Aniden izzetle alır seni sonra

Yok ol ki varlığın ardından gelsin
Sen var oldukça sana nasıl ulaşırsın?

Fenâ horluğu içinde mahvolmadıkça
Bekâ izzetiyle nasıl gelirsin ispat âlemine?

HİKÂYE 169

Bir padişah vardı, âlem onundu
Yedi ülke onun fermanı altındaydı

Komutanlıkta İskender gibiydi
Dünyanın her yeri askeriyle doluydu

Onun makamı iki yanak göstermişti aya
Ay iki yanağını sürmüştü onun toprağına

Bu hükümdarın yüce veziri vardı
İncelikleri bilir, kılı kırk yarardı

Bu hünerli vezirin bir oğlu vardı
Âlemin güzelliği onun yüzünde toplanmıştı

Kimse böyle bir güzelliği görmemişti
Hiçbir güzel o kadar izzet görmemişti

Gönül aydınlatan oğlan güzelliğinden
Gündüzleri hiç dışarı çıkamazdı

Bu ay yüzlü gündüz çıkacak olsa
Yüz kıyamet kopardı ortalıkta

Çıkmaz kutluluk dünyasında
Sonsuza kadar ondan güzel biri

Bu oğlanın güneş gibi yüzü vardı
Saf misk gibi kokulu, siyah saçları vardı

Güneşe tuttuğu gölgelik misktendi
Onun dudağı yoksa, hayat suyu susuzdu

Gönül alıcı güneş yüzünde
Ağzı bir zerre kadardı

Onun zerresi halk için fitneydi
Onun içinde otuz yıldız kaybolmuştu

Yıldızlar yol gösterir dünyada
İçteki otuz zerre nasıl gizlendi?

Zülüfleri sırtına sarkmıştı yücelikle
O baş yüceliğiyle düşmüştü arkaya

O gümüş bedenlinin her saç kıvrımı
Yüz dünyalık canı bir anda kırar geçirirdi

Yanağına inen zülfü ne oyunlar ederdi!
Her tel saç ucunda şaşılacak yüz şey vardı

Yay şeklinde kaşları vardı
O yayı gerecek kol nerdeydi?

Dilberlikte büyücü nergis gözleri
Her kirpiğinde yüz büyücülük ederdi

Lal dudakları hayat suyu pınarıydı
Şeker gibi tatlı, nebat şekerinden parlaktı

Yeni bitmiş ayva tüyleri, yüzünün kızıllığı
Olgunluk pınarının papağanıydı

Dişleri hakkında söylenecek şey yoktu
O inciler izzetle perde arkasındaydı

Beninin miski cemal ciminin noktasıydı
Geçmiş ile gelecek onda aynıydı

Bu güzel oğlanın güzelliğini anlatmak
Bir ömür sürse, yine sona ermez

Neyse; şâh onun yüzünden sarhoştu
Aşkının belâsıyla bitmiş tükenmişti

Şâh çok değerli bir insandı ama
Hilâl gibi olmuştu o dolunayın gamıyla

Oğlanın aşkına nasıl da dalmıştı
Onun varlığından söz edilemez olmuştu

Bir an onun yanında bulunmasa
Kendinde olmayan gönlünden kan akardı

Ne onsuz bir soluk kararı vardı
Ne bu hevesle bir an sabrı vardı

Gece gündüz bir an onsuz olmazdı
Gece gündüz onun munisi hep oydu

Uzun günlerde akşama kadar oturturdu
O ay yüzlüye ne sırlar açardı

Akşam olup karanlık basınca
Ne uyku ne karar kalırdı şâhta

Oğlan uyur kalırdı padişahın yanında
Onun yüzüne bakar dururdu şâh da

O gönül alan mum gece ışığında
Bütün gece uyurdu orada

Şâh o ay yüzlüye bakardı
Her gece yüz türlü kan ağlardı

Kâh yüzüne gül saçardı
Kâh saçındaki tozu silkerdi

Kâh aşk derdiyle yağmur gibi
Esirgemeden onun yüzüne yaş yağdırırdı

Kâh o ay yüzlüyle şenlik yapardı
Kâh yüzüne karşı kadeh kaldırırdı

Onu bir an yanından ayırmazdı
Nerede olursa, onu yanında tutardı

Oğlan nasıl sürekli oturabilirdi?
Ama padişah korkusundan ayağı bağlıydı

Bir an çevresinden uzaklaşacak olsa
Şâh başını bedeninden ayırırdı kıskançlıkla

Annesi, babası da bir anlığına
Oğullarının yüzünü görmek isterdi

Ama şâh korkusundan cesaretleri yoktu
Bu iş uzun bir süre böyle devam etti

Şehriyarın bir komşusu vardı
Onun put gibi güneş yüzlü kızı vardı

Oğlan bu kızın yüzüne âşık oldu
Onun aşkıyla ateş gibi yandı, tutuştu

Bir gece o kızla meclis kurdu
Kendi yüzü gibi güzel meclis kurdu

Şâh olmadan gizlice onunla oturdu
O gece tesadüfen şâh sarhoştu

Padişah gece yarısı yarı sarhoş hâlde
Fırladı odasından elinde hançerle

Oğlanı aradı; bulamıyordu
Nihayet oğlanın bulunduğu yere koştu

Oğlanı bir kızla oturur gördü
İkisini sevişirlerken gördü

Ünlü şâh bu hâli görünce
Kıskançlık ateşi düştü ciğerine

Sarhoş, âşık, büyük sultan üstelik
Onun maşuğu başka biri olabilir mi?

Şâh kendi kendine dedi: 'Benim gibi şâh varken
Nasıl tercih edersin başkasını? Bak eblehliğe!

Benim sana yaptıklarımı
Kimse kimseye yapmadı

Bana rağmen yapıyorsan bunu
Git yap; gerçekten iyi yaparsın

Hem hazinelerin anahtarı elinde
Hem âlemin yüce başlıları senin altında

Hem sırdaşım hem hemdemim sürekli
Hem derttaşım hem mahremim sürekli

Otururbut bir yoksulla gizlice
Şimdi dar ederim sana dünyanı'

Şehriyar bunu söyledi, emir verdi
Oğlanı tutup bağladılar sımsıkı

Onun gümüş tenli vücudu toprakta
Nil gibi gömgök oldu şâhın sopasıyla

Sonra emretti darağacına çekilmesini
Kabul meydanının ortasında asılmasını

Dedi: "Önce yüzün onun derisini
Sonra darağacında sallandırın baş aşağı"

Birisi padişahın yakını olursa
Kimseye bakmasın bir daha

Oğlanı sürüklediler perişan hâlde
Darağacına sallandırmak için fena hâlde

Vezir oğlunun hâlini öğrendi
Başına toprak saçtı, "Babacığım" dedi

"Başına gelen nasıl bir talihsizliktir?
Nasıl bir kaza ki şâh sana düşman oldu?"

Orada padişahın on kölesi vardı
Oğlunu öldürmeye niyetlenmişlerdi

Vezir geldi gönül derdi, dağıyla
Şebçerağ incisi verdi her birine

Dedi: "Bu gece padişah sarhoştur
Bu oğlanın o kadar günahı yoktur

Ünlü şâh ayıldığında
Hem pişman hem kararsız olur

Kim onu öldürecek olursa
Şâh bırakmaz bunu onun yanına"

Köleler dedi: "Eğer şimdi
Şâh gelir, görmezse kimseyi

Derhal bizim kanımızı döker
Sonra bizi baş aşağı dara çeker"

Vezir zindandan bir katil getirtti
Sarımsak soyar gibi derisini yüzdürdü

Darağacına baş aşağı astırdı
Toprak kanıyla çamura bulandı

Sonra oğlanı bir yere sakladı
Bakalım kaderde ne olacaktı?

Padişah ertesi günü ayıldı
Öfkeden hâlâ ciğeri yanıyordu

Padişah o köleleri çağırdı
Dedi: "O köpeğe cefayla ne yaptınız?"

Bir ağızdan dediler: "Bağladık sıkıca
Kabul meydanının ortasında çektik dara

Baştanbaşa derisini yüzdük
Darağacındadır şimdi baş aşağı"

Şâh işitince bu sözleri
On kölenin cevabıyla sevindi

Her birine değerli hil'at verdi
Her biri makam, mevki sahibi oldu

Şâh dedi: "Geç vakte kadar öylece
Darağacında bırakın feci şekilde

Bu namert pisliğin yaptığından
İbret alsın zamane insanı"

Şehir halkı işitince meseleyi
Herkes onun için çok üzüldü

Çok kişi oraya seyre geldi
Kimse tanıyamıyordu onu

İnsanlar bir et yığını gördü kan içinde
Derisi yüzülmüş biri, baş aşağı

Büyük, küçük kim gördüyse onu
Yağmur gibi yaş dökerdi gizli gizli

Gece gündüz o ay yüzlünün matemi vardı
Şehir dert, acıklanma, âhla dolmuştu

Birkaç gün sonra, sevgilisi olmayınca
Şâh pişman oldu yaptığına

Öfkesi azaldı, aşkı onu zorladı
Aşk aslan yürekli şâhı karıncaya döndürdü

Bir padişahtı Yusuf yüzlü biriyle
Gece gündüz halvette otururdu güzelce

Her zaman sarhoştu vuslat şarabıyla
Nasıl oturabilirdi ayrılık mahmurluğuyla?

Artık bir soluk dayanacak hâli kalmamıştı
Onun işi sadece inlemekti sürekli

Canı yanıyordu ayrılık derdiyle
Sabırsız, kararsız oldu iştiyak ile

Padişah gömüldü pişmanlığa
Gözü kan oldu, toprak saçtı başına

Mavi giysiler giydi, kapıyı üstüne kapadı
Kan, kül ortasında otura kaldı

Ne yemek yer ne şarap içerdi
Kanlı gözlerinden uyku kaçmıştı

Akşam olunca şehriyar dışarı çıktı
Darağacı başında olanları uzaklaştırdı

Oğlanın darağacının altına gitti
Oğlanla geçirdiği günleri hatırladı

Onun her işi bir bir aklına geldi
Saçının her telinden feryat yükseldi

Yüreğindeki dert haddini aştı
Her an yeni bir mateme başladı

Ölünün başında zârı zârı inliyordu
Onun kanını yüzüne sürüyordu

Kendini yerlere atıyordu
Elini ısırıyor, etini koparıyordu

Gece boyunca böyle yalnız kaldı
Mum gibi gözyaşı, yanış içindeydi

Sabah yeli esmeye başlayınca
Şehriyar çekilirdi odasına

Toprak, kül içinde otururdu
Musîbeti her an daha artardı

Üstünden kırk gün, kırk gece geçti
Makamı yüce şâh kıl gibi inceldi

Kapattırırdı kapıları; darağacının altında
Onu eski hâline döndürmeye çalışırdı

Kırk gün boyunca kimsede cesaret yoktu
Ağız açıp şâha bir şey diyemiyordu

Kırk gün boyunca yemek yemedi, su içmedi
Derken bir ara oğlanı rüyasında gördü

Ay yüzü kan revan içindeydi
Baştan ayağa kadar kan içindeydi

Şâh dedi: "Ey cana can katan!
Neden baştan ayağa kan içinde kaldın?"

Dedi: "Seninle tanıştığım için kan içindeyim
Vefasızlığın yüzünden bu hâldeyim

Günahım yokken yüzdürdün derimi
Padişahım! Vefalı olmak böyle mi?

Bir yâr yârine böyle mi yapar?
Kâfirim hiçbir kâfir böyle yaparsa

Ne yaptım sana ki darağacına çektirdin?
Kestirdin başımı, baş aşağı sallandırdın

Şimdi yüz çeviriyorum senden
Kıyamette hakkımı alacağım senden

Adalet divanı kurulunca açıkça
Yaratan hakkımı alır senden"

Şâh bu cevabı duyunca o aydan
Kanlı gönlü sıçradı derhal uykudan

Canına, gönlüne bir kargaşa düştü
Müşkül işi daha bir müşkülleşti

İyice delirdi, zıvanadan çıktı
Zayıflığına bir de gam eklendi

Delilik yurdunun kapısını açtı
Zârı zârı ağıt yakmaya başladı

Dedi: "Muradını almayan canımsın
Senin derdinle ne hâle düştü gönlüm

Ey benim yüzümden avâre olan!
Sonra benim yüzümden öldürülen

Kim benim gibi kendine kasteder?
Benim ettiğimi kim kendine eder?

Kan revan içinde olsam yeridir
Neden kendi maşuğumu öldürdüm ki?

Oğlum! Baksana bana, nerdesin?
Bu dostluğun üstüne çizgi çekme

Sen kötü etme, ben kötü ettimse de
Çünkü bütün kötülüğü ettim kendime

Senin yüzünden böyle hayranım, gamlıyım
Senin yüzünden başıma toprak saçıyorum

Canım benim! Seni nerede arayayım?
Şu hayran gönlüme merhamet et

Ben vefasızdan gördüysen cefa
Vefalı ol sen, etme bana cefa

Habersizce kanını döktümse
Oğlum! Daha ne kadar dökeceksin kanımı?

Sarhoştum bu hatayı ettiğimde
Kaderimde ne yazılıymış ki geldi başıma

Benden önce gittiysen ansızın
Sensiz ben dünyada nasıl yaşarım?

Sensiz bir an bile kendimde değilim
Zaten geriye bir iki solukluk kaldı ömrüm

Sen yokken şehriyarın canı ağzına geldi
Senin kan paranı ödemek için

Korkmuyorum ben ölümümden
Ama korkuyorum kendi cefamdan

Ebedîyen canım özür dilese
Bu günahın özrünü dileyemez

Keşke kılıçla kesselerdi boğazımı
Gönlümde kalmasaydı bu acı

Yaratanım! Canım yandı bu hayrette
Baştan ayağa yandı her yanım hasretle

Ben bu ayrılığa dayanamıyorum
İştiyak içinde ne kadar yansın canım?

Âdil Tanrım! Fazlınla al canımı
Çünkü takatim kalmadı artık

Böyle söylerken sustu kaldı
Suskunluk içinde kendini kaybetti

Nihayet inayet çavuşu yetişti
Şikâyetten sonra şükür vakti geldi

Padişahın derdi haddini aştığında
O vezir gizlice duruyordu oracıkta

Gizlice oğlanı giydirip donattırdı
Sonra cihan şâhının yanına gönderdi

Ay buluttan sıyrılır gibi çıkageldi
Kefen ve kılıçla padişaha geldi

Şehriyarın huzurunda yere çöktü
Gözünden yağmur gibi yaş döktü

Cihan şâhı görünce o ayı
Şimdi ne diyeyim, bilmem ki

Şâh toprağa, oğlan kana bulandı
Kim ne bilir, bu acayip hal ne oldu

Ne desem, bundan sonra denir değil
İnci diptedir; üstelik delik değil

Şâh onun ayrılığından kurtulunca
Mutlulukla gittiler has eyvana

Bundan sonra kimse sırra vakıf değildir
Çünkü burası yabancının yeri değildir

Birisinin dediğini öbürü dinledi
Kör gördü o hâli, sağır işitti

Ben kimim ki onu anlatayım?
İzin verilirse, canla başla anlatırım

Oraya gitmezsem, nasıl anlatırım?
Susayım çünkü dışarda kaldım

Öncekiler bana izin vermiş olsa
Hemen isteseler bunu anlatmamı

Kıl ucu kadar yer yok burada
Susmaktan başka çare yok burada

Dil kılıcının cevheri susmaktır
Bunun dışında bir şey mümkün değildir

Gerçi süsenin ondan fazla dili var
Kendi suskunluğuna âşık olmuştur

Şimdi burada sözü bitirdim
Çalışmak gerek; daha ne diyeyim?

ATTÂR'IN HÂLİ

Attâr! Saçtın âleme her an
Yüz bin sırrın nefesini

Dünya ufukları ıtırlandı seninle
Dünya âşıkları coşmakta seninle

Kâh sadece aşktan söz et
Kâh uşşak perdesinde terennüm et

Âşıklara sermaye verdi şiirin
Âşıklara bu sermayeyi verdi her zaman

Işığın güneşte tamamlanması gibi
Mantıku't-tayr, Makamat-ı Tuyur sende bitti

Bu hayranlık yolunun makamlarıdır
Belki de baş dönmüşlüğünün divanıdır

Dertli olarak gir bu divana
Canını siper ederek gir meydana

Böyle bir meydanda can görünmez oldu
Hatta meydan bile görünmez oldu

Dertle gelmezsen oraya
Zerre bile yüzünü göstermez sana

Derdinin Düldülü yürümeye başlayınca
Adım atacaksan, hep bas muradının üstüne

Muratsızlık gıdan olmadıkça
Şaşkın gönlün nasıl dinçelir?

Dert elde et; dermanın derdindir
İki âlemde can ilacın derdindir

Hey yolun insanı! Bakma kitabıma
Şiir yönüyle ve böbürlenmeyle

Dert ile bak defterime
İnan böylece yüz derdimden birine

Devlet topunu huzura kadar götürür
Kim bu dertle bakarsa buna

Vazgeç zahitlikten, saflıktan
Dert gerek, dert, düşkünlük gerek

Kimin derdi varsa, dermanı olmasın
Kim derman isterse, canı olmasın

Adam susuz, yemesiz içmesiz, uykusuz olmalı
Öyle bir susuz ki sonsuza kadar suya ulaşmamalı

Kim bu sözlerde bir dert bulmazsa
Âşıkların yolunda bir toz bulamaz

Kim bunu okuduysa, işin adamı olur
Kim bunu anladıysa, berhürdar olur

Görünüşe bakanlar sözüme dalmıştır
Mânâya bakanlar sırlarımın adamıdır

Bu kitap günlerin süsüdür
Has olana, olmayana nasip vermiştir

Buz gibi donmuş biri görürse bu kitabı
Güzelce çıkar perdeden ateş gibi

Nazmımın acayip bir özelliği var
Çünkü her an daha fazla nasip bağışlar

Defalarca okuman nasip olursa
Kuşkusuz her defa daha çok gider hoşuna

Naz nimet içinde büyüyen bu gelinin
Duvağı ancak yavaş yavaş açılır

Kıyamete kadar benim gibisi çıkmaz
Kalem alıp eline kâğıda yazmaz

Hakikat denizinden inci saçıyorum
Söz benimle bitti; işte işareti

Kendimi çokça övecek olsam
Benim övgümü kim beğenir?

Ama insaflı biri bilir değerimi
Çünkü gizli değildir dolunayımın nûru

Biraz üstü kapalı söyledim hâlimi
Kuşkusuz sözden anlayan verir hakkımı

Halka öyle şeyler saçtım ki
Ölsem de kıyamete kadar ölümsüzüm

Kıyamet gününe kadar halkın dilinde
Anılırım; bu yadigar yeter bana

Bu dokuz daire dağılıp dökülse
Bu kitabın bir noktası eksilmez

Bu kitap yol gösterirse birine
Kaldırır onun önünden perdeyi

Bu yadigarla huzur bulan
Duasında söyleyeni hatırlasın

Bu bahçeden güller saçtım
Dostlar! Beni hayırla anın

Herkes kendini bir şekilde gösterdi
Biraz cilvelendi, çarçabuk geçti

Kuşkusuz ben de gidenler gibi
Uyuyanlara gösterdim can kuşunu

Bir ömürdür uyuyan, bu sözle
Bir anda gönlü uyanık olur bu sırla

Biliyorum, kuşkusuz düzene girer işim
Kesilir gamlarım, kaygılarım

Kandil gibi kendimi ne çok yaktım
Nihayet dünyayı mum gibi aydınlattım

Beynim dumanımdan fanus gibi oldu
Cennet mumuyum. Ne kadar kandil dumanı çekeyim?

Gündüzleri yemez, geceleri uyumaz oldum
Ciğerimde su kalmadı gönül ateşinden

Gönlüme dedim ki hey geveze
Ne kadar konuşacaksın? Sus, sır ara

Dedi: Ateşe düştüm, beni ayıplama
Söz söylemezsem, yanıyorum

Can denizim yüz şekilde çalkanıyor
Nasıl bir an suskun kalabilirim?

Kimseye övünmüyorum bununla
Kendimi meşgul ediyorum bununla

Gerçi gönlümde bunun derdi yok değil
Ne kadar diyeyim? Bunun adamı değilim

Bunların tümü saçma masallardır
Mert olanın işi benlikten arınmaktır

Gönül saçma sapan şeylerle meşgul olursa
Ne gelir ondan? Söz eskimiştir zira

Sayısız canı terk etmek gerek
Bunca saçmalıktan istiğfar etmek gerek

Can denizi ne kadar coşacak?
Can saçmak gerek ve susmak

HİKÂYE 170

Can çekişirken o dini bilen
Dedi: "Bilseydim bundan önce

Dinlemenin söylemeden üstünlüğünü
Sözle telef eder miydim ömrümü?"

Söz iyilikte altın gibi olsa
Daha iyidir o söz söylenmemiş olsa

***

Adam gibi adamların payına iş düştü
Bizim payımız söz oldu. Dert bu!

Mertler gibi din derdin olsaydı
Söylediklerimi iyi anlardın

Gönlün kendi aşinâna yabancı
Ne söylesem masal gelir sana

Sen nazla uyu serkeş gibi
Ben masal anlatayım güzelce sana

Attâr güzel masallar anlattıysa sana
Uyku hoşuna gidiyor; uyu güzelce

Biz kuma ne yağlar döktük!
Domuzun boynuna ne inciler taktık!

Biz bu sofrayı çok kurduk
Bu sofradan çok defa aç kalktık

Nefse neler demedim ki! Dinlemedi
Ne ilaçlar verdim ona; fayda etmedi

Baktım, elimden bir şey gelmiyor
Vazgeçtim kendimden; kenara çekildim

İlâhî inayet olarak Hak cezbesi lâzım
Bu benim elimden gelecek iş değil

Nefis her an daha da semiriyor
Bunun düzelme ihtimali yok

Hiç dinlemedi, yola gelmedi
Bütün bunları işitti, bir an iyileşmedi

Ölmedikçe ben yüz iniltiyle
Laf dinlemeyecek; Rabbim sen koru

İskender ölünce din yolunda
Aristoteles dedi: "Ey din şâhı!

Yaşadıkça öğüt verirdin sürekli
Halka öğütün bugün tamamlandı"

***

Gönlüm! Öğüt dinle. Belâ girdabı var
Gönlü diri ol. Çünkü arkanda ölüm var

Hep kuşların dilini, konuşmasını
Söyledim sana; anla hey habersiz!

Âşıklar arasında kuşlar vardır
Kafesten ecelden önce uçmuşlardır

Hepsinin ayrı açıklaması vardır
Çünkü kuşların başka dili vardır

Simurg'un yanında iksiri yapan kişi
Bütün kuşların dilini bilen kişi

Nasıl tanırsın ruhanîlerin devletini
Yunanlıların hikmetleri arasında?

O hikmette tek olmadıkça sen
Din hikmetinde nasıl adam olursun?

Kim aşk yolunda bunun adını anarsa
Aşktan haberli değildir din divanında

Marifet adına burada küfrün "kâf"ını
Daha çok severim felsefenin "fe"sinden

Çünkü küfrün perdesi kalkarsa
Uzak durabilirsin küfürden

Ama o ilim "ne", "nasıl" ile yol keser
Daha çok uyanık insanın yolunu keser

O hikmetle bir gönül parlattınsa
Nasıl Faruk gibi yakarsın onu?

Din mumu yaktı Yunan hikmetini
Gönül mumu yakılamaz o ilimle

Din adamı! Yesrib'in hikmeti yeter sana
Toprak saç Yunan'ın başına din derdiyle

Attâr! Daha ne kadar söyleyeceksin?
Sen bu ilginç işin adamı değilsin

Kendi varlığından sıyrıl güzelce
Toprak ol yoklukla toprak üstünde

Sen var oldukça her çerçöpe ezilirsin
Yok oldun mu herkesin baş tacı olursun

Fâni ol ki bütün yol kuşları
Huzura giden beka yolunu açsın sana

Benim sözüm rehber olarak yeter sana
Bu söz herkesin yolunun pîridir

Yol kuşlarının yakını olmasam da
Onları andım ya; bu yeter bana

Sonunda o kervandan bana bir toz gelir
Nasibim olarak o gidenlerden bir dert gelir

O yaşlı pîr bir sûfîye dedi:
"Ne kadar bahsedeceksin Hak adamlarından?"

Dedi: "Kadınların hoşuna gider daima
Hep erkekleri konuşurlar daima"

Onlardan değilsem de, onlardan söz ettim
Mutluyum; bu hikâyeyi candan söyledim

Şekerin sadece adını bilsem de
Ağzımda zehir olmasından iyidir

Divanım tümüyle divâneliktir
Akıl bu sözlerin yabancısıdır

Can arınmaz yabancı kalmakla
Bu divâneliğin kokusunu almadıkça

Bilmiyorum, ne diyeyim; ilginçtir
Kaybetmediğim şeyi ne kadar arayayım?

Ahmaklıktan devleti terk ettim
Gaflet işsizlerine ders verdim

Bana derlerse: "Hey yolunu kaybeden!
Günahının özrünü kendinden dile"

Bilmiyorum bu iş gerçekleşir mi?
Yüz ömrün özrünü dileyebilir miyim?

Bir an işe koyulsaydım onun yolunda
Hiç dalar mıydım böyle şiirlere?

Onun yolunda bir makamım olsaydı
Şiirimin "şin"i, şerrin "şin"i olurdu

Şiir söylemek sermayesizlik delilidir
Kendini görmek ise cahilliktir

Dünyada mahrem birini görmediğim için
Kendi şiirimle çok şey söyledim

Sır arayan biriysen, araştır
Can saç, kan ağla, sır ara

Çünkü ben kanlı gözyaşı saçtım
Böyle kan damlayan sözler ettim

Burnunu yaklaştırırsan derin denizime
Kan kokusu alırsın sözlerimden

Kim bid'at zehriyle dertlenmişse
Bu yüksek sözler panzehirdir ona

Gerçi Attârım ben; panzehir veririm
Ciğerle yanmış karışık misk veririm

Tatsız tutsuz, habersiz insanlar var
Bu yüzden tek başına ciğer kanı içerim

Kuru ekmekten önüme sofra koyarım
Gözyaşlarımla ekmeği ıslatırım

O sofraya gönlümün kebabını koyarım
Zaman zaman Cebrail'i konuk ederim

Ruhülkudüs benim soframda olursa
Her talihsizin ekmeğini ufalar mıyım?

Ben her kötü insanın ekmeğini istemem
Bu ekmekle o katık yeter bana

Gönül zenginliği canıma can katar
Tükenmez hazinem kanaattir

Her zengin sahipse böyle hazineye
Hiç minnet eder mi alçak kişilere?

Allah'a şükür, böyle bir kaygım yok
Lâyık olmayan insanlara bağlı değilim

Kimseye gönülden bağlılığım yoktur
Her aşağılığı kendime efendi etmem

Ne bir zalimin ekmeğini yedim
Ne kitabımı birine takdim ettim

Yüce himmetim memduh olarak yeter bana
Beden kuvvetim, ruh kuvvetim yeter bana

Önce gelenler beni yanlarına çağırdı
Ne kadar uğraşayım kendini görenlerle?

Halkın arasında özgür olduğumdan beri
Yüz belâ arasında şad oldum

Bu kötü niyetlilerden tümüyle uzağım
İster iyi, ister kötü bahsetsinler benden

Ben kendi derdimle âciz kalmışım
Bütün dünyadan elimi, eteğimi çekmişim

Hayıflanmamı, derdimi dinleseydin
Benden de hayran hâle gelirdin

Beden, can gitti; canımdan, bedenimden
Dert, hayıflanma dışında yok nasibim

HİKÂYE 173

Yol gören biri can çekişme vaktinde
Dedi: "Bu yol için azığım yok

Utangaçlık teriyle bir avuç çamur yoğurdum
Sonra bundan bir kerpiç yaptım

Gözyaşlarımı bir şişeye doldurdum
Kefen için kendime bir hırka yaptım

Önce o gözyaşlarıyla beni yıkayın
Sonra o kerpici başımın altına koyun

O kefeni gözyaşlarıma buladım
Bir ucundan bir ucuna 'Çok yazık!' yazdım

O kefeni iyice üstüme geçirin
Sonra beni toprağa verin

Böyle yaptınız mı, mahşere kadar buluttan
Toprağımın üstüne yağmaz 'Yazık'tan başka"

***

Bilir misin, bunca hayıflanma nedendir?
Bir sivrisinek rüzgârla yaşayamaz

Gölge güneşe kavuşmayı ister
Ulaşamaz. Bu sevdadır, olmayacak şeydir

Gerçi bu olmayacak şey aşikârdır
Onun imkânsızı düşünmek dışında işi yoktur

Kim bu düşünceye saplanırsa
Ne düşünebilir bundan başka?

Her an müşkülümü daha çetin görüyorum
Bu müşkülle nasıl baş edecek gönlüm?

Benim gibi yalnız, tek kalan var mı?
Denize dalıp da dudağı kuru kalan var mı?

Ne sırdaşım, hemdemim var
Ne derttaşım, mahremim var

Ne himmetle memduh isteğim var
Ne karanlıkta ruh kuvvetim var

Ne kimsenin gönlündeyim, ne kendi hâlinde
Ne iyiyi düşünürüm, ne kötüyü

Ne sultan lokmasına hevesliyim
Ne kapıcının ense tokatını isterim

Ne bir an yalnızlığa sabrediyorum
Ne bir an halktan uzak kalmak isterim

Alt üst olmuş benin halleri
Andırır kendini anlatan pîri

HİKÂYE 174

Dini temiz biri dedi: "Otuz yıldır
Kendimde olmadan ömür sürüyorum

Kendinde olmayan İsmail gibi
Babasının başını keseceği zamanki gibi

Nasıldır o kişinin hâli, böyle ömür sürerse
Onun bir ânı İsmailinki gibi olursa?"

***

Kim bilecek bu mihnet hapsinde
Gece gündüz ömrümü nasıl geçiririm?

Kâh mum gibi yanarım beklemekten
Kâh ilkbahar bulutu gibi ağlarım

Sen mumun ışığını görürsün güzelce
Onun başındaki ateşi görmezsin ama

Bedene dışardan bakan biri
Nasıl yol bulur beden içine?

Çevgenin ucundaki top gibiyim
Hiçbir yerde başımdan ayağımı ayıramam

Kendi varlığımdan hiç kazanç sağlamadım
Bir hiçti yaptıklarım, söylediklerim

Yazık ki kimse yardımcım olmuyor
İşsiz güçsüzlükle zayi oldu ömrüm

Yapabilirdim, bilemedim; ne fayda?
Biliyordum, bu sefer yapamadım

Şimdi âcizlikten, çaresizlikten başka
Bir çarem yoktur aslâ

Şiblî bu harap yerden gidince
Civanmert biri onu gördü düşte

Dedi: "Ey talihli! Hak sana ne yaptı?"
Dedi: "Hesabım sarpa sardığında

Beni kendime fena düşman görünce
Zayıflığımı, ümitsizliğimi, aczimi görünce

Acıdı o çaresizliğime
Tümüyle affetti beni keremiyle"

***

Yaratanım! Senin yolunun âciziyim
Topal karınca gibi kuyuna düştüm

Bilmiyorum ben neye mensubum?
Nereliyim, hangisiyim, kimim?

Bedenim yok, devletim yok, sermayem yok
Azıksız kalmış, dur duraksız bir âşık

Ömrümü ciğer kanıyla geçirdim
Ömrümden bir nasip almadım

Ne yaptıysam hepsi suç oldu
Canım ağzımda, ömrüm sona erdi

Gönül elimden gitti, dünya kayboldu
Sûretim kalmadı, mânâ kayboldu

Ne kâfir, ne müslüman olarak kaldım
İkisinin arasında hayran kaldım

Ne müslüman ne kâfirim; ne yapayım?
Derbeder, çaresiz kaldım; ne yapayım?

Daracık bir kapıda sıkıştım kaldım
Zan duvarına dönük kaldı yüzüm

Aç bu kapıyı ben zavallıya
Yol göster şu yolda düşüp kalana

Kulunun hiç yol azığı yoktur
Gözyaşından, âhtan geri kalmamaktadır

Hem günahlarını yakabilirsin âhıyla
Hem kara divanını yıkayabilirsin gözyaşıyla

Kimde gözyaşı denizi oluşuyorsa
Gelsin, yaraşır bu menzile

Kimde kan yaş döken göz yoksa
Gitsin, işi yoktur yanımızda

HİKÂYE 176

Bir rehber pîr yolda gidiyordu
Meleklerden oluşan bir kalabalık gördü

Yolda tam ayarlı paralar vardı
Melekler bunu kapışıyordu

Pîr bu kalabalığa soru sordu
Dedi: "Bu para nedir? Anlatın hâli"

Kuş biçimli melek dedi: "Yol pîri!
Buradan geçiyordu bir dertli

İçinden temiz bir âh çekti, gitti
Sıcak gözyaşı toprağa serpildi

Şimdi biz sıcak gözyaşını, soğuk âhı
Dert yolunda kapışıyoruz"

Yarabbî! Çok gözyaşım, âhım var
Başka şeyim yoksa, bunlar var

Madem gözyaşı ile âh geçerli orada
Kulunun da bu metaı var burada

Ahla temizle canımın meydanını
Sonra gözyaşımla yıka divanımı

***

Yolumu kaybettim; yol bulmadan gidiyorum
Şeytanlar gibi kapkaradır gönlüm

Yol göstericim ol, temizle divanımı
İki âlemde de temizle gönül levhamı

Sonsuz gönül derdim var sayende
Canım varsa, utanıyorum senden

Ömrümü senin gamınla geçirdim
Keşke yüz ömrüm daha olsaydı!

Senin derdinle yaşadıkça
Başka dert edinirdim her anda

Kendi yüzümden yüz sıkıntıya düştüm
Elimden tutanım! Tut elimden

Ebu Said-i Mehne yol erleriyle
Bir gün bulunuyordu tekkede

Bir sarhoş geldi, gözyaşı döküyordu
Tekkenin kapısında perişan hâldeydi

Olur olmaz şeyler söylemeye başladı
Ağlamaya, kötü sarhoşluk etmeye başladı

Şeyh onu kapısına gelmiş görünce
Geldi, şefkatle dikildi başına

Dedi: "Hey sarhoş! Burada gürültü etme
Niye böylesin? Ver elini bana; kalk haydi"

Sarhoş dedi: "Hak Teâlâ senin yardımcın
Şeyhim! Elden tutmak değil senin işin

Çekil başımdan, yürü mertçe
Başım yerde; bırak beni ona

Herkes elden tutar olsaydı
Karınca emirlik tahtına çıkardı

Elden tutmak senin işin değil; yürü
Senin bildiklerinden değilim; yürü"

Şeyh yere yığıldı onun derdiyle
Sararmış yüzü kızardı gözyaşıyla

***

Hep sen varsın. Benim çarem sen ol
Düştüm; elimden tutan sen ol

Zindan kuyusunda ayağı bağlı kaldım
Bu kuyuda senden başka kim tutar elimi?

Hem mahpus bedenim kirlendi
Hem mihnetkeş gönlüm pörsüdü

Gerçi kir içinde girdim yola
Affet; hapisten, kuyudan geldim

HİKÂYE 178

O aziz dedi: "Yarın Yüce Tanrı
Mahşer meydanında bana sorarsa

Hey düşkün! Ne getirdin yoldan?
Derim: Zindandan ne getirilir Allahım?"

***

Talihsizliğe battım; zindandan geldim
Başımı, ayağımı kaybettim; hayran geldim

Elim bomboş; dergâhının toprağıyım
Kulunum; yolunun mahpusuyum

Beni satmamandır umduğum
Fazlınla bir hil'at giydir bana

Bütün bu pisliklerden arındır beni
Müslümanlıkla toprağa sok beni

Gizlenince bedenim toprakta, kerpiçte
İyi, kötü her şeyimi affedersin

Beni yaratman nasıl kolaysa
Yaraşır affetsen beni kolayca

HİKÂYE 179

Nizamülmülk can çekişme hâlindeydi
Dedi: "Yarabbî! Eli boş gidiyorum

Yaratanım! Yarabbî! Gerçekten
Kimi gördümse, bahsediyor senden

Her şekilde onu satın aldım
Ona yardım ettim, yâr oldum

Seni satın almayı öğrendim
Bir gün bile seni kimseye satmadım

Seni birçok kez satın aldım
Herkes gibi seni aslâ satmadım

Son nefeste satın al beni
Yârsizlerin yârî sensin; yardım et bana"

***

Yarabbî! O zaman bir soluk yardım et bana
Senden başka kimsem olmadığı sırada

Temiz dostlarım kan yaşlı gözle
Toprağımın başından çekildiğinde

Sen ver elini tam o sırada
Fazlının eteğini tutayım kıvrakça

HİKÂYE 180

Süleyman bunca kemaline rağmen
Topal bir karıncaya sordu âcizlikle

Dedi: "Hey benden perişan! Söylesene
Hangi çamur daha çok yoğrulmuştur gamla?"

Topal karınca cevap verdi o anda
Dedi: "Daracık mezardaki son kerpiç"

***

Son kerpiç toprakla birleşince
Bütün umutlar artık kesilince

Ey temiz zâtlı! Toprağın altında
Kâinattan umudum kesilince

Son kerpiç de yüzümü örtünce
Fazl yüzünü benden çevirme

Yüzümü toprağa çevirince ben avâre
Hiçbir şeyi yüzüme vurma bir şekilde

Umduğum odur, bunca günahla
Allahım! Hiçbirini yüzüme vurma

Yaratanım! Sen mutlak kerimsin
Ne olup bittiyse, affediver

Ebu Said-i Mehne hamamdaydı
Ona düşen tellak çiğ bir adamdı

Şeyhin kirlerini getirdi koluna kadar
Sonra topladı onları yüzünün önünde

Şeyhe dedi: "Söyle ey canı temiz
Civanmertlik nedir dünyada?"

Şeyh dedi: "Kirleri gizlemektir
Halkın gözüne göstermemektir"

Bu cevap tam ona göreydi
Tellak o zaman ayağına kapandı

Kendi cahilliğini ikrar etti
Şeyh memnun oldu, tellak istiğfar etti

***

Yaratanım, besleyenim, nimet verenim!
Padişahım, işleri yoluna koyanım, kerem sahibim!

Âlem dolusu halkın civanmertliği
Bir çiy tanesidir senin fazl denizinden

Mutlak kaim olan sensin zâtıyla
Cömertliğin anlatılamaz aslâ

Affet küstahlığımızı, utanmazlığımızı
Gözümüzün önüne serme kirimizi.

Sözlük

Abbase: Abbase-yi Tûsî, Ebu Muhammed Abbas bin Muhammed-i Assârî, on ikinci yüzyılın ünlü vaizlerinden biri.

Abbasîlerin hil'atı: Abbasî halifeleri siyah giysi giyerdi. Karıncanın siyahlığı bu siyah giysiyle eşleştirilir.

Ahmed-i Hanbel: Dokuzuncu yüzyılda yaşayan, Hanbelî mezhebinin imamı, muhaddis, fıkıhçı.

Altın Buzağı: Hikâyeye göre Samirî altından bir buzağı yaptı. Bu buzağıdan ilginç sesler geliyordu. İsrailoğulları bir süre bu buzağı heykeline taptı.

Amr bin Osman-ı Mekkî: Onuncu yüzyıl sûfîlerinden ve Hallac-ı Mansur'un hocası.

Anka: Simurg.

Arş: Gökyüzü.

Ateş Üstündeki Gül: Nemrut Hz. İbrahim'i ateşe attırınca, ateş gül bahçesi kesilmişti.

Atîk: Hz. Ebubekir.

Basra Şeyhi: Hasan-ı Basrî, sekizinci yüzyıl zahitlerinden biri.

Bayezid: Bayezid-i Bestamî. Dokuzuncu yüzyılda yaşayan ünlü sûfî.

Betül: Hz. Zehra.

Beyaz El: Hz. Mûsâ'nın mucizelerinden biri. Yeninden çıkardığı eli ışık saçarmış.

Bilâl: Hz. Muhammed'in müezzini Bilal-i Habeşî.

Bişr-i Hâfî: Dokuzuncu yüzyılda yaşayan Mervli sûfî.

Cin Gecesi: Cinlerin Hz. Muhammed'le görüşerek ona iman ettiği gece.

Cüneyd: 9.-10. yüzyılda yaşamış İran asıllı ünlü sûfî. Cüneyd-i Bağdadî olarak bilinir.

Dağ: Kullara, kölelere sahipleri tarafından dağlama demiriyle vurulan özel işaret.

Darüsselâm: Sekiz cennetten biri.

Deniz Üstünde Köprü: Mûsâ'nın İsrailoğullarını Nil nehrinden geçirmesi, Firavun'un askerleriyle birliktee suda boğulması olayına gönderme yapılır.

Din Mumu: Hz. Ömer.

Ebu Ali Rûdbârî: Onuncu yüzyılda yaşamış Bağdatlı sûfî.

Ebu Ali Tûsî: On birinci yüzyıl Horasan sûfîlerinden biri.

Ebu Said: Ebu Said Ebulhayr, *Rubailer*, manzum çeviri: Mehmet Kanar, Şule, İstanbul 2013.

Ebulhasan Nuri: Onuncu yüzyıl Horasan sûfîlerinden biri.

Ekkâf: Ebulkasım Ekkâf. On ikinci yüzyıl ârif ve fıkıhçılarından. Nişabur'da öldürüldü.

En büyük Sıddık: Hz. Ebubekir.

Ferş: Yeryüzü.

Gayb Nakkaşı: Tanrı.

Habib-i A'cemî: Hasan-ı Basrî'nin çağdaşı olan zahit.

Halife Çocuğu: İnsan, Âdemoğlu.

Hallac: Hallac-ı Mansur, ünlü sûfî. Enelhak sözü yüzünden öldürüldü.

Haman: Firavun veziri.

Harkan Şeyhi: Ebulhasan Harkânî. On birinci yüzyılda yaşamış sûfî.

Haydar: Hz. Ali.

Hızır: Ölümsüzlük suyunu içen kişi. İskender'le birlikte Karanlıklar Ülkesine gittiği, suyu onun içtiği, İskender'in içemediği anlatılır. Mûsâ ile ilgili hikâyelerde onun yoldaşıdır. Yolda kalanlara yardım eder.

Hulle: Cennet giysisi.

Hulûlî: Tanrı'nın eşyaya nüfuz ettiğine inanan. Attâr'a göre hulûl farklıdır. İnsan fâni olunca, Tanrı'dan başkası kalmaz. Bu duruma hulûl denir.

Huzeyfe: Hazreti Muhammed'in sahabesinden Huzeyfe bin el-Yeman.

Hümeyra: Hz. Ayşe.

İbrahim Edhem: Sekizinci yüzyılda yaşayan Belhli sûfî.

İki Harf: Kâf ve Nun harfleri. Yan yana gelince Arapçada kâne (olmak) fiilinin emri kun (ol) hâlini alır. "Bir şeyin olmasını isterse, "ol" der ve olur."

İki Nûr Sahibi: Hz. Osman, Zinnûreyn.

İsâ ile İğne: Hz. İsâ gökyüzüne çekiliyordu. Dördüncü kat gökyüzüne geldiğinde üstü arandı. Dünyaya ait bir nesne olan iğne bulundu. Bundan dolayı o katta bırakılması emredildi. Dünyaya ait küçük bir şey anlatılırken İsâ ile iğnesi örneği verilir.

İsmail: İbrahim Peygamberin oğlu. Gördüğü bir rüya üzerine oğlunu Tanrı'ya kurban etmeye karar verdi. Son anda cennetten gönderilen bir koyun onun yerine kurban edildi.

Kaabekavseyn: Hz. Muhammed'in miraçta Tanrı'ya çok yaklaştığını ifade eden kavram.

Kabz: Bağlılık, tutukluk, sıkılık.

Kâğıt Giysi: Şikâyetçilerin devlet büyüğü tarafından uzaktan tanınmak üzere giydiği giysi.

Kalem: Tanrı'nın iradesi.

Kârûn: Hz. Mûsâ'nın çağdaşlarından bir zengin. Bir rivayete göre halazadesi.

Kaygan taş: Karıncayiyenlerin kumlarda kurduğu koni biçimli tuzak.

Kelîm: Hz. Mûsâ.

Kuş Dili: Mantıku't-tayr. "Ve verise Suleymânu Dâvude ve kâle yâ eyyuhennâsu ullimnâ mantıkattayre ve ûtînâ min kulli şey'in. İnne hâzâ lehuvelfazlulmubîn" (Kur'ân, Neml, 27/16) [Süleyman Davut'un mirasçısı olunca dedi: İnsanlar! Bize kuş dili öğretildi: Ayrıca her şeyden bir nasip verildi. İşte bu apaçık bir lütuftur.]

Kürsü: Arş.

Lat: Cahiliye devri putlarından biri.

Levh: Tanrı'nın iradesi.

Leylâ ile Mecnûn: Fuzulî, öyküleştiren Mehmet Kanar, Say, İstanbul 2012; ayrıca bk. Fuzulî, *Leylâ ile Mecnûn*, manzum çeviri: Mehmet Kanar, Tekin, İstanbul 2017.

Lokman-ı Serahsî: Onuncu yüzyılda yaşayan sûfîlerden biri.

Mâlik-i Dînâr: Sekizinci yüzyılda yaşayan Basralı zahit.

Mâşuk-i Tûsî: Onuncu yüzyıl Horasan sûfîlerinden biri.

Mehne Şeyhi: Ebu Said Ebulhayr.

Musikar: Yan yana getirilmiş birçok kamıştan yapılmış bir tür nefesli saz.

Mühre-hokka: Gözbağcıların kullandığı kutu ve boncuklar.

Müminlerin Anası: Hz. Muhammed'in eşi.

Münker: Sorgu meleği.

Nazar Testisi: Bir testiye güzel yüz resmi yapılır, üstüne değerli kumaş geçirilir. İnsanlar bu testiyi bir süre seyreder. Sonra testi nazar değmemesi için damdan atılarak kırılır.

Nekîr: Sorgu meleği.

Nergis Tacı: Nergis'in ortasındaki sarı renkli, halka biçimli bölüm taca benzetilir.

Nizamülmülk: Büyük Selçuklu veziri (1018-1092) "Siyasetname" adlı eseri M. Kanar tarafından çevrildi. bk. Say yayınları.

Nuri: Ebulhasan-ı Nuri, Vasıtî'nin çağdaşlarından olan sûfî.

Otuz kuş: Sî (otuz) murg (kuş).

Örümcek: Hz. Muhammed'in Ebubekir'le birlikte Mekke'den Medine'ye giderken bir mağaraya sığınması, bir örümceğin mağara girişine hızla ağ örmesi, müşriklerin ağı görünce mağaraya girmekten vazgeçmeleri olayına gönderme yapılır.

Pervâne: Işığın etrafında dönen, sonra kendini ışığa atan pervâne böceği. Edebiyatta Şem' ü Pervâne hikâyeleri için bk. Mehmet Kanar, *Fehmî ve Şebisterî'den Şem ve Pervâne*, İnsan, İstanbul 2009.

Raiba: Rabia-yı Adeviye, sekizinci yüzyılda yaşayan Basralı zahit ve ârif kadın.

Rana Gül: Bir tarafı sarı, bir tarafı kırmızı gül.

Ruhullah: İsâ Mesih.

Rûhülemin: Cebrail.

Salih'in Devesi: Semud kavmi mensupları Salih Peygambere inanmak için kayadan dişi deve çıkarma mucizesini göstermesini istediler. Mucize gerçekleşti. Dağa baktıklarında kayadan, ileri sürdükleri şartı taşıyan deve çıktı.

Samirî: Efsaneye göre Hz. Mûsâ'nın teyze çocuğu. İlginç sesler çıkaran altın buzağıyı yapan kişi.

San'an Şeyhi: Bu hikâye hakkında bk. Hasan Ziyaî – Ferîdeddin Attâr, çeviri ve öyküleştirme: Mehmet Kanar, Say, İstanbul 2012.

Sekiz Cennet: Huld, Darüsselâm, Darülkarar, Adn, Cennetülme'va, Cennetünnaîm, İlliyyin, Firdevs.

Sidre: Sidretülmünteha da denir. Gökyüzünün yedinci katında bulunduğuna inanılan bir ağaç.

Süleyman'ın Yüzüğü: Hz. Süleyman'ın üstünde ismiazam yazılı yüzüğü.

Şebçerağ: Geceyi aydınlatacak kadar ışık saçan iri inci.

Şebdiz: 1. Hüsrev-i Perviz'in atı. 2. genel anlamda hızlı koşan at.

Şeddad: Tanrılık davasına kalkışan, cenneti andırma iddiasıyla İrem bağlarını yaptıran kişi.

Şeyh Ebubekr-i Nişaburî: Şiblî'nin çağdaşlarından olan zahit.

Şeyh Nasrabadî: Onuncu yüzyıl İran sûfilerinden biri.

Tâ ve Sîn: Neml sûresine gönderme yapılır.

Tâhâ Sûresi: Hz. Ömer'in müslüman olmasına zemin hazırlayan sûre.

Taş ve Ebubekir: Hz. Ebubekir az konuşmak için ağzında bir taş bulundururmuş.

Tıraz: Maveraünnehir'de bir şehir.

Tirmizî: Onuncu yüzyılda yaşayan sûfî.

Tûba: Cennet'te bir ağaç.

Uzza: Kureyş kabilesinin putlarından biri.

Vasıtî: Dokuzuncu yüzyılda yaşayan Ferganalı zahit Ebubekr Muhammed bin Mûsâ.

Yedi Cehennem: Sakar, Saîr, Lazâ, Hutame, Cahîm, Cehennem, Haviye.

Yedi Yıldız: Yedi gezegen. Ay, Utarid, Zühre, Güneş, Merih, Müşterî, Zuhal.

Yerin Çivisi: Dağları dünyayı sabitleyen çivilere benzetirlerdi.

Yesrib: Medine.

Yusuf: Yakup Peygamberin oğlu. Hikâye ve tahlili hakkında bk. Celal Settârî, *Züleyha'nın Aşk Derdi, Hz. Yusuf Hikâyesi*, Farsçadan çeviren Mehmet Kanar, Şule, İstanbul 2014. Ayrıca bk. Yahya Bey, *Yusuf ile Züleyha*, öyküleştiren Mehmet Kanar, Say, İstanbul 2011.

Yusuf-i Hemedanî: On ikinci yüzyılda yaşamış Horasanlı sûfî.

Zülfikâr: Hz. Ali'nin iki uçlu, iki oluklu kılıcı.

Zülkarneyn: Attâr'da peygamber rumuzunu taşıyan güçlü padişah.

Zünnar: Keşiş kuşağı, yünden birkaç kat örülmüş ip.

Zünnûn: Sekizinci yüzyılda yaşayan Mısırlı sûfî.

Zünnûn'un hapsi: Yunus peygamberin balık karnında hapsolması.

Dizin

A
Abbase 194, 202, 350, 453
Abbasîler 457
Âdem 84, 287, 321, 322, 346, 350, 352, 354
Adn 84, 107, 175, 456
Ahmed-i Hanbel 265, 266, 453
Ali 65, 72, 73, 74, 75, 76, 303, 316, 364, 454, 456
Amr b. Osman-ı Mekkî 457
Arasat 45
Aristoteles 437
Arş 19, 24, 32, 45, 46, 47, 85, 126, 256, 275, 326, 344, 355, 453, 455
Atîk 72, 453
Attâr 11, 34, 366, 431, 436, 438, 454, 456
Ayaz 128, 129, 305, 306, 335, 337, 369, 370, 371, 372
Ayşe 78, 454
Azer 197, 309
Azeri 117
Azra 374
Azrail 219, 341, 342

B
Bağdat 190, 196, 232
Bayezid 169, 251, 252, 281, 290, 453
Belâ 83
Betül 65, 453
Beytullah 50
Bilal 51, 52, 75, 453
Bişr-i Hâfî 265, 453
Burak 389

C-Ç
Cebrail 51, 52, 120, 189, 294, 342, 440, 456
Cem 108
Cennetülmeva 72

Cin Gecesi 48, 453
Cüneyd 212, 232, 245, 453
Çin 59, 91, 92, 345
Çin Nigaristanı 92

D
Darüsselâm 61, 453, 456
Davut 304, 308, 455
Düldül 431

E
Ebu Ali 303, 316, 364, 454
Ebu Ali Rûdbârî 303, 454
Ebu Ali Tûsî 316, 454
Ebubekir 58, 67, 76, 453, 454, 455, 456
Ebülhüseynî 312
Ebu Said 326, 327, 448, 452, 454, 455
Ebu Said-i Mehne 448, 452
Ekkâf 251, 454
Elest 83, 260, 310
Eyüb 36

F
Faruk 69, 79, 438
Feridun 108
Ferş 24, 355, 454
Firavun 36, 37, 208, 259, 295, 454
Firdevs 219, 456

G
Gazneyn 311

H
Habîb-i Acemî 176
Halil 82, 341, 342, 343
Halilullah 82, 341
Hallac 231, 414, 453, 454
Haman 295, 454
Hannâne 53
Harem 134, 141, 185, 253, 321
Harkan şeyhi 253
Hasan 369, 370, 371, 453, 454, 456
Haydar 72, 74, 76, 79, 454
Haydar-ı Kerrar 74
Hicaz 162
Hindistan 234
Hızır 86, 98, 99, 454
Horasan 274, 454, 455
Hümeyra 51, 454
Huzeyfe 69, 454

İ
İblis 173, 206, 207, 287, 291, 321, 322, 323, 324
İbrahim 35, 262, 352, 453, 454
İbrahim Edhem 262, 454
İlliyyin 307, 456
İmran oğlu Mûsâ 52
İncil 50
İrem bağı 458
İsâ 20, 36, 52, 65, 83, 136, 238, 239, 352, 392, 393, 454, 455
İskender 127, 346, 417, 437, 454
İsmail 36, 444, 454

K
Kâbe 134, 141, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 185, 186, 364
Kabekavseyn 374
Kafdağı 89, 177, 187, 281
Kalem 46, 433, 455
Kârûn 191, 208, 455
Kelîmullah 352
Kerbela 242
Kevser 65
Kur'ân 64, 68, 146, 147, 161, 389, 455
Kürsü 32, 45, 46, 47, 455

L
Lat 310, 455
Levh 46, 455
Leylâ 325, 333, 334, 407, 455
Lokman-ı Serahsî 367, 455

M

Mahmut 109, 128, 177, 178, 266, 267, 284, 305, 309, 311, 312, 328, 335, 337, 351, 369
Makamat-ı Tuyur 431
Mâlik bin Zuar 409
Mâlik-i Dînar 208
Mantıku't-tayr 11, 12, 15, 431, 455
Mâşuk-i Tusî 387
Mecnûn 184, 274, 325, 333, 334, 407, 455
Mehne 245, 326, 448, 452, 455
Mekke 155, 455
Meryem 350
Mesih 53, 455
Mesut 173
Mısır 85, 199, 277, 409
Muhammed 11, 53, 55, 353, 354, 453, 454, 455, 456
Münkir 281
Murtaza 58, 65, 72, 73, 75
Mûsâ 36, 37, 52, 81, 118, 191, 291, 293, 294, 295, 453, 454, 455, 456
Mûsâ Kelîm 293
Mustafa 45, 59, 63, 65, 68, 73, 75, 78, 159, 160

N

Naim 100
Nekir 281
Nemrut 82, 186, 208, 453
Nil 62, 422, 454
Nişabur 182, 454
Nizamülmülk 450, 455
Nûh 35, 352
Nuri 402, 454, 455

O-Ö

Osman 63, 64, 79, 321, 453, 454
Osman bin Affan 63
Ömer 60, 61, 67, 68, 69, 71, 454, 456

R

Rabia 76, 185, 186, 215, 307, 329, 455
Resûl 43, 60, 64, 65, 67, 68, 76, 77, 79, 162
Resûlullah 55
Rûhülemin 189, 456
Rûhülkudüs 374
Ruhullah 83, 135, 455
Rûm 134, 135, 153, 155, 158, 162, 189

S

Salih 82, 456
Samirî 117, 453, 456
San'an Şeyhi 133, 456
Sencer 263
Sidre 84, 189, 456
Sıddık 59, 68, 71, 72, 74, 75, 76, 79, 85, 409, 454
Sırat 61, 244, 389
Sokrat 240
Süleyman 20, 36, 81, 88, 89, 106, 107, 122, 171, 172, 173, 451, 455, 456
Süreyya 413
Şebdiz 125, 456
Şeddad 208, 456
Şeyh Ebubekr-i Nişaburî 289, 456
Şeyh Gavrî 263
Şeyh Harkânî 256
Şeyh Nasrabadî 383, 456
Şeyh Nûkânî 182
Şiblî 196, 227, 323, 324, 445, 456

T

Tâhâ 61, 456
Tâ ve Sîn 20, 456
Tevrat 50
Tirmizî 251, 456
Tıraz 379, 394, 456
Tûba 82, 84, 456
Tûr 81, 293

Türkistan pîri 255
Türkmenler 202

U-Ü
Üveys 71
Uzza 197, 456

V-Y
Vasıtî 279, 280, 455, 456
Yahya 36, 456
Yakub 36, 119, 120, 271
Yesrib 438, 456
Yunanlılar 459
Yunus 36, 85, 456
Yusuf 36, 63, 85, 119, 120, 134, 136, 215, 260, 270, 271, 272, 313, 314, 325, 354, 355, 374, 393, 394, 399, 409, 410, 411, 424, 456
Yusuf-i Hemedanî 325, 355, 456

Z
Zebûr 93
Zekeriya 36
Züleyha 313, 314, 315, 456
Zülfikâr 66, 456
Zülkarneyn 86, 456
Zünnûn 258, 456
Zünnûreyn 64

İçindekiler

Sunuş *11*
Tevhid *15*
Hikâye 1 *39*
Resûl'e Naat
Hikâye 2 *57*
Ebubekir'e (Tanrı ondan razı olsun) Naat *57*
Ömer'e (Tanrı ondan razı olsun) Naat *61*
Osman'a (Tanrı ondan razı olsun) Naat *63*
Ali'ye (Tanrı ondan razı olsun) Naat *63*
Taassup Hakkında *67*
Hikâye 3 - Hikâye 9 *71-77*

Kitaba Başlarken *81*
Simurg Hikâyesi *91*
Bülbül Hikâyesi *93*
Hikâye 10 *95*
Papağan Hikâyesi *97*
Hikâye 11 *99*
Tavus Hikâyesi *99*
Hikâye 12 *101*
Kaz Hikâyesi *102*

Hikâye 13 *103*
Keklik Hikâyesi *104*
Hikâye 14 106
Hüma Hikâyesi *108*
Hikâye 15 109
Doğan Hikâyesi *110*
Hikâye 16 *112*
Butimar Hikâyesi *113*
Hikâye 17 *115*
Baykuş Hikâyesi *116*
Hikâye 18 *117*
Kuyruksallayan Hikâyesi
Hikâye 19 *120*
Kuşların Hüthüt'e Soru Sorması *122*
Hikâye 20 - 22 124-128
Hüthüt'ün Cevabı *131*
Hikâye 24 - Hikâye 123 *133-318*
Birinci Vadi: Talep *320*
Hikâye 124 - Hikâye 130 *321-329*
İkinci Vadi: Aşk *330*
Hikâye 131 - Hikâye 136 *332-341*
Üçüncü Vadi: Marifet *343*
Hikâye 137 - Hikâye 141 *345-351*
Dördüncü Vadi: İstiğna *352*
Hikâye 142 - Hikâye 148 *354-362*
Beşinci Vadi: Tevhid *363*
Hikâye 149 - Hikâye 153 *363-369*
Altıncı Vadi: Hayret *373*
Hikâye 154 - Hikâye 158 *374-384*
Yedinci Vadi: Fakr u Fenâ *386*
Hikâye 159 - Hikâye 169 *387-417*
Attâr'ın Hâli *431*
Hikâye 170 - Hikâye 181 *435-452*

Sözlük *453*

Dizin *461*

